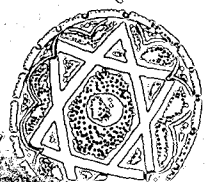

מערכות

נ"ז

סופס זה אינו למכרהו

סיון תשי"ט
יוב" 1949

תוכן הענינים:

3	ד. בן-גוריון	במערכה:
7	ממורשת ההגנה העברית: פקודות החברות תש"א. (ב)	
8	פרופ. ב. דינבורג	מדינה, מלחמה ומהפכה
	צבא ימי שלום: — שירותים ובסיסים או מחנות לוחמים?	
15	פרופ. קפיטן ס. פולס	
18	גנרל ו. י. סטילוואל	מדברי מפקדים
19		המערכה על צפת
		פרקי לילה:
38	מושגי מלחמת-לילה על פני שלושה דורות	
41	לויט-קול. ו. דקן	רגלים וטנקים בהתקפות לילה
44	סגן-אלוף צ. הורוביץ	פעולות ליליות של יחידות גדולות
48	רבי-סרן ד. כרמון ו-סרן מ. גזית	מלקח שנת קרבות לילה
52	פר.מ. א. ווייל	התקפות לילה בתקופה העתיקה והחדשה
59	סרן מ. פלד	על פריסת הפלוגה
62	ה. בירגר	טימון שבילים במדבר יהודה
63		"רבוען הצבא" הבריטי על ה"הגנה" במחנות קפריסין
64	קול. פ. שאופלברגר	כלי-ידיה ללא-ירי
66		במת מערכות
74	א. פרבינצוב	פשיטת צנחנים (סיפור)
80		אשנב לעולם: על הכושים בצבא ארה"ב
		רשימות קצרות:
81	ועדת הובר ומחירי ציוד צבאי בארה"ב / חיל-האוויר מיליציוני	
		בעולם שלאחר המלחמה
83		לעצמתו של חיל-האוויר הסובייטי
84		על הצדדים הפועלים ביון
85		שויצריה — הקמת חיל מטוסי-קרב "מפלטיים"
86		הגורת רדאר משותפת לארה"ב וקנדה
		ממדף הספרים:
87	ש. גזית	"רגלים בקרב"
89	א. ס.	האסטרטגיה הגבוהה בהתגשמותה
91		זוטות
92	ש. א.	אמנות הלחימה של הצבא הסובייטי
94		צורך ידיעות מן המזרח התיכון

„כור“

חברת חרושת ומלאכה בע"מ

החברה המתאמת את מפעלי החרושת של סולל בונה בע"מ

בתי יציקה. וולקן בע"מ

מפעלי זכוכית א"י. פויציה בע"מ

מפעל המצברים

וולקן-שופ

ח.מ.ח. בע"מ

מפעלי מתכת, וחלתייצחק

חרסה מפעלי קרמיקה

חמרי בנין כלליים. ח.ב.כ. בע"מ

בנין סולל בונה, חיפה, רחוב הנמל 65 - - - חבח דאר 563

„המגפר“ בע"מ

בית הרושת למוצרי גומי

המשרד הראשי ובית-ההרושת
מפרץ חיפה, ת.ד. חיפה 1335, טלפון 7218

סניפים:

תל-אביב, רחוב הגליל 9, מול תחנת

האוטובוסים המרכזית.

חיפה, רחוב אלנבי 14, טלפון 2195

נעלי התעמלות — נעלי בית — נעלי רחוב — צנורות גומי וצנורות פלסטיקה — סליות
דקלים מגומי — חלקי מכוניות — מוצרי אבנטי — סרטים נעים — ציוד טכני — חדש צמיגים

טרנספורמטורים לריחוק
מכשירים לריחוק נקובות
מישיר זרם

חברת ארב

רמת-גן - - טלפון 7217

בית הרושת לגרבים

אלקו בע"מ

תל-אביב

רחוב עריה 62, ת.ד. 835, טלפון 3121

גרבי נילון

גרבי צמר וצ"ג

INTERNATIONAL TRUCKS

מכונות משא
המפורסמות במיכן ומבנן
והמתאימות לכל התנאים

בדבר פרטים והזמנות נא לפנות לסוכנים היחידים לישראל
החברה להנדסה חקלאית לארץ-ישראל ועבריה הירדן בע"מ

סניף הדרום:

תל-אביב, רחוב לילנבלום 30

טלפון 5243

ת.ד. 1749

המשרד הראשי:

חיפה, שער פלמר 2

טלפון 4986

ת.ד. 306

SOLE AGENTS FOR ISRAEL:

AGRICULTURAL ENGINEERING CO. OF PALESTINE & TRANSJORDAN LTD.

ח ב ר ה
ל ת ע ש י ת
ג פ ר ו ד י ם
" נ ו ר "

ה מ ש ר ד :
דרך המלכים 61
ת.ד. 635 • טל. 2444 2654
מברקים: נורמטש
חיפה, ארץ ישראל

בית החרושת:
טלפון 7143
ת.ד. חיפה 635
מפרץ חיפה
עמק זבולון

בנק אנגלו-פלשתינה בע"מ

הבנקאי של ממשלת ישראל
הבנק להוצאת המטבע הישראלית

הבנק ממשיך לתת
את מלוא התענינותו
לעסקיהם של לקוחותיו
גלבל סוגי העבודה
הבנקאית הרגילה

המשביר המרכזי

חברה קואופרטיבית להספקה של השובדים העברים בישראל בע"מ

המשרד הראשי: תל-אביב, בנין המשביר, דרך שלמה, ת.ד. 130, טל. 6011-16
פנימים: חיפה, בנין המשביר, ת.ד. 295 — ירושלים, ת.ד. 438

האוסד המרכזי להספקה של התנועה הקואופרטיבית בישראל

המחלקות והענפים:

מכלת — אספקה — תבואה — זרעים — חמיקליים — זבלים חימיים — מכוניות
חקלאיות — כלי עבודה — ציוד מחלבות — קירור — צרכי השקאה — משאבות
הספקה לתעשייה — צרכי הנדסה מכל המינים — ציוד לים ודייג — חמרי בנין
שמני סיכה — טקסטיל, הנעלה זכר — צרכי כתיבה ומשרד — כלי בית ומטבח

מפעלי ייצור:

"שמן" בע"מ — "המגפר" בע"מ — מפעלי מלט פורטלנד ארץ-ישראל בע"מ — "הצמר"
בע"מ — "מנעל" בע"מ — טחנת קמח ומספוא — "החייל" טקסטיל בע"מ — מכון
לניקוי ובידוד זרעים — ייצור מכוניות חקלאיות וחלקיהן במפעלי ייצור במשקים

חברות עזר:

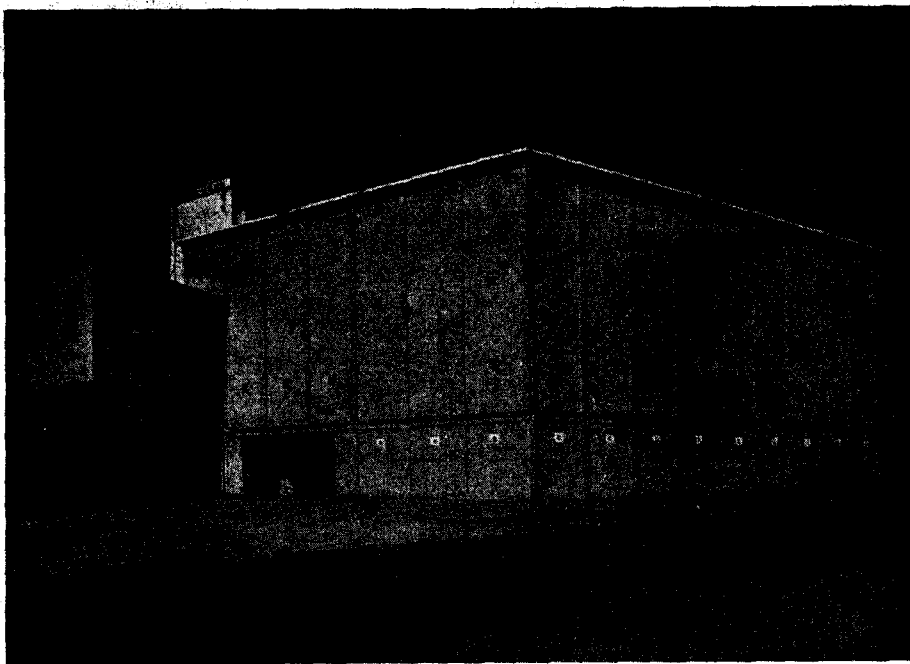
המשביר המרכזי (כספים והשקעות) חברה בע"מ — המשביר לצרכן בע"מ — המשביר חברה
מאושרת ליבוא ויצוא — מעבר בע"מ, מחסני ערובה, אשיות בע"מ — קרן לקואופרציה צרכנית בע"מ
הברים ובאריכות לישראל של כתייהרושת החברות אספקה מרכזיים באירופה ובאמריקה

חברים למוסדות המסחר של הקואופרציה הבין-לאומית:

The Co-operative Wholesale Society Ltd., Manchester — The International Co-operative
Trading Agency Ltd., London — International Co-operative Petroleum Association, New-York

החברה הארץ-ישראלית לקרור והספקה בע"מ

היבואנים הגדולים ביותר של מזונות קפואים לארץ
מחסני הקרור המשוכללים ביותר במזרח הקרוב

נשר
ע"י ביח"ר למלט "נשר"
ת.ד. 1409

חיפה
רחוב הנמל
טל. 4541
ת.ד. 1409

תל-אביב
דרך פתח תקוה 23
טל. 4316
ת.ד. 318

מ. שכטר ושות' בע"מ

טחנת קמח

(נוסדה בשנת 1905)

תל-אביב, דרך פתח-תקוה 25, טלפון 3980

מקבלים להשחזה כל מיני

גלילי טחנות ומגרסות

מי ומה בחוברת

צינונים לקורא

היסטוריה — אין פירושה רק חקר נשכחות ומרוחקות. היסטוריה שוטפת — הרי היא אהות למדע הסוציולוגי החי לתורת המעשה המדיני — ועל כן, גם למשנה הצבאית במובנה והיקפה האמיתי. אימרת הפרופ' דניבורג במאמר הרצאתו „מדינה, מלחמה, מהפכה“ (עמ' 111) כי „על יסוד חקר העבר אימרת הפרופ' דניבורג במאמר הרצאתו „מדינה, מלחמה, מהפכה“ (עמ' 8) כי „על יסוד חקר העבר ניתנת התבוננות נזאת בהווה, המאפשרת תחית קיום כזאת לחיק העתיד“ — כמוה כתמצית טעמה ותכליתה של „היסטוריה שוטפת נזאת“ המאפשרת לנו לראות את פעלנו אנו במסגרת ההיסטורית הגדולה. ההרצאה חסובת: כאן „אשר היסטוריה באוני משתתפי קורס קציני תרבות של צבא ההגנה לישראל בינואר 1949, הנה במסיונות הסיכום והציון הראשונים המכוננים להבהיר לאנשי צבא הגנה לישראל את תכנה המלא של השאלה הנראית לכאורה כה פשוטה: — „מה עשיתם?“

„תכלית קיומם העיקרית של הכוחות הלוחמים — היא להביא לידי כך שלא יהא צורך במלחמה“ זוהי הגדרה אמיתית לגבי כוחותיה הצבאיים של ארץ שוחרת שלום. אולם, בכדי שתכלית זו תקויים — הכרח הוא שהכוחות הצבאיים, במידה שהם קיימים, יהיו כוהות מלחמה אמיתיים. כך יש להבין את האימרה שבשולי הפרשה „צבא ימי שלום: — שירותים ובסיסים — או הטיבות להמות?“ (עמ' 15) האימרת: „תפקידו הראשון של הצבא — ללחום“ פירושו של דבר: כוח הצבא הקיים חייב להיות מסוגל במידה מסכימית למעשה המלחמה עצמה.

לקח צבאי עקרוני — אפשר לו כי תקפו יהיה יפה אף כשהוא מושאל ממרחקים; מארץ גדולה — לארץ קטנה, ממדינה בעלת תנאים מיוחדים למדי — לאחרת, אשר תנאיה היא, הגם מיוחדים ביותר. ניתוחו של פרופ' סירל פולס, לגבי צרכיה וצווייה של בריטניה לקראת תקופת „השלום הבלתי-יבטוח“ — יש ויש לעיין בהם, על אף המרחק ושוני המסיבות.

קפיטן סיריל פולס היה אחד מעמודי התווך במדור ההיסטורי שבמטה הכללי הבריטי, חבר המערכת של „ההיסטוריה הרשמית הבריטית“ של מלחמת-העולם הראשונה (בתוך זה — ג' הכרכים: „המבצעים של מצרים וארץ-ישראל“) ועורכו הצבאי של ה„טיימס“ מאז ראשית מלחמת-השנים. בשנים האחרונות הוא משמש כפרופסור להיסטוריה הצבאית במכללת אוכספורד.

„הבחוריהמר“ יש ומגיע לידי זיכרון וזיכרון ממש ביצירותיו. הבטוי „לכוחנו הצעיר“ בפסוק הראשון מפסוקי סיריל פולס (עמ' 17), חייב היה להיות — „לכוחנו הצבאי“.

„זכרונות של אישי-צבא שלא בנוסח המקובל“ — כך הוכתר ספר מספריו הרבים (והוא מהמאמרים שבהם) של הגנרל ונביא השריון הבריטי ג' פ. פולר. אולם כנוי כזה — בתוספת עוד כמה הגדרות (כי הנוסחה האחת לא היתה ממצה את אופיו הרבי-צדדי) — היה הולם ביותר את הגנרל האמריקאי המנוח ו. י. סטילואל אשר מיילא תפקיד, אמנם מוצנע אבל היסטורי, במערכת דרום-מזרחה של אסיה בשנות המעבר והמפנה המכרעות של מלחמת-השנים. בשנים, בהן מופיעות בריטניה-המועצות וארה״ב כקטבים פוליטיים מנוגדים, יהיה זה אולי מפתיע לבקש דוקא באוצר עברה של ההיסטוריה הצבאית של רוסיה את ההשוואה ההולמת למצבאי אמריקאי; אך האמת היא כי מבחינות רבות של אישיות, אופי, פשטות ההתנהגות, המקוריות ודרכי חינוך הגייסות (אם כי ודאי שלא מכל הבחינות) היה סטילואל גנרל מהטיפוס ה„סובורובי“. היה זה מהתועלת להתפתחות מחשבתם של קציני שני הצבאות הגדולים, האמריקאי והסובייטי גם יחד, לו היו עומדים יותר על הקבלות רבות-ענין אלו; הראשונים — מהקצה של סטילואל ויצוין, כי כשם שסובורוב היה נושאה (ובמידה לא מעטה — קרבנה) של „מלחמת-פנים“ בתוככי קואליציה לוחמת, בהיגו קשור לבעלי-ברית קהים, אטומי-מוה ועיקשים (האוסטרים) — כן קשה ודומה לא במעט היה גרליו של סטילואל אשר הופקד על גייסות סיניים בבורמה ובהודו, ועשה רבות לשיפורם והעלאת קרבם המקצועית והנפשית — אולם עם זאת מונה גם — להלכה — ראש מטה צבאותיו של צ'אן-קאי-שק ונאבק היאבקות נואשת במשטר הביורוקרטיה השחיתות והרקבון. אמרותיו גליוות-הלב עשו לא מעט להסרת הלוט — הראשונה בעצם, — מתמונתו האמיתית של אותו משטר.

בדברי מפקדים בחוברת זו (עמ' 18) — מובאים דבריו על תכונות המפקד.

מי ומה בחוברת

„פסמח“ המצודה

צפת — **צופה פני רובו של הגליל**; והגליל — צופה אל צפת. כיבושה הוא שקיים את הגליל בידינו; ובלעדיו ספק אם היה „הקנטון“ המבודד שבעמק מוצאי-הירדן עומד והודף — כאשר הודף — את הפלישה הגדולה. עוד ניתן להבין בהגיון כיצד נכבשה, למשל, חיפה: אך אין להשיג בהגיון „תקין“ כיצד הוכרעה צפת-הערבית, הגדולה והחזקה, „שערבייה אמיצים פי כמה מערביי החוף, וישובה היהודי הוא מיעוט קטן ודל בתוכה. צפת של מאורעות 1929 — מה נהפך בה? ההעזה המעטילה של כיבוש צפת ושחרור ישובה המסוגר — זוהי פרשה אשר, בעצם, אין דומה לה בתולדות מלחמתנו. ו„שחרור צפת“ (עמ' 19) ודאי שלא ידלה את אשר נהרש משך חדשי המצור וימי השחרור. אך זוהי ראשית-סיכום שממנו ניתן יהיה ללמוד לעת-עתה, ועוד יהיה צורך להשלימו בכוא העת לכך.

שעה שהכל שמעו על מבצע „יפתח“ בגליל, הרי מעטים יודעים על פעולת ה„מטאטא“ שקדמה לה. כתנאי להגברת הפעילות היהודית, היה הכרח להבטיח את עורק התחבורה מטבריה; לפיכך פתח גדוד הפלמ"ח בפעולת סיהור שלימה של השטח המשתרע בין הכנרת והחולה, משני עברי הכביש, עד הירדן. הפעולה, שנמשכה יום אחד בלבד, שינתה את פני הדברים באותו איזור מן הקצה אל הקצה, והכביש אשר שוליו „טואטאו“ בפעולה שוב היה חפשי לתנועה יהודית. יש להעיר שבפעולת ה„מטאטא“ לא פגעו בשבט בדואי ידיוותי, אף כי שכן בשטח הפעולה; ואכן, מיד לאחר מכן התייצב השבט בגלוי לצדנו, ופלוגה מאנשיו החלה בפשיטות שיטתיות בתחומי הארץ ומעבר לגבול.

את המנדט על א"י הוציאו מידם הבריטים ב-14 במאי 1948, ואת פינויה סיימו ב-30 ביוני. אולם למעשה חלה מסירת היכולת המכרעת במרחבי ארץ-ישראל מידי הבריטים ליד יהודים כ-10 שנים לפני כך. ערב אחד בשלהי 1938 צריך היה להראות לאורח מחו"ל את כוחות-המגן העבריים בגבול ההרים שבשומרון. המכונת שיצאה מתלאכביב עם חשיכה עוד ראתה שוטרים בריטיים מגיפים את החלונות והשער במשטרת ח'רבת בית-לילה, אך בשדות שלפני חדרה כבר נראו ניצוצות האילות של כיתות פו"ש הנעות כלפי ה„קו“ המזרחי. במושבה הררית קטנה נתפקדו המחלקות: זו יוצאת למסע בואדיות, וזו נשארת על המשמר. ובדרך חזרה, באישון לילה, רחשו הכביש והשטחים שמשני עבריו תנועת אדם, בקבוצות קטנות ופזורות, אשר החזיקו בידיהם את המרחב: כוחות המגן אשר מאורעות 1938-39 חיטלו. המשטרות בריטיות היו מוגפות ועיורות, אין בהן יוצא ואין נכנס. ושח האורח: „כאן ממשלה בריטית ביום, ואלו ממשלה יהודית בלילה“.

מכאן ראשית השורש לאותה שליטה בלילה אשר, דרך „תקופת-המאבק“ ועל פני חדשי ההכרעה דצמבר 1947 — מאי 1948, הביאה לידי עצמאות מדינית יהודית, כשם שביצרה קודם את העצמאות הבטחונית; ומאז קום המדינה — הפכה לאחד ממכשיריה העיקריים של יכלתנו הצבאית.

הלילה היה זמנו של השורד והפורע בשדות-ישראל מאז ראשית התישבותנו. ורק מזה מנין שנים — נתהפכו היצרות ונפתח הפתח לשליטה העברית בלילותיה של ארץ-ישראל. זכיה זאת באה לנו הן מידי שליחי המתנכלים של המופתי, והן מידי נציגיו של שלטון „בוטרלי“, אשר שלל ממנו את מלוא האפשרות של הגנה — והגנה אקטיבית — „במסגרת החוק“. שני הגורמים גם יחד בודאי שלא

התכוונו, כלל לתוצאה שבאה: להתנסות-התאקלמותו של איש המלחמה העברי באוירת החשכה הדריכות, (וההעזה) של הלילה הארצי-ישראלי. אך כזאת היתה התוצאה. היא הביאה אתה רבות — עד כה, היא מחייבת שניים: שמירה על רכוש הידיעה והיכולת אשר נתגבש מתוך נסיונו בעבר, בתוספת בקשת דרכים, שכלול אמצעים וחיזוש — לקראת העתיד.

מלחמת-לילה מחייבת, אימון מובהק של הגייסות והשתלמות בלתי פוסקת של מפקדיהן. לקט המאמרים והרשימות „פרקי לילה“ (עמ' 38) נועד לשמש נקודת-מוצא (ולא „התורה כולה“) למפקדים ואנשי הצבא. המבקשים דרך להמשך טיפוחו של הנס הצבאי, זה „כושר-הלילה“, לנוכח אפקיה הרחבים יותר של המלחמה שבמאה ה-20.

סי ומה בחוברת

נסיוננו אנו במלחמת הלילה — ודאי שנצטרך עוד לנתחו ולשנונו רבות, ולהוסיף ולינוק ממנו ויחנן שגם, בעולם הגדול" ימצא מי שימצא ענין בו, וינסה ללמדו ולהסיק ממנו אי אלו מסקנות, וראשית סיכום לנסיון זה ניתן ב"שימושהו של "צביקה" (לפי התאמת "מערכות" בימים עברו — עתה הוא סגוראלוף צבי אורוביץ), "פעולות ליליות של יחידות גדולות" (עמ' 44) ושל רביסרן ד. כרמון וסרן מ. גזית, "מלקח שנת קרבות-לילה" (עמ' 48). אולם, בה בעת עצמה, יש לפשפש ולפשפש שמה באותו "עולם-גדול" מצוי גם נסיון קרב-לילה אשר לא נתחנן לנו דיו, והחורג אל מעבר תחומי נסיוננו ומושגינו אנו, ומבחינה זאת — הרי עיקר החידוש שבפרקים השואבים ממקורות-חרץ אס"י ב"מלחמת לילה" יש למצוא בקטעי המאמר היתנים כאן על "רגליד וטקיס" בהתקפת לילה" מצטט לויט קול. ו. דנקו, מצבא אר"י, ההופך מיסודן כמה מההשגות המקובלות בדבר הפעלת הסיון בלילה במסגרת כללית של טיפוח אורח-הקרב הלילי בצבא החדש.

בעתון אנגלי משובח אחד משלהי שנת 1948 נאמר על צבא-הגנה לישראל, תוך בדיקת שרשי הצלחותיו: „הצבא הישראלי רפוי המשמעה במקצת המעורה בהיסטוריה התנכית, רווי האמונה הקנאית בדבר שהוא נלחם בעדו. כיום כבר מתחילה לחיות מקובלת בקרבנו ההנחה כי „השרשים בהיסטוריה התנכית" — ולא רק התנכית" אלא גם המאוחרת יותר, ההשפונאית, הרומאית, הביזנטית, הערבית והצלכנית — יש בהם משום מלשיר

עוד חשוב למחשבה הצבאית הגיאוגרפית שלנו וליזמה אופרטיבית; ותולדות כמה ממסעות השנה החולפת יוכיחו. אולם נחטא לאמת (ולהשכלת עצמנו בנסיון המצוי) באם נחשוב כי מאתנו מתחיל קו מחשבה כזה, מצביאים בריטיים, ששאבו את הם בחינוכם מן התנ"ך, נהגו — במידה מפתיעה לפרקים — לינוק מלקח העבר הארצישראלי: לעתים צלבני (כלקח מסע ריצרד לב"הארץ באיזור הביצות של רצועת החוף, שאותו ניצל אלנבי) ולעתים „התנכ"י (כבשימוש הסקטי בסיוור של מעשה יזנתן במכמש ע"י בריגדיר בריטי, כמסופר ב"מערכות" חוב' מה"מט), אין תימה, איפוא, כי הגנרל וויל, אשר עוד מימיו במטה אלנבל היו זכורים לו גורמיהם הגיאוגרפיים ותנאיהם הטקטיים של פני הארץ, וכן ערך ההקבלות התנכיות, מפנה מדי פעם את מחשבתו כלפי הלקח המיוחד אשר ניתן לשאבו מהעבר הארצישראלי. שתי הרשימות האחרות הניתנות בחוברת זאת מוקדשות: האחת — למעשה ג'דעון, זה הסיפור ההיסטורי הראשון שיש בו כדי לשמש כאבטיפוס ל"תכסיס-קומנדו" (ואשר דירבן לא מעט את דמיונו של וינגייט — הן כמעשהו שבארץ הזו ב"היל-גדעון" שלו בחבש); והשנייה — לפשיטת גייסות בריטיים (הודיים) סדירים, מתוכננת להפליא ורבת הצלחה, על עמדות האורכים באחד הרכסים שבדרך ירושלים — שכם (עמ' 52).

הגבול התררי של ארץ יהודה והשומרון, אשר בו נערכה הפשיטה הבריטית המתוארת על ידי גנרל וויל, שימש לא פעם איזור הכרעות בהאבקיות על גורלה של ארץ-ישראל. הוא גם ראה „לא זמן" (לפני 31 שנה) גדוד יהודי לוחם: „קלעי המלך" שבצבא הבריטי, גדוד 38, עמדו כאן ב-1918. בקטע של החזית הבריטית-התורכית, ערכו האסטרטגי, ערך הכרתם של תנאיו הטופוגרפיים הטקטיים המיוחדים, ודאי שלא פחתו מאז.

מה משמעותו בהיים של אותו „חינוך אופרטיבי" המשמש, לדברי קלאוביץ, "תיקון-המצאות לגבי הגיון הצורך של התכניות" — נרמז בפסקה הבאה, הלוקחה מתוך הסיפור „בן אלמות העם" מאת וסילי גרוסמן, הסופר הסובייטי היהודי המחונן, (הוצ' „עם-עובד"):

„ראש-המטה וסגנו הפולקובניק, המזכיר, והמצביא, וקומיסר הדיביזיה — כולם צפו וראו את החץ הירוק שעל גבי המפה, המונן אל גנה של ארץ הסובייטים. בעיני הפולקובניק היה החץ מאויס, שוצף עשוי ללא-ליאת בתנועתו על פני הנייר המשורטט. המצביא ידע יותר מהאחרים על דיביזיות רורביות, הוא חש צירופי גייסות בעומק עורף, השמים דרכם ממורה למערב, הוא חש להפליא את קוי הקרבות, הוא חש חישה פיסית את קמטי השטחים, את רמיפותם של גשרי-השיט שהתקינו הגרמנים, את עומק הנחלים הפוזים, את תחיות הביצות, אשר שם יקדם את הטנקים הגרמניים, בשבילו התחוללה המלחמה לא רק על ריבועי המפות, הוא לחם על אדמתה של ארץ רוסיה, ארץ עם יערות בראשית, עם ערפילי שחרית, עם אור מתעה בדמדומים, עם קנבוס עבות שלא נאסף, עם קמה גבוהה, עם ערימות, גדישים, עם כפרים על השיפועים התלולים של הנהרות, עם נקעים מגודלי שיחים, הוא חש והרגיש את אורך הארחות והמשעולים הנפתלים, הוא הרגיש את האבק, הרוחות, הגשמים, תחנות-עראי מנופצות, פסי ברזל הרוסים במקום שילובי המסילות, והחץ הירוק לא הפחיד את לבו ולא הפעים את רוחו, הוא היה גנרל קרירות, אשר אהב וידע את אדמתו, אשר ידע ואהב להלחם."

מי ומה בחוברת

נסיון מלחמתנו מתחיל להניב את פרויו: הן במסקנות פסוקות ומוסמכות והן בהיפוי דרכים בהצגת דברים ובידור. הרשימה „פריסת פלוגה“ (עמ' 59) הנה מן הביטויים הראשונים למחשבתם של מפקדים המנסים להסיק קיום לנוה טקטי מתוך התבוננות במצבי הקרב אשר עברו עליהם ועל יחידותיהם. המערכת מקוה כי רשימה זו כפתיחה לבידור בסוגיה זו תגרוור גם אחרים להגבות והערכות נוספות שתסייענה לבידורה השלם של השאלה המוצגת.

מאחורי בעל הרשימה, סרן מ. פלד — הנסיון, בין השאר, של ההשתתפות בקרבות החטיבה אשר פרצה את הדרך לדרום; במבצעי סתיו 1948.

שבילים במדבר — דבר זה היה לקוראי „מערכות“ בשנותיו הראשונות של הירחון כמעין תורה לשמה, דבר הכרוך במסעותיהם של אחרים, בארצות ובחבלים מרוחקים. מאז שונה הדבר ו„כושר מדבר“ נהיה להלק בלתי נפרד מרכושו האגדתי והצבאי של ישראל. אמנם אותו שטח בו דנה במיוחד רשימתו של ה. בירגר „סימון שבילים במדבר יהודה“ (עמ' 62) נראה עוד רק לפני כשנה, כמרוחק מאוד מתחום שליטתנו ופעלינו. ברם, הגיאוגרפיה המדינית — והבטחונות השימושית של ארץ ישראל — עברו עליה במשך שנה זאת שינויים נמרצים, והאיזור במערבו של ים המלח, בואכה מדבר יהודה מדרום וממזרח, שוב נהיה לאיזור־ספר אשר ההתמצאות בו הנה מצוינו היומימיים.

„נשק ריאקטיבי“ — כך קוראים בלשון המונחים הצבאית של רוסיה הסובייטית לשני הסוגים גם יחד של כלי היריה המשוחררים „גזירת הרתע“ המסורתית: „כלים ללא רתע“, במובנה הצר של המלה. הבנויים על איוון עצמתי־הדחיפה של הפגז, הזונק קדימה, והגזים הפורצים אחורנית; ולנשק הרקטי המובחן, אשר בו „הפגז הוא גם כלי היריה“.

המאמר של לט. קול פ. שאופלברגר (בעמ' 64) מוקדש לסוג הראשון בלבד של כלי היריה רבי החידוש, והוא מנסה להשיג שתי תכליות: בחלקו הראשון הוא מברר את עקרונות היסוד הפיזיים־ הטכניים שבפעולתו; ובחלקו השני הוא מנסה לברר את מעמדו הטכני־הטקטי לעומת זה של

ה„ארטילריה המסורתית“. בכרכי „מערכות“ לא מועט הוא חומר הידעות על כלים חדשים משני הסוגים הנ"ל. במיוחד יש להפנות את תשומת לבו של המתעניין בעקרונות הפיזיים שבדבר למאמר של גנרל־מיוז פרופ' ג. פוקרובסקי בחוברות „ל"ו ול"ח „הרקטה — ככלי קרב“; כן מן הראוי לעיין ב„התפתחות נשק הרקטות בארה"ב“ חוברת כרכז; „תוחת אי־רתע“ בחוברת מ, ו„סוללת רקטות“ וכן „הבאווקה“ בחוברת מרמו.

יש זה הצעות באגרות הקוראים „במת־מערכות“ (עמ' 73—66), אינן מבטאות אלא את אשר מתחיל כבר, בינתיים, להתרחש בצבאנו. כזאת קרה לרשימתו של ז. תורן, המטפלת במגמה לקראת „צבא ועבודה“ במשולב.

„ג'יב“ — מה פרושו? והרי, תמורה מענינת: לפני שנה ומשהו, כשהיו שואלים: „היש ג'יב הלילה“? — היתה הכונה הברורה לפשיטה או לקרב; ואלו בעל הרשימה „כושר אדמיניסטרטיבי ואמנות לחימה — מה עדיף?“ (עמ' 67), מציג את ה„ג'יבניק“ לעומת דמותו של לוחם. הדבר מזכיר במקצת את אותן התמודדות בפסיכולוגיה הציבורית אשר הביאו, למשל, לכך שסיגריה מקובלת בארץ ישראל היתה מפרסמת ב־1938 את מודעותיה בליות תמונה של נוטר ואלו ב־1939, עם הלוח „הקוניונקטורה“ של התעוררות הגנתית, החלה מלווה אותה בתמונת פקיד הצועד למשרדו. כנראה שאחת המשימות החינוכיות בצבא ובודור הצעיר היתה להעלות את ענין הרוח הלוחמת אל־מעבר לתחומי קוניונקטורות והלוחכירות.

לרשימות א. גולעד בענין תרגולי סדר (עמ' 72) יצויין בקצרה: מבנה גופם של ה„טומים“ השתנה במאה ה־15 כל כך (עקב „המהפכה התעשייתית“ ומציאות „שני העמים“, לפי דיזרעלי: אמידים ואביונים) עד כי דרישות הגובה לתמונדים הלכו וירדו, עד למינימום; יסודות תרגול־הסדר הבריטי נוצרו עוד בטרם נתגבש „משמר המלך“ („גוארדיה“); הפניה הרוסית אחורה מבוצעת דרך הכתף השמאלית.

צנחנים מארץ־ישראל ידוע ידעו מנסיונם סוגית החדירה הנסחרת לתוך שטחי האויב מהי. אולם מלחמת־העולם השניה לא נתנה את ההודמנות להפעלת יחידות צנחנים עבריות למשימות טקטיות. בעתונות ובספרות הצבאית נתפרסמו לא מעט פעולות הגרמניים (רוטרדם וכריתים בעיקר), ושל הדיביות המוסטות הבריטיות והאמריקאיות (פלישת נורמנדיה, קרב ארנהיים, מעבר הריין — ראה „מערכות“ ל"א—ב). אולם מעט מאוד נודע עד כה על מפעלותיו של היל הצנחנים הסובייטי.

מי ומה בחוברת

אם כי ברית-המועצות הייתה הראשונה לסיפורו בתור חיל לוחם בפזי עצמן עוד מאז מי התימון האופרטיבי הגדול הראשון במערב רוסיה בשנת 1905. והד"ר רביההענינות אשר מסר עליו את"כ הגנרל מייז' ווייז' הבריטי שנוכח בו. הסיפור (שם בשנת 1905) פורסם ב"צוהורים" (עמ' 24) מאת עולה "מבודד" של שלגת צהנים לא גדולה; דומה לכמה מאותן הפעולות שבצעו צהנים גרמנים במלחמה נגד כוחות פרטיגייס יוגוסלבים ואשר זכו לפרסום. אולם דווקא משום כך יתכן שהסיפור מאפשר עוד יותר לקרוא לתמצא בתמצית ותביעותיה של פעולת הצהנים במשימות לא גדולות שניתן להקיפן בע"פ.

הרומן "התחילה מנוער" לא פרינצוב איננו יצירה העשויה "חטיבה אחת". ישנו בו עליות וירידות מרובות — ומבחינה זאת נפל רומן זה לא מעט לעומת יצירה אחת של אותו סופר, אשר סקירה ממצת עליה התפרסם באחת מחוברותינו הקרובות; ברם, הקטע הנ"ל הניתן בחוברת זו הנו אחת מנקודות הפסגה שבחוג, כאשר לתמציתיות התיאור לקצב הסיפור ולמתן תחושת המציאות שבו.

על הפרק "לעצמותו של חיל-האוויר הפוביטי" חלות כל ההערות שבשורות המבוא לסקירה "על עצמתה הצבאית של רוסיה" שבחוברת נ"ו (עמ' 85-83). גם כאן מרובה הסתום על הגלוי ושוב אנו שואבים את הידיעות ממקורות שניים ושלישיים, וההשערה — שליטה בכיפה, ציונים לעצמה הייתה של ברית-המועצות ניתנו בחוברת הבאה.

בעיותיה הצבאיות של מדינה בעלת שני יסודות של אוכלוסיה השונים עד מאוד ברמה כלכלית ומרסית, במעמד חברתי באופי והרגלים — שני צדדים לה. האחד, המויק, והבלתי הכרוי מבחינה אובייקטיבית, הנוכח כרגיל מדעות קדומות, משנאה גזעית, מתחשאות שוא והשני — המותנה על ידי גורמי השוני האובייקטיביים המכבידים על אחידתו של המנגנון הצבאי ועל הפעלתו התקינה. המדינה הצפון אמריקאית האדירה — ארצות-הברית, המכילה בתוכה כ-10% אוכלוסיה כושית, טרם מצאה פתרון מלא לחולם לבעיה זאת, לא רק בחייה הכלליים, אלא אף בתחום החינוכי של תפקידי מדינה — בכוחות-החמגן שלה. רק מעט-מזעיר מהבעיות, המחשבות והטענות הכרוכות בזה, ניתן להעלותו ברשימה שב"א ש נ ב לעול"ם" שבחוברת זו (עמ' 80).

"האסטרטגיה הגבוהה" — שהוא המושג המרכזי בכרך א' בספרו של אלוף א. אבישר, אשר הסקירה עליו ניתנת בעמ' 89 — זהה, בעצם, עם המושג של "אסטרטגיה רבתי" "Grand Strategy" שטופח במחשבה הצבאית הבריטית, בעיקר — ע"י הקפ. לידל-הארט. מושג זה חורג מעבר לתחומי אסטרטגיה צבאית גרידא, ומקיף את השיקולים שבניהול כל כוחות המלחמה (ביבשה, בים ובאוויר), שבאסטרטגיה הכלכלית המדינית, הגורמים הגיאופוליטיים והעמידה הרוחנית של אומה. לוחמת.

"חיל הרגלים בקרב" — זהו שם הספר של הגנ. (או — קולונל) ג'ורג' מרשל, אשר התפרסם אח"כ כראש המטה של "צבא ארה"ב במלחמה" "ע השנייה. החומר הטקטי בו הופך הספר, שאוב מתקופת מלחמת-העולם הראשונה, אולם רוח הניתוח והפתרונות — לעתים, אף מגמות ההתפתחות הטקטית — צמרו על ערכם גם לאחר שניתן לנו להסתכל במבט כלפי העבר, בניסיון מלחמת-העולם השנייה. הקובץ הספר סקירה קצרה בחוברת זו (עמ' 87). ראוי גם לכך כי ניתנו מתוכו, במרום עברי, פרקים מסוימים המתארים פעולות מאלפות, וכן כמה מההקדמות הטקטיות הכלליות הכאות לפני תיאור פעולות, ומצבים הנמנים על סוג מסוים של בעיות הטקטיקה.

הרשימה, "בצדור המורה התיכון" — המטפלת במגמות בריטיות לאספקת נשק לארצות ערב (עמ' 96) נמסרה לדפוס עוד בטרם הגיעו הידיעות, באמצע יוני, על החלטתה המפורשת של בריטניה לספק — לעת עתה" — לעיראק, עבר-הירדן ומצרים, נשק קל לצרכי בטחון פנימי.

המערכת מצטערת על כך כי בקטע מדברי האלוף יגאל ידין שבחוברת נ"ו (עמ' 112) נפלו כמה שגיאות מצערות, אגב העתקתם ומסירתם לדפוס. עד כדי השמטת מלים וחלקי משפטים — דבר הפוגע בשלימות הדברים ולעתים אף מונע בעד הבנתם הנכונה. פסקים אלה עוד יבואו על תיקונם משינתנו דבריו הנ"ל של י. ידין במסיבה שהוקדשה ל"מבצע נחשון", ביתר הרבה.

ירחון המנוח ואי־הצמח הקברו
לשאלות צבאיות מדיניות וכלכליות

סיון תש"ט

כרך ט"ז

א' (כ"ז)

ד' שנים להעדר
אליהו גולומב
"אליהו איננו - מחנות אליהו קיימים"

ב מ ע ר כ ה

ד. בן־גוריון

על משמר בטחונו של ישראל

(מהרצאת־סיום בבית־ספר לקציני חיל־הרגלים)

גנות המתמדת של שואפי־משרה ורודפי־בצע יריבים והשפעות חיצוניות מכבידות על הנהלת מדיניות־חוץ נבונה ומכוונת בארצות אלה. אולם נניה כי מאמצי־השלום שלנו יצליחו ורוב מדינות־ערב או גם כולן יכרתו אתנו בריתות שלום וידידות. גם אז עלינו להיזהר מאשליה מסוכנת כי השלום יקיים את הבטחון שלנו. גם לאחר שיכתב ויחתם השלום בינינו לבין כל שכנינו והחתימה תקויים ותאושר בגושפנקה של אר"מ, יעמוד הבטחון בראש דאגותינו, כל עוד המשטר הבינלאומי בעולם מניח מקום ואפשרות למלחמה בין עם לעם. אין אולי עוד עם בעולם שהסתירה בין שאיפתו הנאמנה לשלום ובין חוסר־בטחונו היא כה חריפה כבעפ־ישראל. עובדות גיאוגרפיות, פוליטיות והיסטוריות, שאין מנוס מהן, עושות את מדינת ישראל

מדינת ישראל הצעירה ועמה יחד צבא־ההגנה לישראל הועמדו על פרשת־דרכים — בין מלחמה לשלום. ממשלת ישראל מרבה מכבר מאמצים מת־מידים לשים קץ למלחמה שכפו עלינו אויבינו ולהביא לידי יחסי־שלום של כבוד ויציבות עם שכנינו הע־רבים. מאמצים אלה נשאו פרי במידה מסוימת. — אפס משביתת־נשק עד התימת השלום יש מהלך לא־קטן ואין להתעלם מן הקשיים המרובים הכרו־כים בעשיית שלום עם מדינות־ערב. אף המדינאים הערביים הרוצים בשלום — ויש גם כאלה — לא בקלות יתגברו על הקשיים הפנימיים שגרמו לעצמם עלי־די תעמולת־הכוזב לפני המלחמה ובשעתה ועל־ידי התפארות־השוא שבאה לחפות על כשלונותיהם הצבאיים והמדיניים. ברוב מדינות־ערב אין משטר יציב ואף באחת מהן אין משטר דימוקראטי. והנר־

מטרה נוחה להתקפות שכניה. ארצנו תקועה בתוך שטח ענקי באסיה ובאפריקה: מהרי הטאברוס עד האוקינוס החדוד וממזרח הים-התיכון עד האוקינוס האטלנטי המיושב בגלל עמים מוסלמיים דוברי ערב בית. — — — אנו מועטים והם רבים. ובדרך הטבע האנושי שואפים המרוכבים להשפלת על המועטים והערבים אינם רוצים לשכוח את ההיסטוריה המכרייבה של השנה האחרונה. בכל ראדיו ערבי — בראמאללה, בדמשק, באגדאד ובשאר המרכזים הערביים — מטיפים הקריינים למלחמת-נגמם בישראל. המסיתים מזכירים את התנגשות העולם הערבי וה' פוסלמי עם נוסעי-הצלב בארץ זו ומלמדים גזירתה שזה מהכרעת שלטון-הפראנקים במאה ה-11 ואומר רים: השנה לא הצלחנו להכריע את ישראל — נעשה זאת בעוד עשר או חמישים שנה. אנו יודעים כי להשוואה זו עם נוסעי-הצלב אין שחר. ההרפתקנים הגוזרים מימי-הביניים לא היה להם שום קשר ממשי עם הארץ הזאת, ולא זה עם זה. והשתלטותם בארץ זו היתה מלאכותית לכתייליה. בעוד שאנחנו מושרי שים בארץ זו אלפי שנים ושיבתנו אליה יש בה הכרח חיוני ומביאה אתה שפעת ברכה לכל המזרח התיכון. אולם הלאומנות הערבית רואה מציאות וחס' סוריה בעיניה שלה. — ולא הפיסתנו תכוון את פעולתה אלא הפיסתה שלה — ונתחייב בנפשנו אם לא נראה עכשיו ובעתיד כי סכנת מלחמה תלויה על ראשנו. — — —

בטחונה של מדינת ישראל לא יכון על צבא בלבד. בטחוננו תלוי בשורת גורמים. ואמנה כאן רק את העיקריים שבהם.

גורם-הבטחון הראשי זהו העליה. היא לא רק מצוה ציונית להצלת יהודים, לקיבוץ-גלויות; היא צורך חיוני של יהודי הארץ ותנאי לקיומה ובטחונה של מדינתנו. בלי עליה מדינה זו נידונה ח'י לכליה. האשית בטחונה של מדינתנו היא עליה רבתה בקצב מהיר, בממדים רחבים ומתרחבים. טיפוח העליה זהו הצאמץ המלחמתי שאנו מצוים עליו בימי שלום כבימי מלחמה ואין דבר העולה עליו בדחיפותו ובחשיבותו.

הגורם השני של הבטחון זהו ההתישבות. צבאנו שיתרר השנה שטחים גדולים בנגב, בגליל וב- מבואות ירושלים ומדיניות-השלום שלנו אף היא תר- מה את חלקה: הסכמי שביתת-הנשק עם מצרים ועבר-הירדן העמידו לרשותנו את אילת וארץ-אדום בדרום, נחל עירון ושטחים חשובים אחרים במרכז ובסביבות ירושלים. אולם רוב השטחים האלה ריקים ושוממים ותחומינו ארוכים ושרועים ולא נשמור

עליהם בצבא בלבד. עלינו להקים שלשות ישובי ספר לאורך גבול הלבנון, סוריה והמשולש, רשת צפופה של ישובים במבואות ירושלים ובמרחבי הנגב, מעין-גדי לאורך הערבה עד אילת ומאילת עד רפיה, באר-שבע ובית-גוברין וכן כפרי דייגים לאורך חוף הים התיכון מראש-הנקרה עד אשקלון. בלי צבא לא היינו עומדים אחרי קום המדינה ולא היינו משחררים את הנגב והגליל ומסדרון ירושלים. אולם כל הייל שהשתתף בקרבות יודע את התפקיד החיוני — ובמקרים רבים התפקיד המכריע — שמילאו הישובים החקלאיים מבחינה צבאית מלחמתית: בעמק הירדן, בהרי ירושלים, בנגב והגליל העליון.

ושוב: התישבות לא רק לשם קיום המצוה הציונית של בנין-הארץ וקליטת העליה אלא התישבות כתנאי יסודי לבטחון-המדינה. משום כך לא הוכל המדינה לסמוך על יומה פרטית בלבד (אפילו יומה חלוצית) אלא יש הכרח בתיכנון ממלכתי-איסטרטגי של התישבות ובחינוך-חובה של הנוער — כל הנוער בלי יוצא מן הכלל — להכשירו להתישבות בטחונית. כל נער ונערה בגיל מסויים מן-ההכרח שיקבלו הכשרה חקלאית נוסף על האימון הגופני והצבאי, כדי שהמעפילים, החלוצים ועוזי הרוח שביניהם יקימו ישובי-ספר וכפרי-בטחון, שי- שמשו חומת-מגן חיה למדינה וקו ראשון בהגנתה.

גורם חשוב במערכת הבטחון תשמש העצמה האינדוסטריאלית והטכנית שלנו. התעשייה הצעירה שלנו, שצמחה בעיקר במלחמת-העולם השניה מילאה השנה תפקיד מלחמתי רב. לא היינו יכולים לעמוד כאשר עמדנו, לולא העזרה הטכנית והאינדוסטריאלית והציוד שקיבל הצבא מהתעשייה שלנו. יתרוןנו הטכני היה גורם חשוב בנצחוננו השני ועלינו לטפח ולהגביר יתרון זה. — — —

על לערכה זו נמנה גם המחקר המדעי. הצורך והשימושי. עדין אין ציבורנו יודע כמה הוא חייב תודה על הנצחונות המפוארים של צבאנו ל- עובדי-המדע הצנועים שהעמידו את ידיעותיהם, כש- רונותיהם ומעבודותיהם לרשות צרכי הבטחון עוד לפני פרוץ המלחמה. המחקר המדעי דרוש לא רק לצרכי בטחון. כל פעולתנו המשקית והתרבותית לא תחואר בלי שימוש מכסימלי וכולל של כיבושי המדע והטכניקה. והוא הדבר לגבי צרכי הבטחון. למען כושר עמידתנו בשער לעתיד עלינו לרכז בארץ את מיטב הכוחות המדעיים שבעם היהודי, לאפשר לכש- רונות המדעיים שבתוך הנוער שלנו להשתלם ול- הקדיש כל חייהם לעיון ולמחקר מדעי, לציידם במע-

בדות המשוכללות ביותר ככל שדות המחקר הפיסי-
קאלי והביאולוגי ולהתאים את פעולתם לצורכי בט-
נות ופיתוחה של המדינה.

גורם רב ערך והשפעה במערכת הבטחון היא
מדיניות החוץ של ממשלת ישראל, מדיניות
המודרכת על ידי רצון מרכזי אחד: חתירה לשלום,
לשלום במזרח התיכון ולשלום בעולם, ושאיפה נא-
מנה ליחסי ידידות עם כל המדינות שבעולם, כגוד-
לית קטנות, במזרח ובמערב. אין מדינת ישראל
יכולה לתת יד לשום נרגנות מלחמתית מכל צד
שהוא, אין היא רשאית להיות שותפה לשום מזימת
התקפה של מישוה על מישוה. לא רק שיקולים מר-
סריים ופוליטיים כלליים — מסורת היסטורית, פיננ-
סי ישראל באומות וכדומה — אלא שיקולי-בטחון
חיוניים גוזרים עלינו מדיניות של שלום, ומדיניות
זו עצמה היא גורם חשוב בקיים ביטחוננו.

אולם עם כל הגורמים האלה — עליה, התישבות,
פיתוח תעשייתי, מחקר מדעי, מדיניות-חוץ — לא
נקיים את בטחוננו בלי צבא, לשלום כלמלחמה דרר-
שים שני צדדים וכמה שנשאף לשלום ונעשה למען
בטחוננו בדרכי-שלום אין זה מן הנמנע שהצד השני
יקדש עלינו מלחמה — ועם פרוץ המלחמה רק
הצבא יכריע את הכף, וכל עוד תיתכן מלחמה בעולם
לא נוכל להתקיים בלי צבא.

וכאן עלי להזהיר מפני אשליה שניה: כאילו
כבר יש צבא במדינת ישראל, השנה — במשך המל-
חמה — גייסנו, ציינו והפעלנו לוחמים כדי שינצחו
והם ניצחו. להקמת צבא בישראל טרם הגענו. ידעתי
שלא הרבה צבאות בעולם נחלו ניצחונות מפוארים
כאלה שנחל השנה צבא-ההגנה לישראל. פרשה זו
כבר שייכת להיסטוריה, לא רק היהודית אלא גם
העולמית. נצחונות אלה לא רק העניקו לנו עצמאות
ומולדת אלא גם זקפו את קומתו של כל יהודי בעולם
והרימו כבוד ישראל בעמים, ולא פחות מכל יהודי
אחר אני גאה על נצחונות אלה, ואף על פי כן אני
אומר שעדין אין לנו צבא כהלכה ורק עם השלום
תינתן לנו אפשרות להתחיל כראוי בבניית צבא
וחינוכו. כלגבי כל דבר אחר במדינתנו הצעירה
גם פה אנו עומדים בראשית. אין אנו מתביישים
בכל מה שנעשה עד עכשיו, כשאנו צופים לעבר,
אולם כשאנו מפנים מבטינו לעתיד עלינו להיגמל
מכל אשליה ולראות נכוחה: היו לנו לוחמים
מצויינים, אבל לא היה לנו צבא מסודר, ואסור לנו
לעשות אותו משגה פאטאלי שעשו הצרפתים, שהת-
כוננו למלחמת-העולם השנייה בתכנית שהנחילה להם
נצחון במלחמה הראשונה — ומשום כך הוכרעו.

עם קום המדינה לא יכולנו להקים צבא כי נאלצנו
להילחם על קיומנו. זאתם שומעים זאת עמי אדם שנה
שלוש שנים לא עשה כמעט שום דבר אחר מלבד
דבר הבטחון והצבא. מאז שלושים בנובמבר הוטל
עלינו להגן על קיומנו ועם קום המדינה ב-14 למאי
הועמדנו לפני מלחמת-חיים ומוות והיתה רק דאגה
אחת: להילחם ולנצח. הנוער שלנו ידע על מה
הוא נלחם. הוא ידע כי יש לנו רק ברירה אחת:
נצחון או כליין, ולא הכויב. ואיש אין לו להתבייש
לא בכושר הקרבי ולא במסירות וברוח של לוחמינו.

אך לאור הבראות — אין זה מספיק. עלינו
להיכון לא מתוך התפארות בעבר אלא מתוך ראיית
הנולד. עלינו לראות את הבאות בעינים פקוחות, בלי
התרברבות, בלי ביטול יכולתו העתידה של האויב.
אנו מצויים על ביקורת עצמית חמורה, נוקבת, אכ-
זרית. עלינו לזכור תמיד: בבטחון כרוכה השאלה
העליונה — להיות או לחדול.

לאשרנו מעטים בצבאנו המפקדים המתאמרים
שהם כבר יודעים את כל התורה ואין להם עוד מה
ללמוד מכיון שניצחו הפעם. גם הטוראי במלחמה
הבאה יצטרך לדעת הרבה יותר משידע הטוראי ב-
מלחמה האחרונה ומפקדינו במלחמה זו יצליחו גם
בעתיד, אם הדבר הראשון שיידעו עכשיו יהיה כי
הם יודעים מעט מאוד.

אציין לדוגמה דבר שלכאורה אינו צבאי. חסכון.
חסכון בכוח-אדם, בזמן, באמצעים, בדלק, בכלי-רכב,
במוון, בכדורים וכדומה. לא תהיה בזה מן ההגזמה
אם אומר שמפקדינו כמעט אינם יודעים מה זה חסכון
ומה ערכו בצבא ובמדינה.

המלחמה הרסנית היא לפי מהותה: הורסת רכוש
ונפש — ולא רק של האויב. ומפקד יש שהוא מחוייב
להתאכזר על עצמו, על חייליו, וודאי אינו יכול
תמיד לחוס על רכוש. אולם מטרת מלחמתנו אינה
הרס, אלא נצחון, והנצחון תלוי לא רק בטיב הצידוד
והכושר הקרבי של הצבא אלא ביכולת המשקית
והכספית של העם. וחיל ומפקד המבזבזים רכוש
מדינתם בלי הכרח הריהם מסייעים לאויב בלא-יוד-
עים חסכון הוא אחת המצוות העליונות בארגון הצבא.
ולא די לדעת חשיבותו של חסכון, יש לדעת כיצד
לבצעו בכל תא צבאי, בכל מבצע צבאי. ביצועו הוא
תורה אירגונית ותיכנונית שלימה ומורכבת, וצבאנו
טרם למד וטרם ידע להעריך תורה חיונית זו.

אנו מתלבטים עכשיו בחבלי קליטת העליה. אם
לא נצליח בקליטת עליה יהיו לשוא כל מאמצי הה-
גנה במשך שבעים השנים האחרונות — מימי פתח

תקוה ו"השומר" עד צבא-ההגנה לישראל. המעצור הראשי לקליטת העלייה הוא יוקרה-המחיה חוה יש לו סיבה עיקרית אחת: הוצאות המלחמה והצבא. נא לצנו להוציא סכומים ענקיים כדי לגייס רבבות לוחמים, לציידם, לספק להם צרכיהם ולהכשירם לקרב. לא היתה לנו ברירה אבל מדינה קטנה ודלה זו נתבעת לקלוט לא רק את מאתיים אלף העולים שהגיעו כמשך השנה/אלא הרבה מאות-אלפים וכמה טיליונים שצוד יבואו והיא חייבת לבנות עשרות אלפים בתים לשיכון בכל שנה לזקקים עשירים ומאות נקודות יישוב חדשות בכל קצות-הארץ, לבנות מספר רב של בתי חרושה לבצע עבודות ציבוריות, לפתח החבורה בלבשה ובאוויר ובים, לכונן רשת של בתי-ספר לתושבים המתרבים ולקיים שירותים ציבוריים בשביל צבא תרבותי הרצפה בחיים מתוקנים. מדינה זו אינה רשאית לבזבזו אמצעים לשווא וכל מפקד שאינו יודע סוד-החסכון הריהו מועל בשליחותו וחרף תד תחת. בטחון-המדינה.

החסכון הוא רק אחד הפרטים — אמנם פרט חיוני — במערכת האירגון הצבאי. ועלינו להקנות לצבא את תורת המנהלה. זו תאפשר רק עם תום המערכות. ותורה בלבד לא תספיק. גם אם יעמי דו בראש צבאנו האדמיניסטרטורים המומחים ביותר לא יבצעו חסכון אם בצבא לא תשלוט משמעת. וגם בפרשת המשמעת אנו עומדים בראשית. שימו לב לאחריות המושלת על מפקד צבאי. אחרי כן כזאת אינה מוטלת על שום אדם אחר במדינה. ואחריותו כפולה: א) לבטחון-המדינה, ב) לחיי-אנשי. איני יודע אחריות גדולה מזו.

מפקד צעיר יכול רק בקושי רב לתאר לעצמו את האחריות האיומה הרובצת על אלה שעליהם הוטל בטחון-המדינה. היו לנו השנה הרבה נצחונות ושמחות. כמה פעמים רקדו הכל ברחובות מרוב שמחה, כמה פעמים חגגו נצחונות וכיבושים. ואני מכיר איש אחד — יהודי לא-רע — שלא שמח ולא רקד ולא חגג בלבו אף פעם אחת, כי היה אחד האנשים שעליו רבצה אחריות לבטחון-המדינה ולדם הצשפך — וכל הימים, הרבה זמן לפני פרוץ המלחמה ולאחר שנפסקה, היה תקוף חרדה גדולה לבאות ולא היה לו אף רגע אחד של הפוגה מהרגשת הנטל הכבד והאיום הרובץ עליו ועל חבריו הנשואים באחריות לבטחון.

וכל מפקד חייב לראות עצמו כאיש שעליו יוטל נטל כבד זה. עליו להצטייד בכל התכונות המוסריות הנפשיות ובכל הדעת והכושר הדרושים לביצוע

שליחות עליונה זו שבה תלוי גורל בטחון-המדינה. גורל חירות האומה וקיומה הפיסי. רק איש-תרומות נעלה יצליח למלאכה זו; אך התכונות והסגולות הדרושות לאיש-תרומות אגון גופלות מן השמים. אלא נרכשות בעמל ובשקידה ובמסירות ובליטור. הפסק ובלתי לראות.

ועל המפקד רובצת אחריות נוספת — אף היא כבדה עד אין-נשוא — האחריות לחייהם, לשלומם, לרווחתם ולכבודם של החיילים הספחים למרות ולפקודתו. כל אחד בינינו יודע חדות-אם לפירי בטנה האהבה העמוקה שנשטע הטבע בלב האדם. בזה הסר-הישע, התלוי כולו בטיפוח האימהי בלתי אהבת-אם זו לא היה קיום למין האנושי. גורלו של החייל בשעת מלחמה תלוי במפקד לא פחות משהגורל-התינוק תלוי באם.

גורלו של החייל, כבודו, גאוותו על הגדוד שלו, אמונתו בחבריו, בטחונו בעצמו וביחידתו — כל אלה נתונים בידי המפקד. אחריותו כבדה מזו של המורה לתלמידיו או של האם לילדיה. כי החיילים עומדים — או עלולים לעמוד — במערכת לחיים ולמוות. והמפקד הממונה על מלאכה נוראת-מודע רובצת עליו אחריות שאין דומה לה בשום ענף-פעור לה אחר. משום כך חייב המפקד להיות מזויין גם בידעיה רבה, טכססית ואיסטרטגית, בכשר-פעולה ביכולת אירגונית וגם בסגולות נפשיות ומוסריות הנותעות בלב חייליו אמון והוקרה לגביו. עליו לאהוב את החיילים שברשותו, לחרוד לשלומם ולרווחתם, לכבודם ולהצלחתם. ועליו להיות דוגמה חיה של גבורה, עצה ותושיה במלחמה. הוא חייב לנטוע בחייל לא רק משמעת אלא גם אהבה למפקדו. וחייל יאהב את מפקדו, אם המפקד יאהב את חייליו ויהיה נאמן ומסור לשלומם כמו שאם מסורה לתינוקה.

אחריות גדולה וקשה זו אולי תפחיד מפקדים רבים — ועל כך נאמר: „כל הידא ורד-הלכב ילך וישוב לביתו". רק הטובים והמעולים והנעזים יקחו על עצמם שליחות כבדה זו. בטחון-המדינה קורא לטובים ולנאמנים ולמוכשרים ביותר מבחינה אישית לקטואלית ומוסרית כאחת. כל מפקד חייב להתחיל אל השיא — המוסרי והאינטלקטואלי. והוא אינו בשמים — אם כי כל מה שמתקרבים אליו הוא נראה מתרחק והולך, אבל בעצם ההתירה לקראת השיא יש ערובה לכושר-השליחות.

וברכתי למפקדים: שכל ימיהם יהיו קדושים לחתירה זו — ובזאת ייאמנו.

פקודת החברות / ליג בעומר תשי"א

(מתוך פרק שני: השירות)

השירות בזמן שלום

כל ח' מחויב בזמן-שלום להשתתף בכל הפעולות אשר נועדו להכשרתו כלוחם, להחזקת הקשר הארגוני והרעיוני אתו או לאיזו מטרה אחרת שתקבע ע"י הפקוד המוסמך בהתאם לצרכי ה"א.ר.

השרות באחת מחטיבות ה"א.ר. (ח"מ, ח"ש או אחד משרותי העזר) מתחלק לפי סדרת החובות ומדת הפעילות הנדרשת מאת הח' לסוגי-שרות אחדים, ואלה הם:

(א) שרות-פעילים

בחטיבת ה"ח"ש נמשך לא פחות משתי שנים ולא יותר משלוש שנים מיום התקבל הח' ל"א.ר. שרות זה מחייב לפעולות ביתיות בשעור של, לכל-היותר, שש שעות לשבוע ולהשתתפות בשני מחנות מרוכזים בשעור של, לכל-היותר, שבועיים לשנה; בחטיבת ה"ח"מ נמשך במשך שנתיים מיום התקבל הח' ל"א.ר. ומחייב אותו לפעולות ביתיות בשעור של ארבע שעות לשבוע, לכל היותר, ולמחנות מרוכזים בשעור של, לכל היותר, שבוע לשנה. תקופה זו של שרות-פעילים מתחלקת שוב לתקופת האמון הראשוני ולתקופת האמון המתקדם בהתאם לתכנית האמון וההכשרה;

(ב) שרות-מלויים

בחטיבת ה"ח"ש נמשך מסיום השרות הפעיל ועד ליום מלאת ל"ח' 35 שנה ומחייב אותו לפעולות בשעור של שש שעות לשבוע לכל-היותר, ולהשתתפות במחנה מרוכז בשעור של חמישה ימים לשנה, לכל היותר; בחטיבת ה"ח"מ נמשך מן סיום השרות הפעיל ב"ח"מ או מן סיום שרות המלויים ב"ח"ש ועד מלאת ל"ח' 50 שנה; שרות זה מחייב את הח' לפעולות בשעור של שש שעות לרבע שנה, לכל היותר, ולהשתתפות במחנה מרוכז בשעור של יומיים לשנה.

(ג) שרות-הקשישים ושחרור מה"א.ר.

בהגיעו לגיל של 50 שנה יוכל כל ח' כרצונו להגיש לפ.ה.ע. בקשת שחרור מכל שרות ב"א.ר. לחלוטין או לעבור לשרות-הקשישים שבו הוא פטור מכל פעולת אמון והכשרה.
 הערה 1. דין האמונים וההכשרה בשרות-העזר כדין החטיבה (ח"מ או ח"ש) שאליה ח' נספה.
 הערה 2. במקרים מיוחדים רשאי הפ.ה.ע. להעביר חברים מחטיבה לחטיבה ומשרות לשרות גם מבלי להתחשב בגילם, אלא בצרכי ה"א.ר. בתכונותיהם של החברים ובמצבם האישי.
 הערה 3. סדרת החובות בשטח אמון והכשרה של חברים שנשלחו לשרות-ללוי (ה.ג.א., משמר אורחי, מכבי-אש וכו') התקבעה ע"י הפ. הע. לחוד.

השירות בזמן מלחמה

לאחר הכרזה מטעם הפ. הע. על מצב מלחמה או חרום, אין שרותו של הח' מוגבל ומותנה בזמן.
 בחטיבת ה"ח"ש על כל ח' להיות מוכן להתגייס לשרות הפעיל בכל מקום ולכל פרק זמן שייקבע ע"י הפ. הע.
 בחטיבת ה"ח"מ על כל ח' להיות מוכן להתגייס לשרות הפעיל לכל פרק זמן שייקבע ע"י הפ. הע. אלא שעליו למלא את שרותו במקום-מגוריו בלבד.
 הערה: דין השרות בזמן מלחמה או חרום באחד משרות-העזר כדין החטיבה (ח"מ או ח"ש) שאליה ח' נספה. דין השרות בשרותי ללוי כפי שיקבע הפ. הע.

מדינה, מלחמה ומהפכה

א.

אודה בראשית דברי: כשאני בא להרצות לפניכם, קצינים ומועמדים לקצינים, בצבא ההגנה לישראל, על נושא זה אשר בחרתי, הנני מרגיש במקצת אימתא דציבורא. וזאת — מטעם פשוט. יש מקום להנחה, שהנושא הזה — „השעה, מהותה ובעיותיה“ — נזיר לכם יותר מאשר למי שהוא אחר. באשר אתם נמצאים בתוך תוכה של חומרת השעה ובעייתה העיקרית: העמידה על נפשנו הנמצאת במלחמה, ואולם בחרתי בנושא זה דוק בתוך נימוק, שאתם כולכם שקועים בתוך הענינים של השעה, מן הידוע הוא, שדוק האנשים הנמונים בתוך תוכה של עשיית הדברים — קשה להם „להפליג“ מן הדברים ולראותם באור הנכון. התמורות העצומות המתהוות והולכות בנו ומסביב לנו, השינויים הגדולים המתרחשים שעה שעה בכל היותנו — הם כה מרובים, יסודיים ומכריעים, עד אשר אין בכוחם של אנשים הנמצאים בפנים ורואים את הדברים מקרוב ובדרך התרוממות — לתפוס את כל ערכם בשלמותו.

ואולם אנשים העוסקים בהיסטוריה, דומגי מסורגים יותר מן האחרים לרדן על ההווה, כשהם מעתיקים את עצמם ממנו ומפליגים שנים רבות ממנו, „משני עברי השעה“, לעבר ולעתיד — ומשם מסתכלים ומתבוננים בו, הדבר הוא אפילו טבעי להיסטוריון, כי הרי כל ההיסטוריה היא במידה מסוימת, מעין „הפלגה לעבר“. כל העוסק בהיסטוריה מפליג תמיד לזמנים רחוקים, אם כי לא תמיד לארצות מרחק. הרגיל במתפיסות היסטוריות „קל לו יותר להפליג ברוחו, בנפשו ובמהותו לזמן אחר, למרחק ידוע, לכיוון אחר — ומשם לראות את הדברים ולחקרם, לתפוס אותם; ומתוך הפלגה זו, דומגי אפשר לראות ביתר בהירות דברים רבים ולעמוד על מהותם האמיתית. משום כך, כשנתכבדתי לפתוח את הקורס החדש שוב, היה סבור הייתי שכדאי יהיה להקדיש את פתיחתו לכמה הסתכלויות והתבוננויות בעובדות היסוד של השעה — מתוך „הפלגה“ כזאת, ולפיהן לקבוע את מהותה של השעה ולעמוד על בעיותיה.

* הרצאה, השעה — מהותה ובעיותיה“ בפתיחת הקורס לקציני-הכוח בצבא ההגנה לישראל, ינואר 1949.

ב.

כיצד ובמה מתגלים שלושת חזיונות מסד אלה בחיי דורנו זה?

מדינה: — משמע, עצמאות. עצמאות כזאת, בעצם, לא היתה לנו מימי פומפיוס. זא, משנת 63 לפני הספירה הרגילת, אין זה נכון לאמר, שרק מזמן חורבן הבית, או מימי בר-כוכבא, לא היתה לנו עצמאות. אין זה נכון, — מפיון שנים מים ההם לא היתה כבר עצמאות יהודית. כבר בימי הורדוס — ועוד לפני זה — לא היתה יהודיה עצמאית. יהודה היתה „בעלת ברית“ של רומא, כמו שעבר-הירדן היא בעלת-בריתה של בריטניה. העצמאות של יהודה או היתה בודאי לא יותר רבה מזו של עבר-הירדן; ואולי עוד פחות מזה, בודאי, הורדוס היה „עצמאי“ ביחסו לבני ביתו ומשפחתו. והוא השתמש במידה רחבה בעצמאות זו; אם כי גם על כך הוכרח למסור דו"ח לקיסר. אבל לא היתה עצמאות של עם, של ארץ ומדינה. בימי המלחמה האחרונה, בימי המרד הגדול, בחרו בראשית המלחמה, בממשלה מהפכנית, בממשלה לשם הנהלת המלחמה. לפי מהותה היתה זאת ממשלה זמנית, שזכתה להכרה כמעט כללית בפי נים, ואולם שום מדינה לא הכירה בה; כנראה — אף לא הפרתים, מתנגדיה של רומא. הממשלה הזמנית היא לא הספיקה אף להתארגן כראוי — ונפלה. מאז לא היו חיים מדיניים עצמאיים לישראל. והנה הפעם זכינו לעצמאות יהודית, עם חיים מדיניים יהודיים; מדינה מופרת בעולם, מדינה בעלת שלטון ובעלת יכולת מוכרתים. — אין זה חשוב אם בריטניה ברגע זה אינה מכירה בה עוד, וצרפת עוד מפקפקת, למעשה — הריה מדינה עצמאית. אנחנו מכירים בה בשלמות מוחלטת, וגם העולם מכיר בה. חיה הם עצמאיים ומסודרים. עצמאות כזו לא היתה לנו מימי פומפיוס.

רבותי, דורות רבים חיפו לזאת, דורות על דורות חיפו לימים אלה, נפשם יצאה לתקופה זאת. במשך השנה האחרונה שנינו את כל מהלך ההיסטוריה הישראלית. חל מפנה גדול ועצום בכל

(1) בינתיים, כידוע, הכירו בישראל בריטניה דה-פאקטו וצרפת דה-יורה. — המעורר.

חיינו. מנה זה על תוצאותיו ההכרחיות והבלתי נמנעות. מהנה עובדת-היסוד ראשונה הקובעת את דמותה של השעה ומהותה.

ועובדת-היסוד השנייה של השעה היא: המלחמה.

היו לנו מרידות והתקוממות. ויש להבחין בין מלחמות ומרידות. זוהי אבחנה מסוג האבחנות שאנו מבחינים בין ההגנה ו בין "צבא ההגנה לישראל". המרידות הקיפו חלקים מסויימים של הארץ והטרידו את השליטים, גרמו להם אבידות, ולרוב הכריחו אותם לרכו כוחותיהם נגדנו. אולם דוקא אנחנו לא תמיד הצלחנו להעביר את עצמנו ממצב של מרד למצב של מלחמת-אומה. מרד בר-כוכבא הכריח את רומא להילחם ביהודה. אף מרד היהודים בימי הירקליוס (המרד האחרון של היהודים נגד ביזנטיוס, בשנת 614) הכריח אותם להלחם. מרדנו גם בפרס, שהשתלטה אז על הארץ ולא קיימה את הבטחתיה לנו. אבל לא היתה לנו באותם הדורות מלחמה, בה האומה כולה — לא מפלגה אחת! — מארגנת את כוחותיה, לקראת מלחמה באויבים, בממלכות שלמות ומאורגנות, במדינות תוקפות הנכנסות מהחוץ לגבולותיה של הארץ, ולא היתה לנו או מלחמה בה נלחמה האומה מתוך תקוה, תכלית מדינית מוחשית, מתוך ניהול מוחשב של כל כוחותיה, מתוך רצון קולקטיבי מרוכז ומאורגן של אומה המעמידה בסכנה את עצמה ונפשה במלחמה על עצמאותה, קיומה וחירותה. לא היה בישראל כדבר הזה מימי המרד הגדול; יותר נכון, מאז תקופה מסויימת של המרד: אחרי הנצחון על גלוס (בשנת 67 לספירה), בימים ההם, כאשר נבחרה ממשלה מהפכנית בירושלים, בראשותו של חנו בן חנון הכהן, היתה ממשלה מוסמכת ומזכרת בתוך ישראל, — אף כי כפי שכבר צויין, לא הספיקה לזכות בהכרות מבחוץ ואף לא להשתית עצמה בפנים על יסודות-ארגון איתנים. היה אז נסיון, שנמשך כשנתיים, להעביר את ההגנה אבקות משלב המרד לשלב של מלחמה, לרכו את כוחות האויב תחת הנהגה אחת. אבל גם אז לא איחד נסיון זה את האומה כולה. היהדות בתפוצות לא הצטרפה למלחמה. לא יהדות המערב, ואף לא יהדות המזרח, והלא יהודי המזרח היוו כוח רב, במצרים ישבו פמליון יהודים, בסוריה — פמליון וחצי. היהודים הללו לא נתנו את כוחם למלחמה; הדיפלומטים היהודיים בתפוצות חשבו אז, כי הגדילו לעשות לטובת עם

בהמליכם את אספסיאנוס על רומא — בפעם הראשונה מאז אלפים שנה יותר עתה ישראל במלחמה של ממש, במלחמה שהאומה כולה מנהלתה. כי במלחמה זו שאנו מנהלים בארץ-ישראל — עם ישראל כולו עומד לימיננו. במידה זו או אחרת — העם כולו מגויס. כל הקהילות היהודיות לא רק מקדישות אמצעים, אלא גם מן בירות מאמצים, ובמידה ידועה, זו הפעם הראשונה לאחר מלחמת החשמונאים מופיעה מלחמת האומה הישראלית.

ועובדת-היסוד השלישית הקובעת את דמותה של השעה היא המהפכה. כן: מהפכה רב-תית, כולנו קוראים בעתונים על העליה הגדולה. בחודשיים האחרונים (נובמבר-דצמבר) באו לארץ-ישראל 51.000 יהודים — וזה 6.2% של הישוב היהודי בא"י. לפי קצב כזה, הרי במשך השנה שלפנינו יגדל הישוב ב-37% עליית המונים זו היא מהפכה עצומה. — לא רק מהמחנות באים, ישנה תזוזה גדולה בכל התפוצות, תזוזה עצומה שיש לראותה כראשיתו של קיבוץ-גלויות — וקיי-בוץ-גלויות אינו תהליך, אלא סופת-מהפכה. הוא נושא בתוכו ואתו מהפכה גדולה בחיי ישראל וביחסים אשר בין ישראל לעמים.

ואם אנו רוצים לברר לעצמנו את השעה, מה-תה ובעיותיה? עלינו לענות על השאלות הכלליות בשלוש פרשיות אלה: עצמאות, מלחמה ומהפכה. —

מהו תכנה הממשי של העצמאות, מה היא נושאת בחובה, מה הם הכוחות שהעלו אותה, ובאז בה לידי גילוי? מה הם הכוחות אשר הביאו לנו עכשיו את הנצחון? ומה הן הבעיות אשר המהפכה מעמידה לפנינו?

ננסה-נא להעלות ולגלות מקצת מתוכנן ההיסטורי של שלושת חזיונות-היסוד.

מדינת ישראל זוהי שוב, ראשית כל: עצמאות. ופירושה הריאלי וההיסטורי של העצמאות זהו — סיומה של גלות. מה פירוש המלה "גלות"? אולי יש כמה מכס, אשר קראו את מאמר "גלויות וחורבן". העליתי שם הסבר היסטורי לפירושה של המלה "גלות". יש לה שלוש הוראות, אשר התגבשו במשך הדורות. הוראה אחת של המלה גלות היא: עקירה — עקירת המונים בבת אחת ממקום ישובם והעברתם ממנו באונס. ההוראה השנייה: נכר — להמצא בסביבה נכרית

משפחה יהודית באותו זמן: מרסיליה בצרפת. סיציליה באיטליה, אלכסנדריה של מצרים, וערי אפריקה הצפונית; ערי תוניסיה, מארוקו ואלג'יריה. — בימינו אלה, דומני, זהו גורלה של כל משפחה בישראל; אלא שמקומות הפיזור אינם מצומצמים ב"אזור ים-התיכון" והעולם גדול ורחב. כמו שהרמב"ם אומר על האפשרות לפזרי ישראל, אין ספק, לדעתי, שמבחינה אובייקטיבית עובדתית, "גולים" בימינו היהודים יותר מאשר בכל תקופה אחרת. קהילות ישנות נעקרות וחדשות מתהוות וקמות — זהו תהליך של חיי יום-יום בישראל בימינו.

ולא זו בלבד. גם במובנה השני של "גלות", במובן הנכבד, עולה תקופתנו על כל הקודמות. והוא ממש עירון שלא לראות את הדברים כהיחלפתם ולהתפס לראיה שטחית ביותר של המתרחש לנגד עינינו. אנו חיים באשליה, אם אנו חושבים גם עתה כי מכירים אנו יפה את העמים, אם אנו סבורים שהיהודים כולם יודעים להשתנות ולהסתגל, מכיון שהיהודי ספוג בתרבות הנכרית, והוא יכול להתוכח בגרמניה על גיטה, ברוסיה על טולסטוי, ובצרפת על פרוסט יכווצא בזה. אבל דוקא באשר ליה כזו ניכרת הרגשת הנכר. ידוע, כי הגרמנים היו מכירים את הסופר היהודי על-פי לשונו הגרמנית המסולסלת. הוא הדין גם בלשונות אחרות. ואין זה מקרה. כך היה גם ברוסיה עוד לפני המלחמה האחרונה. וראוי הדבר לעיון קל.

אחת התופעות האופייניות לגבי תרבות תקופתנו היא אולי בזה, שהגיעו בה לבטוי תרבותי אמנותי, ספרותי שכבות עם עמוקות, אשר עד עתה היו בבחינת אורחים בלתי רצויים בשדות אלה. תופעה זו אתם יכולים לראות בכל לשון וספרות. זהו תהליך שהתחיל עוד בסוף המאה שעברתה. הוא ידוע לכל אחד ומכיר את הספרות הרב-סית — ליסקוב, מאמון, סיביליאק, גורקי ואחרים. ואציין לדוגמה מן הספרות הגרמנית — את גוסטב פרנסן מתורינגיה שעכשיו זומני, יש לנו אפשרות להעריך אותם גם הערכה היסטורית נכונה. גם הספרות האנגלית המודרנית — לשונה עשירה באידיומים עממיים, בשכבות של הזוי, בבטויים, אשר עד עכשיו היו עמוקים ומושרשים בעם, ולא הגיעו לספרות — תופעה זו, כאמור, היא אופיינית, לא רק בלשון, אלא גם בספרות, בציור, בשירה, דוקא הדמוקרטית, המעלה שכבות עמוקות שעלו והתפרצו, נכנסו לחיים התרבותיים, הראתה בבחירות את תלישותם של הסופרים היהודים. זכורני ברא-

חרה ולהרגיש כי אתה זר, כי אינך אזרח ותושב. והתוראה השלישית, שהתגבשה במאה הט"ו והט"ז היתה: צרות, יסורים והשפלה. והנה, דומני, שלא היתה תקופה בתולדות ישראל שבה היתה הגלות כל-כך ריאליית ומוחשית בכל מובניה והוראותיה — כתקופה האחרונה, בששים-שבעים השנים האחרונות; תקופה, שרבים רגילים לציין אותה כהמשכה של "תקופת האמנציפציה", תקופת השתרשותם כביכול של היהודים בארצות מגוריהם. למעשה היתה כל התקופה האחרונה — תקופת עקירה, כשציניתי, בשנת 1927, במבוא לספרי "ישראל בגולה", שאנו חיים, החל משנת 1881, בתקופת משבר של דחיקת היהודים מן הגופים הארציים-מדיניים והלאומיים-התרבותיים, שאליהם היינו רגילים להשתין, ובזמנים של ראשית התייחדותם הלאומית-המדינית המחודשת של היהודים, טענו כמה היסטוריונים שיש בזה משום זלזול בעובדה של השפעתם המדינית והחברתית של היהודים, ונטיה להשקיף על תולדות ישראל אף לא מנקודת-השקפה ירושלמית, אלא כמעט "תל-אביבית". ואולם, די לציין, כי אם בסוף המאה הט"ו גלו מספר 120—300 אלף יהודים (הדעות על מספר היהודים בספרד מחולקות מאוד), הרי במשך ששים-שבעים השנים האחרונות נעקרו מרוסיה ומגליציה, מרומניה ומארצות המזרח — מליונים של יהודים. בתקופה זו לא רק נוסדו ישובים יהודיים חדשים ומרובים באמריקה הצפונית והדרומית, ובארצות אחרות רחוקות וקרובות; בתקופה זו הועתק המרכז הישובי של העם היהודי מן המזרח למערב. מאירופה לארצות אמריקה; וביתוד לארצות-הברית. תהליכי עקירה אלה בחיי היהודים היו מרובים וחזקים גם בתוך כל מדינה ומדינה. רק במאה הי"ט התיישבו בדרום רוסיה למעלה ממליון יהודים. ובימינו אלה, בעשרות השנים האחרונות אנו עדים לעקירתם של 800 אלף לפנים רוסיה. יתר על כן, המצב הזה של עקירה ופיזור מורגש בחיי האומה כולה, בחייה של כל משפחה כמעט. כמעט לכל משפחה בישראל יש אפשרות לקבוע את פזורי האומה בעולם לפי פזוריה היא: לכל יהודי יש אחים ואחיות, דודים ודודנים, בני-משפחה ושאר בני-משפחה בכל ארצות העולם: בארצות-הברית או בארגנטינה, בברזיל, באפריקה-הדרומית, בארצות-אירופה המערבית, באוסטרליה ובסין הרחוקה, בקנדה או במושבות בריטיות אחרות. — ידוע לנו מכתב מהמאה הי"א הנותן מושג על פיזוריה של

שית שלטון הנאצים אמר אמיל לודביג במסה אחת, כי "היטלר איננו יודע גרמנית": — כאילו יש צורך בידיעת לשון הספרות הגרמנית על מנת ליצור היסטוריה גרמנית. כך טענו היהודים בימי מחמד כלפיה, שאיננו יודע היסטוריה: הוא חשב שמרים, אמו של ישוע, היא אחותו של משה — או שבמצרים קרא פרעה לשיבה לשם דיון על "הבה ונתחכמה" גם את המן. הם לא הבינו כי אין צורך בידיעת היסטוריה ישראלית כדי ליצור היסטוריה ערבית. הנכר הורגש ביתר שאת דוקא עכשיו; ה"ספיגות" של היהודים וכושר הסתגלותם לתרבות העמים המגבירים את בטחונם העצמי של היהודים ב"ידיעה האינטימית" של העמים ובהזדהותם ה"שלמה" אתם, הם העמיקו את הנכר, הייתי אומר: "טמטמו" את חוש התבונה היהודית — והגדילו את ה"תלישות" הממשית מיסודות המציאות, מתפיסת מהותם של הכוחות האיתנים הפועלים בחיי העמים.

ולאחרונה, "גלות" במובן הרדיפות וההשפלה, השעבוד והאיבה. גם במובן זה עולה ה"גלות" של תקופתנו על זו של הקודמות. וכמה סיבות לדבר. ראשית, עלתה והתריפה הרגישות שלנו, הרגישות הכללית והפרטית. בימי הבינים לא הרבו היהודים להעריך את דעתם של שכניהם, הנוצרים והמושלמים, עליהם. השפלת כבודם על-ידי אלה לא עוררה התרגשות יתירה: מה המה ומה כבודם. יחס של בוז כלפי רודפיהם היה נחלתם הכללית של המוני ישראל. על מוקדי האש של האינקוויזיציה היו היהודים הנשרפים שרים בהתלהבות: "עלינו לשבח לאדון הכל שלא עשנו כהם". — והיה גם בטחון שיש גבול לרדיפות ולהשפלה. גבול — בכל משמעותה של המלה. אחד המוטיבים המצויים בספרות ישראל בימי הבינים הוא: "למרות הגזרות וההשפלות, הרדיפות וההשמדות לא יעלה על דעתה של שום אומה להשמיד את היהודים להלוטין; אי אפשר למלכות להיות בלא יהודים, כדי שלא תהיה "מלכות קטועה". ואין גם היהודים נתונים למרותה של מדינה אחת. דעת החכמים הקדמונים, שצדקה עשה הקב"ה לישראל שעמד ופורם בין האומות" — נתפסה בימי הבינים כדרך העיקרית להצלתם של היהודים מאסונות ההשמדה. ואולם בימינו רבתה הרגישות, ופחת הבטחון. דומה, שאין מפלט מאיבתם של שונאי ישראל ואין בטחון שצדקת הפיזור יש בה להציל בימינו; ודומה גם שדוקא עם עליות לשלטון של כמה שכבות-עם שהיו רחוקות קודם מן ה"מלכות", בטלו החששות

של השלטון לגבי "מלכות קטועה": סוף סוף בידיהם של אלה, שעלו לשלטון, המלכות תשאר יותר גדולה מזו שירשו מאבותיהם, אף כשהיא תהיה "קטועה", בלי יהודים כלל.

לאורה של "גלות" בימינו נוכל להעריך הערכה נכונה את דבר הקמתה של מדינת-ישראל, את מובנה של העצמאות היהודית. פירושה של עצמאות זו הוא לא רק עצמאות בישראל, לא רק מדינה בחלק מסויים בארץ ישראל; זהו מפנה עצום בכל עמדתו וגורלו של ישראל בעמים. כשתהליך העקירה הגיע לשיאו — הוא חוזר למסלולו הקודם, בכיוון הפוך: מן הגורל לארץ. תהליך ה"עקירה" לא יופסק, אלא יוגדל בממדים עצומים, אבל ילך במסלול של "קבוצ גלויות" ו"שיבת ציון". העצמאות היהודית נושאת בקרבה מהפכה גדולה, המיועדת לשים קץ לפיזור, לנכר ולשפלות. אין לשכוח, כי אם אמנם ישראל היא המדינה הצעירה ביותר במדינות, הרי עמנו הוא הסב בעמים. "ישראל" הוא שמנו — לא מפני שכך החלטנו לקרוא למדינתנו. הרי זהו שמנו הטבעי, ההיסטורי, המזדהה בתודעתנו וגם בתודעת העמים כהמשך של ההיסטוריה העתיקה שלנו. "ישראל" הוא גם שם בעל תוכן ברור בתודעה ובהיסטוריה. "ישראל" — כי שרית עם אלהים ואנשים ותוכל". שם זה בתוכנו מתאים ביותר גם לנו, לתקופתנו, לישראל שקם לתחייה. שם זה והתוכן הגלום בו — איננו יכול, איפוא, שלא להשפיע עלינו וגם על העמים. עברנו יותר מדי ידוע. ולכן תהינה לדבר — מוכרחות להיות — גם תוצאות מרחיקות ביותר. פיתחו את ספרי ההיסטוריה ריה ותיוכחו לדעת, כי אמנם אנו הממשיכים את תולדות ישראל. הננו המשיך. העבר שלנו קם וניצב בתוכנו, בקרבנו, לפני כל העולם. הנה יושב ישראל, שוב כעם, חבר באומות המאוחדות. למעשה הוא יושב כבר, אף כי מבחינה פורמלית עוד טרם נגמר הדבר. אבל הוא כבר נמצא בין האומות, כעם חפשי, עצמאי, כשוה בין שוים. ועובד זהו יש בה סטירת-לחי לכל התרבות של שנת ישראל, שטיפחה במשך דורות רבים והיונה אותה במיצים וב"ויטמינים" כל כך רבים ומשונים. אכן, "שרינו ונוכל".

האין אנחנו ישראל סבא? האין ישראל יושב בארצו? האם לא החיה את לשונו? האם לא נאבק העם על היאחזותו בארץ, אשר נאסר עליו לעלות אליה כמעט מן היום הראשון אשר רצונה של "שיבת ציון" קיבל צביון ודמות? האם לא רכשנו

לנו את עמדתנו בארץ מתוך האבקות קשה ומרה. צעד אחרי צעד, מתוך אהבה ומסירות, במשך של ששים-שבעים השנה? אבל האם רק על ארצנו נאבקנו? האם כל תולדותינו אינן אלא פרשה של מאבק אחד, עצום, על-אנושי, אשר אין בעולם דוגמתו? מעמדנו כיום מאיר באור חדש את כל עברנו, קובע לן מקום אחר בתודעתנו ובתודעת כל העמים. אכן, זו היתה פנתם העמוקה של דברי הרצל אשר אמר, כי במדינת היהודים יהיה הכתם הצהוב — לאות-כבוד לנו. הכתם הצהוב אינו שלנו. אחרים הכתימו אותנו בו. אך הוא היה אחת התופעות בהיסטוריה שלנו. העצמאות שלנו, מדינת ישראל, משנה מן היסוד את הערכת העבר, היא מכריחה — ותכריח — אותנו לראות אחרת את עברנו. והיא גם תביא את העמים לראות אחרת את גורלו ותולדותיו של ישראל בעולם. אכן — במדינת-ישראל גלום מפנה עצום גם בתודעתנו — וגם בגורלנו ובמעמדנו בעולם.

ד.

עובדת-היסוד השניה של שעתנו הגדולה היא, כאמור, המלחמה. גם כאן עלינו להבין: מה הגלום בחזיון זה. נשאל נא את עצמנו: אמנם השגנו עצמאות ע"י האבקות קשה; ניהלנו מלחמה ונצחנו עד עתה. אבל כיצד? מה הם בעצם הכוחות, אשר בעזרתם ניהלנו את המלחמה, מדוע הצלחנו עד עכשיו? — פגשתי בזמן האחרון את אחד מתלמידי — מורה, שאלתי, כיצד אתה מרגיש את עצמך? אני מאושר, עניי; כל ימי מיום שגמרתי את הסמינר בשנת 1923—24, לימדתי היסטוריה, תנ"ך, בתוכם את הפסוקים: "רבים ביד מעטים", "לא בחיל ולא בכוח, כי אם ברוח". לימדתי — וחשבתי כי זוהי אנדה דמיון; עכשיו אני רואה שזוהי אמת, אמת לאמתיה. ועל כן, גם העבר נראה כלל אחרת; אם עכשיו אפשרי, מדוע לא יתכן בימי קדם? תשובה זו של אותו מורה אינה עונה בעצם כלל על הבעיה. אבל היא מבלוטה מטעמימה. אותה, השאלה היא: מה היא אותה הרוח, אשר הביאה את הנצחון; מה קרה? דומני, שיש לציין ארבעה יסודות בישוב, שהביאו את הנצחון; ובקיומם, באיתנותם, תלויה כל היותנו. רק אם נבדר אותם לנו נמצא את הפתרון, נעמוד על טיבה של אותה רוח, נבין את האפשרות הריאלית של: "רבים ביד מעטים".

היסוד הראשון הוא דמות האדם בישו-ראל. הדבר היסודי שא"י יצרה הוא: חידוש

דמות האדם בישראל. כל אדם מישראל, אשר היה בגולה, חי תמיד בסביבה אחרת, נכרית, בה צריך היה תמיד להסתגל. מעולם לא היה יכול אדם בישראל לחיות בשלמות את אשר הוא, לגמרי כמו שהוא. לורד מלצ'ט אמר פעם — בנאום, שנשא בקנדה, כאשר נשאל: "מה היא הציונות?" — כי הציונות היא: האפשרות לכל יהודי להיות במאה אחוז את אשר הנהו. היהודים בגולה לא היו את אשר הגם. אין זה מקרה, שבראש הציונות תפסה היהדות הרוסית והאוקראינית את המקום העיקרי והתפתחה דוקא באותם המחוזות, אשר בהם היו ישובים יהודיים מרוכזים, כגון פודוליה, קיוב, בישו-בים ובערים, אשר בהם חיו היהודים באוירה יהודית, בהמוניהם. ישובי-המונים יהודיים, היו גורם חשוב לזקיפת קומה. בא"י לא חשבה היתה העובר-דה הסטטיסטית, שיהודים היוו בה 11%. חשוב היה שאותם ה-11% היו כיהודים, בכל מאת האחוזים. זהו המקום היחיד שההתישבות היהודית היתה בו אמיתית. היתה כאן קרבה לטבע ולאדמה. היתה כאן תרבות יהודית, הילדים התחנכו בבתי-ספר עבריים, נוצרה דמות, אם כי בודאי לא אידיאלית, של יהודי שלם. דמות אדם זו — היא-היא שניצחה. כאן אינה חשוכה הכמות; מידת היכולת של כל אדם נמדדת לפי עומק מסויים. החסידים היו אומרים: "דער מענטש איז אין זיין איינשטעל". ("האדם הוא בהעמדתו"). חשוב, כיצד כל אדם מעמיד את עצמו. שמעתי פעם נאום ציוני, של רב אחד חשוב (ריינס) בבית-הכנסת בוילנא. הוא אמר, כי על היהודים להאמין ביכולתם להגשים את הציונות, ואין לו כל ספק בכך שהיא קיימת. והוא הסביר את הדבר במשל. כשתשאלו מי שהוא על כמות המשא שהוא יכול לשאת, הוא יענה לכם: כך וכך. ואולם אם תשאלו אותו: מהו המשא שהוא יכול לשאת אם תקרה חלילה שריפה? — בודאי כפלים, פי שלושה או אף פי ארבעה. והרב התחיל לצעוק: "יידן, עס ברענט!" בשעות מסוימות באים לידי גילוי כוחות נפשיים נסתרים, ובהם ורק בהם מתגלית בשלמותה הדמות האמיתית של האדם.

הטיפוס החדש נוצר כאן ע"י ברירה טבעית. לא"י הלכו אנשים, תחילה עם תנועת העלייה השניה ואח"כ עם העליות החלוציות, מיועדים לה במיוחד; אנשים, אשר היה להם, כפי שהתבטא שלום אש: כשרון לא"י ("א טאלאנט פאר ארץ-ישראל"). הם נשמו את אוירה דארץ-ישראל עוד בטרם באו אליה. וכאן בארץ היה עליהם להאבק קשות. ולא רק עם התנאים החיצוניים, אלא גם עם עצמם. היה

עליהם לדלות ממעמקי גפשמ את כל האפשרויות הגנוזות והגלומות בהן לשם הבטחת הנצחון. "בשרונם לא". בדרך כלל, נשארו החוקים, הטובים והנאמנים. אף החלשים נתחזקו ועלו. כך נוצר הטיפוס היהודי החדש.

היסוד השני שהביא את הנצחון, הוא — צורת החברה בארץ. בפעם הראשונה נוצרה חברה אורגנית ישראלית, אשר בחייה הכלכליים ובארגונה איננה תלויה בסביבה. למזלנו באנו לארץ אשר לא היו בה חוקים, לא היה בה שלטון, וצריכים היינו לבנות אותה מהיסוד. לכן יצרנו חברה אורגנית שלנו. העצמאות שלנו החלה מאותה מושבה ראשונה שנוסדה בא"י, מאותו זמן, אשר נוסד בה ועד המושבה והוקמו בתיהם הראשונים. במשך שנים, קו לקו, נוצרת חברה, שהיתה לא רק אורגנית, אלא בנויה על יסודות אחרים. היה בה היסוד של עבודה, של שויון, אין פירוש הדבר: שויון פורמאלי, אלא שויון ערכים. בכל ארץ אחרת יש "יחס", "יחס" יכול להתבטא בזה, שאדנו יושב במקום, אשר בו הוא תופס עמדה מפני שהוא נכדו של פלוני", "בזכות אבותיו", בזכות "חזקה", בזכות מסורת, ואולם א"י היתה ארץ חדשה, וכאשר באים בני אדם למקום חדש משפיע שם לא "היחס", אלא האדם עצמו; הוא צריך לדעת בעצמו כיצד להשתמש בתבונתו כדי להסתגל לתנאים החדשים. כאן לא יכול להועיל לאדם מכתב אשר יביא, כי חכם גדול הנה, אם בסופו של דבר יתגלה שהוא טיפש. — — —

מבנה החברה בא"י בנוי על יסודות של שויון, אין זאת אומרת, שאדם אחד שוה לשני, אלא, שהאדם כאן שוה לערכו יותר מרובה מאשר במקום אחר. הערכת האדם קרובה יותר לערכו האמיתי. השויון בין ההערכה של האדם ובין ערכו האמיתי — חשוב ביותר לכושר היצירה וליכולת העמידה של החברה.

היסוד השלישי בין אלה שהביאו לנצחוננו הוא סגנון החיים שלנו. בחברה שלנו נוצר סגנון חיים עצמי, המתבטא בפשטות יחסים שבין אדם לחברו. הנה, לכאורה, דבר פשוט וחינוכי: הפניה אל הזולת בלשון נוכח ולא נסתר. זהו לא רק ענין של הלשון העברית, יש בזה גם ביטוי לסגנון חיים. כמו כן נוצר סגנון מיוחד של לבוש אצל האדם הישראלי בארץ. סגנון החיים המיוחד במינו של א"י התאים לדמות האדם ולצורת החברה הארץ-ישראלית, הוא גם ליכד את החברה ועיצב את דמותה.

ובאחרונה — עוֹד יִסוֹד, בחברה שלנו ובישובנו שהיה לו — ויש לו — חלק רב בזכות עמידתנו: הלא זו ההרגשה החיה והתמידית של האדם, שמוטלת עליו תעודה חלוצית, שהוא מיועד לשליחות היסטורית גדולה. התקיימה "ידע עט ברענט" כאילו לא פסקה מהתקיו בלבו של כל אחד ואחד. תעודה זו גשילה עליו אחריות גדולה. אין לך דבר, אשר מעלה את האדם כמו הרגשת היעוד. כי אם מרגיש האדם שמוטלת עליו תעודה גדולה והוא ממלאה — הרי הוא מתעלה. כאשר אומרים לאדם: אתה ראוי ויכול להוציא לפועל את הדבר המוטל עליך — הרי הוא יעשה זאת, הוא יגייס את כל כוחותיו הנפשיים ויגשים את התפקיד המוטל עליו. חכמינו היטיבו להגדיר את הדבר באמרום כי כל אדם מישראל הוא משה רבנו, ומה שצפון וגלום בכל אחד ואחד מישראל — בא לידי גלוי באותו גדול שקם בישראל.

בדרך זו אפשרי היה הדבר, ש"רבים ניתנו ביד מעטים". פשוט, אין אנו מעטים, אלא רבים מאוד — אם אדם נותן את כל חייו, אם כל אחד מרגיש שהוא חלק מהרבים, הרי צפונים ב"חלק" זה כוחות רבים. למדנו במדעי הטבע כי האנרגיה משנה את תורת החומר לצורות אחרות, בעלות כוח חזק יותר. כל כמה שהחומר, המכיל בקרבו אנרגיה מסוימת, תופס שטח קטן יותר — האנרגיה עצומה יותר. כוד עמידתו של הישוב בארץ הוא: הרוח, המרץ, האנרגיה שלו. בישוב היו גלומים כוחותיה של האומה כולה והם, במידה רבה — גורמי הנצחונות.

ה.

הנצחון שלנו קשור אורגנית באותה מהפכה גדולה, שחלה בקרבנו ובחינו במשך הדור האחרון, אולי — במשך שני הדורות האחרונים. המדינה והעצמאות גם הן תוצאות מהפכה זו. ובודאי שהן תוצאות של המהפכה הנפשית הגדולה, של עוֹר-נפש, של אומץ-רוח ועמידה עצמית. ברם, דומה שאנו עומדים, בעצם, בראשיתה של המהפכה — המהפכה הגדולה, שהיא קשורה אורגנית בעליות ההמונים, אשר תחולל תמורה גם בעמדת ישראל בגולה. אל נחשוב — עקב כך — שהעליה תקטן; אני בטוח שהיא תלך ותגדל. וזה מטעם פשוט: — אין יהודי יכול — וגם לא יוכל — לחיות באוירה של עקירה, של תלישות, של גבר, של השפלה — בה בשעה, שיש מקום בו יכול הוא לחיות חיים שלמים, אם יכריחו אדם להחזיק את ידיו בצורה

כבולה ובלתי טבעית. הוא ירגיש את עצמו במצוקה; וברגע שתהיה בידו היכולת להשתחרר, הוא יחזיר את ידיו למצב הטבעי. זו היא ההרגשה הפסיכולוגית של היהודים בהווה. כל מה שעמדת ישראל תלך ותתחזק, יהיו היהודים מוכרחים, נאלצים, מבחינה נפשית, לנטוש את הגולה ולעלות לא"י. הם יחישו בצער הגלות יותר מן הדורות הקודמים. הפרובלמה המרכזית היא זאת: שהעליה היהודית תהיה מעודה באותו גוף ארץ-ישראלי, שנתגבש כבר, ותקלט כחלק אורגני בתוכו: שהעולים יתמזגו בתוך הישוב העברי ויהיו חלק בלתי נפרד מהחיים פוס תא"י, מהדמות של יהודי החדש בביתו. כפי שציניתי; שיקויים בנו: "יבואו המה אליך, ואתה לא תבוא אליהם". רק בתנאי זה תהיה העליה תוספת כוח, רק אז עתידינו הלאומי והמדיני, התרבותי והאנושי, יהיה בטוח. אולם, אם תבוא עליה במספרים גדולים ואנחנו לא נדע לעכל אותה, להתמזג עמה ולמזג אתנו באופן נפשי ורוחני, ולא נשמור על כך שהיא לא תשטש את דמות האדם בישראל, את צורת החברה שלנו, שלא תפרוק את הרגשת היעוד שלנו — כי אז סר כוחנו, ועל כן נתובים אנו בסכנה עצומה. הנה, במסגרתו של הצבא נמצא נוער יהודי רב מן העולים, וגם נוער ארצישראלי רב. אולם העולה אינו מתמצא עדין באווירת הארץ. יש צורך לנטוע בלבו את המהות הישראלית החדשה, שנוצרה בארץ. זוהי לדעתי העבודה, אשר קצין-התרבות צריך לעשות בה.

צריכה להיעשות עבודה שיטתית ומחושבת לטייפוחה של אותה דמות אדם ואותה הרגשת היעוד, כדי שעם ישראל יהיה באמת ראוי לשמו. זכות גדולה היא לנו, שאנו זכינו לעצמאות ישראל, להגשמת התקוות שדורות על דורות טיפוחו

אותו, ולא זכו לראות אף בראשית הגשמתו. אין זו זכות בלבד, אלא גם חובה גדולה. אותנו ידונו לא כפי שדנים כל אומה ולשון, אותנו ידונו לפי התנ"ך. לנו יאמרו: אם המשך אתם לישראל העתיק, אזי התנהגו, בבקשה, בהתאם למסורתו, בהתאם לתנ"ך. במשך אלפיים שנה ויותר היינו עם של "אף-על-פי" כל הספרות שלנו גדושה בבקורת שנונה על עמים, משטרים, ארצות. אנו לעגנו לעניותה של בבל, לגסותה של עילם, לחמסינותה של רומא, לצביעותה של ביצנטים, לפראותו של ישמעאל ולצביעותו של עשיו. ספרותנו היתה מלאה לעג ובוז לעמים, למשטריהם ולסדריהם, לאכזריותם ולרשעותם. "ישראל" — היה לנו סמל היושר, סמל האחות והסבלנות. ועכשיו, אם יקרה ונקים חברה שלא תהיה ראויה לישראל — הרי נהיה מזימים את עצמנו, מעידים עלינו ועל אבותינו כי שקר ושוא היו דברינו וכל הבקורת שלנו. ואולם אם ניצחנו, הרי רק בגלל נאמנותנו ליעודים הללו ניצחנו. ומשום כך חובה היא על הצבא שלנו, שיהא "צבא ההגנה לישראל", במובנם של הרבנים בשלמות משמעותם; כי ישראל זקוק להגנה גם מבפנים; להגנה על דמותו, לשמירה מעור לה ביותר על דמות זו. זאת היא תעודה גדולה מאוד, לחבר אנשי-הצבא ולקציניו כולם, ולא רק לאלה שעוסקים בעבודה תרבותית. בדמות ישראל ובשל-מותו — כל עתידינו, כל קיומנו.

אני מברך אתכם, את כולנו, שזכינו לשעה הגדולה הזאת, בברכה אחת: והלואי ונהיה ראויים לה לשעה הגדולה הזאת! הלואי שהדורות הבאים יגידו: השעה היתה גדולה והאנשים התאמצו, טיפסו, עלו והתעלו; ויהי רצון שברכה זו, ברכת השעה, תקום בנו בימים אלה, אשר בכל אחד מהם מקופלים דורות רבים!

המסוכנות באשליות הן אלו הנובעות מזיוף היסטוריה למען טובתה המדומה של הרחוק הלאומית הצבאית. אם כי לקח זה של נסיון נרכש במחיר הגבוה ביותר, הריהו מוסף לחיות הדבר הקשה ביותר לסיגול.

המציאות — היא היסטוריה; ואין תודעתה אפשרית אלא בדרך ההיסטוריה.

בנדטו קרוצי

שירותים ובסיסים - או חטיבות לוחמות?

מאת פרופ. קפיטן סירל פולס

של אנשי צבא סדירים הוא המכשול הכספי — ושלוב בו מכשול דומה, והוא האפשרויות המצומצמות של השיכון — ומעוטו של כוח-העבודה שיספק שיכון זה (והכונה כאן, בראש וראשונה, לסיפוק דירות לבעלי משפחות). אלו הן הבעיות העומדות בפני שנים מסודות כוח-האדם המהווים את כוחות היבשה שלנו: החייל "סדיר", ששירותו הוא משלוח ידו, והמתנדב המיליציוני. אולם רבים מאוד הסבורים כי אין אנו מפקימים את מלוא התועלת האפשרית מהיסוד השלישי של כוח-האדם הצבאי שלנו, — מן המשרתים בשירות-חובה.

כאן, שוב, מתיצב הגורם הכספי. חלק גדול של כלי-הרכב הצבאי — וחוששני של שיר-ציוד — נמצא במצב לקוי מאוד; והיות הצבא נאלץ "להסתדר" במידה רבה במה שכבר נמצא בידיו, הרי שהוא גם נמצא נאלץ לפתח מערכת-סדנאות גדולה מאוד בשביל תיקוניו של הציוד — ובמקרים רבים, אפשר לומר, ממש בשביל בנייתו מחדש. באותו זמן עצמו, על מנת לחזק את הבסיס המנחלתי של הצבא (ושל אפשרויות הרחבתו והפעלתו בשעת הצורך) הוקמו מספר גדול של מחסנים לעתודות-ציוד ושל מה שהייתי מכנה בשם יחידות "לוחמות-למחצה". מפתיע הוא אחוזם של המתגייסי-

סים הנשלחים אל תוך מוסדות וגופים אלה: ובאם שעה שמשך השירות בן י"ח החדשים יכנס לתקפו — לא יבוא בדבר שינוי יסודי הרי אחוז זה, במקרה הטוב ביותר, לא ירד גם אז. ודאי שאנשים צעירים אלה אינם הופכים שם לחיילים-לוחמים; ואדרבא, רבים הטוענים, כי הנטיה היא לכך שיהפכו עובדים ובעלי-מלאכה בלבד באותם המחסנים. בתי-מלאכה ויחידות-העורף אשר לתוכם הגם מופקדים, הן כמשתתף והן כמסתכל מקרוב, יודע אני שאפשר להגיע לידי אסון בשל חולשת הצד המנחלתי, אולם עם זאת איני יכול להשתחרר מן הרושם כי נכנס בנו יתרון על המידה ה"דבוק" של תפישה זו, וכי צפויה לנו הסכנה שניצור צבא אשר לא יהיה כמעט אלא "מחנה-בסיס" ענקי. ואלו טעם קיומו היחיד של "מחנה-בסיס" הוא לסייע לקיים צבא-שדה לחם.

הישנו לנו צבא לחם זה?

הצבא הבריטי נתון בשעה הנוכחית במצב הבלתי נוח הכרוך במעבר משיטת מבנה שהיתה מורשת מימי המלחמה לשיטה אשר נועדה לתקופת "שלום בלתי מובטח". אורך השירות למגויסי החובה שבצבא יקבע מעתה ל-18 חודש¹, ומשישי-לים השנתון הראשון של מגויסי החובה האלה את תקופת שירותם הנ"ל, יתחיל "הצבא הטריריטוריאלי" להיות מוגנה של מתנדבים — מזה, ושל אנשים ששירותם בו נגזר עליהם כחובה — מזה. מקרים כי היסוד המתנדב שבתוכו יתמלא בעתיד, מדי פעם, ע"י מגויסי-החובה לשעבר, לאחר תום תקופת שירותם הן בצבא הסדיר והן בצבא הטרירטוריאלי — אולם אלה הם עדין בחינת דברים "לימי המשיח": כי הרי לא יגיעו לכך אלא כעבור 7-8 שנים. בגלל ההצלחה המוגבלת בלבד בחיול המתנדבים בין לשירות "כחיילי-מקצוע" לצבא הסדיר, ובין "כחיילי-מיליציה מתנדבים" בתוך הצבא הטרירטוריאלי, נמצא כי הצבא הסדיר נושא לעת עתה בעול מופרז, — וביחוד לגבי תפקידי האימון וההדרכה הנופלים עליו². ואלו הצבא הטרירטוריאלי ספק אם אפשר עדין לומר עליו כלל כי אמנם קיים הנו, אלא בתורת סגל קטן, בלתי מאוזן בהרכבו. המכשול העיקרי לחיולם

(1) לעומת אורך השירות בפועל, בן שנתים, אשר קיים מאז תום המלחמה — ואורך השירות של 12 חודש, אשר עליו החלט עקרונית בשנה העברה, אולם — בשל ההכרח בממדי צבא גדולים יותר ובתקופת אימונים מספקת, שתינה אפשרות של שימוש בסירון שאומן לפרק זמן מסוים של שירות-פועל, בארץ המטרופולין ומעבר לים — הוארך עתה והועמד על שנה וחצי.

(2) בעבר היה "הצבא הטרירטוריאלי" בבריטניה מעין צבא מיליציוני מקביל לצבא-הקבע, והיה מורכב כולו חיילים וקצינים מתנדבים, שהיו מתכנסים למספר פרשות-אימון במחנה-קיץ מדי שנה (בעזרת מדריכים סדירים), לשירות-מלא הוא היו נקראות יחידותיהם וחטיבותיהם רק עם פשת-חירום. לפי החוק החדש יתמלא צבא-עתודה מיליציוני זה גם מכל "בוגרי" שירות-החובה, בן י"ח הירחים, ויהו בו בעתיד בדרך הטבע את היסוד המאומן-היטב העיקרי (וישירו בו, כחובה, 6 שנים), ונוסף על שירות-החובה זה יוסיף להתקיים בו גם יסוד-ההתנדבות.

(3) כי הריבוי היחסי של "מגויסי-חובה" לעומת "כחיילי-מקצוע" המשרתים תקופת שנים מביא לידי ריבויים של הזקוקים לאימון, ולידי מעוטם של המוכשרים להקנותו.

נובע רק מדרכי הגשמה מוטעים או נעדרי דמיון. האמת היא, כי טרם התחלנו לקיים את שיטת המבנה הזאת בשלמותה — בהיות וצבא-הע-תודה הטריטוריאלי, טרם התחיל פועל ומתקיים למעשה. למולנו אף בתקופת-מעבר זו עוד עומד מאחורי גבנו רזרב של האנשים המאומנים. יתכן מאוד כי במשך הזמן יהיה ביכולתנו ליצור גם צבא-סדיר, של חיילים שמקצועם בכך, שיהיה הר-בה יותר גדול מאשר עתה. אולם גם אז ישאר יסוד מה להערתו של מר שינוול, מיניסטר המלח-מה, כי לו אפילו היינו מצליחים — ע"י שכר, שיכון, ותנאי שירות כלליים משופרים הרבה יו-תר — ליצור צבא בן 250.000 של חיילי מקצוע מתנדבים, במשך חדשים אחדים — בכל זאת טרם היה לנו אז חיל מספיק למלוי כל המשימות המוט-לות עלינו. עדין היינו מוסיפים להיות זקוקים לשירותם של מגויסי-החובה באזורי שירות בגר-מניה, אשר לשם היה ביכולתנו לשלחם במסגרת תנאי השירות של עדי-כה, והדבר יוסף להיות

יתכן מאוד, כי יש מקום לחשש שכבר התחלנו לרדת מן הפסים. אולם משוכנע הנני כי אין דבר זה תוצאה של פגם אורגני בשיטת מבנה-הצבא שאנו מתכוונים לה; ומתקבל על הדעת כי הוא

... בסקירתו בפרלמנט של א. אלכסנדר, מיניסטר ההגנה, הוגדרו שלושת היסודות של בעיית ההגנה: „הבניה-מחדש ארוכת הנשימה; נכונות לפעולה בכל מצב-חירום פתאומי; ונשיאה במשימות השוטפות שעל פני כדור-הארץ“... פרט לראדאר ולמטוסי-דחף, ברור היה מתוך סקירתו כי ציודם מחדש של השירותים-הלוחמים ע"י כלי-רכב וכלי-זין מהחדשים ביותר יהיה מעט ביותר...

... כמה נואמים בוויכוח על ההגנה בפרלמנט אמרו כי נראה להם שמר אלכסנדר אינו דואג יותר לנכונות פעולה של חיל-הצבא במקרה של מצב חירום פתאומי. נראה היה, כי הוא דואג יותר לצדדיה „ארוכות-הנשימה“ של הבעיה, עתודות כוח-האדם, פוטנציאל-המלחמה בשטח המחקר, הפיתוח והייצור של ציוד. נואמים אחדים הדגישו לעומת זה את החשיבות של היעילות קצרת-הטווח...

... מר סטנלי (מיניסטר המושבות והמלחמה לשעבר) דיבר על השמועות השונות על כך שחיל-הצבא לא יוכל להקים אפילו שתי דיביזיות, ועל זה שמצב ההגנה האנטימטוסית גורם לדאגות מרובות. ואלו הבריגדיר הד טען שמצבת הנוכחי של ההגנה האנטימטוסית היה מסמר את שערות חברי הפרלמנט לו ידעוהו...

... מד מקמילן (אף הוא מיניסטר שמרני לשעבר) אמר: המסקנה מהויכוח על תכנית ההגנה היא, מעל לכל, כי באם יקרה ותבוא מלחמה יהיו המהירות וכוח ההלם, בין של כלי נשק „מסורתיים“ או של חדשים ויוצאי-דופן, דבר שבהכרח, כדי להשיג תוצאה מהירה ומכרעת“...
... ראש הממשלה התאונן על הקשיים שעה שבאים לאון בין התכניות לטווח-ארוך לבין היעילות המידית; הוא אמר כי אי אפשר לנו לקיים דיביזיות בארץ המטרופולין שעה שהצבא כה מפורז מעבר לימים.

... לורד וינטרסטון, כרגיל, היה גלוי לב ביותר; „תכליתו של חיל-צבא, כל שיראה הדבר למשונה, הוא ללחום“. לדעתו, בין קורפוס צבא לשלושה — היא היא העצמה הנדרשת כי תעמוד הכן. אם לא נתרומ תרומה זאת הרי „ההגנה הצבאית המערב-אירופאית תהיה כמותה כפארסה...“

... השאלה ללא-תשובה אשר הדאיגה את רוב חברי הפרלמנט היתה כיצד יוכל חיל-הצבא לספק דיביזיות המוכשרות למבצעים, שתהיינה במצב נכונות מתקבל על הדעת? כי השיטה הנוכחית מאמנת-אנשים — אך אינה מאמנת גופי-צבא. — — —

מתוך הסקירה: „חיל הצבא הבריטי בפרלמנט“ ע"י בריג. א. לו, ב, רבעון הצבא הבריטי, אפריל 1949.

הכרחי גם משיצומצם השירות עד כדי 18 חודש. אולם באומרי זאת — אין כוונתי לומר כי מצב הדברים הנוכחי הגו משביע רצון.

לאחר שציטטתי פעם את דבריו של מר שינוול מתוך הסכמה — אצטטהו שנית, אלא שהפעם אתלוק עליו. לא מזמן ענה למבקריו, כי הרי יש ביכולתם לחשב את מספר הדיביזיות — או הדי-ביזיות-בכות, — אשר למדינה זו ע"י כך כי ימנו את מספרי אנשי הצבא אשר לה. בכל הכבוד עלי להעיר כי אין זה כלל כך, כי אמת-המידה ליחס המספרי שבין גייסות דיביזיוניים ואלה שנועדו לשירות מחוץ לדיביזיות — היא עצמה משתנה ובמציאות אף הנה, לעתים קרובות, שרירותית למדי. הנוסחה בה הייתי נוהג להשתמש היתה מעין זאת: חלק את מספרם הכולל של אנשי הצבא לשנים — ולאחר זאת, חלק את ה"מנה" שקיבלת במספר אנשי הצבא אשר מונה, בערך, דיביזיה. לו היינו מפעילים נוסחא זאת לגבי הצבא הבריטי, בשנה העברה, הרי צריך היה למנות 10 דיביזיות. אך ודאי שלא היו בו 10 דיביזיות או שווה לערכם בגייסות-לוחמים. ובקשר לזה רצוני להעיר כי סבור הנני שאנו נוהגים בתפישה "תכו-סנית" מדי לגבי מידת יכולתם של מגויסי-החובה. לא הפקנו מהם את הניתן, אפילו כשתקופת שירותם היתה למעלה משנתים. בודאי שאיננו מתלה-בים כלל לקראת המשימה של הפקת מכסימום

האפשרויות מאתם, משיקוצץ זמן שירותם ל-18 חודש. אני צמתי בכל יבול בעד תקופת שירות של 18 חודש — בניגוד לשירות השנה שנתקבל בשעתו על דעת הממשלה — אולם זה מתוך אמונתי כי מספר האנשים אשר יספיקו להיות חיילים המאומנים אימון מעולה, — לפחות לתקופת ששת הדשי השירות האחרונים של שנת-רוחם — יספיק עד כדי אפשרות להגדיל הגדלה של ממש את מספר היחידות והחטיבות הלוחמות.

בשאלה זאת קשורים עניינים טכניים ומקצועיים כה רבים, עד אשר לא הייתי מעז לבטא דעה מפור-שת על נושא זה אלמלא ידעתי כי מספר ניכר של קצינים-גבוהים, אשר הצד המעשי שבענין מוכר להם היכרות גמורה, סבורים כמוני כי איננו מנצ-לים את ההזדמנויות ליצור חיל לוחם גדול יותר, ומאומן אימון טוב יותר — הזדמנויות הנתונות בשיטת המבנה הקיימת, ובתורמ האדם והציוד המ-צויים. בדרך כלל, האימון-הבסיסי שלנו הוא בסדר, וההדרכה בבתי-הספר השונים שלנו הנה מצויינת. ואם נכשלים אנו לגבי השגת מלוא התוצאה האפ-שרית, הרי זה באשר התעודה שאנו מציבים לעצ-מנו איננה מכוונת לרמה גבוהה למדי. ושוב עלינו לחזור ולשנן לעצמנו — שמא נתעלם מאמת ברו-רה מאליה זאת — כי משימתו הראשונה של החייל היא לדעת כיצד ללחום; וכי המקום הראשון בש-בילו הוא יחידה אשר נועדה להיות יחידה לוחמת.

- הרורב המאומן שלנו, זו מורשת-המלחמה, הגו גורם רב ערך לכוחנו הצעיר עתה; אולם לא זמן רב יוסיף עוד להיות רב ערך כל-כך — ויש לדאוג להחלפתו. הפתרון, המתבטא בכך כי לאחר תקופת חובה של שירות-מלא, קצרה יחסית, יעברו כל צעירי-האומה דרך צבא עתודה טריטוריאלי — נראה לי כטוב.
- הכרח הוא כי משהפכו מגויסי-החובה של אתמול להיות רזרביסטים, יעסקו מדי שנה בתוספת אימונים להשתלמות. בלעדי כך יאבדו עד מהרה את ערכם.
- בשל מיעוטם של כוחות-היבשה תהיינה גדולות ביותר הדרישות והמשימות אשר תוטלנה בראשיתה של מלחמה, על חיל-האוויר המלכותי.
- סכנה גדולה חדשה, באם תפרוץ מלחמה, היא מהירות מסעה המוגדל של הצוללות אף בהיותה שקועה במים, דבר העלול להטיל מהפכה בכל הטקטיקה של כוחות הלוחים והמגן בשיירות. טיפוסים ישנים של ספינות-לוחי הריחם, ברובם הגדול, כדברים שנתישנו ויש להחליפם בקצב מהיר יותר. סירל פולם, 1949

- „הריני חושב שהצרכים הכלכליים במדינה הם אשר צריכים להתאים את עצמם לצרכי ההגנה ולא צרכי ההגנה הם שצריכים להתאים עצמם לתיים הכלכליים. אין להתאים את אש-הדליקה לסולם-ההצלה. אלא יש להתאים את סולם-ההצלה לאש, — או שלא תהיה כל הצלה ממנה.”
- „הריני מטיל ספק האם מן החכמה הוא לתכנן אי-פעם צבא או כוחות מזויינים מתוך הנחה שלא יודקו להם במשך תקופה ארוכה בעתיד.”

אוליבר ליטלטון, בפרלמנט הבריטי, ספטמבר 1948

מדברי מפקדים

גנרל ו. יוסף סמילואל

הפסיכולוגיה של הפיקוד

מפקד גייסות טוב הנו אדם בעל תכונות-תרו-מיות — זוהי תכונתו החשובה ביותר — ובעל כוח החלטה, — וזו התכונה השניה בחשיבותה. שומה, שיהיה לו חוט-שדרה מוסרי, דבר הנובע מאופיו הנעלה; ועליו להיות ערנפש, או לדעת לכסות בהצלחה על העובדה שאיננו כזה. עליו להכיר את מכשירי עבודתו — הטקטיקה והלוגיסטיקה. עליו לנהוג ללא משוא-פנים. עליו לשמור על קור-רוחו במצב של לחץ ודחק; לגמול בזריזות ודיקנות ולהעניש בצדק. עליו להיות נוח לגישה, אנושי, צנוע, סבלני וסלחן. עליו להטות אזנו לעצה, לקבוע את החלטתו הוא ולבצעה במרץ.

באם המפקד לא יהיה אנושי — לא יוכל להבין את תגובות אנשיו. אך אם אנושי הוא, — מתעצם במידה כבירה הלחץ שעליו לעמוד בו. קשה-הלב אינו סובל ממאבק-נפשי הכרוך בסיכונם של 10.000 איש; המפקד האנושי אינו יכול להימנע ממאבק זה. הרי זה מאבק מתמיד ומיגע, — ועם זאת הכרחי. כי האנשים ניתנו ביכולת לחוש בקשייו של המפקד. ישנן דרכים רבות בהן יכול המפקד להראות את התענינותו בהם והם ייענו לו, באם יחושו כי התענינותו זו הנה אמיתית וכנה. אזי הנך מגיע לאימון-הדדי, שהנו היסוד למשמעת אמיתית.

את הגנרלים מבקרים בחריפות: „הריהם הצפורים המסתתרות במחפורות-קרקע ושולחים את החיילים החוצה כדי ליהרג. הם מתקשטים במדליות, שזכו בהן תודות לחיי אנשיהם, שהוטלו למערכה ללא כל שימת-לב, וזאת כדי לפצות את תכניותיהם הכושלות או המחושבות באופן גרוע”. למעשה אין הרבה גנרלים כאלה. הגנרל הרגיל מתקנא בטוראי העליו; משמתפתחים העניינים שלא כשורה, יכול הטוראי להאשים את הגנרל, אולם הגנרל יכול להאשים את עצמו בלבד. הטוראי נושא מדוי אדם אחד, הגנרל — נושא מדוי כולם. הוא חי תמיד בהכרת האחריות הרובצת על כתפיו, אחריותו כלפי קרובי האנשים שהופקדו בידיו והרגשותיהם. עליו לפעול כך שיוכל להקביל פני אותם האבות והאמהות ללא רגשות בושה או חרטה.

כיצד יכול הוא להגיע לזאת? על ידי תשומת-לב מתמדת, על ידי מחשבה והכנה מדוקדקים וקפדניים, על ידי דאגה, על ידי תביעה לרמה גבוהה בכל פרט ופרט, על ידי השבת-תגמול והענשה, על ידי אי משוא-פנים, על ידי היותו דוגמא לקור-רוח ובטחון-עצמי. וכל אלה תורמים לעיצוב אופיו.

80%	—	אופי	נוסחא:
10%	—	כוח-החלטה	
5%	—	ידיעה-טכנית	
5%	—	כל השאר	

המערכה על צפת

א. ראשית המערכה

אוגרפיים. הנתונים הטופוגרפיים והגיאוגרפיים הפרופורציה בין הכוחות היהודיים והערביים, מצב הנשק והתחמושת של שני הצדדים ויחסו של "הצד השלישי" — היו גורמים רבי חשיבות בהתפתחות המערכה בגליל מ-29 בנובמבר 1947 ועד 16 באפריל 1948, הוא מועד פינוי הצבא הבריטי.

הבעיה ה"בוערת" בכל איזורי הארץ באותה תקופה, שלת תחילת המערכה, היתה בעית הקשר למרכז הארץ. בגליל המזרחי היה קשר זה תלוי באותו כביש יחיד העולה מטבריה לג'יב'יוסף, ומ"שם למרגלות ההרים, עד למטולה. בשל מצבו הטופוגרפי של הכביש (לוגלי הרים שהשליטה בהם בידי האויב), דלילות הישובים היהודים לאורך כו, ומציאותן של טבריה הערבית, לוביה וכפרים ערבים אחרים בהרים ובעידי הדרכים, וכן בשל היחס הבריטי העוין ללווי מזויין לתחבורה היהודית ולפעולות תגמול יהודיות, עמדה גם באיזור זה הבעיה של קיום התחבורה בראש הבעיות. אך נוד"ס לשאלת התחבורה ולשאלות ההגנה המקומית של הנקודות — ובעיקר של נקודות הספר — והקשר ביניהן, היתה קימת כאן הבעיה המיוחדת של הגנת נקודות המאתז שבהרים, המנותקות כמעט לחלוטין, (התחבורה אליהן היתה מותנית בחסדי הבריטים) רמות-נפתלי, מנרה, מש"גב-עם, צפת ועין-זיתים — מעוטות אוכלוסין, חסרות משק עצמאי ומים, וללא ציוד מספיק¹. אך ככל שמצבן ההגנתי היה קשה, כן רבתה חשיבותן, האינטרטרגית, בשל תנחתן הטופוגרפית ההופכת אותן לעמדות מגן לגבי העמק, היהודי ברובו, הפרוש למרגלותיהן.

לגבי איזור צפת הכולל את צפת, הר-כנען, עין-זיתים וביריה — היתה בעית הפרופורציה בכוח האדם חמורה הרבה יותר, כי איזור זה היה מאוכלס ערבים במספר גדול יורת, יחסית. בצפת הערבית ועין-זיתון בלבד נמצאה אוכלוסיה ערבית בת 15000 נפש בקירוב, והאיזור הוא על

סיכום וניתוח מערכת צפת מאז נובמבר 1948, בדיון שיראה מבעד לאספקלריה של סיכום המערכה בגליל העליון המזרחי כולו, וניתוחה.

אם כי היו לאיזור צפת, בעקב תנאיו המיוחדים, בעיות אופייניות ומיוחדות לו, — הרי רוב הבעיות המשותפות לגליל המזרחי כולו הטביעו את חותמן במידה רבה גם על המערכה בצפת.

הגליל המזרחי — המשתרע מטבריה ועד גבולה הצפוני של הארץ וגובל: במזרח — בירדן, ובהמשכו בגבול הסורי (אשר הנקודות הבודדות איל, להבות, שמיר וכפר-סולד פזורות לאורך), בצפון — בשרשרת הנקודות שלאורך הגבול הסורי (המצודות, מעין-ברוך, מטולה וכו') וב"מערב — ברכס הרי הגליל — שהיה נתון באותם הימים, ברובו המכריע בידי האויב — עם נקודות-המאחו היהודיות הבודדות משגב-עם, מנרה, רמות-נפתלי, גוש צפת (צפת העיר, ביריה ועין-זיתים) — היה, לפי חלוקתה הארגונית-גיאוגרפית של ההגנה באותם הימים, מרחב הגנתי הנתון לפיקוד אופרטיבי אחד.

הכוח היהודי בגליל המזרחי היה מורכב מאנשי הישובים היהודיים הפזורים על פני המרחב, מספר קטן של אנשי חי"ש שנמנו על גודוד שהתחיל להתארגן באותם ימים ואחד מגדודי הפלמ"ח — שהיה מפוזר, מחלקות-מחלקות, במשקי ספר, לתפקידי הגנה, ביצוע משימות יוזמות ול-הגנת התנועה בדרכים. כוחות האויב במרחב מנו עשרות כפרים מזויינים וכן מאות מתנדבים סוריים בפיקודו של אדיב-בק-שישאקלי¹. ובעוד שלערביי הגליל היה עורף כלכלי, פוליטי וצבאי הן באזורים הערביים הטהורים של הגליל המרכזי והן בארצות השכנות, שגבולותיהן היו פתוחים למעשה לתנועה, הרי הקשר של הישובים היהודיים בגליל עם האזורים היהודיים דרומה ומערבה מהם, היה תלוי בכמה וכמה, "צוארי בקבוק" גיי

1) אדיב-בק-שישאקלי, לשעבר מיר, בצבא הסורי, שהתפטר והפך להיות מפקד הגליל — תחת חסותו של קאוקגי.

גבול הגליל המרכזי, שהיה עשוי לשמש מקור מילואים ניכר לכוחות האויב באיזור.

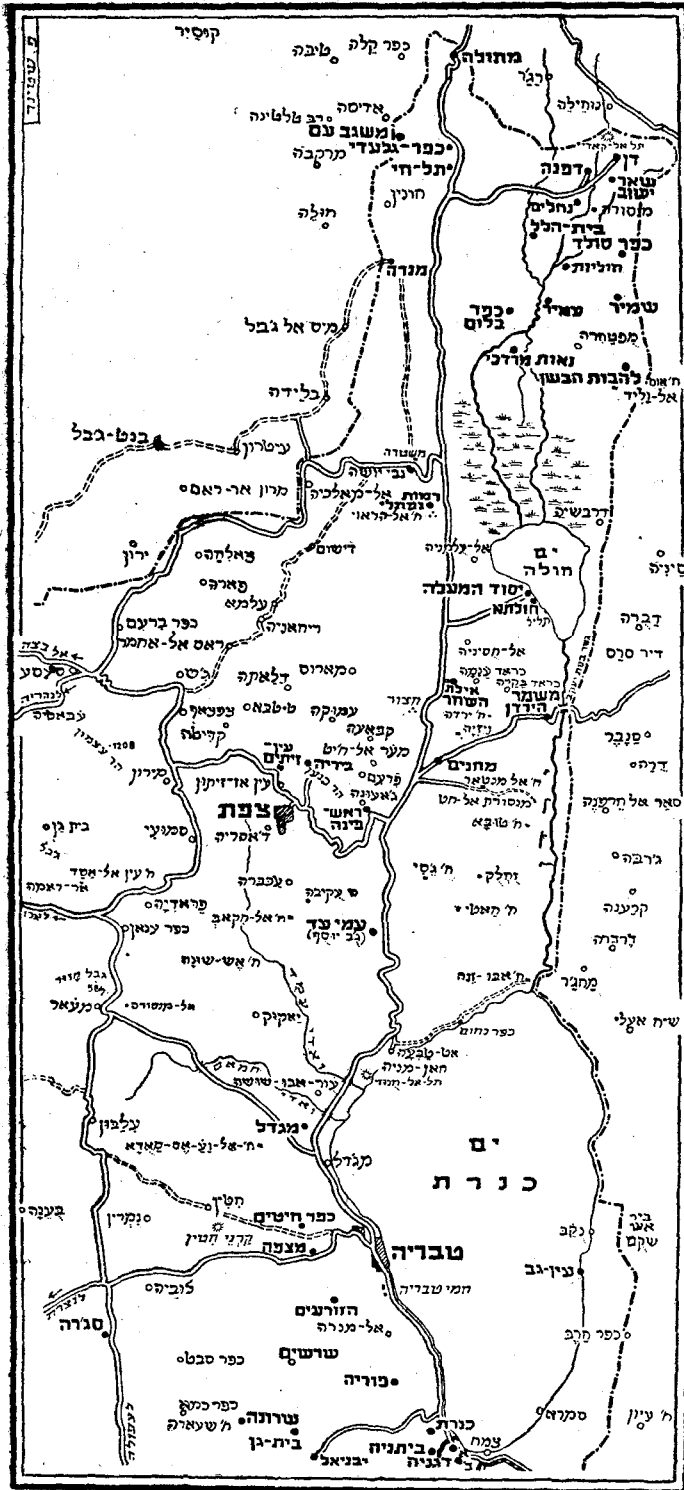
לגבי הגנת הרובע היהודי של צפת, נודעה חשיבות רבה לשרשרת הנקודות היהודיות: הר־כנען, ביריה ועין־זיתים, בהיותן מבטיחות את צפת מפני מצור מוחלט (כתקופה בה הכבירו הבריטים על העברת תגבורת נשק ואנשים לצפת — נתקיים קשר לא־גלילי בשיירת רות רגלים ליליות דרך עין־זיתים, ואף לאחר הפינוי הבריטי, משהחל המצור על צפת, נתקיים הקשר באורח זה). כן נודעה לנקודות אלה חשיבות רבה מאחר ששימשו נקודות איום־בכוח על התחבורה הערבית ועל כפרים ערביים בסביבה (ובעיקרם לאחר התקפות מספר על תחבורה ופשיטות על כפרים ערביים בסביבה, אשר האויב ידע כי באו מהישובים שבסביבת צפת) והן חייבו את האויב להקצות כוחות ניכרים להגנת כפריו ולליווי שיירותיו.

אך, מאידך גיסא הכבירו נקודות אלו, הכבדה נוספת על צפת, מבחינת האספקה. כי מתוך אותה כמות אספקה מצומצמת שהובאה תוך סיכון רב ל־צפת, בשלביה הראשונים של המערכה, צריך היה לעתים להפריש ואף להעביר, שום חוד סיכון לא קטן, את האספקה לישובים הקטנים שבסביבה.

הטרדות ומלחמת דרכים

האות הראשון למלחמה באיזור צפת—עין־זיתים היתה התקפה שנערך בה על מכונית של עין־זיתים ב־29 בדצמבר 1947. כבר למחרת היום הורע עלתה לנקודה מחלקת פלמ"ח, אך עוד כמה ימים לפני כן עלתה (ברגל, דרך עין־זיתים) — מחשש התערבות הכוחות הבריטיים) לצפת, מחלקת פלמ"ח אחרת, ושתי כיתות חי"ש עלו כעבור כמה ימים להר־כנען.

(1) התערבות הבריטים במערכה בגליל, שהיתה לה השפעה מכרעת כמעט, היא שגרמה לכך, שכתובת תולדות המערכה באזור צפת תתחלק לשתי סקירות נפרדות — האחת על התקופה שלפני הפינוי הבריטי, והשניה — על זו שלאחריה.

הגליל העליון המזרחי
קנה. מדה 1 : 350.000

למן ה'29 בדצמבר ועד תחילת חודש אפריל, התרכו האויב בפעולות נגד התחבורה היהודית (מוקשים ויריות) בכביש ראש-פינה—צפת, ובדרך הפנימית הר כנען—עין-זיתים, ובצליקות לרובע היהודי של צפת ולעין-זיתים.

בתקופה זו היה נסיון רציני אחד של האויב לתקוף נקודה יהודית באזור זה, היא, ההתקפה שנערכה על עין-זיתים ב-7.2 ע"י ערבים מקומיים ומתנדבים סוריים בפיקוד סורי. אחר הדיפת ההתקפה בעזרת כוחות בריטיים, החליט כנראה האויב לדחות ביצוע התקפות ישירות על נקודות ישוב עבריות, עד לאחר הפינוי הבריטי; אך לעומת זאת הגביר את פעולות ההטרדה והכביד עד מאוד על התחבורה אליהן.

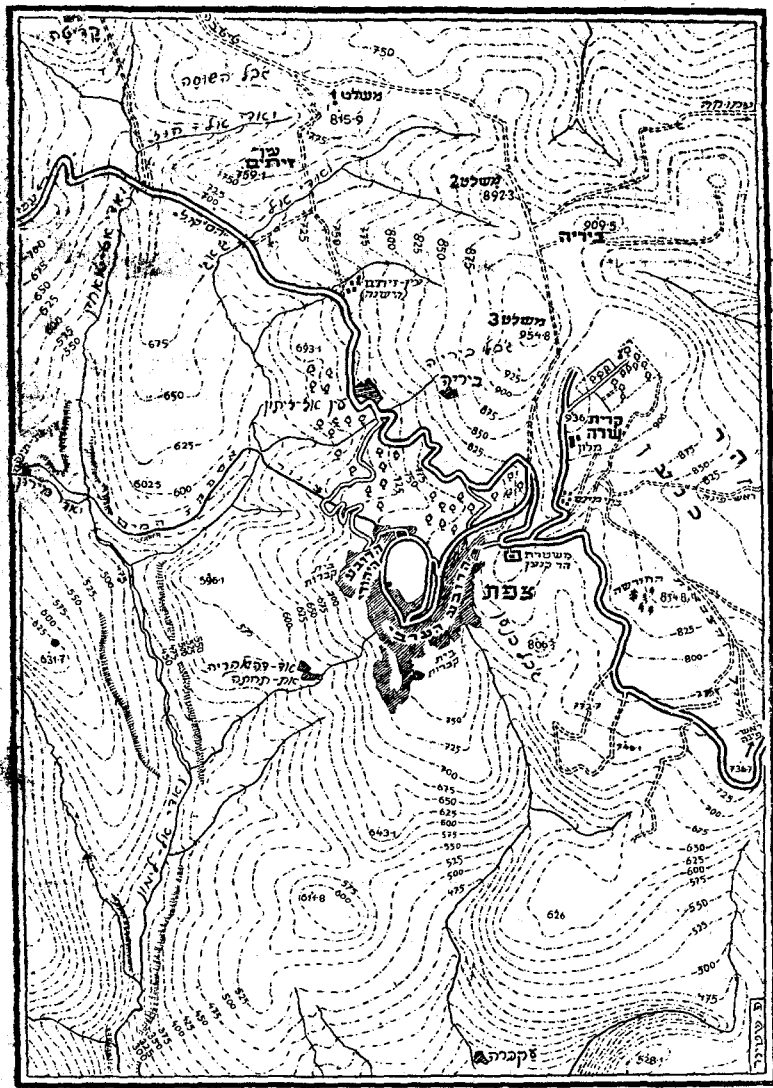
פעולת הכוחות היהודים באיזור צפת התבטאה כל אותה תקופה, כאמור לעיל, בפשיטות ופעולות תגמול על תחבורה ערבית ועל כפרים ערביים באיזורי-בסיס ערביים טהורים, ובדרך אליהם. הן מחמת הצורך להצמיק כוחות להגנה (גדוד הפלמ"ח שחנה אותה תקופה בגליל העליון היה מפורז יחידות-יחידות בנקודות שונות), והן מחמת הפרעותיו של "הצד השלישי", היו פעולות אלו מעטות במספרן ומצומצמות בהיקפן. אך גם אלו המעטות (ושבגלל החשש מהתערבות בריטית הצריכו העזות יתר בבחירת מטרות הפעולה, זמני הפעולה ודרכי הניסיון). תרמו את תרומתן לבלתי-מה ידועה של גילויי התוקפנות הערבית, מאחר שחייבו את האויב להקצות כוחות ניכרים להבטחת התחבורה והגנת הכפרים, גולת הכותרת של הפשיטות באזור זה — ואולי אף בארץ כולה — היתה, ללא ספק, הפשיטה על סעסע (שבוצעה בליל ה-14.2 ע"י שתי מחלקות פלמ"ח מובחרות, שחנו כל תקופת המלחמה באזור צפת), ואשר כתוצאה ממנה החלו כל הכפרים הערביים במרכז הגליל, שנחשב בעיני האויב, עד אותה עת, כאיזור "בטוח" לחלוטין, להקצות כוחות ניכרים להגנתם.

עם התקרב מועד הפינוי הבריטי, הגביר האויב יותר ויותר את פעילותו. כבכל חלקי הארץ — כן גם באיזור צפת, נתהדק יותר ויותר ככל התבק על עורק התנועה לעיר. עד לפינוי, היו מכוניות בודדות, בעיקר של אספקה, ולפרקים גם של נוסעים, פורצות בחסות הבריטים לצפת, או יוצאות ממנה. לאחר כמה מקרים, של מיקוש הכביש והתקפות מן המארב על התחבורה היהודית בין ראש-פינה לצפת, במשך חודש מרס, נתלשה עד מאוד התנועה בכביש זה, ולמעבר השיירות

קדמו. סיור לבדיקת הדרך ותפישת משלטי-הבטחה בצידה. מציאות הכוחות הבריטיים במשטרת הכנען חדלה אותה עת, לערך, לשמש גורם מעכב לגבי ערביי חארת-אל-קראד (הנמצאת על הכביש לרובע היהודי של צפת), שהיו מונעים באשם מעבר כללי רכב יהודיים אל הרובע היהודי וממנו. ולמן העת הוּו פסקה למעשה כל תנועת כלירכב יהודים לעיר. הקשר עם עין-זיתים נמשך בכביש ראש-פינה—הר כנען ומשם, תוך תפיסת משלטים וקרבות אש, בדרך העפר הר-כנען—עין-זיתים.

ב-3/4 נתפס ע"י כיתת פלמ"ח משלט 815.9 (משלט מס. 1) להבטחת מעבר שיירה לעין-זיתים, ונתגלו בו עמדות תפורות למחצה, להגנה היקפית. לא היה כל ספק שעמדות אלו נחפרו ע"י האויב מבעוד לילה כהכנה לתפיסת המשלט באחד הימים הקרובים. לפיקוד האזור היה ברור, כי תפיסת משלטי זה ע"י האויב, עשויה לקבוע את גורל הנקודה, מאחר שתשלים את כיתור הנקודה המוקפת כבר משלושת צדדיה (מצפון, מערב ודרום) כפרים ערביים, ותנתק את דרך התחבורה היחידה לנקודה. נוסף על כך, המשלט גבוה מן הנקודה, ותפיסתו תאפשר לאויב, על אף חומת העפר שהספיקו אנשי הנקודה להקים בעזרת דחפור, לשלוט עליה שליטה גמורה באש רובים ומקלעים. אך בעצמת הכוח-הלוחם שבאזור בארץ תה תקופה (פלוגת פלמ"ח שמנתה 56 לוחמים, כ-20 בחורים בשירותים שונים ו-50 בחורות) וציודו (מכ"י מטיפוס בראונינג, מרגמה "3", 4 מקלעים, 37 רובים, 21 תת-מקלעים ו-3 אקדחים), שבשיירות עם האוכלוסיה המצומצמת של ביריה ועין-זיתים צריך היה לדאוג להגנת הנקודות — שבמרחב עין-זיתים—כנען—צפת, (לרבות הגנה היקפית של בסיס הפלוגה בהר-כנען — שהוא שטח גדול ודליל ומצריך מספר רב מאד של זקיפים³), להבטחת שיירות באיזור, לשיירותים ואספקה עצמית וכל

- 1) עין-זיתון יושבת ע"י הכביש לצפת, והבריטים סרבו ללוח שיירות ברור ההיא ואף לכוחות היהודים לא התירו לעשות זאת, על כן הקשר היחיד עם עין-זיתים, היתה הדרך הפנימית הר-כנען—עין-זיתים.
- 2) מתחילת ה"מתחות" בגליל (או "המלחמה השנייה", כמו שזה נקרא בלשון אנשי הגליל — הימים שלפני ה'29 בנובמבר) חנתה בצפת מחלקת פלמ"ח, אך משהתארגנה ההגנה בעיר והגיע כוח של ח"ש, מהגייס החדש, בעצמת פלוגה לערך, ושארו בעיר אנשי פלמ"ח רק לתפקידים מיוחדים והשאר נחרכו בהר-כנען.
- 3) כאן אולי המקום לציין את עבודתן המסורה של בנות פלוגת הפלמ"ח הזאת — חברות הכשרות מגורי-סות — שעסקו על עצמן — לרוב ביחידות — את תפקידי השמירה על כל הבסיסים בהר-כנען במקומות קשים ומסוכנים ובתנאי-קור קשה ממש, וקיימו כמעט את כל השיירות בתנאים הקשים של הגיתוק.

צפת וסביבותיה

היוצא בזה, לא יכול היה הפיקוד להקצות כוח כלשהו להחזקת קבע במשלט. הפעולות היחידות שנעשו היו: א. מיקוש העמדות החפורות שנתגלו; ב. תפיסת המשלט למשך שעות היום, ע"י חוליה פלמ"ח מאלו החזיתות בעיקריות, הופעת ה- חוליה למשלט מדי פעם בלילה ושיגור-אש לכיוון הכפר טיטבה ועמדותיו הקדומניות, כדי ליצור את הרזשם שהמשלט תפוס על ידי כוחותינו בקביעות.

בליל ה-4.5 לאפריל נתפס המשלט ע"י מחלקה של מתנד- בים סוריים מכווחת שישאקלי, מצוידת במקלעים, שהתבססה בו. עם שחר החלה חליפה לצרי- פי המשק. עתה היתה עין-זיתים מכותרת כליל. נוסף על עמ- דותיו בכפרים (קדיטה, טיטבה ועין-זיתון) הציב האויב כוחות ממערב - בשלוחה שבין קדיטה ועין-זיתים, מדרום - בין הסלעים שמעבר לכביש עכו-צפת (שטח "הסיקול"), ממזרח - בשלוחה שמצפון לעין-זיתים היהודית ה"ישנה", מצפון-מזרח - במשלט מס. 1; ומצפון - על הרכס שבין עין-זיתים וטיטבה (ג'בל השוסה).

בעין-זיתים לא היה מכשיר קשר. אותו יום

לט במגמת כיבוש. שתי מכ"י ושתי מרגמות 3" הוצבו על משלט 892.3 (משלט מס. 2) לריתוק ו"ריכוך" המשלט המותקף. שתי כיתות החי"ש תפסו את המשלט 954.8 (משלט מס. 3) לצורך חסימת דרך התגבורת מעין-זיתון וביריה הע- רבית, ומעין-זיתים יצאה כיתת פלמ"ח מוגברת להתקפת הטעיה.¹

(1) מענין לציין איך התנהל, במקרה, זה הקשר בין מטה הפלוגה ובין הכוח שבעין-זיתים (להעברת ההוראה לצאת להתקפת הטעיה): ההוראות שודרו לצפת ומשם הועברו באיתות לעין-זיתים. נוסף על כך שיררו כל הזמן אף לעין-זיתים, אם כי ידעו שמכשיר האלהוט שלהם אינו פועל, אך מתוך הנחה שיצליחו לקלוט את השידורים בר- דיו שבנוקה; ואמנם השידור נקלט.

מעונן היה, לכן גם בהליוגרף אי אפשר היה לה- קשר עם צפת. הדרך היחידה בה אפשר היה לה- עביר הודעות דחופות למטה הפיקוד המרחבי בהר כנען, היה ע"י רצים-מסתננים (תפקיד מסוכן, שהפחית את מספר הלוחמים, הקטן בלאו הכי, בנקודה הנצורה, מאחר שהרצים לא היו נשלחים חזרה, מפאת הסכנה). למטה הפלוגה היה ברור, שהפתרון היחידי הוא כיבוש המשלט והחזקתו.

לשם כך הועלו ממטה הגדוד, שבעמק החולה, מרגמת 3" ומכ"י בראונינג נוספות. ליחידת הפל- מ"ח בהר-כנען צורפו 2 כיתות חי"ש מצפת וב- 7.4 בשעה 0415 תקפה יחידת הפלמ"ח את המש-

רבו והתחזקו, ונסיונות חבלה נעשו ע"י שני הצדדים. גם היהודים וגם הערבים החלו מתכוננים לפינוי — אלא שאצל האויב היתה התכונה גלויה יותר ועל כן יעילה יותר (יש מקום לסברה שגם תפיסת משלט מס. 1 בידי האויב היתה במסגרת הכנתו להתקפה על עיני-זיתים אשר צריכה היתה לבוא מיד בעקבות הפינוי המתקרב). ריכוזי ערבים מזוינים נראו בסביבת משטרת הר-כנען כשהם חופרים עמדות בסביבתה, (ממש מתחת לאפס"ל של הכוחות הבריטיים שבמשטרה), כנראה כנסיון להשתלט על הכביש מראש-פינה.

הפינוי הבריטי

היה ברור לחלוטין כי המערכה על השלטון בג'ליל, שתפרוץ עם צאת הבריטים, תהיה המערכה על תפיסת בנייני המשרות. משטרות חלסה, נבי-יזע, ראש-פינה, צפת וטבריה היו נקודות בעלות חשיבות צבאית כפולה: ראשית, בשל היוזן נקודות-מפתח, בהיותן יושבות בצמתי-דרכים חשובות או בנקודות משלט. ושנית, בשל ביצוריהן החזקים. אותם ימים היו ימי מתיחות וצפייה — למי תימסרנה המשטרות?

בשעות אחה"צ של ה-16/4 נערך הפינוי הבריטי מהאיזור. ליהודי צפת נודע הדבר 20 דקות לפני הפינוי. אותה שעה היופיעה בדרך הצבאית מראש-פינה יחידת צבא בריטית מצוידת בתותח-שדה והציבה עמדותיה ותותחיה מורחה מבנייני הר-כנען במרחק של כ-350 מטר — פנראה במגמה ל"חפות" על "פינוי" המשטרה וכדי למנוע כל אפשרות ונסיון של הכוח היהודי לתפוס את המשטרה³. ומענין (אופייני לאוירת אותם הימים) שכוחות הפלמ"ח בהר כנען, שלא ידעו בכירור את

(3) הפינוי הבריטי באזור חוכנן ובוצע כך: בתחילה מתרכזו כל הכוח הבריטי שבחוף העיר — במשטרה העירונית, משם הוא "זז" לכיוון ראש פנה. ליד משטרת הכנען היעצר השיירה וכאן הצטרף אליה שיירת הכוח שבמשטרת הר כנען, ובחופו"ה היחידה שהציבה עמדותיה מול בני המלון של היהודים — ממשיכה השיירה את דרכה לחיפה.

בשעה שהתנהלה פעולה משולבת זאת — הרתק, הטעייה, והחסימה — התקדמה מחלקת פלמ"ח בואדי הירוד מהר-כנען לעיני-זיתים וב-שעה 0430 הגיעה בהסתר למרגלות המשלט. המשלט נכבש בהסתערות והאויב נסוג לכיוון בסיסו בטיטבה¹.

מפנה זה בשיטת הלחימה באיזור הטביע את רישומו על האויב ואף על "הצד השלישי", שעסק אותה עת בהכנות לפינוי, והשג ל"דרך-הנסיגה" שלו לחיפה. בשורת שיחות שניהל באותם הימים קצין-הקישור של ההגנה בצפת עם באי-יכוח הצבא הבריטי, חזרה ונשנתה, בתקיפות תביעתם לפנות את "משלט 816"².

אחר כיבוש משלט מס. 1, חולקו כוחות היהודים באיזור באופן זה: בעיני-זיתים — כיתת חי"ש (תגבורת לאנשי המקום), במשלט מס. 1 — כיתת חי"ש וכיתת פלמ"ח, במשלט מס. 3 — כיתת פלמ"ח. בעשרת הימים הבאים הסתפק האויב בצליפות לעבר עיני-זיתים ומשלט מס. 1, ובמיקוש הדרך בין עיני-זיתים והר-כנען.

עד אותה תקופה היתה מציאותו של "הצד השלישי" בצפת מוחשית לגבי הגבלת היקף המערכה וחריפותה (מגיעת נסיונות חבלה או תפיסת עמדות). ואף החלשת "מלחמת הדרכים" במידה מסוימת. עתה פחתה והלכה התערבות הבריטים, חיי-לופי היריות בין עמדות היהודים והערבים הת-

(1) היה זה הקרב הראשון בגליל של הסתערות במגמת כיבוש מוצב-שדה, וכן מקרה ראשון בארץ של החזקת קבע במשלט במגמה להבטיח דרך תחבורה.

(2) גנרל בריטי, מפקד מחוז הצפון, שביקר זמן מה לפני המקרה במשטרת הר-כנען, הודיע שמאחר שדרך צפת-עכו אינה באה יותר בחשבון, מפאת שליטתם הגמורה של הכוחות הערביים בגליל המרכזי, חייב הוא לשמור על בטיחות דרך ראש-פינה-חיפה שהיא תהא ללא ספק "דרך הנסיגה" שלו. ניתן להניח שמפנה זה בשיטת הלחימה של היהודים באזור עורר בלב הפיקוד הבריטי דאגה שמא לא יצליחו לבצע נסיגתם דרך האזור היהודי ללא תקלה והסתבכות.

מועד ה"פינו" — בראותם את התכונה של היחידה הבריטית — חששו לחיפוש והתחילו ל"הסליק" את הנשק המועט שהיה במקום. ברגע שהחלה שיירת הצבא הבריטי לפנות את משטרת הר-כנען החלה מחלקה ערבית מזוינת מתקדמת מהמלון הערבי (שמדרום למשטרה) — במרחק של 20 מ' לערך, מהגדר שלה) לעבר הבניין. ועם צאת המכונית הבריטית האחרונה כבר היו הערבים המזוינים בתוך הבניין. אותה שעה היתה כבר העיר צפת ריקה מצבא בריטי, ושלוש עמדות-הקפתח שהוחזקו ע"י הכוחות הבריטיים עד צאתם — המצודה, המשטרה העירונית ובית-שלוה — נתפסו על ידי האויב.¹

משנודע בצפת על הפינוי נשלחו מיד תגבורות לכל קטעי הרובע היהודי של העיר ונסיונות פריצה וחבלה של האויב, שהחלו 30—20 רגעים לאחר הפינוי, בכל חלקי העיר, סוכלו עד מהרה. ממש המרחב בהר-כנען נשלח רץ להזעיק את יחידת הפלמ"ח שעל משלט מס. 1 להביאה על נשקה לכנען, וכיתה מוגברת בפיקודו של מ"מ (היה זה רוב הכוח הלוחם, והרוב המכריע של הנשק הקל שהיה באותו זמן בבסיס בהר-כנען). הוצ"א מן הכנען כדי לתפוס את החורשה. דרומית-מזרחית לבסיס שבהר-כנען, החולשת על כביש ראש-פינה—צפת ועל השבילים מג'עוני לצפת, כדי למנוע את תפיסתה בידי האויב, והבאת תגבורות לערביי צפת מכיוון ג'עוני.² החורשה נתפסה תחת

צליפה מדוייקת ואש מקלעים ממשטרת הכנען. יחידה ערבית שניסתה להגיע לצפת מכיוון ג'עוני, כחצי שעה לאחר תפיסת החורשה על ידי כוחותינו, הונסה באישה של יחידה זו. עם לילה הגיעה בדרך ראש-פינה תגבורת של 60 איש, לערך, שלוקטו כפרטים מיחידות שונות. כל חייל נשא עמו רובה, כדורים וכיכר-לחם, כן הובאו מכ"י הוצ"א ומגל"ד — שזו היתה הופעתו הראשונה בגליל.

בשעה 2200 בערך נצטווה יחידת הפלמ"ח, שהתארגנה להגנה היקפית בחורשה, לחזור. בהר-כנען צורפו אליה עוד 19 איש ובשעה 0300 יצאה המחלקה, בפיקוד סמ"פ, וחדרה עם שחר יום השבת, 17.4 לעיר צפת, אחר שהצליחה לעבור ליד עינת זיתון מבלי שירגישו בה. המחלקה נעה בתחילה בדרך הפנימית — הר-כנען—עינת-זיתים, עד משרט מס. 1, שממנו פנתה דרומה והמשיכה את דרכה על פני מורדות הרכסים שממזרח לדרך טיטבה. ע"י עינת-זיתים, "הישנה" חצתה את הכביש ועברה בין חורשות הזיתים של עינת-זיתון ומשם בדרך המתפתלת העולה לצפת. המחלקה נעה בכל המהירות האפשרית — בחששה לאור היום המתקרב, שעלול היה להדביק את היחידה דוקא בין כרמי עינת-זיתון — כשאנשיה עמוסים לעיפה חומרי נפץ ותחמושת רזרבית.

ב־0530 חדרה המחלקה העירה — ושם קיבל מפקדה הוראה מאת מפקד הגליל המזרחי להטיל שלטון צבאי בעיר ולארגן את הגנתה.

ב. תקופת המצור

"בית-שלוה", שבגבול בין האיזור הערבי לרו-בע היהודי, מתפצל הכביש, מערבה — לרובע הירודי, ודרומה — לרובע הערבי.

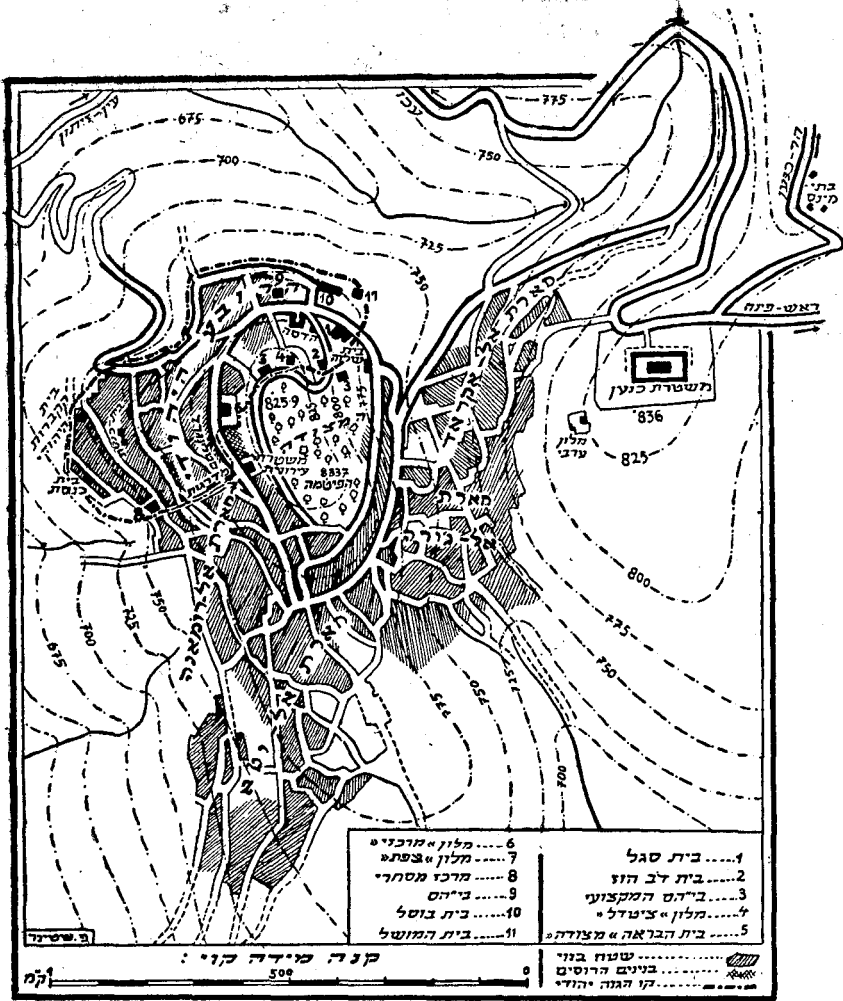
הכביש הראשי מקיף את כל העיר למרגלות גבעת המצודה. בגבול הדרומי-מזרחי של הרובע היהודי (מול הארת-אל-רומאנה) — ניצב הבניין האיתן של המשטרה העירונית, השולט בסיוע תיבת הבסטון, ("פילבוס") הכנויה כמה צע-דים ממערב לו, על חלקו הגדול של הרובע היהודי וכן על חלק מן השכונה הערבית הארת-אל-רומאנה. בין הרובע היהודי והאר-אל-רומאנה חוצה סימטה תלולה למדי של מדרגות רחבות, המציבה גבול ברור בין שתי השכונות. בית-הדואר, הנמצא מעברו המזרחי של הכביש הראשי, ליד בנין ה-משטרה, נשקף על המדרגות ושולט עליהן. בעוד

העיר צפת הנה שטח עירוני צפוף, הבנוי על מורדותיה של כיפה אשר בשיאה מתנשאת ה"מצודה"³. השכונות הערביות משתרעות על שלושה-רבעים משטחה של העיר: מדרום-מערב — הארת-אל-רומאנה; מדרום — הארת-אל-וטא, ומ-דרום-מזרח — הארת-אל-ג'ודה, הסוגרות על הר-בע היהודי של העיר — הנמצא בפינתה הצפון-מערבית — ממזרח ומדרום. השכונה הערבית הר-ביעית, הארת-אל-קראד, בנויה על מדרונו המערבי של ג'בל-כנען, ודרכה עובר הכביש הצדדי המחבר את צפת עם כביש ראש-פינה—מירון. ליד

(1) שלוש עמדות אלה נמסרו ע"י הבריטים ליד האויב, המצודה — מבעוד לילה, בית "עלית-הנוער" כרבע שעה לפני הפינוי, והמשטרה העירונית — עם צאת אחרון החיילים.

(2) לחורשה זו נודעה אחרי כן חשיבות רבה בהבטחת שיירת הרגלים, ואח"כ שיירת המכוניות, שהגיעו מראש-פינה לכנען.

(3) חורשת ארנים ע לשיא ההר, שטחה כ־200X300 מ' ומבוטרת ע"י ואדי ומדרגות תלולים.

מפת צפת

הישובים הערביים המקיפה את צפת — ושומרים על דרך עכו—צפת.

הדרכים היחידות בצפת והראויות לתנועת כלי רכב הן: 1. הכביש הראשי המקיף את העיר כולה, ומתפצל ליד "בית שלוח" לשלושה סעיפים: סעיף אחד לעבר הרובע היהודי, ושני סעיפים לעבר הרובע הערבי.

2. כביש צבאי קטן, העולה מבית החולים "הדסה" ליד בית "דב הו" וחובק את ה"מצודה" מצידה המערבי.

3. "כביש הבטחון", המקיף את חלקו החיצוני של הרובע היהודי, ובהמשכו, שאינו ראוי לתנועת כלי-רכב, הוא מגיע לכביש עכו—צפת ליד עין-זיתון.

שאר דרכי המעבר, הזרובעים הערביים של העיר והן ברובע היהודי הן סימטאות צרות מפותלות ותלולות.

הרובע היהודי, המצומצם עד מאוד בשטחו והצפוף בבניניו נוסח "עיר-עתיקה", יושב במורד תלול מאוד, וה"מצודה" ובנין המשטרה העירונית שולטים על כל שטחו, הרי הרובע הערבי דליל יותר (בעיקר אותו חלק אשר מדרום למצודה) ונמצא על מדרונות תלולים פחות.

צפונית-מזרחית לעיר, על ג'בל כנען נמצאת משטרת הר-כנען (מן הסוג הגדול ביותר של מבצרי "טגרט"), הגבוהה אף מן ה"מצודה" והשלטת — אף באש נשק קל — על מרבית שטחו של הרובע היהודי, על חלק גדול מן הרובע הערבי, על המצודה וכן על כביש ראש-פינה—צפת—מירון.

מצפון לרובע היהודי, במורד ג'בל-ביריה, במרחק של קילומטר אחד, לערך, נמצאים הכפרים עיר-זיתון וביריה אשר נודע להם ערך טקטי כפול, בהיותם סוגרים מעבר צפון את טבעת

עם הנסיון לסכם את פרשת הקרב על צפת העיר ושחרורה, מן הדין הוא שנברר תחילה את הגורמים האובייקטיביים, להם נודעה השפעה על התפתחות הקרב בעיר.

עם הפינוי הבריטי, כלומר, למן העת בה נתחמו התחומים ונקבעו קוי החזית בעיר, מנתה האוכלוסיה היהודית של צפת 1500 נפש לערך, בעוד שהאוכלוסיה הערבית מנתה קרוב ל-12.000 נפש. נוסף על כך, בשל היחס הנמוך של בני גילים צעירים, בקרב האוכלוסיה היהודית, מיעוט כוחות ההגנה ואימונם המועט, וכן בשל רוחם הירודה של התושבים היהודיים בעיר, שמנו אחוז גבוה של אנשים חסרי כל זיקה למלחמה, עלו וצצו מדי פעם, בתקופת המצור, בעיות שונות וקשות. לעומתה, הרי האוכלוסיה הצפתית הערבית מפורסמת היתה באומץ לבה ובקנאותה הלאומית, והיותה פוטנציאל לוחם מן המשובחים שבערביי הארץ. נוסף לאוכלוסיה האזרחית נמצאו בצפת היהודית שתי מחלקות חי"ש ומחלקת פלמ"ח (זו שהגיעה למחרת הפינוי הבריטי), בעוד שבצפת הערבית חנו כ-700 מתנדבים בפיקודו של הסורי אדיב שישאקלי, ובני עשרות הכפרים הערביים מרופי האוכלוסין המקיפים את צפת. כפרים אלה היו עשויים לשמש מקור מילואים נוסף לכוחות הלוחמים בה². לאויב היה איפוא יתרון מוחלט בכוח אדם.

אף תנוחתם הגיאוגרפית של רובעי צפת הקנתה לאויב יתרונות חשובים. עם הפינוי הבריטי נותקה התנועה בכבישים ליהודים ולערבים כאחד. הכבישים המחברים את צפת עם שאר חלקי הארץ — כביש עכו — צפת וכביש צפת—ראש-פינה — נחסמו ע"י הכוחות היהודיים, הראשון ליד עין-זיתים היהודית והשני בראש-פינה; גם היהודים לא יכלו לנוע בהם מאחר שהערבים חסמו את כביש עכו—צפת ליד עין-זיתון ואת כביש ראש-פינה—צפת ע"י מש"טרת הכנען שבידם. נוסף על כך היתה הכניסה לרובע היהודי חסומה ממילא ע"י השכונה הערבית בית חארת-אל-קראד שעל סעיף הכביש הראשי הנכנס לצפת אך למרות החסימה ההודית היה לאויב בצפת עורף ערבי גדול וחזק, שהקשר אתו נתקיים כל העת ללא הפרעה, בשבילים המוליכים

(1) ברדיוס של לא יותר מ-6 ק"מ מצפת נמצאים: מצפון — הכפרים ביריה, עין-זיתון, טיטבה וקדיטה; ממערב: — מירון, סמואי, ומרום: — עקברה.
(2) ידיעות מוסמכות מסרו כי ערב הקרב לשחרור צפת התרכזו בעיר הערבית בסה"כ כ-3000 "לוחמים".

צפת — מראה כללי; הכניס בתחתית התמונה — חארת אל קראד; מעל לזה נראה הכביש המחבר את צפת עם כביש ראש-פינה—מירון וכן התפוצצות צרובת היחודי והמטרי.

לפני צפת
חארת אל קראד

האחמה

מראה כללי של צפת
האחמה
הכניס בתחתית התמונה — חארת אל קראד
מעל לזה נראה הכביש המחבר את צפת עם כביש ראש-פינה—מירון וכן התפוצצות צרובת היחודי והמטרי

לעין־טינה וסמואי במערב, ומשם בדרכי המלך של הגליל המרכזי אף ללבנון. דרך מראר היה האויב קשור לנצרת ולסביבתה; דרך עקברה, שמדרום, ניתן לאויב קשר הפשי לסוריה — והאויב השתמש בדרך זו לשם הבאת תגבורת של לוחמים לעיר כמעט עד סוף המערכה.

לעומת זאת היה הרובע היהודי מבודד לחלוטין. משלושה כיוונים היה מוקף רובעים ערביים ובכיוון הרביעי, מצפון, שכנו הכפרים עין־זיתון וביריה הערבים שלא איפשרו כל קשר תקין — פרט להסתננויות של יחידות קטנות.¹

אפשר שמתוך חשש, שמא כל היתרונות הללו, עדיין לא יהיה בכוחם להביא את האויב לידי נצחון מהיר ומכריע, החליטו הבריטים למסור לאויב את כל הנקודות בעלות השיבות טקטית שבעיר, שנשמרו על ידם עד לפינוי. כך נמסרה להם המצודה — השלטת על כל העיר — ערב הפינוי, בית "שלוה" — השולט על הארת אל־קראד ועל התפצלות הדרכים לרובע היהודי והערבי — דקות מספר לפני ה"פינוי", המשטרה העירונית, השלטת על חלק גדול של הרובע היהודי ועל הארת אל־רומאנה, ומשטרת הכנען, המבצר שהוא נקודת המפתח של האזור כולו והמבטיח את השליטה עליו — עם הפינוי.

נקל להבין שתפקיד הגנת העיר — שהיה אולי תה שעה צו ראשון במעלה, עד שיגיע תורן של פעולות תנופה יהודיות — היה תלוי בעיקרו ב"כולת להתגבר על שתי בעיות התלויות תלות של גומלין זו בזו: —

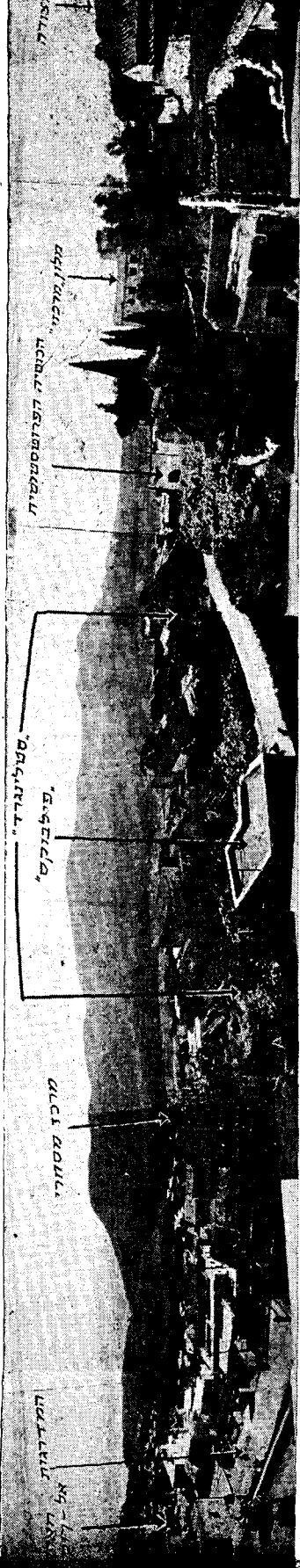
א. הגנה על הרובע היהודי בתנאים של יתרון לאויב.

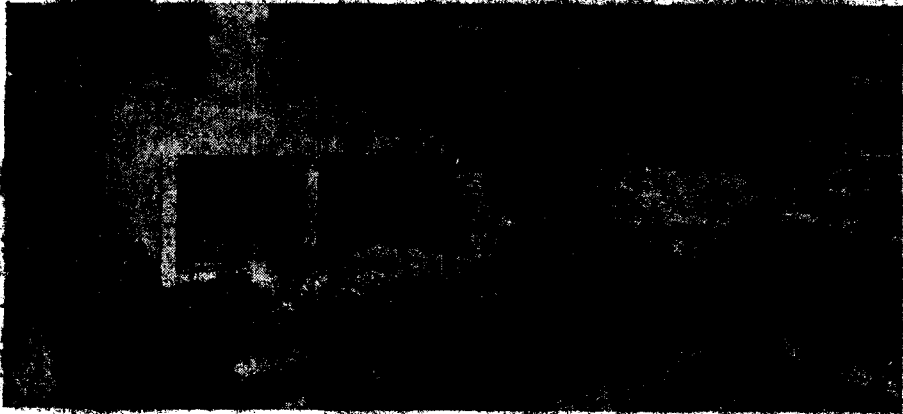
ב. ההתגברות על בעית הניתוק.²
בעקבות הפינוי, נתפסו ע"י האויב כמה בנייני־מפתח שהצרו והידקו עוד יותר את מלחצי המצור על הרובע, ואף פונו כמה עמדות יהודיות, בהן בית־הספר המקצועי (העמדה הקדמית ביותר בק-

(1) כדאי לציין, כי עם כיבוש העיר נתברר שבצפת נאגר ע"י כל משפחה ערבית מלאי של מזון שהיה מספיק לחודשי מצור. רבים, בעוד שבצפת היהודית עמד המלאי לאוול ערב הכיבוש. בגלל תנאי המצור ומיעוט השיירות בכל חודשי המלחמה הקודמים, ומחמת התערבותם של הכוחות הבריטיים לא ניתן ליהודים בצפת לאגור צרכי מזון.

(2) מעיין לציין, שבשיחה שהיתה ב־16.2.48 (כחודשיים לפני הפינוי) למטה פלוגת פלמ"ח בהר־כנען, עם קצין מהגדוד האירי שתנה בצפת הביע הלה את הדעה שצפת הוא המפתח להגנת הגליל. אמנם יתכן שבשעת פלישת הצבאות הסדירים, כשהתולה וכל אזור הגליל העליון יפלו, תחזיק העיר עדין מעמד — אך ספק אם תעמוד בפני בעיית הניתוק.

הרובע היהודי — מראה מנג המשטרה העירונית.

מוזל — החנייה הערבית דרך קדוחיהן הפנימיים פרצו חשבים. בקצה התמונה משמאל — מחסום יהודי. — תצלום מ"מרכוז".

פרט לנסיון שנעשה ב־28/4 לפרוץ לרובע מעבר דרום.

בחיפוי הרעשת מרגמות והתקפת ירידת לאורך כל הקטעים נערכו שני נסיונות פריצה בשתי נקודות של קטע ההגנה הדרומי. האחד, אשר אפשר שנערך לצורך הטעייה, נבלם מיד, (משעלו התוקף פים שנעו מן המשטרה העירונית לעבר מלון "מרכוז" על מוקשי-נעל). יהשני, כ־20 רגע לאחר מכן, בוצע ע"י הבורה בת 30 ערבים לערך, אשר ע"י פריצת קירות בשורת חנויות ערביות נטושות בגבולו הדרומי של האזור היהודי הסתננה מהרובע הערבי אל "המרכז המסחרי". התצפית לא גילתה את האויב המתקרב אלא לאחר שהגיע למרחק 5-10 מטרים לערך מעמדת התצפית. תוך ריתוק אשגבי היריה של עמדותינו מן העמדות הערביות בקצה הצפוני של הארזת-אל-רומאנה ניסתה הבורה רת האויב לפרוץ לרובע היהודי, ראשוני התוקפים היו כבר ממש ליד המחסום שעל גבול הרובע — בין העמדות היהודיות, כשאנשי העמדות הצליחו להניסם ע"י דימונים שהוטלו מחצר ה"מרכוז". לגבי שיטות פעולתו של האויב בתקופת הצורך יש לציין:

א. המרחק הקטן שבין עמדות האויב ועמדותינו, שבכמה מקומות לא הגיע אף ל־15 מטר, וכן שפע הנשק שבידי האויב איפשר לו להציב כלים בכינון-קבע לאשגבי היריה והתצפית הירי הודיים, ומידית התגלות כתם שחור באשגב היתה נורית ירייה. שיטה זו היתה יעילה עד מאוד הן

(1) לפי מספר המקלעים שנפלו לידינו עם הכיבוש בעמדות שולכדו, ניתן להניח שכמעט בכל עמדה עמד היה מקלע.

טע המורתי של מערכת ההגנה היהודית, למרגלות המצודה מצפון-מזרח) — שנתפס ע"י האויב לאחר שאנשי היחידה היהודית שהחזיקו בו נטשוהו, עקב פעולת חבלה של האויב, שגלגל אליה מהמצודה כמה חביות חומר-נפץ, אשר הִרסו חלק מהבנין. כן פרנו כמה בניינים באגף הדרומי של העיר, מול הארזת-אל-רומאנה והמשטרה העירונית, (גוש הבנינים שפונה אח"כ בשם "סטלינגרד") ואם כי לא נתפס ע"י האויב שימש נקודת תורפת רצינית במערך ההגנה היהודי. האויב, שזכה בהישגים אלה ללא כל מאמץ של קרב, לא עשה בימים הבאים דבר לניצול ממש של יתרונותיו. במשך שבועות המצור נקט האויב שיטה של הסרדה בלתי פוסקת ע"י גליפות והרעפות רצופות של מרגמות 60 ו־81 מ"מ. אמנם פעם בפעם נעשו נסיונות חבלה בבניינים שבגבולות הרובע הירודי, אך אלה לא לבשו דמות של ממש ולא תיעדו על כושר תכנון וביצוע יעילים.

לאחר שבילל ה־17/16. לאפריל ניסה האויב לנצל את תדהמת ה"פניו" ה"להכנס" לרובע היהודי מכמה כיוונים בבתי-אחת — אך נבלם על ידי התנגדות עיקשת של המגפנים היהודיים — לא נעשה אח"כ, במשך כל תקופת המצור, ועד לשחרור צפת, כל נסיון רציני לפרוץ לרובע היהודי.

(1) במסגרת זו אפשר לכלול את החבלות ואת נסיונות החבלה שנכשלו באזור "סטלינגרד" בין הימים 18/4 ו־21/4. (בהם סיפון בית ועד הקהלה ב־18/4. ופיצוץ בית קצליניק ב־21/4). ב־27/4 פוצץ האויב את בנין מאפית "בידיה", הגובל עם המשטרה העירונית מצידה הצפוני, שאמנם היה מפונה מיהודים ובתוך קו העמדות של האויב, אך כנראה עשה זאת על מנת ליצור שדה אש לחב מסביב למשטרה.

קבועה היתה יוצאת שמה לילה לילה כיתה בחדר
 ותופסת את כל רוחב החדר החזים ומתחילה בו
 עד האיר הכוקר. מארבים אלה הן במרחק 15-
 מ' מעמדות מבוצרות של האויב, ועובדה זו אומה
 גם היא לכך שלא היה טעם לתכנן במקום זה עמדות
 קבע, מאחר שכל תנועה עשויה היתה לפגוע אש
 תופת של האויב מן המשטרה, אש שלא היתה
 מאפשרת ממילא עבודת בנין כלשהי. לאחר
 שמארבים אלה הדפו באשם שלושה נסיונות חדירה
 של האויב (אחד ב-19.4 ושני נסיונות בליל ה-20.4),
 הפסיק האויב מנסיונות חדירה לאזור זה.

הפגזות באנשינו (ופגיעתה של כל
 כמות היתה גרמת למות בו במקום), הן
 ערעור עצבי המגינים והן מבחינת חב-
 באפשרויות התצפית המוגבלות בלאו הכי
 בשטחים בנויים.

ב. בהיות הרובע היהודי לא רק מוקף אלא
 גם נמוך מן האזורים הערביים, ניתנו לאויב אפ-
 שריות מצוינות לפגיעה, שצימצמו את חופש הת-
 נועה באזור היהודי כולו.

נקודת תורפה מסוכנת במערך ההגנה הארוך
 והמפוזל של הרובע היהודי היה גוש הבניינים
 שכונה בשם "סטלינגרד", הנמצא למטה מהרחוב
 הראשי, מול המשטרה העירונית, בית-הדואר ובנייני
 אויב נוספים הגבוהים ממנו. גוש בניינים פרוז
 זה (הבריטים לא איפשרו להקים בו עמדות, בשל
 קירבתו היתרה לתחנת המשטרה), הגובל משני
 צדדיו באזורים ערביים מבוצרים, הקרובים אליו
 מאוד (פחות מ-20 מ'), נעזב ע"י הרושבים הי-
 הודים בליל הפינוי. האויב, שידע כי קטע זה הוא
 אחת מנקודות התורפה החמורות ביותר בכל קו
 ההגנה היהודי, החל כאן בפעולה שיטתית של פיר-
 צוץ הבתים. אין לדעת בכירור אם היתה לפעולתו
 זו מגמה תוקפנית של חדירה לעומק הרובע
 היהודי באמצעות פיצוץ בית אחר בית, או גישה
 הגנתית — ליצור שדה-ראיה ושדה-אש מסביב
 למשטרה העירונית או שהיה זה סתם רצון לחבל
 ולהזיק לרכוש יהודי.

למצוא פתרון לבעיות הגנתיות קשות אלה, לע-
 מוד בפני שיטות ההלימה של האויב וכן לארגן
 את חיי העיר ולנסות להתגבר על בעיית הניתוק —
 אלה היו תפקידיו של מפקד מחלקת הפלמ"ח שקי-
 בל את הפיקוד על העיר למחרת הפינוי.

בהחאם למסיבות אלו נקטו הכוחות היהודיים
 בשיטת הפעולה הבאה:

א. הרובע היהודי כולו הוקף שרשרת צמודה
 וצופה של עמדות ומחסומים. וזאת לזכור
 כי נוסף על הבעיה, הקשה כשלעצמה, של הגנת
 עיר מעורבת, מהווה בנינה המיוחד של צפת, על
 סימטאותיה, עיקוליה ותבדלי הגבהים בה, בעיה
 הגנתית מיוחדת ומסוכנת הדורשת כוחות אדם ונשק
 ירבים, (בשל מספר עמדות רב יותר הנדרש כאן
 לעומת מספר עמדות הנדרש בקו-היקף דומה בשטח
 בנוי שהוא פחות צפוף ומעוקל).

ב. הפיקוד העריך את הסכנה החמורה הטמונה
 באזור "סטלינגרד", אך כיון שלא היתה כל
 אפשרות להתבצר בו ולהחזיק בהריסות באופן

„אשר לעבודתנו כאן, הרי אנו ממלאים בינתיים
 תפקיד, אשר אילו הייתי רואה זאת בסרט הייתי
 מתפעל מאד מגבורת המשתתפים בו.
 אנו שומרים (יותר נכון: אורבים), ביחידות
 או בוגדות, לילה שלם בין חורבות-הבתים היגרו
 דים (המפוצצים) שעל גבול הרובע הערבי, כשהמרי-
 חק בינינו לבין עמדות האויב הוא 10—20 מטר
 בלבד.

לשם תפיסת המארבים עלינו לצאת ערב ערב
 עם דלת החשכה, ולעבור בסימטאות צרות שבשטח
 ההפקר (כשבכל פינה יכול לארוב לנו משהו
 „לא רצוי“) ועל מנת לשמור על גישה בהסתר
 עלינו להגיע למקום המארב בצורות שונות ומשור-
 נות, (היה עלי, למשל, להנכס לחדר, להתפס באון
 חלון רעוע ולעבור למשנהו, ומשם, בעזרת מיטה,
 לפסס ולעבור לבית הרב שני — ועתה, אחרי
 שאני עובר לחדר נוסף, הריני נמצא כבר בחור
 בתויו של חדר במרחק של 15 מטר מהמשטרה
 שבידי האויב) — ולצפות לבוקר, התיבני באינו
 מתיחות עצבים קשור הענין? סטלינגרד
 מעולם לא נצטיירה בדמיוני בדמות אחרת, אך
 הצרה היא שלא קיבלנו בעוד מועד כל אימון
 והכנה גשית למבחן כזה, ואמנם, הלילה הראשון
 היה קשה עד מאוד — אך בהרבה רצון וקצת
 יכולת מתגברים גם על זה ואף מתרגלים.
 מדי לילה אנו שומעים את הערבים משוחחים
 בעמדותיהם; לעצמיהם הם אף פונים בעברית
 לעבר עמדותינו (הרי לכל ערבי צפתי מכרים
 ומודעים בין אנשי הרובע היהודי); היריות אף הן
 נשלחות מטוחים שלא הורגלנו להם, ולשקיות
 קלעים בטוח כה קצר יש גון מיוחד, מרצני, ולפע-
 מים מקסיא את הדם; — אף לזה צריך היה
 להתרגל. הקיצור: סטלינגרד.”

(מתוך מלכת של חבר מחלקת הפלמ"ח)

ג. העמדות היהודיות קיימו מדי פעם אש
 מטרידה על האזורים הערביים וכן הופעלו שני
 צלפים מאנשי הפלמ"ח במשך כל שעות היום.
 ד. נערכו כמה פעולות חבלה, שמטרתן
 היתה לפוצץ עמדות קדומניות מסוכנות של האויב,
 ולגלות תוקפנות מסוימת של הכוחות היהודיים.
 במסגרת פעולות אלו פוצצו בליל 22.4 מלון „צפת“
 ובית „רמוז“ הצמודים ל„סטלינגרד“ והמאיימים על
 אגפה הימיני הדרומי. בערב יום ה-28.4 פוצצו

„סטלינגרד“ — מראה מן המשטרה העירונית. מימין — הפולבוס.

צפת (את הארת אל-קראד ואת איזור הסאריה)² מלאי האוכל והמים היה אמנם מצומצם והצריך שימוש חסכוני, אך הספיק לכל תקופת המצור; תחמושת, רימונים וחומר-נפץ לא היו בעיר כלל, ואתם נשאו על גב כיתות רגלים (מהפלוגה שבהר כנען) שהיו מסתננות לתוך העיר מצפון. באותם הימים אי אפשר היה להביא בחשבון שום פעולת חבלה, ולו הקטנה ביותר, בלי שיובא חומר-נפץ מן הכנען.

ג. המערכה לשחרור צפת

במהירות האפשרית בכל מרחבי הגליל כדי לקדם את פני הפלישה, תחילת ביצוע מבצע בעל היקף כזה (שהיה כרוך בהעברת אנשים, נשק ותחמושת, ציוד ואספקה בכמויות גדולות) היה מנתנה בראש ובראשונה בשלושה גורמים:

- א. השתלטות על בניינים מסוימים ברובע הערבי של טבריה לשם הבטחת כביש טבריה-ראש-פינה, העובר בתוך הרובע הערבי של העיר.
- ב. פינוי והבטחת הדרך לראש-פינה (נקודת-המוצא של המבצע).
- ג. סיום הפינוי הבריטי.

ב-18.4 בלילה נכבשו בטבריה מלון „טבריה“ ובנין בנק אפ"ק. בעקבות כיבושים אלה ופעולות קטנות אחרות, פינו הערבים, בעזרת הבריטים, את העיר. (היה זה הפינוי הראשון של עיר ערבית בשנת המלחמה).

ב-28.4 הושלם הפינוי הבריטי בגליל — עם פינוי המשטרה ומחנות הצבא שבאיזור ראש-פינה

(2) יומן ביה"ח של צפת הערבית, שנפל לידינו אחר השיחרור, גילה שההטרדות מהר-כנען והצלפות מהרובע היהודי גרמו למספר נפגעים גדול למדי.
(3) מקור המים של צפת, הוא המעיין בעין-איטינה, שני ק"מ מערבה מן העיר — היה בדי האויב.

החנויות הערביות הגובלות עם המרכז-המסחרי שבקטע הדרומי של הרובע היהודי, ששימשו מחסה להתקדמות האויב באותו יום, כאשר הגיע בחסותן עד למחסום, כמסופר לעיל.

ה. מיקוש ע"י מוקשי-נעל ומוקשים חשמליים, באיזורים „מסוכנים“¹.

ו. כוחותינו שבבסיס בהר-כנען היו מטרידים בקביעות, באש מכ"י ומרגמות³, כמה מאיזורי

עם התקרב מועד ה-15 במאי, נעשתה הכנת הגליל-העליון המזרחי לפלישת צבאות ארצות ערב, דחופה וחיונית ביותר, הגורמים המכבידים (הגיאור-גרפיים, הטופוגרפיים, האוכלוסיתיים וכו') שכבר צוינו לעיל קיבלו עתה — עם האיום של פלישת צבאות סדירים מבחוץ — משנה תוקף והכבדה. עמדות-המפתח הגיאוגרפיות והטופוגרפיות בגליל המזרחי — אותו צואר-רבקבוק צר השלוח צפון-נה (שבמקום הרחב ביותר אין רחבו עולה על 15 ק"מ) הנתון בצבת הלוחצת של דרום-סוריה ממזרח ודרום-הלבנון ורכס הרי הגליל, שבידי האויב, ממערב וכן הנתונים האוכלוסיתיים, לא זו בלבד שהקנו לאויב יתרונות ניכרים, אלא שאף הגבולות הטבעיים לא היו עשויים לשמש מכשול רציני כלשהו בדרכי פלישה.

שילוב גורמים מסוכנים אלה הוא שהוליד את הרעיון לבצע באזרח החוף את פעולת „יפתח“ שתעודתה היתה להשתלט על עורקי התחבורה החיוניים בתוך הגליל, לתפוס את כל נקודות המפתח שבידי האויב ולהתבסס

(1) מוקשים אלה הם שגילו למעשה, ואולי אף בלמו, את נסיון ההתקרבות של האויב מעבר בנין המשטרה העירונית למלון „מרכז“ בהתקפה ה-28.4.

(משטרת ראש־פינה ושדה־התעופה של מחניים) נת- פסו מיד ע"י כוחותינו שארבו בקרבת מקום מבעוד זמן). ובימים הראשונים של מאי (עם תחילת הפעולה באיזור צפת) פונתה וטוהרה דרך טבריה— ראש־פינה.

לאחר פעולות הכנה יסודיות אלה היתה ההש- תלטות על הרובע הערבי של צפת תפקיד ראשון במעלה. נוסף על היותה המרכז הפוליטי והכלכלי הגדול והיחיד של ערביי הגליל המזרחי, שימשה צפת — בשל תנוחתה הגיאוגרפית על כביש המפתח ראש־פינה— מירון, המתחבר ליד ראש־פינה עם עורק התנועה היחיד המוביל לגליל העליון (כביש טבריה—מטולה), וליד מירון עם הדרכים המובילות לעכו (דרך מראר — לנצרת) לסעסע- מלכיה, לסעסע־תרשיחה, לסעסע—בסה — נקודה בעלת חשיבות עליונה לגבי כל מערכה העלולה להתפתח בגליל.

ברור היה, שאם ימשיך האויב לשלוט ברובע הערבי של צפת — לא יוכלו הרובע היהודי, עיר- זיתים והר־כנען, להחזיק מעמד בלחץ הכפול — של הפולשים מבחוץ והכוחות הערביים המקומיים שברובע — מבפנים. נפילת צפת היהודית היתה מאפשרת לאויב הלבנוני להפעיל זרוע מלקחים שניה, אשר תגיע לצפת דרך מלכיה—סעסע—מירון ומצפת ראש־פינה.

הידיעות על החשיבות שיחס האויב לצפת במס- גרת תכניותיו קיבלו אישור נוסף משנתברר כי קאוקג" מתכונן להעביר את תותחיו למירון כדי "למחות את הרובע היהודי" וכי, נוסף על 700 אנשי שישאקלי, הגיע לאיזור צפת גם הדרווי עבדול־ואהב עם שארית כוחותיו, (ששרדו לו אחרי הקרבות על רמת־יוחנן) וכן תוספת מערביי הסביבה. הכרת ערכה האיסטרטגי המיוחד של צפת והכרת החשיבות שתהא לשבירת המעוז הכלכלי, הפוליטי והצבאי של המרכז הערבי הגדול ביותר בגליל (לאור הלקח של כיבוש חיפה וטבריה, שהוכיחו עד כמה מכריעה נפילת עיר לגבי ערעור כוחות האויב באיזור כולו) וכן ההכרה הדחוף לשחרר את יהודי צפת מהמצור הכבד ההולך — הביאו לידי ההחלטה על כיבוש הרובע הערבי של העיר, כפעולה ראשונה של מבצע "יפתח".

לקראת פעולה זו רוכזו בבסיס שבהר־כנען רובו תפישת שדה־התעופה של מחניים, בידי כוחותינו, איפשרה קשר איירי עם פנים הארץ, שמחמת מצב התחבורה בכבישים חשיבותו היתה רבה. יש לזכור כי הרובע הערבי של טבריה אמנם שוחרר, אך לוביה נשארה עדיין בידי האויב, והתחבורה בכביש יבנאל—כפר־כמא אף היא לא היתה מובטחת די הצורך מפאת המחסור בכוח אדם ונשק.

של גדוד הפלמ"ח שבגליל, אנשי הגדוד נתקלו כאן לראשונה בבעיות ארגון ומבנה של גדוד. אור- גנה לראשונה "פלוגה מסייעת" שכללה גם מחלקת קשרים. כל הבתורות רוכזו ביחידת שירותים אחת, ונקבע תקן למחלקות ופלוגות (מבחינה מצבת האנ- שים וחלוקת הנשק). כן נתקלו לראשונה בבעיות מחודשות של ארגון מטה־גדוד ושירותיו.

הריכוז הרב העלה גם בעיות אספקה חריפות מאוד. היתה זו בראש ובראשונה הדאגה לכלכלת האנשים שמנעה בעד ריכוז הציד לקראת הפעולה. מדי לילה היו יורדות יחידות לראש־פינה ומביאות על גב אנשיהן מזון וציוד נוסף. אך למרות "קו אספקה" זה, הלכה כמות המזון בבסיס ופחתה, והאנ- שים הלכו ונחלשו. משהגיעו הידיעות הראשונות על תכנית ההתקפה הגדולה, הוחלט לארגן פריצת שיירת מכוניות. עם ההתחבטות בקשר לארגון השיירה עלה הרעיון להשתמש בדרך הצבאית היו- צאת מאחד העיקולים של כביש ראש־פינה—צפת. עולה להר־כנען ובחלקה הגדול מוסתרת מעין מש- טרת הכנען. לאחר סיור הדרך נשלח לראש־פינה קצין־מטה לארגן את השיירה. וביום 25.4 הועלתה השיירה, כשכל המשלטים מצפון לכביש ולדרך נתפסו מבעוד זמן ע"י כוחותינו, ומכ"מ בית- מינס" שעל הכנען מרתקת כל הזמן את משטרת הכנען. ההנחה היתה, שהפתעה אשר בבוא השיירה תביע התקפת אויב — אך רב היה החשש בקשר להחזרת המכוניות. לכן תוכנה הפריקה מראש ולפי התכנית צריכה היתה פריקת 9 מכוניות להמשך 15 דקות בסך־הכל. אך ההתרגשות שנת- עוררה עם בוא השיירה גרמו להמולה ולערבוביה והפריקה ארכה כ־45 דקות. למרות העיכוב הצליחה השיירה לעלות ואף לרדת כמעט ללא אש.

* * *

לאמיתו של הדבר מותנה היה כיבושה של צפת בכיבושה של נקודת המפתח היהודי שמחוצה לה, היא משטרת הכנען. השלטת על חלקו הגדול של הרובע הערבי והגבוהה אף מעמדת המפתח החשובה ביותר בעיר פנימה — "המצודה", אך על אף היות המשטרה קרובה לעמדות היהודיות אשר בהר־כנען ונמוכה מהן. היתה הצלחת ההת- קפה עליה מוטלת בספק הן מפאת חוסן קירותיה וביצוריה החזקים והן מפאת המחסור בכלי נשק מתאימים להתגבר על ביצורים אלה, דבר שהוכח בנסיון המר של כשלון שתי ההתקפות על משטרת נבי־יושע (שאחת מהן בוצעה ע"י יחידות של אותו זכר נבי־ניאל.

ב-03.00 החלה ההתקפה. בשעה זו — מר-גמת "דוד", שתי מרגמות "8 מרגמות 2" — החל בהרעשה חזקה של כל שטח הכפר, מעבר עמדת ההיערכות. אותה שעה נערכה מול ביריה, על אותו רכס עצמו, כיתה בפיקודו של מ"מ לחסימת דרך לתגבורת, ובצפת ניתנה מכת אש חזקה מכל עמדות היהודים, לרבות חוק כוחות האויב בעיר ולהטעה באשר למגמת ההתקפה.

ההתקפה על עין אדזיתון

לאחר הרעשה מרוכזת וקצרה החלו מסתערות על הכפר שתי מחלקות, כשציר התקדמותן מצפון לדרום, האחת באגף המזרחי של הכפר והשנייה באגפו המערבי, ותפקידן לפרוץ מבית לבית ול-הגיע לכביש עכו-צפת. המחלקה המערבית נת-קלה בהתנגדות מן החורשה שמצפון-מערב לכפר — נסוגה קמעה ובקשה חיפוי, ולאחר ריכוך נוסף חוסלה ההתנגדות והמחלקה הלה פורצת לכפר. (מאחורי כל אחת המחלקות הפורצות נמצאה מחלקה נוספת כרוזב מידי, וכרוזב לכל הכוח הפורץ עמדו עוד שתי מחלקות ליד מטה הגדוד). לאחר שגם המחלקה המזרחית התגברה על התנג-דות מועטת (קרוב רימונים קצר) הגיעו שתי המחל-קות במהירות רבה לכביש והתבססו בכתים שלידו, בהתאם לתכנית המקורית. מיד אח"כ החלה סריקת הכפר — שהומם מעוצם ההרעשה וממהירות ההת-פרצות של הרגלים — חיפוש אחר נשק, ואיסוף שבויים. עם שחר היה הכפר כולו בידינו.

עם האיר הבוקר נתגלתה הכיתה שהבטיחה את אזור הפעולה, מכיוון ביריה, ע"י תצפית האויב ממשטרת הכנען ומיד הומטרה עליה אש מדויקת של נשק אוטומטי ורובים. מתוך חיפוש אחר מח-סה מאש החליט המ"מ לנסות להתבסס בשורת הב-תים הראשונה של הכפר. לאחר קרב יריות קצר נכבשה ביריה כולה והכיתה (בת 8 אנשים — בפיקודו של מ"מ) השתלטה על הכפר.

תוך הקרב על עין-זיתון הגיעו הידיעות על ההתקפה הגדולה של הכוחות הלבנוניים (פעולת ה"ג'י'וש" של הפלישה) על רמות-נפתלי. ב-1.5 בבקר תואר המצב שם כמואש. משוריינים נמצאו בתוך החצר, היו הרגומים ופצועים, חלק מהמבצר התמוטט, תחמושת אולה והלבה וכו'. מברקים שבין השעות 0800 ו-1030 של אותו בוקר נתנו מקום להנחה ששעותיה של "רמות" ספורות — אך מטה

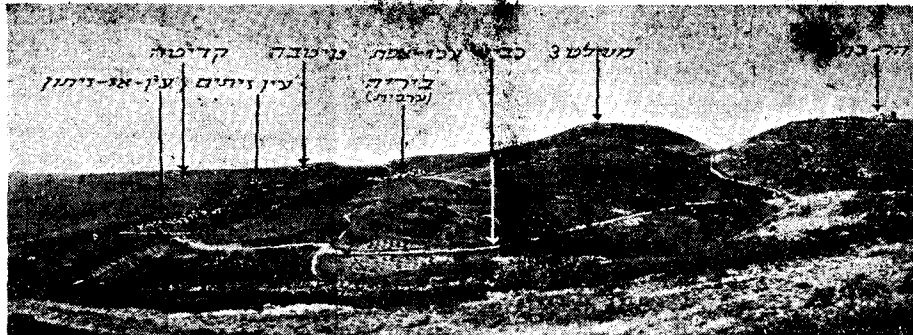
גדוד פלמ"ח). אך כל נסיון לתקוף את העיר מבחוץ, מכיוון אחר, חייב הפעלת כוחות גדולים ומעבר באיזורים ערביים, במדרונות קשים לתנועה וכמעט ללא אפשרות קבלת סיוע מתאים.

דרך אחרת להשתלטות על האיזור היתה מותנית בהעברת הכוח היהודי לצפת עצמה, ולשימוש ברובע היהודי כעמדת המוצא להתקפה. דבר זה היה מותנה בפריצת הכיתור של צפת. הצד החלש בטבעת המצור היה הצד הצפוני — הנשען על שני הכפרים עין-זיתון וביריה, אשר לרגלי שלוחת הר ביריה. עובדה זו היא שקבעה את השלב הרא-שון בפעולה לשחרור צפת: כיבוש עין-זיתון.

כיבוש עין זיתון

ב-1 למאי לפנות בוקר החל המבצע לשחרור צפת. בשעה 22.00 יצא כוח שמנה כשתי פלוגות מבסיסו שבהר-כנען. ההתקדמות היתה לאורך השלוחה המתחילה בג'בל ביריה (משלט מס. 3) ומשתפעת דרומית-מערבית לעבר עין-זיתון (כפר גדול ביחס, המונה כ-1500 תושבים, רובם מזוינים, וידועים בכל הסביבה כלוחמים טו-רים). בשל טעות בכיוון ההגעה נתעכב הכוח בדרכו ושעת האפס נתאחרה בשעתיים בקירוב. היחידה הגיעה לנקודת ההיערכות (כ-400 מ' צפונית לכפר, על מורד הרכס), כששדה המערכה, הכפר, מונה כבמת משחק בפני מטה הגדוד, וכוח הרתק.

(1) לפי ידיעות ותצפית היתה ביריה כמות מועטת מערבים (מאו נתפס בידי כוחותינו משלט מס. 3). כוחות האויב שילוו התנגדות בכפר — היו כנראה מבין הנמלטים מעין-זיתון.

כביש ראש־פינה—מירון ונקודות הישוב היהודיות והערב
ביות מצפון לו — מראה ממשרת הר־כנען.

תהווה המצודה קרש קפיצה לכיבוש העיר כולה. לפי התכנית צריכה היתה ההתקפה להתחיל בהרעשה חזקה על "המצודה", בעוד שמחלקה מהר־כנען עורכת התקפת הטעיה על משטרת הר־כנען ומחלקה שניה כובשת בית קטן ואת ביה"ס המק־צועי (שנתפס ע"י האויב בלילה שלפני הפנוי הבריטי) באגפה המזרחי של "המצודה", בינה לבין השכונה הערבית הארת־אל־קראד. לאחר כיבוש ביה"ס המקצועי וההתבססות בו מופיעה המחלקה הפורצת, המורכבת מותיקי הלוחמים בגדוד, המחכה כל אותו זמן במלון "ציטדל", מטפסת מכיוון ביה"ס המקצועי למצודה² כשהיא מובלת ע"י אחד מאנשי צפת המכיר את השטח, וכובשת את ה"פיטמה" בהסתערות.

בבסיס היו מוכנות כמה מחלקות רזרביה הן ללחימה, הן להובלת פצועים והן לעבודה וביצורים. ביה"ס המקצועי נכבש לפי התכנית, המחלקה הפורצת, עלתה במעלה גבעת המצודה, אך כאן נכ־נסה בקרב־אש קשה עם עמדה ערבית מבוצרת היטב (שרק אח"כ, אחרי הנסיגה, נתברר שהיא היא "הפיטמה": המוביל, ז א ב כהן, איש צפת, נהרג ומפקד המחלקה לא הצליח להתמצא בשטח בלעדיו) וכן קיבלה אש מכ"י, מקלעים, מדוכות ורימונים מהאגפים, — מהמשטרה העירונית ומ־משטרת הכנען.

המחלקה עמדה בקרב קרוב לשלוש שעות, כשהיא מותקפת בלי הרף באש קשה משלושה כיוונים בטוחים קצרים ביותר, מבלי יכולת להסתער (תוך הקרב נשלחו תגבורות ויחידות להורדת פצועים), אך משתפציע השחר וה"פיטמה" לא היתה בידי כוח־חינו ניתנה הוראה לסגת אף מהעמדות שנתפסו.

(2) דרך זו נבחרה משום שהיא עולה מכיוון הרובע הערבי, ואפשר היה להניח שמאגף זה "המצודה" אינה מבר־צרת ואף נקיה ממוקשים.

מבצע "יפתו" לא שינה בכאומה מתכניתו המק־רית לשחרור צפת. ל"רמות" אמנם נשלחה עזרה מכוחות הרזרב החזיתי, אך כל גדוד הפלמ"ח נשאר בסביבת צנח, מתוך כוונה להמשיך בדבקות בתכ־נית לשחרר את העיר.

ב־2.5 הועבר הגדוד, על ציודו ונשקו, לצפת — בדרך המתפתלת בין עין־זיתון וצפת, כשהציוד והנשק נישאים על גב האנשים והציוד הכבד מובל בעזרת חמורים. בעין־זיתון לא הוצב כל כוח, אך בשני הימים שלאחר כיבוש הכפר נשלחו אליו פעם בפעם פטרולים שעסקו בפיצוץ בתי האבן שבו ושריפתם, במגמה כפולה: הריסת בסיס אויב ודכ־כוך רוח תושביה הערביים של צפת. באותו יום (2.5) ניסו כמה מתושבי הכפר להסתנן לתוכו, כנר־אה על מנת להוציא חלק מרכושם — אך הם נת־גלו ע"י פטרול יהודי שהניסם, בגרמו להם אבידות. השלב הראשון של התכנית בוצע, טבעת הכי־תור של צפת נפרצה מצד צפון וגדוד שלם חדר לרובע היהודי ושל העיר, כיבוש עין־זיתון ובי־רית והופעת התגבורת המיוחדת — העלו את מצב הרוח בין יהודי צפת.

בינתיים הוחל בתכנון ההתקפה על הרובע הער־בי. קצין המודיעין הכין קונסטרוקציה של העיר, הובאו ציוד ותחמושת נוספים, אורגנו יחידות עובדים מבין האזרחים וכו'.

ההתקפה הראשונה

ב־6.5, ב־0100, נפתחה ההתקפה על הרובע הער־בני. מגמתה היתה השתלטות על "המצודה", תוך הנחה שכיבוש "המצודה" עם ה"פיטמה" שבשיאה יאלץ את האויב לנטוש את המשטרה העירונית ו"בית־שלוה" הנמצאים למרגלותיה. ובשלב השני (1) ה"פיטמה" — המתנשאת בחלקה הדרומי־מזרחי של "המצודה", השולטת על הרובע הערבי — שימשה עמדה חזקה של האויב.

ניתוח הכשלון גילה כמה עובדות וגורמים שלאורם נבנתה תכנית הפעולה הבאה:

א. הכוח התוקף, שמנה כמעט גודד חיל-רג'ים, לא נוצל ניצול מלא, במיוחד בהתחשב עם העובדה שההתקפה היתה התקפת-לילה, — המצריכה במיוחד כוחות קטנים יותר (ההתקפה רוכזת על אוביקט אחד בלבד).

ב. לא נערכו התקפות תעויה וריתוק מתאימות על גקודות טקטיות באגפים (המשטרה העירונית ו"בית-שלוה") — דבר שגרם לרובי הנפגעים מהאש האגפית מן הנקודות הנ"ל.

ג. צפיפות יתר של אנשים על קטע המצודה שנתפס. תוך זקרב, משהחמיר המצב, נשלחו תגבורות (על המצודה, שהיא שטח מצומצם, נמצאו לבסוף כשלוש מחלקות) אשר לא היו עשויות להוסיף דבר לתנופת ההתקפה (אין המחלקה "הפורצת" לא הצליחה להתפרס ולתמרן כראוי) ורק הגבירה הרבה את מספר הנפגעים ואת הערובויה. נתברר כי חוסר תכנית יעילה להוצאת פצועים גרם גם הוא לערובויה ולצפיפות נוספות.

ד. חוסר כלי-נשק מוחץ (פיאט) העשוי לשחק עמדה מבוצרת. האנשים שכבו בלתי מחופרים במשך שלוש שעות במרחק של פחות מ-50 מטר מעמדת האויב, מבלי שיכלו לשחק.

ה. ההרעשה, שעל יסוד ההצלחה בעינת זיתון תלו בה את עיקר הפעולה, היתה מפוזרת ודלילה (הן בזמן והן בשטח) — בגלל פגזים עקרים וחוסר טווח מדויק — ועל-כן לא עשתה את האפקט הפסיכולוגי הדרוש ולא גרמה למספר האבידות המקווה.

ו. חוסר ידיעות מספיקות על שטח הפעולה.

ז. שעת האפס המאוחרת של הפעולה לא איפשרה לסיים את המלאכה עד האיר הבוקר, ולאור היום מצאו הכוחות את עצמם, כשהם מרוכזים, בלתי מחופרים וגלויים, לאש ה"פיטמה", המשטרה העירונית, משטרת הכנען וחארת-אל-קראד.

לאחר הנסיגה מן המצודה המשיכו הכוחות להחזיק בכיה"ם המקצועי, אך משהתקף ללא הפסק ונתגלה שקירותיו חדרים לכדורים (2 אנשים נהרגו ואחרים נפצעו) פינתה היחידה את המקום (ב-7.5), בהסתר, לאחר שהניחה בו מוקש חשמלי גדול שחובר לעמדה קרובה. האויב, שלא הרגיש בפינוי, המשיך להתקיף את הבנין באש, יממה שלמה, לבסוף חדרה לתוכו יחידת אויב בת 10 אנשים, בורבגע הפעל המוקש, והבית נהרס על

כל אנשי האויב שפרצו לתוכו. האויב, שעמד יפה בהתקפה, הוסיף לבצר את עמדותיו לקראת הימים הבאים. ב-7.5 העיר ביר קאוקג'י לאיזור זה חלק מתותחיו, שהוצבו במירון (בהם 2 בני 25 ליטראות) ותחלו בהרעשת הרובע היהודי. ב-8.5 צלחה פלוגה סורית את הירדן, ליד בטיחה, והגיעה כתגבורת ללוחמי צפת הערביים. כל אותם הימים נמשכו בעיר חילופי היריות וההפגזות.

לאור הנסיון שנקנה בהתקפה הראשונה, הוכנה תכנית הפעולה השניה, בשלב ההכנה הובא ציוד נוסף, כולל "פרעושים" (מרגמות "דוד" קטנות) ופגזי "דודקה" נוספים, וכן 3 פיאטים, ומיד החלו באימון אנשים לפעולה בפיאט. פלוגה שחנתה עד אותו זמן ליד ראש-פינה, (היא שתפסה את מחנות הצבא שנתפנו, ועסקה בהבטחה התחבורה) הובאה כתגבורת לקראת הפעולה הנרחבת יותר, וכבר יומים לפני הפעולה טווחו המרגמות (3) בעזרת תצפית אש שנמסרה באלחוט מהר-כנען, כיון שב-עיר עצמה אי אפשר היה למצוא מקום למוצב תצפית מתאים, לצורך הטווח.

ההתקפה השנייה

ב-11 במאי, בשעה 2130 החלה ההתקפה השנייה. אותה שעה כשהיחידות נמצאו בבסיסי ההערות שלחן, נפתחה ההתקפה בהרעשה מרוכזת וצפופה (לפי התכנית כ-2 טון חומר נפץ עתידים היו לנפול על המצודה תוך זמן קצר). על מחלקה מהר-כנען הוטל לבצע התקפת הטעיה על משטרת הר-כנען; מכ"י אחת המוצבת במלון "מרכוז" צריכה לחסום את הקשר בין "המצודה" והמשטרה העירונית, ומכ"י שניה בבית בוסל הפעל לעבר הארת-אל-קראד; אותה שעה תתקוף יחידה מגודד אחר (שהגיע יומים לפני כן לגליל להמשך מבצע "יפתח") את הכפר עקברה (מדרום לצפת). שדרבו היה האויב מקיים את קשריו עם סוריה — כדי למנוע בעד הבאת תגבורת וכדי לסבך את בעיות ההגנה של האויב. — ובאותה עת עצמה מתקיפות 3 פלגות בבתי-אחת את "בית-שלוה", את "המצודה" ואת המשטרה העירונית — כל ההתקפות במגמה של כיבוש והשתלטות. ליעדי-לוח ולגמישות האש המסיעה, ישב במטה המהנדס העירוני ולפניו מפות העיר, וע"י קשר טלפוני שהוקם לעמדות המרגמות יכול היה לכוון ולשנות במהירות את אש המרגמות, לפי דרישה מעמדות

(1) אם כי לאחר ההתקפה החלה זרימת פליטים-אזרחיים מהעיר.

רצת נפתחה עליה אש חזקה מאוד מעמדה והתח-
 קדמות נבלמה. (המ"מ נפצע) — אך נשאר לפקד
 על היחידה). משנעצרה המחלקה שלה הסמ"מ את
 צוות הפיאט קדימה ולאחר ירית 2 פגזי פיאט
 שותקה העמדה לגמרי. צוות הפיאט התקרב לעמ-
 דה וכשלא נתקל בהתנגדות השתלטה המחלקה על
 העמדה. לאחר הכיבוש נתגלתה בה רשת עמדות
 ותעלות-קשר להגנה היקפית וכן קו טלפון טוב.
 מחלקת הרזרבה נקראה למקום ואורגנה ההתב-
 ססות והגנה היקפית.
 בערך בחצות הועלו מן העיר אל המצודה
 פועלים וחמרי ביצורים והוחל בביצור המקום.

בית-שלוה

ב"בית-שלוה" — היו לפי ידיעות קודמות,
 כ-60 מתנדבים עיראקיים מצויידים היטב, ולהם
 לפחות כ-3 מקלעים.

הכווה נתרכז בבית סגל, ממערב ל"בית-שלוה",
 במרחק של כ-50 מטר ממנו. בקומה העליונה של
 הבית רוכזו הפיאט והמקלעים, בקומה ב' רובאים
 ובקומה התחתונה התבלנים. תוך חיפוי חזק של
 אש מקלעים, רובים ופיאט, שכוננה לקומות עליונות
 של בית "שלוה" (בית "שלוה" חפור בצלע גבעה —
 ופני הקרקע מכיוון ההסתערות — נמצאים בגובה
 קומה ב' של הבנין). התקדמו התבלנים והניחו
 ח. נ. ליד קיר הקומה התחתונה — אך החומר,
 שנרטב מחמת הגשם, בער — אך לא התפוצץ.
 הלהבה הטעתה את כוחותינו ובסברם שאירעה
 התפוצצות — הסתערו על הבנין שלא נפרץ.
 אעפ"כ הצליחו הפורצים לחדור לקומה התחת-
 נה — אך מאחר שלא הכירו את הבנין ושרר בו
 חושך מוחלט, נאלצו להדליק פנס כדי לראות
 דרך לעלות בה לקומות העליונות. בשעת העליה
 לקומה ב' נהרג מפקד המד"קה הפורצת אברהם
 ליכט, ע"י ערבים שניסו לפרוץ לעצמם דרך ול-
 המלט. מיד לאחר כ נרם הבית ואנשי האויב האחר-
 נים נמלטו ממנו. בבית נמצאה רשת טלפונית מסו-
 דרת, מחסן מזון טוב, נשק (רובים ומקלעים) ותח-
 מושת. כן נמצאו בבנין 12 גזיות, ברובן חרוכות
 (כנראה עקב פעולת הפיאט). ללא שהיות הובאו
 פועלים מצפת לביצור הבית ולחיבור קשר טלפוני
 למטה הגדוד.

עם כיבוש "בית-שלוה", היתה בידינו עמדת
 המפתח השניה בעיר, השלטת על כל השכונה
 הערבית חארת-אל-קארד. במשך היום נערכה הט-
 רדה בלתי פוסקת על תנועת אנשים בחארת-אל-
 קראד ולעת הצהרים פינה האויב את השכונה.

אסוימות, או לפי החלטת המטה, כן היו במטה כיתת
 רצים ומובילים, (מצעירי העיר), ששימשו כקש-
 רים או כמובילי יחידות רזרביות. במטה ישבו גם
 הנשק הגדודי והאפסנאי, שהיה צריך לדאוג להס-
 פקה מהירה של ציוד, אוכל ומלבושים להחלפה
 (היה זה לילה גשום), לכל מקום שידרש. וכן
 הוחזקה ברזרבה גדודית יחידת פועלים לביצורים.
 ההתקפה החלה ב-2130 בהרעשה מרוכזת של
 ה"דוידקות" וה"פרעושים", שתי מרגמות "3"
 (טווחו כאמור לעיל, מבעוד יומים) וסוללת ה"2"
 (8 מרגמות). אותה שעה התכוננו 3 הפלגות (כל
 אחת מורכבת ממחלקה פורצת, מחלקה רזר-
 בית ויחידה להוצאת פצועים) בבסיסים
 במלון "מרכוז", מלון "המצודה" ובית "סגל".
 סמוך לשעה 2200 הועתקה האש לעומק האזור
 הערבי וההתקפה בכל שלושת הכיוונים החלה בעת
 ובעונה אחת.

אותה שעה החלו תותחי האויב ממירון, להפגין
 את הרובע היהודי (רוב הנגנים נפלו בסביבת עמ-
 דות המרגמות שלנו — כנראה שאש המרגמות
 שימשה מרכז הטווח, ומפקדת סוללת ה"2"
 נפצעה עם תחילת הקרב מרסיסי פגז-תותח).

המצודה

המצודה — לפי ידיעות שהיו בידינו לפני
 ההתקפה הראשונה הוחזקה ה"פיטמה" ע"י כ-40
 ערבים המבוצרים היטב, עם תעלות קשר ורזרב
 קרוב. הפעם נערכה ההסתערות מכיוון הרובע הי-
 הודי. במלון "המצודה" נתרכזו שלוש המחלקות.
 התכנית היתה לכבוש את "הפיטמה" בהסתערות
 גלים-גלים, של כיתות גלים. הכיתות הסתדרו
 בזו אחר זו כדי שההסתערות לא תפסק ולא תא-
 בד מתנופתה. במקרה שהכיתה הראשונה נתקלת
 באש, ניתן חיפוי של פיאט ומכ"י, ואח"כ מסתע-
 רות, גל אחר גל, שתי הכיתות האחרות של המחלקה,
 במקרה שבידי המחלקה הפורצת לא יעלה הדבר,
 ממשיכה המחלקה הרזרבית בהסתערות כיתותיה,
 אף הן בגלים. במקרה שאף בידיה לא יעלה הדבר,
 יזנח איסוף הפצועים, ואף מחלקת "האיסוף" תס-
 תער, לפי אותה שיטה. המחלקה הפורצת מנתה 3
 כיתות, לכל כיתה מקלע, חולית פיאט כנשק מח-
 לקתי, ובמחלקה הרזרבית היתה חולית מכ"י.

עם תום ההרעשה יצאה המחלקה הפורצת, חצתה
 את הכביש המקיף את המצודה והחלה לטפס עליה.
 כבר בתחילת ההתקדמות פלטו שלושה מקלעים
 שהיו בעמדה על "הפיטמה" אש, וכן ניתכה אש
 מכיוון משטרת הר-כנען. כשנתגלתה המחלקה הפו-

שטח ההתערות על המשטרה העירונית. משמאל למטה — הגדר ממנה הופעל החיפוי להסתערות. מימין — משמאל למעלה — ה"מזודה". מימין — ה"פילבוקס"

מיד כשהחלה הרעשת ה"פיטמה" החל בפעולתו כוח הרתק (מ"סטלינגרד" ומלון "מרכוז"), והכוח הפורץ התקדם בסתר הבניינים התרוסים, מהמלון עד גדר האבנים הראשונה (במרחק 30 מ' מהמש"טרה).

אחרי שהפיאט שילה 4 פגזים לתיבת-השדה, נשתתקה זו לזמן-מה וניתנה הוראה לצאת עם הבונגלור לפרוץ את הגדר. הבונגלור הראשון לא פעל ו-2 החבלנים חזרו. מיד יצאו עם הבונגלור השני ואף הוא לא פעל, ושני החבלנים נפצעו. הוחלט לא לחכות ולעביר את גדר התיל מבלי לפרצה תחילה, ולפוצץ מיד את גדר האבנים של המשטרה. לאחר שחלק הכוח עבר את גדר התיל נעשו 4 נסיונות בזה אחר זה לפוצץ את גדר האבנים, אך מטעני הח.ג. לא פעלו (כל אותו זמן ירד גשם שוטף!). הנסיונות-פיצוץ אלה נפצעו כ-10 חבלנים. אותו זמן נפגעו גם אנשי חולית הפיאט (מחמת חוסר ידיעה כיצד לירות בכלי זה מעבר לגדר — נפגעו בכתפיהם), והורגש שאף אש הרתק מכיוון "סטלינגרד" נחלשה — נתברר אח"כ שכל אנשי הכיתה נפצעו (יתכן מרסיסי פגז "דוד" שהתפוצץ באויר) ורק המ"מ והחובש המ-שיכו לירות, כל אחד במקלע.

ב-0330 הגיע חבלן נוסף (מאנשי החי"ש) והוח"ט לשוב ולנסות לפרוץ את גדר-המשטרה. הובא ח.ג. מסוג אחר והפיצוץ הצליח הפעם.

מאחר שכל החבלנים נפצעו, החלו בו במקום להסביר לטוראים את שיטת הפעלתו של חומר-הנפץ והטילו את התפקיד עליהם. הובאו 6 מטענים

המשטרה העירונית

הקרב הארוך והקשה ביותר נערך על בנין המשטרה העירונית. בנין המשטרה ותיבת-השדה שלה היו העמדות המבוצרות ביותר בעיר, ולפי הידיעות נמצאו בהן כ-100 מתנדבים לבנוניים ושפע נשק ותחמושות.

לאחר סיור מוקדם שנערך ע"י המ.פ. וחלק מהמפקדים נקבעה תכנית הפעולה: ב"סטלינגרד" תערך כיתה עם 2 מקלעים, בפיקוד מ"מ, ותפקידה לרתק את בנין המשטרה ולביים נסיון פריצה. בקומה ג' של מלון "מרכוז" יוצב מקלע אשר יר-תק את גג המשטרה (המבוצר בשקים). הכוח הפורץ יהיה מורכב 2 כיתות. כיתה רובאית אחת (השניה תשאר כרוזב במלון "מרכוז"), חולית פיאט וכיתת החבלנים ינועו ממלון "מר-כוז", דרך חורבות הכנסיה הפרוטסטנטית, עד גדר האבנים של מאפית "ביריה" ההרוסה, כ-30 מ' מהמשטרה. בחיפוי כיתת הרובאים וחולית הפיאט יפרצו החבלנים בטורפדו-בונגלור את גדר-התיל, ובמטען ח.ג. יפרצו פריצה בגדר האבנים של המשטרה (הניצבת כ-5 מ' ממנה), ובמטען גדול נוסף יפרצו פריצה בבנין, ודרכה יחדור לתוכו הכוח הפורץ.

הכוח הפורץ צויד ב-12 מטענים, של ח.ג. כל אחד בן 15 ק"ג. 2 טורפדות בונגלור, 12 פגזים לפיאט ומקלע.

(1) בקביעת התכנית נסחיעו במהנדס העירוני, שבעדו רחו נקבע כי המקום הנוח ביותר לפריצה, הוא חלקו הימני של הקיר הצפוני (מול מלון "מרכוז").

בני 15 ק"ג שהוטלו לקיר המשטרה. החומר הת-
פוצץ ופרץ 2 פרוצות גדולות בקיר.
ההתקדמות נמשכה. הכוח, שבינתיים ירד מניינו
כדי 15 איש, טוראים ומפקדים¹, התחלק לשנים.
חוליה אחת תפסה מיד את תיבת-השדה, הציבה
בו מקלע והחלה לירות לעבר קומה ב' של המש-
טרה — ממנו נמשכה עדיין אש תופת של נשק
קל, חוליה שניה תפסה חדר בקומה רא-
שונה וממנו ניהלה דרך המסדרון חילופי
יריות עם אנשי האויב. בקרב בקומה א' שבמש-
טרה נהרג המ.פ. איציק הוכמן. סגנו שנמצא
אותה שעה בתיבת-השדה חש מיד למשטרה ואחר
קרב קצר (מספר ערבים נהרגו ו-4 גשבו) נת-
פסה כל קומה א'.

מאחר שכל הסטנים חדלו מפעול — ניהלו את
כל הקרב בקומה א' שלושת המכ"ם, שהיו מצו-
יידים בתת-מקלעים מטיפוס תומפסון, ואשר ידעו
פרק בהילכות לב"ב. עם השתלטות על קומה א'
הוצב משמר לעבר המדרגות ונשלחה הודעה למ-
טה הגדוד על נפילתו של המ.פ. ועל חוסר אפ-
שרות להמשיך בטיהור הבית בגלל המספר המצומ-
צם של האנשים ועיפותם. מיד הופיע למקום הסמג"ד
ולאחר שאירגן כיתה מבין אנשי החי"ש במלון
„מרכזי" (מחילה המצב הקבוע שחנה שם), המשיך
לסרוק את הקומות העליונות של הבנין. לאחר סרי-
קת קומה ג', כבר האיר היום, נתברר שכ"13 ער-
בים התבצרו בגג המשטרה. נערכו נסיונות שונים
לפעול נגד גג המשטרה ברימוני-יד, מרגמות "2,
מכ"י, להביוור — אך ללא הועיל. בשעות הבאות
נכנעו 10 מבין הערבים, אך שלושה אחרים, שהמ-
שיכו במשך קל היום לצלוף לעבר כוחותינו —
נמלטו עם לילה, לאחר שקשרו זו בזו חגורות וש-
מיכות ובעזרתם ירדו מהגג ונעלמו.

השתלטות על העיר

ההשתלטות על שלוש נקודות המפתח, בקרב
תנופה, לביל ה-10.5-9 לא זו בלבד ששחררה את
הרובע היהודי של צפת מטבעת החנק הסוגרת
עליו אלא גם נתנה לכוחות היהודיים קרש קפיצה
אל רובעי העיר הערביים, אך המלאכה טרם, נש-
למה. משטרת הכנען נשארה עדיין בידי הכוחות
הערביים ומצבה של העיר הערבית לא היה חמור
עתה ממצבו של הרובע היהודי כל תקופת המצור.
הכוחות היהודיים החלו מתכננים את ההשתל-
טות על העיר כולה. אולם כאן נתגלתה התופעה

(1) את מקום הפצועים וההרוגים מילאו פעם בפעם
אנשי כיתה הרזב שבמלון „מרכזי".

המופלאה, האופיינית כל-כך לערביי הארץ, ולאנשי
כנופיות המתנדבים מבחון. השלב האחרון של המ-
ערכה לא נתרשח כלל. הכוחות הערביים הגדולים
שבצפת נסו מן העיר וממבצר משטרת-כנען ללא
כל נסיון להעצר ולגלות התנגדות נוספת. השבילים
מצפת לכיוון עין-טינה וסמואי היו שחורים מרוב
אדם. היה רושם שהעיר כולה מתפנית מתושביה.
בצהרי יום ה-12.5 נראתה העיר כריקה,
והחלו להשתלט על העיר כולה. על המצודה
הוצב רתק של מרגמת „דוד" ומכ"י. כוחותינו
התקדמו בשני ראשים: האחד, בפיקוד מ"פ, שירד
מהמצודה, התקדם דרך העיר לעבר הסראיה ובית-
החולים הממשלתי והשני, בפיקוד מ"מ, נע דרך
הארט-אל-קראד לכיוון בית-המלון הערבי שליד
הר-כנען.

התכנית היתה, שבמקרה שאחת המחלקות תיתקל
בהתנגדות, תיסוג ותמצא מחסה, תציין ל„רתק"
את מקום האויב — ולאחר רתק וריכוך מתאי-
מים — תסתער ותחסל את התנגדות האויב. התת-
קדמות לתוך העיר נערכה מהר וללא כל התנג-
דות ועם ערב שלטו כוחותינו בכל העיר. ההתקד-
מות לעבר משטרת הכנען היתה אטית יותר, עקב
המוקשים הרבים שהיו בדרך, אך גם כאן ללא כל
התנגדות. לאחר שהגיעו כוחותינו לבית המלון הע-
רבי שמול המשטרה המשיכו לצפות ומשלא נתגל-
תה כל תנועה, נפרצו שלוש הגדרות, ע"י טור-
פדובונגלור, נפרצה פירצה בקיר (מחשש מיקוש
בשער ובדלתות הבנין), וכוחותינו חדרו דרכה לבנין
המשטרה. עם הנפת הדגל על גג הבנין הושלמה
פעולת שחרורה של צפת.

* * *

ההתקפה על עין-זיתון, שבאה אחרי שהגיעו
לערבים ידיעות על כיבוש טבריה וחיפה וכשלונם
בקרבות משמר-העמק, סימלה את העברת הינמה
באיזור זה לידינו: וההתקפה הראשונה על צפת
הערבית (ב-5.5) שהעידה כי בכוחותנו לכבוש גם
את צפת העיר — גרמו להתרופפות רוחם של
תושבי העיר הערביים.

ההרעשה החזקה והמדוייקת בהתקפה השניה
(ב-11.5-10), התיכנון הטוב של פגיעה בבת-אחת
בכל נקודות המפתח הטקטיות, בתוספת פעולות
הטעיה רבות, ולחימתם העקשנית של חיילינו —
סייעו לשבור את כוחם הצבאי.

שני אלה, נפילת רוחם של האזרחים ושכירת
כוחם הצבאי, חברו יחד והביאו לסיימו המהיר של
המבצע — ולשחרור איזור צפת כולו.

פרקי כיתה

על אורח-הקרב הלילי — הערות-מבוא

עוד לפני 20—15 שנה, בתקופה של בדיקת-נסיון והבשלת מחשבה צבאית מבקשת-דרכים שבין שתי מלחמות העולם, הושמעה לא פעם הדעה כי נוכח כוחו העוצר, הרב וההולך, של הנשק החדש, והזין האבטומטי בראש וראשונה, היא הכרח להבליט, בין גורמי החידוש והיזמה הלא-רבים אשר נותרו עוד לפליטה, את מקומה של השכחה, המאפשרת אולי לחפש ולמצוא בקרב-הלילה דרכי התקפה וגלויי-יזמה, אשר כמעט ומן הנמנע היה כבר לנסותם בשעות היום (אכן, לא פעם, צוין — וביחוד ע"י קפיטן לידל-הארט — כי מושג השכחה חייב לכלול גם את האפלה המלאכותית, באמצעות אדים ועשן). לאמיתו של דבר, התקפות הלילה (ואתן — גם ראשית האמצעים לתאורת שדה הקרב, לתגבורת אפשרויות ההגנה) החלו מתרבות כבר בשנותיה של מלחמת-העולם הראשונה, והדבר מצא את ביטויו גם בנוהג הטקטי וגם בתיכנון מיוחד של אימון גייסות לקרבות-לילה; כך, למשל, הספר מאת הקצין הגרמני א. בולצה — „קרב הלילה“ — הוקדש בעיקרו לתכניות לאימון הגייסות לקרב-לילה, הן ע"י אימון פרטים וטיפול סגולותיהם, והן על ידי תרגילים טקטיים מותאמים לכך. הספר בתרגומו לרוסית (אשר שילוב פסקאות מתוכו מובא בהוברת זו — עמ' 40-39) שימש כספר הדרכה גם בקרב הצבא הסובייטי בשנים של ערב מלחמת-העולם השנייה. כבר בכמה מן הדעות שמביע בולצה, כפרי נסיון מלחמה הראשונה, אשר בה צופפו גושי גייסות בחזיתות רצופות אל מול אש מחסום אבטומטית וארטילרית מכלה, בולטות סמיות להנחות המסורתיות של מלחמת המאה ה-19, כפי שמצאו את ביטוין בפיסקא הארוכה מדברי פילדמרשל מולטקה (בעמ' 39 בחוב' זו). אולם תכונתה הכללית של המחשבה הצבאית הוסיפה להיות שמרנית — ולמעשה, רק מבחניה של מלחמה השנייה הם אשר הביאו לידי התגשמותה בפועל של תורת מלחמת-הלילה החדשה. מידת-מה של ביטוי לכך אפשר למצוא כבר ברשימה ממקור ספרדי על אורח הקרב הלילי, הניתנת להלן בעמודים 42-40; אכן, אין רשימה זאת מצטיינת בחידושים רבים, ואחד הצדדים המעניינים העיקריים שבה הוא שיקוף מחשבתו של צבא המכיר בהולשת-הוא בשריון ובאוי. אולם ברגלים וטנקים בהתקפות-לילה מאת לויט-קול. ו.ד. זונקן, מתוך ה"Military Review" (ארה"ב), ניתן ראשית סיכום ללקח הנסיון הבריטי והאמריקאי באפריקה הצפונית ובמערב אירופה — נסיון, אשר שיקף ללא ספק במידה לא קטנה גם את הנסיון הנגדי, זה של הגרמנים (אשר הוא עצמו נתגבש בודאי, לא במעט, במערכות נגד הצבא הסובייטי (עיינן „מיומנו של מפקד גרמני“, מערכות נ"ד"ג"ה). יש בה, בסיכום זה, אולי כדי להפתיע את בני „האסכולה הישראלית“: הוא מעיד על מפנה כללי לאורח-הקרב לילי; והוא מפתיע בגישתו להופעת השריון בחשכה.

„תקופת המאבק“ בא"י, וכן זו של „מלחמה בלתי רשמית“, היננו את כוחותינו אנו לקראת רמה ממוצעת גבוהה למדי של כושר-קרב לילי. מעט מן הסיכום והניתוח לרכושנו זה ניתן בשתי הסקירות על רקע ארצי-ישראלי הניתנות בחוב' זו. (ומושגיו משתקפים גם מתוך הרשימה על „פריסת פלוגה“, לסרן מ. פלד, הניתנת מחוץ למסגרת „פרקי לילה“, עמ' 59). אולם, הן מלאכת כינוס נסיונם של אחרים, בתחומיה השונים של מלחמת לילה, והן זו של ניתוח לקחוראנו באורח פעולות זה, בשתייהן רק הוחל במחזור הפרקים המוגש בחוברת זו. — ושמו: „פרקי לילה“, אף הוא בא לבטא אופי זה של ראשית מלאכה, אשר נצטרך עוד להמשיך ולהעמיק בה. עכ"פ, שילובן ההדדי של מסורתנו אנו, רבת היזמה וההעזה, ושל תורת קרב-הלילה החדשה שב„עולם הגדול“, הנו עדין בגדר משימה שתחייב התמכרות ושקידה. תוספת רבת ענין לפרקים האחרים והדגמה, על פני שטחים איי"ם, למושגי מלחמת-לילה יסודיים, ניתנת ברשימתו הכפולה של פילדמרשל וויול: על מכת גדעון במדין ועל פשיטה בריטית נגד עמדות תורכיות בהרי סכם.

מושגי מלחמת-לילה על פני שלושה דורות

ערב תקופת הנשק האבטומטי

גנרל-פילדמרשל מולטקה בתלמודו הצבאי אומר את הדברים הבאים על קרבות הלילה:

„קרבה-לילה כרוך בסכנות רבות, כי בו שולט המקרה יותר מאשר בצורות אחרות של הקרב. אך יש ובתנאים ידועים הנך נזקק לו בהכרח, ומפני כך אסור לראות את קרב-הלילה כדבר שבגדר איסור. „הקושי להתגבר על השטח הנתון לאש האויב יכול להכריח ולהביא לידי שימוש בחשיכה לשם התקרבות אל הלו. במקרים אלו נגשים, כרגיל, עד לתחום פגיעתה של אש האויב מבעוד יום; ולפנות בוקר, כשעדין החושך שורר, מקרבים את הגייסות, ובראש וראשונה את הדרג הקדמי, במידה כזו שמיד עם שחר אפשר יהיה לפתוח באש מאותן העמדות שנקבע להתחיל מהן את הקרב עם האויב.

„ככל שיגדל גוף-הצבא, יקשה להעתיקו בחשיכה באורח הנכון. ובכלל, בחשיכה ניתן להניע ממקום למקום רק יחידות שמפקדיהן מחזיקים בהן ביד איתנה. כרגיל, הכרחית בשביל תנועות כאלה הכרת תנאי הסביבה, דבר שיימצא לעתים רחוקות: מורי דרך המכירים אותה היטב. ותנאי נוסף להצלחה הוא התנהגות בלתי-פעילה מצד האויב.

„גם תנועות-אגף¹ בתחום ראיית האויב, במטרה לעבור למערך כוחות הרצוי לך, תכליתי יותר לבצען בחסות החשיכה. כשיש בדתך להתקיף התקפת פתע חלק מכוחות האויב, או כאשר הכרחי לחמוק מסכנת לפיתה ע"י כוחות האויב, הרי, לעתים קרובות, ישמשו מסעות לילה קצרים כהכנה הטובה ביותר לכך.“

לקח מלחמת 18-1914

ב ה ת ק פ ה

אביא בזאת סיכום קצר מנסיון קרבות הלילה בזמן מלחמת-העולם (הראשונה — המע'). בפעולות כאלו דרוש זמן רב יותר להעברת הפקודות. בתאורה הבלתי-מספקת נמצא פיענוח הפקודות, הכתובות בכתב גרוע, קשה יותר מאשר ביום. הפקודות אינן מגיעות לתעודתן למועד — ומפני כך אין אחידות-זמן ביציאת היחידות; וחסר במקרים כאלה המגע עם היחידות השכנות. בזמן ההתקפה יש ובטליון אחד שהספיק להתקדם יותר, מוצא את עצמו נע לפני בטליון אחר ולא לצדו — כיון שלא ניתנה חלוקה מדוייקת של אזורים קרב, או לא סומנו נקודות מכוונות למסע; וזה יכול להביא — ואף הביא — לחילופי-אש בינם לבין עצמם. הקשר עם הארטילריה — בגלל קוצר הזמן הקצוב למתן ההוראות — לא הובטח. יש ואת שעת האפס חזרו והחליפו — וזה היה מביא לידי כך, שהארטילריה שלך היתה מפגיזה את חיל הרגלים התוקף, בהניחה שהלז לא הספיק עדין להתקדם במידה כזאת. יש ואי אפשר היה לשגר פלגות-סיוור למועד. לעתים היה האויב נשאר בעורף חיל-הרגלים שלך והיה פותח באש מהעורף.

כתנאי מוקדם להצלחת קרב הלילה משמשים פשטות המשימה, הכנה מדוקדקת והפתעה. הדבר אמור גם ביהס למסעות-סיוור, פשיטות התקפות פתע.

ב ה ג נ ה

את האמצעים להדיפת התקפת-לילה אפשרית של האויב יש לקבוע מבעוד אור. ביחוד הכרחית קביעת תכנית האש אשר תתאם ותונסת את האש החרסמת של כל מיני הנשק, את אשר-הרכוזים על האזורים המשוערים של מערכי-המוצא של האויב, ואת אש הטרדה — וכן האש להדברת האויב והארטילריה שלו. רצוי להבטיח עצמת הגנה מספקת בחזית; ולשם כך אפשר ויהיה הכרחי לתפוס את קו החזית במערך צפוף יותר מאשר ביום, ולהגביר את הדרג הקדמי ע"י מחלקה, או מחלקות, של מכוונות-ירייה.

*

על המתגונן, בצפותו להתקפת לילה, לחזק תמיד את עמדותיו הקדמיות — ולשנות את מערך כוחותיו אם סבור הנו שנתגלה לתצפית האויב. על הרזרבות להיות במצב של נכונות מוגברת, ורצוי לקרב אותן

(1) דהיינו, תנועות יחידות או חטיבות משלך לאורך קו החזית האויבת, כשאגפן האחד פתוח לגבי האויב.

יותר. עליהן להיות מסוגלות לעקור את האויב שפרץ, ע"י מכת-נגד מ שלהן, אפילו בחושך. מפקדי יחידות הרובה חייבים לסייר את השטח עוד בשעות היום. את התקפת-הנגד יש לכוון, עד כמה שאפשר, לפגיעה באויב מן האגף.

ב מ ח ש כ י י ק ר ב

החשיכה מכבידה על הניצוח על הקרב, השפעתם הבלתי אמצעית של המפקדים בכל הדרגים נחלשת, והלוחם היחיד נשאר בודד לעצמו במידה גדולה יותר מאשר בקרב-יום. ההתמצאות, הסיוור, ההבטחה, שמירת הקשר, כל התנועות, ובראש וראשונה הקרב עצמו — מתנהלים בתנאים הקשים בהרבה מתנאי היום ונתקלים במידה רבה פי כמה של "חיכוך" ומקרייות מאשר ביום. הופעת האויב מתגלית במאוחר, או שאין מצליחים לזהותו כאויב. אש מכוונת-למטרה של המקלעים, הרובאים, וכן אש מבוקרת-ע"י-תצפית, של סוגי הנשק הכבדים — אינם אפשריים כלל.

ע ל ע ר ך ה א י מ ו ן

חובתו של מפקד להבהיר לעצמו את המיוחד שבקרב הלילה ובניהוג היחידה בשעות הלילה. כל אחראי לאימון היחידה יאשם בהזנחה אם לא יאמן בקפידה את היחידה הנתונה לפיקודו כיצד להתנהג באפלה. הזנחה בהכנת חבר המפקדים ובאימון הגייסות, כיצד להתנהג באפלה, תביא במצבי-הקרב למצבים קשים של חוסר תיאום ואבידות. יחידה שסיגלה כהוגן את גיהול קרב הלילה — ואם יודעת היא להשתמש בגורם ההפתעה — יכולה לצפות להצלחות ניכרות. ליתרון המספרי אין בחשיכה אותה חשיבות שביום. והתנאי ההכרחי להצלחה — ליכודה של היחידה ברוח, פעולות הלילה מציגות תביעות מיוחדות לסגולות האופייניות של הטוראים והן של המפקד.

ש ג ר ת - ל י ל ה

הכלל הוא שאין לטעון את הרובים במסע לילה; היחידות הצועדות מאוחר אינן טוענות לעולם. על הרובים להיות מכוונים והם נישאים על הכתף ברצועה או מוחזקים תחת בית השחי. אין לנוע כשהרובה מכותף.

ל ק ר א ת ב א ו ת

צבא רגלי חדיש טוב, שסיגל לעצמו היטב את גיהול קרב-הלילה, ישתמש בו, אחר כך, בכל הזדמנות.

ש נ ו ת ה' 40' ל מ א ה ה נ ו כ ח י ת

מושגים מקובלים של קרב-לילה כצבא שאינו מהאדירים²

מבחינת זאת תגביל עליונותו הטכנית של האויב את תנועתו.

היתרון האחד שבידנו, שאינו מוטל בספק, — היא ידיעתנו המובהקת את שטחי ארצנו אנו. אולם, אם האויב יהא מזוין טוב יותר, ובעל נסיון-מלחמה רב יותר, — לא תקנה לנו ידיעה כזאת עליונות אמיתית אלא בלילה. במשך שעות החשיכה — לא יוכלו אף האוירונים הטובים ביותר, או שירות-הידיעות המדויק והמשובה ביותר, ואף לא השריון המשוכלל ביותר — לשמש תחליף להכרת-השטח. ידיעה מעולה של נוהג קרב-לילה היא, איפוא, דבר שאי-אפשר בלעדיו. היא שתאפשר לנו את פריסת כוחותינו תוך מינימום של אבידות; תעניק לנו את היכולת לחבל באספקתו של האויב; להפ-

בכל מלחמה עתידה תהיה פעולתו האוירית של האויב כזאת, שתגביל במידה ניכרת את אפשרות ההתפרסות לאור היום; ועל כן נילץ לפעול משך שעות החשיכה. זאת ועוד: ברור הדבר שיחסרו לנו כוחות-שריון שיהיו מספיקים לקיום יזמה באופרציות בשטח פתוח לאור היום. גם

(1) הביטוי "חיכוך" כאן פירושו "סה"כ של קשיים זמכשולים בלתי צפויים, פיגורים בזמן, פגעי הטבע, ליקויים טכניים וסדרים פגומים אשר הוא בדרך כלל משמש אותן "תיקון מידי המציאות" ל"תכנית המפקד" שעליו דיבר עוד קלאוזביץ בכתביו. ראה עוד — ב"מרומה בחוברת".

(2) לפי מאמר ב"ההשקפה של קציני-הרזרב" (רביסטת דה לה אופיסטיליאדא דה קומפלמנטר), תוספת ל"ההשקפה הצבאית" (רביסטת אח'רטיטו) ספרד, מאי 1947.

ריע לתחבורתו; להחזיר לידינו את משעני-המגן, שאפשר לכדם האויב; וכן להשמיד את שריון האויב, אשר יתכן כי הצליח לחדור דרך תחומי-המגן שלנו משך שעות היום. פעולות-לילה תאפי-שרנה לנו להשפיע על רוחו של האויב, אף כי יתכן שתוצאותיהן לא תהיינה מידיות. אין לך דבר, שהשפעתו מערערת כל-יך את רוחם של חיילות המיוגעים מחמת פעולות-קרב, מאשר הטר-דות-לילה והבאות עליהם ללא הפוגה.

קויהם האופייניים של מבצעי-לילה

לקרב-לילה הרבה יתרונות והרבה חסרונות, הן לגבי המתקיף והן לגבי המתגונן. החשיכה מקשה עד מאד על עריכת פעולה תוקפנית בממדים ניכרים ואף גורמת לכך שוו תעלה במחיר רב, — ביחוד, כשהמתקיף אינו מכיר את השטח, ולמתגונן היה זמן מספיק כדי להתארגן.

החשיכה שוללת מהמתקיף שני גורמים שהם רבי-ערך ביותר: — הוא אינו יכול כמעט להפעיל את מכוניות השריון שלו, וכן מכבידה האפלה על התערבותם של מטוסי-סער ומפציצי-צלילה, גם את הארטילריה אי-אפשר להפעיל בחשכה, אלא אם כן נורו יריות טיווח מוקדמת לאור היום, היות וביקורת האש ותיקונה בשעות אלה-כרוכים בסיכון ומקריות רבים, בגלל הראות הלקויה. — אכן מתן אש-לאיזור, — בדומה להפצצה אוירית, הנו דבר אפשרי גם בלילה, מאחר שיתכן להשי-תמש בזיקוקי-תצפית (סיוור) או בפצצות-תבערה כדי להאיר את המטרה, אך, מכל מקום, העזרה שהאוי-רית יכולה לספק לחיל-הרגלים הנה מועטה, אלא אם כן נמצא חיל-הרגלים בקרבת איזה עצם הנראה בקלות מהאויר, וניתן להשתמש בו כבנקור-דת-עזר להתמצאות, לכיוון הסיוע-מן-האויר. כתר-צאה מכך, נאלץ חיל-הרגלים להתקיף בלילה מבלי שיהנה מחיפוי כלשהו נוסף על כלי-נשקו הוא, שמחמת טווח יריתם עשויים הם להועיל לו רק ממרחקים קצרים. תנועת ההתקדמות הנה מעשה מורכב, עקב קשיי הראות. בתנאים כאלה, — ונניח, כי שני הצדדים שוים בעצמת-השריון — יצטרך אותו חיל-הרגלים לערוך התקפתו נגד מת-גונן אשר לו היתרון של ידיעת השטח ושהיתה לו האפשרות לארגן מקודם את הגנתו. וכן סובל המתקיף מגורם-תורפה נוסף: בלילה ממלאת השמיעה את מקום הראיה, ובהיות המתקיף

נאלץ להתפרס ולנוע במפורס, — יתא עוד יתרון למגינים הנמצאים במצב של אי-תנועה ושל קשב.

הבה ונסתכל, מה מצב העניינים אצל המתגונן: דימוני-היד, שרדיוס פעולתם גדול באופן יחסי, מספקים אמצעי לפגוע באויב עפי-התחקות אחר איזור המצאו — וזאת ע"י שמיעה יתר מאשר ע"י ראיה — תחת קליעה אל נקודה זעירה מדויקת. יתר על כן, לדימון יתרון על פני הרובה והלהביור, כי אינו מגלה כמו הם את עמדותינו שלנו. אכן, החשיכה מגבירה את אפשרות התקר-מות חיל-הרגלים ומרבה את אפשרויות האפתעה. בתנאי שההתקדמות נערכת בשקט ודבר זה אין להשיגו אלא ביהירות קטנות.

ערך המכשולים המלאכותיים בהגנה פחת בלילה, בה במידה שיתכן לקטעם, לפרקם, או להרסם — באם אינם נשמרים כראוי ממרחק לא רב. החשיכה גורמת לתורפה פסיכולוגית רצינית. כל אדם כאילו נותר בה לעצמו, מבודד משכניו, ודבר זה גורם לו להרגשת בדידות, המפעילה את דמינו וקשה לו לסובלה, אעפ"י שהוא יודע, שחברו שרוי במרחק פחות מ-10 צעדים ממנו. וביחוד כך הוא אם הוא נמצא במצב של חוסר-פעולה, כדי לעצור את האויב במקום מסוים בלילה, דרושה עצמה-לוחמת רבה מאשר בשעות היום.

יתר משיש לשמור על השטח באמצעות "סיוור" באש, יש להבטיח אותו בלילה ע"י אנשים, ודבר זה לא תמיד ניתן לעשותו, באם לא ניתנה לחיילות האפשרות לנוח ולהינפש. מצב כזה עלול לגרום להצבת "חילות-מצב" רק בנקודות החשו-רות, כשהשמירה על יתר גזרותיו של מערך-המגן נמסרת לפטרולים.

מצד שני, — הרי מוסיפה החשיכה לערבוביה ולמבוכה ע"י שהיא מקשה על האבחנה בין חילות אויבים לידידים, דבר זה מקנה ליחידות קטנות, המאורגנות-היטב, הזדמנות להטיל מבוכה בשורות אויב חזק מהן.

אם החשיכה היא המונעת ביצוע אופרציות בקנה-מידה גדול, — הרי אותם התנאים הנם אידיאליים לביצוע למבצעי-התקפה לגבי מטרות מוגבלות ובאמצעים מוגבלים. כך מהח קרב-לילה אולי את האפשרות היחידה לקיים את היזמה בידך, אף שעה שעומדים מול אויב אשר בידו עליונות בגורמי היכולת הטכנית.

רגלים וטנקים בהתקפות לילה

ארה"ב, את התקפת הלילה בתור נהגיהקבע האו-פרטיבי שלה, והם הגיעו לרמת חריצות גבוהה בביצועה. על סמך נסיונם הסיקו הם את המסקנה שפרט לקשיים שבניצוח בפועל על היחידות הפועות לוח (ועל כן — זהכרח בשיטת פיקוח מהודקת ויעילת ביותר), הרי כל שיטת התכנון והביצוע

זה מאות בשנים שמצביאים שונים נקטו, מדי פעם, בהתקפות לילה, אך מעולם לא השתמשו בהן לעתים מה קרובות כבהתקפות יום. לפני מלחמת העולם השנייה נהגו להדגיש את הצורך באור רח"ההתגנבות לגבי התקפות הלילה. אך ברבות מהתקפות הלילה במלחמה האחרונה, פינתה ההתגנבות מקום למהירות, לעצמת אש ולנהגתוקפני. הרבה התקפות מוצלחות נערכו כשהארטיילריה יורה ריכוזי אש מכוונים, וטנקים — בנשאים עמם רגלים — התקדמו במהירות, וכל כלי ירייה פולט אש — לעומת התורה הקודמת של שקט הסתר. צורה זו של התקפת לילה, כמה בניגוד גמור לזו בה חיל הרגלים תוקף תוך אלם, ללא הכשרת אש ארטיילרית, ומחסל את האויב בכידון.

"האווירה הלילית"

ובכן, עם דמדומים נכנסנו אל היער ובקצהו הצפוני ערכנו — באישון החשכה — את מערך ההגנה. מטרתנו היתה להשתמש במעטה הלילה ולצאת מן היער, להתגנב לגבעה שהגרמנים תפסוה אמש ולהניסם משם.

וכאן הרגשתי לפתע פתאום, כי האוטוריטה של המפקד, שרכשתי בקרבות הקודמים, אינה משיעיה עוד על החיילים שלי, הבטליון הלך ונמוג. ליד כל שיה, ליד כל עץ — כל אחד לפי דרכו — היו מתגנבים אנשי ונחשלים. לגבעה הגעתי עם עשרים שלושים נפש ושלחנו לפנינו פלוגת סיור. הפלוגה צעדה צעדים אחדים וחזרה על עקבותיה. אנשים, שראו את פני המות במשך ימים רבים, נבהלו לפתע פתאום מפני החשכה. הם החלו לפחד איש מפני רעהו. אותה שעה השאון ונפץ הענפים עורר את תשומת לבו של איש התצפית הגרמני וחילוהתותחים של האויב פתח אש על קצה היער. האנשים נפלו על האדמה. מישוהו קפץ הצדה, אחר כך בא רגע של דומיה ולא עברה שניה אחת ובכל היער נשמעה זעקת פרא של הסרונט האוויר באק. בימים האחרונים שמעתי אנקות רבות של פצועים, אבל בשעות היום לא היו הצעקות עושות רושם כה מדכא.

חילי שלא אומן במלחמת הלילה — מורשש בו הפחד בפני החשיכה והבלתי נודע, המתבטא אצלו בחוסר חריף של מידת בטחון עצמי. הוא רואה את החושך כאויבו. אימוני קרב ליליים, או שהשתרפות בכמה פעולות לילה מוצלחות, עוזרים לחייל להתגבר על לא מעט מפחדו זה, וסופו להבין שהחושך אינו אלא יד ידו האילם, המוכן לעזור לו בצר.

חילי ממוצע, שאומן בפעולות יום ולילה כאחד, יבפר בדרך כלל לתקוף — בשטח פתוח ומי שורי — בחסות החשיכה מאשר לאור היום. התקפות לילה המתוכננות היטב ומבוצעות נכונה מקטינות את מספר הנפגעים, מפתיעות את האויב, מאפשרות לשמור גם במשך הלילה על התנופה שכבר הושגה בהתקפות היום, ומרימות את רוחן של יחידות התוקפות — ובעת ובעונה אחת הן מרפות את רצון ההתנגדות של גייסות האויב המתגוננים.

מתוך 190 של גנ. מיוז. פ. ורשיגורה, גבור ברית המועצות, "אנשי המצפון הסהור".

בחלקו השני של מסע המלחמה בצפון אפריקה, השתמשו הבריטים בהתקפת הלילה כבנוהג התקפה התקינה שלהם. במסע מאל-עלמין לתוניס נערכה כל התקפה בריטית גדולה בלילה. בהמשך המלחמה נפוצה התקפת הלילה והלכה, גם בין הדיביזיות האמריקאיות. במסעות איטליה וצרפת קיבלה, למשל, דיביזיות הרגלים השלישית של צבא (1) או לעתים קרובות יותר — בפרץ פתאומי של כוחים ירימוניד מקרוב. — המ ע ר.

של התקפת לילה דומה, ביסודה, לזו שבהתקפת היום. במשך פעלה בהולנד ובגרמניה — תקופה של חצי שנה, לערך — ערכה דיביזיות הרגלים המאה ורביעית מצבא ארה"ב יותר ממאה התקפות לילה.

אשר כולן צוינו בהדעותיה כרבות הצלחה. תוצאות מצוינות מצלו הרשגו באשר מפקד הדביזיה תלה מראש את תקוותיו באורח זה — של התקפות-לילה, — והוא שם דגש במיוחד על כך בתקופת אימוניה של הדיביזיה, בטרם הגיעה להשתתפות בקרבות. כן זכתה להצלחה דומה די-ביזית-הרגלים השלושים, בהתקפות-הלילה המרובות אשר ערכה בצרפת, בבלגיה, בהולנד ובגרמניה. ואין דברים אלה באים כאן אלא בשביל להבליט את העובדה, כי אין תוכנו של מאמר זה בגדר הלכה, כי אם הגו מבוסס על נסיון רב וממושך באותו אורח של התקפת-לילה המתואר ומנותח בו.

גם הגרמנים — לא נעדרה והצלחה בפעולות הלילה שלהם. משנתקלו בעליזנות צבאות-הברית בעצמת-האוויר ובארטילריה, בחרו בהתקפת-הלילה כבמצע לחדור את היזמה לידיהם. והפשיטות וההסתננויות הליליות של היפנים בשטח-האוקיינוס-השקט, שנערכו ברוב תחבולה, היו גורם מכריע ברבות מהצלחותיהם בראשית המלחמה. מאידך, מאוחר יותר ניצלו האמריקאים את הלילה כדי להשתלט על עמדות מבוצרות יפניות חזקות. שעה שהיפנים היו מסיגים לאחור, לשעות-הלילה, את עיקר-כוחותיהם למען חסוך אבידות מאש-הארטילריה האמריקאית.

התקפות-הלילה נמצאו מצליחות ביותר כשהרגלים פעלו בסיוע טנקים. התקרבות הרגלים והטנקים בחיפוי החשיכה היתה מביאה לידי פחד והרגשת אולת-יד אצל רבים מבין חיילי האויב. דבר זה בלט במיוחד כשהכוח התוקף, המורכב רגלים וטנקים, היה מתקדם בלילה במהירות, תוך מתן „אש-סער“¹. אורח-התקפה זה הופעל לעתים קרובות לכיבוש כפרים קטנים, שנוצלו כמשעני-התנגדות ע"י כוחות מצומצמים ותקיפים של האויב. התקפה כזו היתה מתחילה לרוב בהפגזות תותחים כבדה, — שכללה פגיו-זרחן-לבן שהיו מציתים את הכפר והאירו את המטרה. מיד היתה מתחילה התקדמותם המהירה של יחידות-הסער כשהרגלים „רכובים“ על הטנקים. הטנקים מקיימים אש מהמכ"י והתותחים שלהם תוך כדי תנועתם לקראת המטרה הנוערת. אולם צריך לזכור שטנקים יכולים לפעול בהצלחה באורח-התקפה כזה

(1) כשהרגלים והרכב יורים ללא-הפסק תוך תנועה ת.ס. — המער.

רק בשטחים מסוימים, הנוחים לתנועתם, המאפשרים למפקד הטנק תצפית של 50 מטר לפחות לפניו. והכרחי כאן שיתוף פעולה הדוק עם חיל-הרגלים.

יש להניח שהתקפות-הלילה תהפוכנה בעתיד לענין שיהיה שכיח ממש בהתקפות-היום. לפיכך, כדי להבטיח שיפורים בדרכי-הפעולה ואמצעי-התחבולה שלנו בהתקפות הלילה, יהיה עלינו להרגיש את מבצעי-הלילה בתכניות-האימונים העתידיים שלנו. רצוי, שבפרוץ כל מלחמה חדשה יעמדו לרשותנו קצינים שאומנו והודרכו באופן יסודי לקראת קרב-הלילה.

כדי להפוך למומחים באורח מלחמת-לילה, על הגייסות להתאמן שעות רבות בתנאי חשיכה מוחלטת, והם חייבים להשתתף בכל הסוגים האפשריים של פעולה לילית. טנקים, רגלים וארטילריה חייבים להתאמן ולתמרן ביחד, כך שכל צד יוכל לפתח את הדרכים היעילות ביותר לשיתוף ולתיאום הן בהתקפות-לילה והן בהגנת-לילה. העדר אימוני-הלילה יאלץ את היחידות לערוך „אח"כ „נסיונות“ כבר בזמן הקרבות ממש. מתוך רצון להגיע למכסימום של הצלחה, — אך ברי, כי המחיר שישלמו או יהיה יקר ביותר.

המסקנות והלקח מהתקפות לילה אמריקאיות במלחמה האחרונה

1. התקפת-לילה מתוכננת-היטב, בה משתתפים טנקים ורגלים בצותא, היא חסכונית יותר בחיי-אנשים, בזמן ובציוד מאשר התקפת-יום דומה.
2. אם התנאים מתאימים לכך, יש להפעיל תמיד, בהתקפות-לילה, טנקים עם חיל-הרגלים.
3. בשעה שטנקים ורגלים עורכים בלילה התקפה בצותא יש להשתמש בהכשרת-אש' ארטילרית, את קו עמדות-המוצא להתקפת-לילה יש לתפוס מבעוד מועד. באחד ממבצעי הלילה האמריקאיים בלט המקרה, בו איתר אחד הבטליונים לתפוס את קו עמדות-המוצא שלו לקראת ההתקפה — והדבר דחה את התחלתה לשעה שלמה, ויכול היה בנקל להביא לידי ביטול לה בכלל, כל בזכות זמן מיותר, שנעשה על חשבון שעות-החושך, עלול להכשיל את הפעולה.
5. ביצוע התקפת-לילה ע"י רגלים וטנקים חייב להיעשות במהירות ובתוקפנות. בהתקפת הלילה המשותפת לטנקים ורגלים אין לגרוע

מהמהירות ומהאורה והתוקפני מתוך כונה לש-
מור על הסודיות. כי בהתקפת טנקים
ורגלים 'לילית' אין עוד חשיבות להתקר-
בות-תוך-התגנבות, מאחר שרעש הטנקים
מגלה אותה ממילא.

6. הכרחיים סיור ותיכנון יסודיים, ומתן הוראות
מדויקות ומפורטות לגבי פני השטח ואורה
הפעולה; אם כי לעתים קרובות יוגבל הסיור
ויועמד על לימוד המפה או צילום אירי, או
על תצפית מטוח רחוק.

7. הכרחית שליטה מוחלטת על יחידות-המשנה,
ומערכת-קשר שאפשר לסמוך עליה.

8. התכנית להגנה על המטרה לאחר כיבושה
חייבת להיות מעובדת לפרטיה לפני ההת-
קפה. את הסידורים בפועל לתכנית-ההגנה
יש לבצע במהירות, ולפני האיר היום. על כל
כיתת-רגלים ועל כל טנק לדעת מראש,
לפני ההתקפה, את תפקידים במערכת-ההגנה
של המטרה. לאחר כיבושה, במקרה אופ-
ייני בקרבות בגרמניה, לאחר שנכבשה עמדה
גרמנית בהתקפת-לילה — פתח האויב בהת-

קפות-נגד תוך שעה, ואולם התקפות-
הנגד שלו נכשלו, הודות למערכת-ההגנה על
המטרה הנכבשה, שתוכננה מראש. כן יש
לתכנן מראש ריכוזי-מגן מכוזנים של אש
ארטילרית, הערוכים כדי "לשפץ" במסגרת-
אש את המטרה במקרה של התקפת-נגד
אויבת.

9. אם מטרת ההתקפה היא כפר, על הכוחות
התוקפים להשתדל לעבור דרכו ולהשתלט על
גבולותיו החיצוניים במהירות האפשרית. את
הטיהור של האויב מבניני הכפר אפשר לדחות
לזמן מאוחר יותר.

10. התקפות-לילה משולבות של טנקים ורגלים יש
לתכן כך, שלפני חצות תיכבש לפחות מטרה
אחת, ומטרה שניה תלכד עוד בטרם אור.
יהיה בדבר זה כדי להבטיח חדירה לעומק,
ואף — תיתכן — שטיפת עמדות-התותחים של
האויב, וכן ישובש בדרך זו ארגונה של מערכת-
ההגנה של האויב — וההתקפה למחרת, לאור
היום תעלה ליחידותינו במחיר מועט יותר.

סן-אלוף צבי הרוביץ

פעולות ליליות של יחידות גדולות

הבוצעה במערך האויב, או באיזורי העורף שלו,
הקרובים והרחוקים. משימות לילה כאלו תעשינה
על-פי דוב ע"י כוח קטן, או לפחות קטן במידה
יחסית, בהשואה לכוחות שיופעלו בביצוע אותה
משימה לאור היום.

בסוג השני של פעולות לילה מופעלות
יחידות גדולות יותר. המדובר הוא בפעולות לשם
כיבוש מצודות אויב או בסיסי כוחו ואס-
פקתו. התיכנון בפעולות מעין אלו מבוסס על
עקרון הפתעה, המושגת ע"י ההתקרבות
בהסתר. לעתים קרובות תתחיל ההתקפה על
בסיסי אויב גדולים מבעוד לילה; דהיינו, עד האיר
היום יגמר שלב ההתקרבות וכיבוש העמדות הקד-
מיות, ואילו המשך הפעולה יעשה ביום או בלילה
שלאחריו, בהתאם לתכנון. דומות לאלה באופין הן
פעולות, שתכליתן לתפוס עמדות מפתח במערכת
ההגנה, שעצם החזקתן ע"י הכוחות היריבים מאל-
צת את האויב לנטוש עם יום את מערכת ההגנה
כולה. גם בפעולות שמטרתן להשמיד את כוח-

התקפות-לילה, שחשיבותן לגבינו רבה
עד מאוד, מחייבות ליבון וברור מקיפים ורציניים
הן ביחס לטקטיקה ולגודל היחידות, והן ביחס
לנשק שיופעל ולדרכי השימוש בו. כל אלו הן
בעיות מקיפות, שבירורן המלא יחרוג מתחומיו של
מאמר או רשימה בחוברת, ועל כן אסתפק בציון
כמה נקודות טכניות, שלפי נסיוני נודעת להן
החשיבות רבה בפעולות לילה.

בירור ראשון שיש לעשותו הוא: מהו סוג
הפעולות הליליות, ומה תהא עצמתן של היחידות
המבצעות אותן? נבחין שני סוגי פעולה עיקריים:
הסוג הראשון הוא, הטרדת כוחות אויב,
ריתוקם והטעייתם; מעשי חבלה בדרכים, במחסני
אספקה, בריכוזי כלי התנועה והשריון. פעולות
אלו — מטרתן להתיש את האויב, להפחית מכוש-
רו לפעולות תוקפניות, לרתקו לעמדותיו ולשבש
את מערכותיו, ביחוד כשפעילותו היא בעיקר
בשעות היום, ואלו הלילה משמש למנוחת אנשיו
ולעריכת כוחותיו. פעולות הטרדה נגד אויב כזה

קטנות, רבות במספר, תושג המטרה של שיבוש מערכות האויב וריתוק כוחותיו. בפעולות מהסוג השני — אלו המבוצעות על ידי יחידות גדולות — נודע, אמנם, לתכנון, כבכל מבצע צבאי, ערך משלו, אלא שלחישובים הלוגיסטיים-מנהלתיים ותחבורתיים מוקדם מים נודעת חשיבות ראשונית במעלה, ולעתים הם הגורם העיקרי, הקובע כשלון או הצלחה. מתוך כך יש לחשב ולערוך, מבעוד זמן, את פרטי הסידורים המנהלתיים שמצריכה פעולה ממושכת.

*

להלן כמה הערות מעשיות בענין פעולתן של יחידות גדולות בשעות הלילה.

הידיעות על המטרות, אשר אותן עתידים לתקוף ועל סביבתן, הן הכרחיות, והדבר יעשה ע"י לימוד מפות וצילומי האויר, וכן ע"י סיורי קרקע ואויר. הידיעות לפעולה-לילית דרו-שות יותר מאשר לפעולת-יום, הואיל ואם גם מתברר תוך פעולת-יום, כי הידיעות המוקדמות אינן מדוייקות, עוד אפשר לעתים לשנות מן התכ-נית המקורית, בהתאם לתצפית משדה הקרב עצמי או אפילו מסביבתו. ואילו בלילה לא תהיה כל אפשר-

האויב, תהיה תמיד השאיפה למצוא בלילה עמדות ומשלטים, אשר יאפשרו להתחיל בפעולה העיקרית עם-יום, לאחר שהתוקף כבר צבר לזכותו יתרונות מכריעים בשעות החשכה. פעולות-לילה אחרות מיועדות לתפיסת בסיסים ומשלטים בעומק שטחי האויב בכוח ניכר, כדי ליצור בסיסים לפעולת הכוח עצמו, או של יחידות המשנה שלו. פעולה לילית, בין ביחידות קטנות ובין בגדוד-לות, מצריכה אימון מכוון וממושך בתנועה, כדי להקנות ליחידות הפועלות הרגשת-בטחון בשעות החשכה. הבטחון בפעולות לילה הנהו הגורם העיקרי להצלחה.

כדי להגביר את בטחונן של היחידות בלילה כדאי להרגילן לכך על-ידי שבועי-שבועיים של „חיי-לילה“ (כלומר: שינה ביום, ואימונים לעת לילה). כי על כן הבטחון הוא גורם חיוני וכמהו כתנאי לפעולות צוות של כמה יחידות במשימה משותפת.

בפעולות מהסוג הראשון נודעת חשיבות רבה לתכנון מדוקדק מראש, אשר יקנה לפעולות רציפות, תיאום ותכליתיות רבים ככל האפשר. כי רק ע"י תיאום מדוקדק של פעולות, הטרדה וחבלה

לכך הוא, שכל יחידה, או מחלקה, תכרוך בחבילה את ציודה ותסמנו בסימן שאפשר להבחין בצורתו על-ידי מישוש.

סידור כזה יש כמובן לעשות מראש, בבסיס. לכל הפרטים שצוינו לעיל, וכן לרבים אחרים. נודעת חשיבות רבה, כי הסידור המסייעים לנצל ניצול רב ביותר את שעות הלילה לפעולה.

לצורך החסכון בזמן יש לתרגל את היחידות בפעולות אלמנטריות, כגון: עליית מחלקה על מכונית-משא או אוטובוס וירידתה ממנו. תכלית האימון היא להגיע למהירות מכסימלית ולשקט מוחלט. התירגול חשוב כאן במיוחד, כי בלילה קשה הדבר בהרבה מאשר ביום. ליחידות המתפצלות לוח בלילה מגוף גדול לתפקידים שונים, יש לצרף את כלי הנשק והשירותים הנספחים אליהן מיד עם היציאה מהבסיס, לפי שיתכן ההתפצלות הצטרך להיעשות שלא בנקודה שנקבעה תחילה, ואז תתחיל ודאי התרוצצות לאיסוף היחידות השורות. כמו כן יקרה, שמפאת החשיכה יגיעו כלי-נשק שונים למקומות בלתי מתאימים, או ליחידות שאינן צריכות להם, ואין אלה דברים בעלמא: לא פעם כבר הכשילו מקרים אלה פעולות.

יש, ויחידה גדולה הצועדת לביצוע משימה, איננה מתקרבת כגוף אחד, אלא ב"מפוצל" ובדרך-יים שונות. במקרה זה חייב מפקד הפעולה לבקר את תנועת יחידות-המשנה, כדי לדעת אם האלו הגיעו כולן למקום שנקבע להן, אך הואיל ושהייה ממושכת של יחידות בנקודות ההערכות שלהן (הקרובות אל המטרה בלילה) כרוכה בסכנה של איבוד האפקטיב, יש לקבוע קריטריון (או נקודות-בקורת) לפני עמדות ההיערכות של יחידת המשנה; בדרך זו יוכל מפקד-הפעולה לעכב כמה מן היחידות עד שיחידות אחרות — שנתאחרו בשל שיבוש שים בלוח הזמנים או בשל גורמים אחרים — תגיענה למקום. קריטריון יהיה הרסן בידי המפקד ובאמצעותו יתאם את תנועתן ופעולתן כנדרש.

כשמתרכזות כמה יחידות-משנה בעמדות היחידות תהיה חשיבות רבה לכך, שהיחידות תסתדרנה בשקט ובמהירות, כדי שלא תפסדנה זמן ולא תאבדנה מן האפקטיב. בשעת הרושך די בכך, שיהיית-משנה מסתדרת כמה עשרות מטרים מן המקום שנקבע לה, כדי שפעולתה כולה תשובש ע"י גידול הטעות במהלך הפעולה. כדי למנוע את ההתרוצצויות והטעות, חשוב שיחידות-המשנה תדרכנה עד לנקודת-הריכוז ע"י מודרי

רות כזאת — ובמקום להפתיע עלול התוקף למצוא עצמו מופתע ומוכה, בלי שיתמצא בנעשה סביבו. כדי להשלים את הידיעות המוקדמות מן הראוי לקיים תצפית רצופה בשעות היום והלילה, כדי לעמוד על פרטי מערך-האויב ואורח פעולתו, מציאות וקפיים ומקומם, אותות וכדומה. רציפות התצפית דרושה עד לרגע האחרון ממש, בשל החשש האפשרי, שהאויב ישנה את מערך כוחותיו, במתכוין, או שלא במתכוין, לפני הפעולה.

לפני הפעולה יש לבצע תמיד סיוור-מפקדים. אך מלבדם קיימים סיוורים, שיהיו על-פי הרוב מורי הדרך בפעולה, והצריכים להכיר את שטח האויב ומערך כוחותיו. הם יחלו בסיוור כללי מיד לכשתעלה המחשבה הראשונה על פעולה מסוימת, ויעסקו בלימוד הפרטים עם ההחלטה לבצעה. עבר-דתם תאורגן ע"י קצין המודיעין, שעבודתו חשובה עד מאוד, כי יתכן שלעתים קרובות לא יספיקו המפקדים להכיר את המטרה ואת סביבתה, והוא וסיווריו יהיו היחידים שיכירה.

נקודות הריכוז של הכוחות המיועדים לפעולה צריכות להיות קרובות אל המטרה עד כמה שאפשר, מבלי שיגלה במוקדם, בשל כך, ומתוך שהכוונה צריכה להיות תמיד לנצל שעות לילה רבות ככל האפשר לשם פעולה, התארגנות להגנה או לנסיגה — תהיה תמיד שאיפתו של כל מפקד, שלא לאבד אלא מינימום-זמן במסע ההתקרבות. על קושי זה, של הנעת היחידות במהירות מבלי שתאבדנה מרענונותן, אפשר להתגבר ע"י סיוור מנהלה יעילים. במקרים רבים, — בעיקר כשהיחידות המתנועעות צריכות לעבור בדרכים קשות-מעבר — תעמודנה בפני המפקד הבעיות של נשיאת הציוד הכבד והתחמושת, שהנם צורך ראשוני ליחידות גדולות. בעיה זו מתייצבת בע"י קר כשהיחידה נפרדת מרכב-התחבורה שלה, והוא הרגע המסוכן בו עשויים הסדר הארגון הפנימיים להשתבש. על כן מן הראוי הוא, שבעת הסעה היחידה בכלי הרכב עד לנקודה מסוימת יהיה מבנה ההסעה כמבנה ההתקדמות אח"כ ברגל — וכך לא יהיה צורך לאבד זמן יקר בעריכת המבנה להתקדמות, אם, למשל, מסיעים את הציוד (שמיכות וכד') של הפלוגה או הגדוד, (אכן, הסעה זו נעשית, בדרך כלל — אחרי התבססות היחידה במקום שנכבש על-ידיה), קשה יהיה מפאת הלילה לברר ולמיין את הציוד. פתרון אפשרי

לקראת התקפת-נגד קרובה של האויב. אמצעי-ההטעיה ימשכו אליהם שיעור ניכר של אש האויב. יש לזכור שההתבססות היא הגנה אקטיבית. יש להמנע, עד כמה שאפשר, מפתחת. אש, כי הדבר עלול לגלותך.

לפני התקפה על מטרה מסוימת, תתרגל היחיד-דה התקפה על מטרת-דוגמה, הדומה במבניה לזו שעליה לתקוף. את התרגול יש לערוך תחילה ביום ואחר-כך בלילה.

כדאי לעתים, לתת סימני זיהוי על גבם של האנשים הפועלים, כשהמדובר הוא בפעולתן של יחידות רבות. בגמר התקפת-לילה על בסיסי אויב גדולים, שעה שהתוקפים חודרים מכמה כיוונים, יש לקבוע מראש תחומים לכיווני האש, ותחומים אלה בדין הוא שיהיו בולטים כדי שכל האנשים יוכלו לראותם. כן יש לציין מטרות סופיות ברורות לכל יחידות-המשנה.

מכונות-יריה שתוצבנה בטוחים רחוקים תבודדנה את חלקי המטרה, תפעלנה. נגד זרובות של אויב ותחסומנה דרכי נסיגה. מאליו מובן, שאי אפשר יהיה לציין את המטרה אלא אחר סיוור מוקדם ביום, לפי שאפילו כמה שיחים או שדה קמה, שלא היה ידוע מראש על קיומם, ישבשו את כל התכנית. אם לא תהיינה הכנות מתאימות לפעולה במכונות-יריה — יהפכו אלה לכלים שלא יוכלו למלא אלא תפקידים של "מקלעים" המשגרים עצמת-אש גדולה יותר, ותורלא.

בהתקפות בממדים גדולים כדאי לעתים קרובות להפעיל (לפני הפעולה, בזמנה או לאחריה) כמה יחידות קטנות, (וייתכן גם בסיוע יחידת שריח אחת), לשם הגדלת הבהלה והמבוכה בקרב האויב ע"י הטעיות, חסימות של דרכי נסיגה ופיצוץ גשרים. ליחידות אלו יהיו לרוב כלים לשיגור אש אוטומטית.

כאמור אין הרשימה הזאת מתיימרת להקיף את כל הגוגע לפעולה ביחידות בלילה. עיקר כוונתה הוא להעיר כמה הערות שימושיות. כונתה תושג אם יובן ערך הרציפות בפעולתן של יחידות קטנות וערך המנהלה המתוכננת מראש, המשליטה סדרים ותכליתיות גם שעה שפועלות יחידות גדולות.

דרך, שיובילון למקומותיהן בעמדת-ההערכות או באזור-ההיערכות. כל עמדת-היערכות ואזור-היערכות צריכים להתפס מבעוד זמן ע"י יחידה אשר תבטיח אותם מפני הפתעות. לרוב ייעשה דבר זה ע"י יחידת הסיירים, בתוספת כוח רגלי (באם, כמובן, יש צורך בכך). כמורי דרך בתוך אזור-ההיערכות יש לקבוע את הסיירים, בתוספת שוטרים צבאיים (אגב, זהו אחד מתפקידיהם הראשיים). לעתים אפשר להיעזר לשם סימון כיווני-התנועה בסרטים לבנים, או ע"י פנסים בתוך פחים, שחרכיהם הקטנים פונים לכיוון היחידות המתקדמות, ואין אורם נראה מכיוון האויב. ארגון התנועה ייעשה ע"י קציני-המודיעין. מן הראוי לזכור, כי לפרטים קטנים אלה נודעת חשיבות רבה עד מאוד.

אם מספר יחידות-משנה נעות באותה דרך, מן הדין שיהיה ביניהן "קשר-עין", לפי שאחרת יתכן ויהיו "חילוקי דעות" בקשר לזיהוי יחידות, דבר העלול להבזא להתנגשות בין יחידות-המשנה. בכוח התוקף, נע או חונה במבנה של "שתים קדימה" והשלישית ברובה, רצוי שמטה היחידה הרזרבית לא ינוע בין שתי היחידות הקדמיות, אלא מאחורי אחת מהן, וקו תנועה זה יהיה גם ציר ההתקדמות. ע"י כך יהיו רק שני כיווני תנועה, ותפתחנה האפשרויות של טעויות. כמו כן מאפשר מבנה זה ביקורת וניהול נוחים, והוא פוטר מן הצורך להבטיח את הכוח האחורי, שאילו היה נע באמצע היה מצריך הבטחה נוספת משלו.

אחד מכלי הנשק החשובים הוא האת. יש לאמן את האנשים בבחירת מקום התחפרות, ובהתחפרות מהירה ושקטה בלילה. בפעולות הפתעה יכבשו לעתים משלטים ובסיסי-אויב, אולם עם היום תחל התקפת-נגד, ואז החפרה היא "תשובת-המשקל" להתקפת ארטילריה, טנקים ורגלים של האויב. יש לזכור, כי כיבוש עמדת אויב מסתיים עם ההתבססות ולא עם בריחת האויב. לא התבססת — לא כבשת! בשלב הראשון של ההתבססות נודע ערך מיוחד לאמצעי הסוואה והטעיה, לפי שהמהירות בה מתארגן הכוח הכובש להגנה אינה מאפשרת להשלים את מערך-ההגנה

מלקח שנת קרבות בלילה

הבעיה בתמציתה שבפניה הועמדנו, אנו ואוליכינו, היתה: כיצד להתגבר על עמדות מבוצרות? האויב ניסח לפתור את הבעיה ע"י הפעלת רכב-שריון. אנו פתרנוה ע"י פעולות-לילה: הן בהתקפות-מצח והן ע"י הקפות וכיתורים. שיטותינו היו פרי נסיונותינו ואורח-אימונינו בתקופת המחטרת.

(אלוף יצחק צדה — מתוך שיחה)

תאריך (18.1.48). היה הלך המחשבה המקובל עלינו: כי אנשינו, המאומנים על ברכי א"ש הלילה, שלי-טמם בלילה ואין במעט גבול — מבחינת טוה הפעולה ועומס המשימה — ליכולתם. מאורע הלילה החליש, לפחות לכמה חדשים, את רגש הכטחון בכושר פעולתנו בשעות החשיכה ואף הגביל לא מעט את אופין, היקפן ומספרן אף של אותן הפעולות שביצוען חייב היה, בעצם, להיות ענין שבשיגרה צבאית (פטרולים, מארבים וכו'). מובן, כי במיוחד חזקה השפעתו של אותו נסיון מר על הכוחות היהודיים במחוז ירושלים, שבתחומו אירע המאורע.

אולם למעשה לא סתר מאורע זה מעיקרה, את ההלכה הצבאית המצדדת בפעולות רבות-העזה ועמוקות-טוה בלילה. הוא רק הוכיח, בצורה כה טראגית, שהתנאים בהם היתה צריכה המחלקה לבצע את הפקודה, לא הניחו לה, מלכתחילה, סיכויים רבים להגיע לתעודתה.¹

בחלקיה האחרים של הארץ, וביוחד בצפונה, לא היתה השפעת המאורע ניכרת באותה מידה. וכבר במחצית חודש פברואר היינו עדים לפעולות-פשיטה נועזות, עמוקות-טוה, על כפרים ערביים הנמצאים הרחק מ"קוי החזית", מהם שדרכי הגישה אליהם עזברים גושי ישובים ערביים רצופים. אלא שלקח מאורע הלילה הניב כאן פרי רב חשיבות. פעולות אלו הצטיינו בתיכנון מדוקדק מוקדם, אשר למד, שקל העריך את כל הידיעות על השטח ועל האויב, ולביצוע המשימות האלה הופעלה בהתאם להלכה הצבאית המקובלת, כוחות נבחר-

מן ההכרח, שלפחות כמה מבעיות אורח-הקרב בלילה — שהן כה חשובות במציאותנו — תזכנה להארה וניתוח לא רק על סמך התנסותם ולקצם של אחרים, כי אם גם לאור הנסיון של שנת הקרבות האחרונה בארץ. אכן, תורת הלחימה בלילה, כפי שהיא מקובלת בעולם שלאחר המלחמה, יש בה כדי לאלפנו לא מעט; ומצויים בה דברים אשר נוכל לסגלם לעצמנו. שהרל שני הטיפוסים של פעולות-לילה, במידה שניתן להבחין ביניהם הבחנה בולטת — התקפות-לילה של כוחות גדולים, במטרה כיבוש מטרות החזקה בהן, ופעור לות לילה "מיחודת": פשיטות, גיחות וחבלות — מקובלים שניהם גם יחד אצל צבאות העולם. מכל מקום אם גם לא תמיד, ולא בכל מקום, נוצלו כלליה של תורת-הלילה כדי מלוא הניצול הרי הלקחה נתקיימה ואף פורטה בספרות הצבאית. הפעולות ה"מיחודת" היו מותנות, מאז ומתמיד, בהפעלתן של יחידות מאומנות לאופרציות נועזות. הנטיה לחשוב כי תורת הלילה המקובלת בחוגי צבאנו חידשה הלכות, לא היה לה יסוד רב — פרט לעובדה כי את דגש פעולותינו, בכללותן, קבענו בלילה; דבר, שהיה בו למעשה — אם גם לא מבחינת ההלכה — משום חידוש לעומת המקובל בעולם. במסגרת פעולותינו אלו התרחשו גם מאורעות אשר עשויים היו להביא לידי הרחוקים, ו"תנאינו המיוחדים" העלו בעיות ומצבים שתורת-הלילה המקובלת לא חזתה אותם מראש. מאורע מעין זה היה מאורע הלילה אשר השפיע בשעתו, (אמנם — באיזור מצומצם), למשך חדשים על הלך מחשבה בקרבנו — אף כי הלז היה בריא לכשעצמו — בענין מבצע-לילה מיוחדים. עד איתו

(1) ראשית, ספק הוא אם נבחר קרהתנועה הטוב ביותר, שהרי תנועתם היתה כולה בשטח אויב רצוף ומאוכלס; ואם כי אין למצות את כל שיקלי איתו הרגע, הרי מתעוררת גם השאלה, שמא כדאי היה להעדיף את קרהתנועה המתרחל-הר הורדים-גוש-עציון, שנית, לא נוצלו כל שעות הלילה לתנועה, שהרי יצאו במאוחר; שלישית, המחלקה יצאה לדרכה כשהיא עייפה; רביעית — היתה עמוסה צויה, שהכביד על תנועתה; חמישית — חלק של קרהתנועה לא היה מוכר לאיש מאנשיה.

(1) הספר "החילורגלים בקרב" שהופיע עוד ב-1934, והמתבסס על לקח מלחמה הראשונה, טוען כי, בשל עצמת הנשק החדש, יש להניח שהתקפות לילה תהיינה שכיחות במלחמות הבאות" (עמ' 364) המאמר "רגלים וטנקים בהתקפות-לילה" מאת ל. טריל, דונקו המופיע בחור ברז, ו. והמבוסס על לקח מלחמה השנייה, מגיע אף הוא למסקנות דומות.

ר י.ס. האמונים על הלילה.
 אין ספק, שפעולותינו
 עמוקות הטוה, של ימי המא-
 בק, שהגיעו לשיאן בלילה-
 הגשרים" — ואשר היו
 מתוכננות היטב, ובהן ביצעו
 כמה מן היחידות הפועלות
 מסעות התקרבות ומסעות-
 נסיגה מחושבים, ארוכים,
 ממושכים ונועזים, בשטחי
 שפלה, מדבר והרים, בשטח
 אויב או עוין — הן אשר
 העמיקו בשעתו את הבטחון
 באדנותנו על הלילה ואי-
 שרו פעולות לילה רבות.
 העזה במלחמתנו בשנת 1948.

שלא הגיעו לכלל שליטה אוטומטית וצופה באש
 על השטח, הרי שהיו מטרות מתאימות להתק-
 פות לילה, בתנאים אלה היה הפתרון של
 כוחות ההגנה וצ. ה. ל. זה של העדפת התק-
 פות לילה דוקא, הפתרון ההולם ביותר את סוג
 המטרות הנתקפות. ניצול החשיכה פטר אותנו,
 במידה רבה, מן ההכרח להשתמש שימוש מרובה
 בכלים ארטילריים ומפציצים, שחסרו לנו בשלביה
 הראשונים של המלחמה. דלילות המערך וניצול
 הלילה להתקפה — הם שעמדו לנו להתגבר על
 מערכי אויב אלה. בחסות הלילה אפשר היה לחדור
 אל בין חלקי המערך או לכתרו, ורק אח"כ לפתוח
 בהתקפות ישירות על חלקיו (לדוגמא נזכיר את
 התקפת הלילה באוקטובר 1948 על מערך גדוד
 מצרי במשלטי ה"צומת" בדרך לנגב). הכעיות
 המיוחדות לפעולה לילית כזו של יחידה גדולה הן
 בעיקר מנהלתיות¹: כיצד להניע במהירות, בשקט
 ותוך שמירה על מבנה ולוח-הומנים, את כל יחיד-
 דות המשנה, הדרושות אח"כ להסתערויות גלים-
 גלים על המטרה, בלי שתאבדנה מתנופתן.

לקח חשוב שנתברר מנסיון פעולות הלילה, בשנה
 האחרונה הוא, כי בעוד שביום יכול הגל השני
 של ההתקפה, ואף אלה הבאים אחריו, להמשיך
 בפריצה מאותו מקום בו נגמרה תנופתו של הגל
 הראשון, הרי קורה ובלילה שיטה זו אינה עולה
 יפה, מחמת האנדרלמוסיה המתגלעת ע"י הצטופ-
 פותן של שתי יחידות באותו המקום², וריכוז
 עיקר אש האויב אל מול הפריצה (היו דוגמאות לכך
 1) סגן-אלוף צ. הורביץ מצביע עליהן במאמרו (עמ' 44).
 2) אמנם ניתן להתגבר על קושי זה ע"י אימון מכוון
 מראש; אולם יתכן ובדרך כלל לא זו השיטה הרצויה ביותר.

נראה, כי מבחינה יחסית, לפחות, יכולה להינתן
 תשובה ברורה ופסקנית לשאלה: מה חייב להיות
 גודל היחידה המופעלת בלילה? הכוח המבצע
 משימה בלילה יהיה תמיד קטן מן הכוח שיידרש
 לביצוע אותה משימה ביום. פעולות הלילה
 הטיפוסיות (כגון: מארבים, סיורים, תבלות, גיחות,
 פשיטות וכו'), מצריכות, כידוע, כוחות מצומצמים
 — נקודה זו אינה שנויה במחלוקת. השימוש בחשי-
 כה בכוחות גדולים יותר בא למעשה רק באותם
 המקרים, כשבחסותה מבוצעת משימה, שאינה
 מיוחדת ללילה דוקא, למשל — התקפות, בנוסח
 המקובל, על מערכי-ההגנה.

ביחס למערכי-ההגנה, כשהם מגיעים למידת
 ביצור ושכלול ניכרת (בצפיפות המכשולים ועומ-
 קם, באמצעי האתראה המוקדמים, בטיב העמדות,
 במידת הסוואתן ושיתוף-הגומלין של אשן, בטיב
 הנשק ושליטתו על השטח מסביב וכו') יתכן כי
 אין כלל להעדיף לתקפם בלילה, כי במידה
 שהחשיכה אינה מאפשרת לתוקף לגלות את המכ-
 שולים ואת מקורות-האש העומדים בדרך, והמפיי-
 לים בו קרבנות באורח אוטומטי כמעט, ולהתגבר
 עליהם בזה אחר זה — הריהי מפחיתה את סיכויי
 ההצלחה. לא ניתקלנו, למולנו, עד כה במערכים
 "מושלמים" מן הסוג הזה, אם כי היה לנו נסיון
 מחיבי-מחשבה בכמה מקומות מוגנים. מערכי-
 ההגנה שעמדנו מולם היו, בעצם, ממין "פשוט"
 ובלתי משוכלל יחסית, אשר יתכן שהיה בכוחם
 כדי לעמוד ביום בפני התקפות שתבואנה, ללא
 "ריכוך" ארטילרי ואוירי מספיק — אולם כיון

סית, לעומת זה שיופעל לאותה מטרה ביום. בלילה יהנה התוקף מן העובדה שאשו של הנתקף תהיה פחות מכוונת ופחות פגענית, — (שוב פרט לנו ה"מכסה", באש אבטומטית כמעט-רצופה, רצועות שלמות) — והוא יתקל רק בהתנגדותו של חלק ממערך האויב.

הנסיון מעיד, כי משיפרץ המערך בשעות החשכה — יקשה על האויב לעקור את הפורץ בשל אי יכולתו לדעת בבירור היכן ובאיזה כוח נפרץ המערך, בשל ההשפעה המשתקפת שיש לקרב גוף-אל-גוף על אויב מתגונן, וכן בשל הקושי להבחין בין אויב ליריד (משלט המטה המצרי במערך חוליקאת). ואז ניתן להניע חלק הכוח התוקף, שיתכן ולא הופעל עד שלב זה, קדימה, לשם התבססות, כדי להרוף התקפות-נגד אפשריות של האויב, ויש להתבססות מצליחה ביותר כשהיא נעשית לא בעמדות הכבושות עצמן, אלא בסמוך להן, מחוץ לשטח הפגיעה של תותחי-האויב אשר אפשר וכבר היו מטוחים אל העמדות שנכבשו; ודבר זה גם מכביד על עריכת התקפת-הנגד של האויב — כלפי עמדותיו שנפלו — ועל כיוונה המדויק. עם זאת יש לזכור תמיד, כי חשכת-הלילה עשויה להטעות באשר למבנה השטח, וכך יקרה שעמדות כלי-נשק, שנתפסו בלילה, תתגלינה בהאיר היום כחסרות מחפה ושדה-אש, על כן חשובה הגמישות בארגון המערך במקום שנכבש, המאפשרת לשנות ממנו בהתאם לפגישת-השטח, כפי שהם מתגלים לאור היום.

בעוד שבחודשי הקרבות הראשונים — טרם ידענו את תורת ההתבססות בלילה והאפשרויות הגדולות הטמונות בה, הרי לקח המלחמה עם האויב הסדיר לימדנו פרק חשוב בתורה זו. הפעולה הגדולה של חטיבה שלימה שנערכה בש-עתו נגד הכוחות המצריים באשדוד ובסביבתה יתכן ויכולה היתה ליהפך מפעולת פשיטה לפעולת מצור, (אם כי מצב יחסי-הכוחות או ודאי שהיה מכביד על השגת ההצלחה בכך), אולם חוסר הנסיון של אז בניצול תורת ההתבססות, הוא עצמו, לא הניח ממילא מקום של ממש למוחשבה, שמא כדאי להס-תכן ולהוות "כיס" אויב ע"י החזקה עקשנית, תוך התחפרות, בשטחים שבעורפו. לעומת זה הוכיחה פעולת כיבוש המשלטים ב"טרינו" מול בית-החנן, בחודש אוקטובר, התקדמות ניכרת, שהרי בהאיר היום כבר נמצאו כוחותינו מבוססים ומבוצרים למדי במקום ואף עמדו בהפגנות לא-קלות.

**

בהתקפות — מצפון ומדרום — על משלטי "דרך בורמה" המצרית, מדרום (לכרתיא), לקח-הנסיון (באחד ממשלטי ה"צומת" הצפוניים) מלמד, שאם לא עלה בידי אחד הרגלים לפרוץ ולעבור את כל המכשולים, הרי שהגל הבא אחריו ינצל אמנם את הפרצות שבעורף הגל הקודם, אולם בהמשיכו בהתקפה יסטה לעבר אחד האגפים.

**

לקח הנסיון מורה, שיש להבחין הבחנה חותכת בין שני סוגי ההתקפה: ההתקפה "האילמת", שכל כוונתה להפתיע את האויב — וההתקפה בריכוך ארטילרי מוקדם, כדי לשבור את האויב ולשבש את מערכת הגנתו לפני בוא הסתערות הרגלים. כל "פשרות" לא תיתכנה כאן. אין כל טעם והצדקה ל"ריכוך" דליל לפני הסתערות הרגלים, שעה שההתקפה מתכוונת להפתיע. כל ריכוך ישמש אתראה לאויב (פרט למצבים של חילופי-יריות ארטילריה ממושכים, במשך ימים מספר). במקרים שהרעשה קלה בלבד קדמה להסתערות הרגלים (ע"י נשק-מסייע של הרגלים, כבהתקפה מפאופפה על משלטי דרך בורמה המצרית) או בעוצמה אר-טילרית בלתי-מספקת, נמצא חיל-הרגלים התוקף מול אויב הנכון להקביל את פניו, ואשר הרעשה מעין זו לא פגעה פגיעה של ממש בגופו וברוחו. מאידך גיסא, אם הוחלט על התקפה בסיוע של "ריכוך" מוקדם, יש לרכו לכך את מלוא האמ-צעים, הן הארטילריים הן אלה של רגלים (דבר זה, נעשה, למשל, בהתקפות חוליקאת ומשלטי ה"צומת"). כמוכן, כשאמצעי-האש של נשק כבד אינם מצויים בכמות הנדרשת בשביל "ריכוך", אזי יש לשקול אם כדאי להפעילם למטרה זו או שמא יביאו תועלת רבה יותר אם יופנו לתפקידים אחרים כגון: הרעשת חסימת דרכי תגבורת ונסיגה, מטרת שכנות — לצורך הטעייה, ובכדי למנוע מהן לסייע באשן למטרה הנתקפת — וכן חיפוי על ההתבססות של הרגלים לאחר שישתלטו על המטרה.

התקפות "אילמות" מחייבות הכרה מדוקדקת של השטח הקרוב למערך האויב וכן של המערך עצמו.

**

מהדברים הרגלים בהתקפות-לילה, הוא שלא כל הכוחות שהובאו לעמדת-ההיערכות ינוצלו להת-קפה עצמה. זו, דיה שתעשה ע"י כוח הקטן יח-

ולצורות-התנועה — המצומצמים למילא במספרם — של פעולות-לילה.

לעומת הידיעות המרובות הנדרשות מן הגייר סות הפועלים לאור היום, החייבים לדעת אלמנטים מורכבים יותר של אורח-קרב, כגון "קפיצה" והתקדמות תחת-אש, חיפוי-הדדי וקרב של אש ותנועה, תפיסת עמדת-אש טובה מניה וביה, גישוש ותפקידי הבטחה תוך תנועה, גמישות רבה בהת-אמתו המיידית של מבנה-התנועה לפני-השטח וכו' וכו' — הרי בלילה, משתובאה היחידה לקרבת המטרה, באורח זה או אחר, במבנה שלא השתנה לאורכה של הדרך כולה, — חייבת היא לבצע פעולות מספר בלבד, אשר הוסברו ותורגלו כלשהו קודם לכן לגבי אותה הפעולה. בפעולת "נחשון", למשל, הופעלו לכיבושה של דיר-מחזיון יחידת, שכמעט ולא זכו לאימון כלשהו. עם זאת הפך הפיקוד המאומן את חבורת המגוייר-סים הגדולה והבלתי-מאומנת ליחידות בעלות לי-כוד טקטי ידוע ועצמת פעולה כל שהיא, ע"י ארגונים של האנשים במבנים "סכמתיים" ראשוניים בהתאם לתפקידים הטקטיים שעמדו לפניהם. אכן, לא "עצה" כאן — כי אם עדות, לדברים שהיה מוטל עלינו לעשותם עוד לפני זמן לא-רבו.

בשנת הקרבות האחרונה הוכחו לעתים קרובות אפשרויות ניצול יעיל של יחידות, שלא אומנו כהוגן, בעזרתן של מסגרות סכמטיות-טקטיות פשוטות בלילה דוקא²; אולם יחידה בלתי מאומנת תוקפת, אפילו השיגה בלילה כמה הישגים, בהתאם למה שהוטל עליה, — הרי משנבנסה לאור היום יש ונמצאה חסרת כושר-הפעולה הנדרש. וכזאת קרה לעתים קרובות (בקרבות לטרון, במאי-יוני 1948) באכזבה את אותו הליכוד הטקטי שהיה לה בלילה. אך ברי שאם פעולות-לילה, שנתבססו לפרקים, בלית ברירה, על יחידות שכל ליכודן היה למעשה סכימתי-מלאכותי, "תוצרת-רגע", הביאו על אף הסיכון הרב שהיה כרוך בהפעלתן, גם לירי בצחונות כה חשובים — הרי לא-בל-שכן שפרטים ויחידות המאומנים במיוחד בתורת הלילה יהיו למכשיר-קרב רב עצמה, גם שעה שאנו חורגים מממדיתן של הפעולות הוזערות המובהקות של "שנות המאבק" ומנסים כוחנו בפתרון בעיות טק-טיות בנות-מידות.

(2) פרט לאותם תפקידי הגנה ביום, כשהסכימה ההגנה תית קבועה-מראש.

שעה שמדובר בפעולות-לילה, יש ואין נותנים את הדעה על מידת-החשיכה של הלילה, וכן על הניצול של מכסימום שעות משעות החשיכה לפעולה.

ההבדל שבין שני טיפוסים הלילה — הלילה ה"חשוך" והלילה ה"בהיר" (ליל ירח) — יש לו השפעה ניכרת על אפשרויות הפעולות. לילות בהירים מקנים לתוקף רבים מן היתרונות של התקפת-יום. החסרון הבולט של התגלותו מרחק-מה אינו שקול כנגד היתרון החשוב של הבחנת המכשולים הקרובים בדרך ההתקדמות וכן גילויים של מקורות-האש האויבים (דבר זה הובלט במיוחד, לפי דעת אחד המפקדים, בפעולה בחוליקאת).

אחד השיקולים הנוספים החיוניים, שעה שקוב-עים את המועד המדויק של התקפת-הלילה הוא ניצול מכסימאלי של שעות אפלה, בעיקר מכריע ערך השיקול הזה בפעולות עמוקות-טווח. אך השי-גיאה העיקרית נעשית, משנקבעת היציאה "מקו-ההתחלה" בשעה מאוחרת, שאז לא נותר אלא זמן קצר לפעולה הלילית. קביעה, ללא הכרה, של שעת-אפס מאוחרת, וכן עיכובים אחרים — בעיקר בשל סיבות מנהלה, — היו פעמים רבות בעוכרי התקפותינו.

* *

משקיפים זרים רבים, אגב הסתכלות בשיטות פעולותיו של צבא-ההגנה-לישראל, אשר ערך את מרבית פעולותיו בלילה, הגיעו לכלל מסקנה כי עומדים לרשותו של צבא זה כוחות מאומנים רבים שבעזרתם הוא מבצע את הפעולות האלה. מסקנה זו היתה נכונה בחלקה בלבד, במידה שהתייחסה על כמה יחידות ותיקות שקיבלו את ראשית אימונן בימי "ההגנה" (ומאו, כמובן, נוספו עליהן יחידות אחרות, שהתבססו בינתיים). אולם לעתים היתה המציאות שונה עד כדי פרדוכס. נסיונו של צבאנו בתדשי התהוותו הביא לידי גילוי של אפשרויות הפעלה יעילה ורב-תנופה — בתנאי-לילה — של כוחות שהיו מאומנים אימון ראשוני בלבד, כי בעוד שביום מחייב כל אלמנט בפעולה הצבאית אימון ולימוד מיוחדים ומקיפים, שאי-אפשר בלעדיהם, הרי עקרון התקפות-הלילה מבוסס על פשטות¹. והנה, יש ומפקדים מאומנים ובעלי-כשרון יכולים להפ-עיל יחידות מאומנות-מעט ע"י הכנסתן למבנים, (1) ויש לגביהן משום סיכון בכל סרבול וסיכון, הן של צורות התנועה והן של מבנה-התקפה.

מאת פילד-מרשל לורד א. פ. וויול

אל יטול לידיו איש ביצוע התקפות-לילה, ללא ישוב הדעת, דרך הפזה או תוך הקלת ראש, כמעשה אותם צעירי-הקצינים שאין להם כל הבנה, אלא תוך יראת-קודש, במתינות וכוהירות, בעצה נישוב-הדעת, ובכבוד-ראש; ותוך תשומת-לב מלאה לסיבות שבגללן צנחה על עריכת התקפות-לילה.

מתוך מימרותיו של גנרל סיר הרקולס קרומולינגטון, אביר „מסדר המרחץ“ *

„קרב-לילה של גבעת-המורה“

„פרט לכך שהיה עלי להשתמש במדע כבתחליף להשראה אלוהית — הרי פעלתי בערך לפי אותם קני הפעולה של גדעון“.
גנ' דונקאן ב. „חיל הפרשים פרץ דרכו“

מטים שלו לא שימש מחפה למידת חולשה. בהיותו נבון משאול, סירב לקבל את כתר המלוכה, לו ולביתו, שבני-ישראל הציעו לו. על כשרונותיו כאיש צבא אנו יכולים לשפוט מתוך התיאור על הדרך בה ביצע שתיים מפעולות-המלחמה קשות-המבחן ביותר — התקפת-לילה ורדיפה ארוכת-נשימה. דרך הביצוע המזהיר של שתיים אלו מוכיח כי יכולתו ותקיפות-החלטתו היו כשל מצביא גדול אמיתי.

ועתה — נצייר נא את התמונה של „מצב המוצא“ (כפי שנוהגים לאמר השופטים המנהלים של תרגילים טקטיים) להתקפת הלילה שלו. אויביו של גדעון, בני מדין — ערביי-מדבר נודדים — יש לשער כי נבדלו אך במעט מאוד מיוצאי חלציהם היום הזה.

אותו שיך פייסל אדרוויש — שחיל-התעופה הבריטי עסק בזמן האחרון¹ בסיפול מעשיו על גבולה של עיראק — מבחינת המסורת, הריהו יורשם הישיר של יריבי גדעון — זבח וצלמנע — אלה שודדי הגבול האמיצים אשר הלכו לקראת מותם ללא מורך. וסיפור המעשה של השתעבדות בני-ישראל למדינים חזר ונשנה מאות בשנים לאורך גבולותיו של המדבר הערבי. פשיטה אחת או שתיים ע"י הנודדים אל תוך הארץ המעובדת מוצאת את העמים המיושבים כשהם חלשים ומפולגים, ואת הג'נדרמריה ומשמרות הספר בלתי-יעילים ומופעלים ללא-עיוונו. הפושטים

כל אשר ידוע לנו על גדעון בן יואש, איש המלחמה והמדינאי כלול בשלושה פרקים בתנ"כ — שופטים, ו' — ח'.

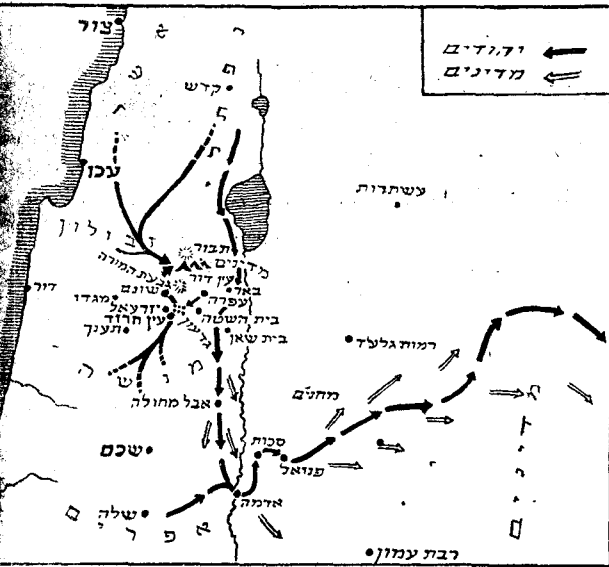
אולם התיאור של אופיו ומפעלותיו, הניתן באותם הפרקים, — דיו כדי לשוות לו מעמד נעלה מאוד: פרט אולי ליהושע, היה הוא המצביא הטוב ביותר וראש המדינה חריף-המוח ביותר שהעמיד לו ישראל

בין שתי התקפות-הלילה אשר יסופר עליהן כאן הפרידו, במרחב, פחות מחמי-שים מילין; ואלו בזמן — יותר משלושת אלפים שנה.

ביום מן הימים. ולא בלבד חייל עונפש היה. תשובתו לאנשי שבט אפרים (שופטים ח', ב') לא היתה יכולה להיות מנוסחת טוב יותר אף ע"י הדיפלומט החלקלק ובעל „מענה לשון“ חריף ביותר שגלגל איפעם משפ"טים בצרפתית; בעוד שהליכותיו עם „אי-משפטי“ הפעולה² מסוכות ופנאול מוכיחים בעליל — כי שעה שנתקל בעוזות-פנים ומרדנות בקרב עמו הוא או בקרב שבטים שהיו למסעובד — הרי נוהג-דיפלר

* הפיסקא הזאת, בפתח מאמרו של הגנ. וויול, הנה, כמובן, מעשה-החלצה ספרותי של המחבר, בחקותו את הסגנון החגיגי-המסורבל של כמה סופרים בענייני מלחמה; ואין שמו של גנרל קרומאלינגטון אלא מיווג שמתיהם של קרומאול ושל ואלנינגטון — ואלו שמו הראשון, „הרקולס“, מדבר בעד עצמו.

(1) בשנת 1930.

בגדוד מוסיפים עוזרוה ומספרם מתרבה (יתכן, כי בצורת-המרעה במדבר היא המדרבנת אותם), עד שלבסוף זונחים שבטי-המדבר השונים את המפריד והמדיל ביניהם, מתאחדים בו, הפעם, ועולים בתקופת-האביב, "כתגבים לאלפיהם", עם אהליהם, צאנם וגמליהם (ממש כמתואר בשופטים, ו' ה') לאכול במרעה ותנובת-השדות שבארץ הנושבת.

בני מדין תקעו יתדות אהליהם בחלקו המזרחי של מישור-יזרעאל-הגדול (לא הרחק מעפולה של היום, מקום בו ניתקו פרשיו של אלנבי את עורקי-העורף של התורכים). עלינו להעלותו בדמיונו יותר כמין "לאאגר" של בורים דרום-אפריקאיים, מוקף העגלות והבהמות מאשר כמחנה מבוצר. את המדינים עלינו לראות כשומרים מזויינים על צאנם וגמליהם, יותר מראות חיל מאורגן; ואת מסעם כרצון לרעות, הם ובהמתם, בשפע הארץ שלא הורגלו לו — יותר מאשר כרצון להלחם. היה זה, בעצם, מין "פיקניק" ענקי מדי שנה, יותר מאשר פלישה. אולם לגבי בני ישראל היה זה ענין תמור.

אנשיו של גדעון החזיקו בקצהו המערבי של הר הגלבוע, על רכס הגבעות שמדרום למישור. שדה-המערכה הנו כמעט אותו שדה-קטל עצמו, עליו מוגר שאול ונפל חלל בפני הפלשתים כמאתים שנה מאוחר יותר.

בכל מעשה-מלחמה בארץ-ישראל, נועד תפקיד ראשי למים, וכן היה גם כאן. המים היחידים שהיו מצויים לרשות הישראלים ניקרו למרגלית הגבעות שעליהם הם נערכו — כלומר קרוב למחנה האויב. הדבר מסביר, מה הולם היה המבחן שבעזרתו בחר גדעון את שלוש מאות בחוריו (יצוין: אותו מספר אנשים עצמו הנציח את זכרו של לאונידס בדברי-הימים: ה'300 שבפיקודו במיצר טרמופילי). מרבית אנשיו, שחכם יבש בשרב על הגבעות החשופות והסלעיות, משהגיע תורם לשתות, השתחו מלוא-קומתם לצד המעיין, והרוו צמאונם ללא גבול ושליטה עצמית. רק הלוחם הותיק, שעמד בנסיון צליפות ומארבים, החזיק נשקו בידו האחת ואת עיניו כיוון לעומת אויביו, שעה שטבל ידו האחרת במים ולקק את כף ידו, כשהוא נכון לפעולה עם כל סימן של סכנה. גדעון ודאי היטיב להרגיש כמה הוא נזקק ללוחמים המאומנים הללו. אותה איסטרטיה מגוונת שנתקבעה אל תחת גדלו¹ ספק אם יכלה לנטוע בלבו בטחון רב. זכרונו, כי משך שבע שנים התחבאו הישראלים בגבעות שעה שבני-מדין פלשו לשפלה הזרועה על ידם; כי יותר משני שלישים

ממחנהו בראשיתו כבר הוכיח שאין לבו עם מלחמה (שופטים ז', ג'); וכי גדעון היה מפקד שטרם הוכיח עצמו בקרב ואדם ללא עמדה או השפעה מיוחדת (ראה שופטים ו', ט"ו). הוא הבין עד מהרה שצבאו איננו כלי שיכשר לקרב ערוך, וכי למען הצליח עליו לסמוך יותר על התחבולה והערמה — מאשר על המספר. אכן היה משום הרנוה בכך לגלות, ולו שלוש מאות, אנשים מלומדי-מלחמה, שבמשמעתם וביציבותם יכול היה לשים מבטחו.

אולם המלט שהדביק יחד את השבטים השונים של אויביו היה אף הוא רופף וחלש. הערבי בן המדבר הנו איש-גריליה, לוחם בלתי-סדיר, הרגיל ללחום בקבוצות קטנות כשיש לו שטח נרחב לתמרון. תנאיו הדחוסים של קרב בתוך מחנה-הלוחמים הגדול של המדינים, ודאי גרם לו הרגשת אי-נוחות, הדומה למחלת ה"קלאוסטרופוביה"². קרב במבנים-סגורים — זה לא היה כלל סגנון-הקרב שלו. כן לא דרבנה אותו קנאות דתית להסתער בזעף אל מול אויבו; שומה היה עליו עדין לחכות עוד כאלפים שנה לאותה התגלות-השכינה שנועדה לו, ולנביאו, לגן-העדן משלו ול"חוריות" שחורות-העין השוכנות בו. ועל כן, משהחלו מגיעים למחנה המדינים הסיפורים על האותות והנפלאות שציינו את עליית מנהיגם החדש של בני-ישראל (ואמנם היטיב גדעון לדאוג לכך כי הגע יגיעו!) — הן נקלטו במוחות שעצבנותם כבר עשאתם לבעלי כושר-קליטה מיוחד. קרקע כזוה,

(1) כלום זוכר מישהו כיום את נאומי של חבר ידוע מאד בממשלה הבריטית, מספר שנים לפני מלחמת-השניה, ששאל מה צורך מחייב שירות-הוכה לחיל-מגן המולדת? ביום בו ידרוך צבא גרמני על אדמת בריטניה — כך אמר — ימהרו כל תושבי הארץ הזאת לאחוז בנשק מבלי כל כפייה.

(2) הפחד מפני הימצאות בבנין או בשטח סגור.

מש"טיב" ע"י השמועות, תעלה בו הבהלה —
לכשתיזרע — עלה כפורחת.

אולם נשוב נא אל גדעון. כל תכניתו היתה מבור-
ססת על האפשרות של יצירת בהלה כזו בשורות
אויביו. הוא הכין את התקפתו, כשם שיש להכין כל
התקפות-לילה, בדאגה ובתשומת-לב הגדולות ביותר
לכל פרט מפרטיה. ראשית, הוא ארגן את חילו. את
השלוש מאות הוא חילק לשלוש פלוגות, שבלי ספק
חולקו גם למחלקות. את היתר שילח — בלשון
התנ"ך, "איש לאהלו" — אולם כפי שהוכיחו המאור-
עות הבאים, ודאי שהפקיד לפחות חלק מהם לשמור
על מעברות-הירדן ולהשלים את הבסת האויב, אם
אך יצליחו השלוש מאות להניסו. דאגתו השנייה
של גדעון היתה אספקת הציד: — לכל איש
חצוצרה, כד ולפיד, — כלי-נשק אשר מוזר היה
כי הסייג שנועדו להשיג בו תבוסה כה חרוצה.
אח"כ ערך את הסיור האישי שלו, בקחתו עמו את
שמשו פורה (שיתכן וגם שימש כרצ"ג-גדודי). סיור
זה הראה לו כי הפטרולים של האויב אינם פעי-
לים — בעוד שהשיח ושיג העצבני שקלטה אוזנו
בקרב וקיפיר-החוף הוכיח שהמדינים כבר בשלו כדי
הטלת בהלה. עתה חזר, נתן את פקודותיו הסופיות,
וקבע את הסיסמא המפורסמת שלו: "חרב לד' ול-
גדעון". כל איש הבעיר את לפידו וברוב זהירות
הצפינו בכך — כך ששום אור לא יגלה את התנועה
של האנשים עד לרגע המכריע — התקין את הצו-
צרתו שתהא נכונה לתקיעה, ותפס בחרבו או בח-
ניתו. כך יצאו הפלוגות למסען, לפי הוחזמנים שער-
בד ברוב הקפדה, אל העמדות שנועדו מראש סביב
מחנה האויב. על גדעון היה לתת את האות בערך
בחצות, זמן — אשר כפי שהוברר, — היה זה
ממנהג המדינים להחליף בו את הזקפים: "הם
זה עתה החליפו המשמרות" — שופטים, ז', י"ט.

הצלחתו של התכסיס היתה שלמה. הערביים הנ-
כוכים מצאו עצמם לפתע, כשם שדימו בנפשם,
מוקפים בחיל-אויב מכל צד. בהלת-המגור התפשטה
והלכה, ליכודו הרופף של עדר-האדם הבלתי-ממוש-
מע התפורר; ושבת נלחם בשבת באפלה, כשתרועות
החצוצרה מחרישות-האזנים הללו, הלפידים המת-
נופפים האלה וקריאת-הקרב המתרוננת הזאת —
לופפים אותם מסביב.

לא היה כלל צורך לשלוש-מאות להנחית מכה.
הם יכלו לעמוד על עמדם בעוד אויביהם נלחמו
איש ברעהו ונסו¹.

הטבח היה מנת-חלקם של הערביים, מופי הרפיון
במנוסתם, — כי על ישראל היה לנקום שבע שנות
דיכוי ארוכות, וכל הארץ קמה נעורה עתה, שעה
שאויביהם נסו בבהלה. וכשהפליטה, על מנהיגיהם,
כבר סברו כי רחקו מרודפיהם — ודימו להיות
בטוחים, — נפל עליהם גדעון, שלא הרפה ולא ידע
לאות, שנית והשלים את תבוסתם. כך ש"יום מדין"
הפך לשם-דבר בישראל לשלמותו של נצחון².

העקרונות שלפיהם פעל גדעון — ערכם של האי-
מון והשמעת בפעולה, בלילה, הצורך בתשומת-לב
לפרטים, החשיבות של סיור-אישי, ההשפעה הפסי-
כולוגית של אפתעה בלילה — כולם עודם שרירים
וקיימים גם כיום הזה, והם יודגמו במבצע השני,
אשר יתואר להלן.

הקבלה קרובה לתכניתו של גדעון ניתן לגלות
גם בהסטוריה הימית האנגלית — בפיוזרה של
ה"ארמדה הגדולה" הספרדית על-ידי דריק באמצ-
עות, "אניות-אש" ליד קלי או בפעלו הדומה, אם
כי המוכר פחות, של האדמירל קוצ'רון נגד הצי
הצרפתי (11 באפריל 1809) בחנית-הים מול החוף
הבסקי.

פשיטת לילה על רכס אל'בורג' - ג'רבה

(12 באוגוסט 1918)

בערך במחצית הדרך בין ירושלים ושכם — בערך
במקום בו עבר בזמנו הגבול בין ארץ יהודה לשומ-
רון, ובין מלכויות יהודה וישראל. כאן התגבשו, זה

(1) מתעוררת בלי משים התהיה: שמא זכר חצוצרותיו
של יהושע ביריחו היה לו חלק בתחבולת-הערמה זו.
(2) ראה ישעיהו ט' ג': "כי את עול סבלו, ואת מטה
שכמה, שבת הנוגש בו החיית כיום מדין".

האופרציה הלילית השנייה, שתתואר בזה היתה
מאורע פרוזאי יותר. מן הראוי, על כל פנים, ליחד
עליה את הדיבור. בתורת דוגמא של אופרציה קשה,
על פני שטח מבוחר מאד, שבוצעה בהצלחה תודות
לאימון ולהכנה מדוקדקת.

גיאת-החזיון הוא רכס סלעי בגבעות יהודה, כ-70
ק"מ דרומה ממקום-פעלו של גדעון. הוא שוכן

מול זה בראשית חודש מרס 1918, קוי הבריטים התורכים.

באותו זמן היתה מטרת הבריטים לשוב ולהתקדם במוקדם. אולם הצלחות הגרמנים בחזית המערב, ב-21 במרס ובימים שבאו אחר-כך הפרו את כל החישובים. גנרל אלנבי שלח כל יחידה בריטית, שאפשר היה לותר על שירותה בא"י, למען עוזר בעצירת נחשול ההסתערות הגרמנית בצרפת. בסוף מאי עזבו כל הבטליונים הבריטיים את א"י, מלבד גרעין-כוח שנותר בה. אלה התחלפו בבטליונים הודיים, שהובאו ישר מהודו, וחסרו כל נסיון-מלחמה, ורבים מהם קיבלו אך מעט אימון-צבאי אמיתי. במשך הקיץ נעשתה עבודה אינסופית בית למען שרוב ה"הלחים" כראוי יחידות חדשות אלו אל תוך דפוסי-הצבא² הישנים. אולם רב היה עדיין החומר הבלתי-מנוסה ובלתי-בדוק בתוך חיל-הצבא, שעה שגנרל אלנבי החליט, בסתיו 1918, לבצע את תכניתו הנועזת להכריע את התורכים.

על ההתקדמות הגדולה שומה היה להיערך באמצע ספטמבר.

הפשיטה, שאותה נתאר כאן, תוכנה ותוכנה בחודש יולי, ובוצעה באמצע אבגוסט.

לגנרל סיר פיליפ צ'טווד, מפקד הקורפוס ה-20 שבפקודתו בוצעה הפשיטה, היתה מטרה כפולת: איסטרטגית וטקטית. למען הבהר את מטרתו האיסטרטגית, הכרח הוא לתאר תחילה את הגורמים הטופוגרפיים העיקריים שבגורה זו של החזית.

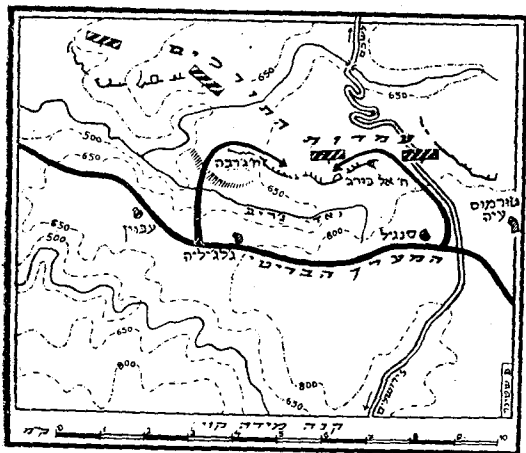
תוטה-השדרה של רכס תריי-יהודה הנו צר, ושלוות הות ההרים, המשתרעות ממנו לימינו ושמאלו, הנו אף הן צרות ותלולות, כשואדיות עמוקים, אולם יבשים, מפרידים ביניהן, כך, שהתקדמות ישירה צפונה, — למעשה כמוה כטיפוס לאורך חודו של מעור ענקי — באטיות, תוך טרחה ומכאוב, חזית הקורפוס השתרעה על-פני יותר מ-25 ק"מ לרוחב הרי יהודה, כשכביש ירושלים—שכם חוצה, צפונה ודרומה, דרך מרכז חזית הקורפוס. היתה זו הדרך הסלולה היחידה שבארץ הגבעות, והתורכים ציפו בדרך הטבע, שההתקדמות העיקרית צפונה, בחלק זה של החזית, תבוצע לאורכה. באותן עמדות התורכים, ששלטו על הדרך, הוצבו על-כן חילות-מצב

חזקים יותר, וביתר צפיפות, מאשר באיזורים האחרים שבארץ-הגבעות. אולם לגנרל צ'טווד היו רעיונות משלו. הוא כלל לא התכוון להניע את חילו קדימה, — משתגיע שעת האופנסיבה הגדולה — בדיוק במקום שהאויב ציפה לכך, כלומר, לאורך הכביש הראשי, ובסמוך לו, משני עבריו. הוא תכנן לרכו דיביזיה בכל אחד מקצוות חזיתו הארוכה, ולבצע, משני האגפים, התקדמות-מפגש על העיר שכם — לאורך הרכסים, במקום לרוחבם, — תוך יציאה אל הכביש הראשי במרחק כך וכך קילומטרים בעורף-מהקיום התורכיים. דבר אשר יתכן כי היה מאפשר לכתר את מגיניו של מרכז החזית התורכית. התכלית האיסטרטגית של פשיטת-הלילה על הרכס רב-העצמה אל-בורג' — ג'רבה — מעוז עמדות-המגן התורכיות שמשני צדי הכביש — היתה לחזק את הנחתו של האויב, שכאן, במרכז, צפויה לו הסכנה העיקרית. התכלית הטקטית היתה "לתת טעם-קרבי" לכמה מהיחידות היהודיות החדשות, לטעת בהם בטחון, ולעורר רגש התקנאות-חיילים בבטליונים היהודיים האחרים שבקורפוס. משום כך, שומה היה על פעולה זו שתוכתר בהצלחה שאינה-משתמעת לשתי-פנים, וכזו שבכוחה להלהיב את הרוח.

גנרל צ'טווד הפקיד את ביצוע האופרציה בידי הדיביזיה ה-10 (האירית), שבפקודו של מיוור-גנרל י. ר. לונגלי, וזה בחר לביצוע ההתקפה את הבריגדה ה-29 (שבפקודו הזמני של לויתן קול. א. ה. וילכוד, מהרגימנט לינסטר האירי). המשימה לא היתה קלה כלל וכלל. אורך הרכס, שאותו צריכים היו לתקוף, היה קרוב ל-4000 מטר, והוא השתרע במרחק 2000 מטר מקו-החזית שלנו, כשואדי עמוק מפריד ביניהם. כך, שהגישה למטרה כללה, בקצה המערבי, ירידה במדרון של כ-300 מטר וטיפוס של יותר מ-250 מטר; בקצה המזרחי של הקטע היו המורד והעליה תלולים פחות. ביצורי-השדה של התורכים היו לרוב בנויים בצורת סגורים, שנבנו איתן, והם היו — לגבי עמדות-מגן תורכיות — מוגנים היטב בתיל. חיל-המצב של ביצורי-שדה אלה נאמד ע"י שרות-החקר שלנו — וכפי שנתברר אח"כ, בדייקנות רבה — בערך ב-800 רובים ו-36 מכ"י. תכנית ההתקפה (שקויה הכללים הותוו ע"י גנרל צ'טווד, והפרטים הושלמו ע"י הדיביזיה ה-10) היתה בבחינת חידוש, ונועזה למדי כמעט עד כדי השביע רצון תביעותיו הברורות והמדויקות של האיסטרטג והטקטיקן האחרון שקם לנו — הגנרל הנרי בלינג-

(1) הבקעת חזית הארמיה הבריטית החמישית, והנסיון לפרוץ ולהגיע עד לנמלי "התעלה האנגלית" — אותו מעשה עצמו, אשר אמנם הצליחו בו הגרמנים כעבור 22 שנה — במאי 1940. — המערך.
(2) דהיינו, בריגדות ודיביזיות. — המערך.

עד שניתן היה להתקדם לאורכם רק בשורה עורפית, — ואח"כ לטפס בכבדות על פני מדרגות מדרון תלולות ומסולעות. העובדה, שהתנועה בוצעה ללא אבדן כיוון המסע, ובדומיה מספיקה שלא להזיק עיקר בעוד מועד את האויב, ובתיאום זמן כה מדויק, ששתי השדרות — שהיו מרוחקות שלושה-ארבעה קילומטרים האחת מרעותה — יכלו להסתער ממש באותו רגע, — עובדה זו הנה תעודת-כבוד לכות חזותו-מראש, וכשרון-תחבולתו הרבה של מטה הדי-בינה, ולאיומו והמשמעת של החילות.

יתכן, ויש מן הענין בתיאור כמה מן האמצעים בהם נקטו להבטחת הצלחת מסע-הגישה הזה, על מנת לשמור מפני אבדן הכיוון, הניחו הפטרולים הקדמוניים סרטיניר לבנים בכל מקום בו היתה קיימת אפשרות לסטייה מהכיוון הנכון; או שהתיוו על הנתיב, פה ושם, צבע-סיד לבן; כן השתמשו בלוחות, שמורחו בתערובת-צבע המאירה בחושך. נבחר לילה בו ירח שוקע יגיה את אורו על נתיב ההתקדמות, עד קרוב לעמדות-הפריסה להתקפה. ההסתערות עצמה שומה היה עליה להיות מבוצעת בחשיכה.⁷ למען הבטח דומיה, כוסו נעלי המתקינים בסוליות-לבד מיוחדות; ובשדרה השמאלית הונחו על קרקעית-הואדי צרורות עשב יבש במקור מות מסויימים קשיי-מעבר, על מנת להטביע את קול-המולה הבלתי-נמנע, הנגרם עקב ההתפרסות לעמדות-המוצא, היה פגז ח. נ. מ. נורה, בכל אגף, בהפסקות של 15 שניות (התורכים היו מורגלים, מלמפרע, לצפות לכך כחלק מ"המשטמה" הלילית

(7) כותב. הטורים הללו, נקבעו לנבתיים בעיה על הנושא, "התקפת-לילה" בגליון-מבחן טקטי, הרשה פעם למור עמדים הנבתיים להניח, שהירח נמצא במצב המתאים ביותר לתכניתם-פתרונו. טקטיקו אופטימי אחד קבע: "ירח מלא הוזרח בשעה 9 בערב ושוקע בחצות".

טון דונקן.¹ כל אחד מקצות הרכס הארוך היה מיועד להיות מותקף ע"י בטליון הודי אחד, כשב-עקבות כל אחד מהם תבואנה שתי פלוגות מהבטל-יון הבריטי היחיד שבבריגדה — הראשון לרגימנט-לינסטר, לפלוגות הלינסטרים הללו יועד לנוע אחר-כך פנימה, על פני הרכס, מכל אחד משני האגפים אל מרכזו, כשהן מתקדמות לאורך הקו התורכי, בהתקיפן את עמדות האויב בזו אחר זו, מן האגף ומן העורף — עד אשר תפגשנה ארבעת הפלוגות — אם הכל ילך, כשורה — בעורף מרכז הקו התורכי. דבר זה צריך היה לציין את השלמת הפעולה, ואז שומה יהיה על כל הגייסות המתקיפים לסגת, והחלט, שהנסיגה תתחיל בשעה קבועה מראש, חצות-לילה — בין שהפעולה תגיע להשלמתה, ובין אם לאו.² הבטליון הרביעי של הבריגדה, — בטליון הודי נוסף — סיפק את משמרות-הלווי הדרושים לשבויים, קבוצות סבלים, וכד'. נקבע, שההתקפה תהגה מטיוע ארטילרי של שתי דיביזיות,³ וכן מתשע סוללות בינוניות,⁴ ומבריגדה של ארטילריית-הרים.⁵

הבריגדה ה-29 עברה שלושה שבועות של אי-מון מיוחד לפני צאתה להתקפה, אולם אימון זה נערך בעורף, אחד מרוכסי-הגבעות שבכיוון לירד-שלים נתגלה כדומה במידה מספקת לרכס של ג'רבה, והשתמשו בו כבשטח לחזרות⁶ בעוד שתב-ליט חמר של הרכס, בתבנית גדולה, בוצע מתצלומי-אוויר — כך, שכולם יוכלו לודא עצמם עם פני הקרקע בקויהם הכלליים. בינתיים הוכנה מפה מיוחדת, בעיקר מתצלומי-אוויר, ונעשו כל המאמציים לגלות מקום מושבה של מפקדת האויב ואת הקוים הקבועים, על פניהם היה האויב נוהג להטיל את מחסומי אש-הארטילריה שלו בלילה.

החלק העדין ביותר שבפעולה זו היה מסע ההתקרבות של שתי השדרות לעמדות-הפריסה שלהן להתקפה — בסמוך לקו-החזית של האויב, שומה היה עליהן לשרך דרכן במורד שבילי-הרים טרושים וזרועי אבנים — כה צרים וכה תלולים

- (1) גיבור, "הילי-הפרשים פרץ ועבר" — סיפור דמיוני על אמצעי אימונים ומלחמה, אשר שבה את לבו של הגנ. וייל עוד מזמן היותו הוא עצמו, מאמך-גייסות בקסקסיה של בריטניה ובשדרות-התמרונים שלה.
- (2) יש לזכור, שבתקופה בה בוצעה אותה פשיטה, טרם היו מכשירי אלווט, או כל אמצעי קשר יעיל אחר.
- (3) בתנאי החזית הארץ-ישראלית, או כ-25-20 סוללות, כנות 4 כלים, ברובם המכריע תותחי "18 ליטראות" (שלושה אינץ' ומטהו קוטרם).
- (4) 4.5 אינטש בעיקרן.
- (5) כ-12 הוביצרים, בני 3.7 אינץ'.
- (6) מקום החזרות היה ליד הכפר ג'ציה, כ-20 ק"מ דרומה לקו החזית.

הקבועה, ותנודות גלי-ההד מפגו כבד בגבעות סלעיות אלה שימשו מטשטשי-קול יעילים). תיאום-הזמנים של מסע-ההתקדמות וקצבו, שימשו נושא לניסויים ותרגולים מדוקדקים ורווי-דאגה, הן על פני שטח אימוני-ה"חזרות" הנזכר, והן ע"י פטרר לים שנעו בנתיב עצמו, שבו שומה היה על המסע להיות מבוצע. המהירות נקבעה ל-28 יארד לדקה, כ-25½ מטר, (קצת יותר מקילומטר וחצי לשעה). אולם השטח היה כה קשה-מעבר, עד שהשדרה השמאלית, על אף כל ההכנות, נאלצה להתאמץ קשות על מנת לשמור על קצב-מסע זה.

אש-הארטילריה נפתחה בשעה 21.55, שעה ששומה היה על השדרות, בהתאם ללוח-הזמנים, לסיום את התפרסותן לעמדות-המוצא להתקפה. המטרות הראשונות הודעשו משך 20 דקות, ובאותו זמן היו כל אותן מפקדות האויב, שעמדוניהן היו ידועות, נתונות להפגזה כבדה. מעתה ואילך הפעילו תותחי-השדה, מכל אגף, מחסום-אש הנע פנימה מאגפי הגיורה המתקפת אל מרכזו, צעד בצעד עם התקפת ה"לינסטר", בעוד הארטילריה הכבדה-יותר המפגיזה את דרכי-הגישה, בהן ציפו לבוא זרובות האויב (על דרכים אלה השיגו מקודם אי-שורים מפי השבויים והעירקים).

רשימה קצרה של כמה מהתחבולות וההתמצאות האחרות תשמש להראות כמה מדוקדקת הייתה המחשבה שהושקעה בתכנונה של התקפה זו. המת-קיפים נשאו עמם סוג מיוחד של סולם מתקפל, למעבר גדרות-התיל של האויב, במקרה שאש האר-טילריה לא תצליח לפורצן¹. תחנות-תחנות של נושאי-אלונקות לפצועים נקבעו ברוחם, לאורך דרכי המסע-בחזרה; מקלט, המוגן מפני חדירת פצצות, הוקם בכפר עזוב ששכן בין שני קוי החזית, לשמש מחפה לכל פצוע שלא יוכלו לפנותו עד

שחר; כפר אחר הוא, נורו מתוכו הבתקי-תותחים, כביכול, והועפו זיקוקין — הכל באורח חשמלי — כדי למשוך אש-אויבת משך זמן ביצוע הנסיגה²; ומשואות גדולות הנובערו הרחק הרבה מאחורי קונו, גם הן באורח חשמלי, למען ציין לחילותינו את הכיוון הכללי לנסיגה.

הפשיטה הייתה מוצלחת בהחלט. השדרה הימנית ביצעה את תכניתה ממש ללא מכשול; הפלוגות של הלינסטרים אשר עם השדרה השמאלית, שמנת-חלקם הייתה שטח קשה-מעבר ביותר, — הגיעו באי-חורמה ולא הספיקו להגיע למטרותיהן הסור-פיות עם הגיע מועד-הנסיגה הקבוע מראש. קרוב ל-250 שבויים, 14 מכ"י ו-10 פרדות הובאו שלל, והאויב סבל אבידות כבדות. אנחנו סבלנו בסה"כ 107 אבידות. התורכים הופתעו לחלוטין, ולאחר ההסתערות הראשונה היו הם מוכי-תדהמה מדי מכדי לגלות התנגדות רבה.

הלינסטרים, שהתקיפו מהאגף או מהעורף, מצאו את האויב כשהוא יורה באופן פרוץ לחזית, מבלי כל תודעה על המתרחש. ההשפעה המוסרית הייתה גדולה. לימאן פון סנדרס³ ניחם עצמו בטענו, שהוא הצליח לעצור נסיון רציני לפרוץ דרך מרכז מער-כותיו כדי להגיע לשכם. אולם חילותיו שבקו-החזית, אף כי יתכן ויכלו להטעות את מפקדם-העליון הגרמני באשר למה שהתרחש, לא השלו את עצמם. הם סבלו זעזוע קשה וזבו דם, ורוחם, שגם בלאו-הכי הייתה נמוכה, עוד הוסיפה לרדת ולשקוע. מאידך גיסא, הצלחה זו שימשה לבטליונים יהודיים שלנו סם-חיוק מתאים ביותר, כפי שנתגלה בכוח-התגופה וברוח הלוחמת בהם התקיפו את מערכות-המגן התורכיות בהתקד-מות הגדולה, שנערכה כחמשה שבועות לאחר מכן.

א פ י ל ו

יש להם הסיכויים להצלחה במבצעי לילה. גדעון בחר לעצמו, מתוך גייסות-הגלבם שלו, ע"י מבחן רב-תחבולה את אותם האנשים שרכשו לעצמם משמעת-עצמית וסיגלו עצמם לאורחות המלחמה בדרך הגסיון הקשה — ונמנע להעסיק זולתם בהת-קפה שעתיד היה לערוך. הדוגמה בת-זמננו מראה, כיצד חילות ממושמיים ביצעו באופן מזהיר אופ-רציה קשה באמת (היא הפרה את הכלל הראשון של ההתקפה בלילה — שעל התכנית להיות פשוט ט),

(3) המצביא הגרמני של חזית-א"י התורכית. — המ ע ר.

איזה מוסר השכל יכולים אנו להסיק מהסיפורים אודות שתי ההתקפות הללו? לקחן הראשון הוא ודאי זה, שרק חילות מאומנים כהלכה וממושמיים,

(1) הסולם היה מורכב משני חלקים — אחד ארוך (כ-3.5 מ') והשני קצר יותר (כ-2 מ') — עשוי קני במבוק, עם 2 רשתות ברזל פרוסות לרחב, ומחצלת גומא בין שתי הרשתות. חלק הסולם הארוך הונח על סבך גדר התיל, שעה שהחלק הקצר הופל אל מעבר לגדר. משקל הסולם היה כ-20 ק"ג.

(2) מעציב לציין, אך כל תאורת הזיקוקי-די-נור הזו, שתוכנה היטב, ברובזה כמעט לריק; צוותות המכ"י והארטילריה של האויב היו כה נפתעים ומוכי-תדהמה עד כי המעישו לירות, וגם זאת ללא כיוון תכליתי.

„ידידו ובן-בריתו הנאמן ביותר היחה החשיכה — — — מעודי לא פגשתי גייסות או שמעתי על כאלה שכוחם היה עמום לעמוד נוכח התקפת-לילה שהונחתה מן העורף.“
גנרל דונקן, ב"חיל-הפרשים פרץ ועבר.“

„בלילה, בדמיון-פחדים, עד כמה נקל לַדמות שיחיים לדובים.“

שקספיר, „חלום ליל קיץ“.

במאמר זה הובאו מספר פעמים ציטטות מספר שהופיע בזמן האחרון, — „חיל-הפרשים פרץ ועבר“, מאת ברנרד ניומן. ספר זה ראוי לקריאה. הריהו בחציו דברי-לצון, ובחציו רציני. בצורה מר-קיעת-דמיון ומוגזמת, הוא פורש רעיונות הראויים מאוד שיהרהרו בהם — הלא הם עדיפותו של כוח קטן, מאומן היטב ומחונן ומטופח כדבעי — לעומת גוף רגיל של אנשים מזויינים; החשיבות הנודעת ליכולת לתמרן וללחום בלילה; השפעתו הבלתי-רגי-לה של הבלתי-צפוי; ערך יזמתו של הפרט. זה למ-עלה ממאה שנה שנפש האימטרטג יוצאת לכמות, למספרים. לתביעה זו היה טעם רק כל זמן שהרובה הכידון של החייל-הרגלי הפרט הוסיפו לשמש הגורם המכריע בקרב. מאותה שעה שניתן היה לרכז את עצמת-האש של עשרים ויותר רובאים במכ"י אחת, קטנה ובלתי מתבלטת — נחרץ גורלה של ההלכה, ששלטה בכיפה משך זמן כה רב במה שקרוי המדע הצבאי, — הלכת כוחו המכריע של המספר. עם זאת, תהליך ההתקדמות הגו כה אטי, עד כי המחשבה הצבאית כמעט טרם נעורה והב-חינה, במילואו, את השינוי שנתחולל.

בעתיד יקבעו האיכות, וכן כושר הניידות. תמ-רוניו של הגנרל הדמיוני שבאותו ספר, דונקן היו אך במעט יותר גועזים, ולא יותר בעלי תוצאות מאשר השמדת הצבאות התורכיים בא"י הגנרל אלנבי, בסתיו 1918. ביום מן הימים עלול כוח קטן יחסית, אך מאומן כהלכה, בלויית בריגדה משורינית אחת או שתיים, לבצע מבצעים נגד אחד מהצבאות שבלו מיושן — מבצעים, שיעיבו על תימרוניו של הגנרל דונקן עד כדי היראותם מסור-בלים ומכובזי חייר-אנוש².

(2) „כוח קטן יחסית... בלויית בריגדה משורינית או שתיים“ — זוהי הגדרה מציאותית לחיילו של ויינרל עצמו, כמנץ שנים לאחר הכתב השורות המתפרסמות כאן, בקרב סיד-יבאראני ומסע-קירינאיקה, בסתר-חורף 1940. ואלו לקח-הלילה של גדעון — מצא את גלגולר המשכו בפעולותיו של א. צ. זינגייט בשדות-פעלו של גדעון בעמק-יורעאל וסביבו, במסע „גדעון“ בחבש, ובפשיטות-רבתי של ה„צינדיטים“ בכורמה.

— לאחר תקופת אימון אינטנסיבי מיוחד. שתי האר-פרציות גם יחד היו נידונות לכשלון הרה-אסון, לולא היו החיילות מאומנים וממושמצים.
הדבר האחר שיש לצינו הוא ההשפעה המוס-רית הנודעת להתקפות בלילה. לגבי חיילות בלתי-מאומנים, או מאומנים בחלקם, יכולה השפעה זו להיות מכלה; ועדות לכך הפניקה ללא-התנגדות, שאתזה את חילות מדין, אפילו התורכים, מגיני-עמדות אמיצי-לב, מגלים התנגדות רפה לנוכח התקפות-לילה המבוצעות תוך הפתעה. והרי מספר שבועות לאחר כך, נלחמו כוחות-המאסף של התור-כים, באור היום, בצורה נאה — באותן גבעות ממש. ההשפעה הקטלגית הנודעת לכוח-האש של הכלים החדישים עוד מוסיפה על ערך אפשרות הקרב בלילה. ועם כל זאת, הרי מספר הגייסות, שבצבאותיה העיקריים של אירופה, שיהיו בעלי האימון הדרוש לביצוען של פעולות בחשיכה — יתא מועט עד למאד בפרוס מלחמה חדשה כלשהי. צבאנו, וצבאה של גרמניה, הנם שני הצבאות היחי-דים שלהם תקופת-שירות ארוכה למדי בימי שלום — המאפשרת להם להקדיש זמן מספיק לענף זה של אימון צבאי¹. בכל שאר צבאותיה הגדולים של יבשת-אירופה הועמד זמן שירות-החובה הפעיל בימי שלום על תקופה כה קצרה — שנה בלבד, — עד כי אין סיפק בידם לרכוש את הגסיון ותורת-המעשה הדרושים לפעולות בלילה. לא רק שהיילות בעלי אימון קלוש כזה יהיו מסוגלים לבצע רק את התנועות הפשוטות ביותר באופרציה הלילית — אלא, יתר על כן, הם עצמם יהיו ניתנים ביותר לשיטוק רוחם, שעה שיותקפו בלילה. יתכן ואנו רחוקים מאוד מהעריך את הנכס הגדול הניתן לנו ע"י-תקופת-השירות הארוכה יותר שלנו, והתירגול המתמיד בפעולה בלילה. הרי זהו נכס ששומה עלינו להוסיף ולטפחו.

(1) הדברים נכתבו מספר שנים לפני עלייתו של היטלר — שעה שצבאה הקטן של גרמניה של או היה מושחת (כצבאה של בריטניה באותו זמן) על שירותם של מתנדבים לשנים רבות. — המ ע ר י.

על פריסת הפלוגה

הרשימה הניתנת בוק, על פריסת הפלוגה, היא פרי עטו ומחשבותיו של מפקד פלוגה ישראלית שנתנסה, עם יחידתו, בקרב הסתערות על אחד ממשלטי ה"צומת" הנוודים בדרך לנגב. בין השיטין של רשימתו ניכר הנסיון למצות ולעצב את לקח נסיונו ואף לבחון ולבדוק, בהתאם לכך, כמה הנחות מקובלות. בין היתר מנסה הכותב לערער על תוקף הנחות היסוד של תרגולת הקרב ואף לשתור את ערכה בשדה הקרב, אך מן הראוי להעיר כי בעוד שתרגולת הקרב אינה באה לשמש אלא בעיקר לקרב התגובה במגע פתע (Encounter Battle) הרי עיקר הנימוקים המובאים כאן לסתירה מבוססים על נתונים של קרב יזום.

אחד להגיב על מעשיו של הצד השני הפועל כנגדו. ובאשר לחיל הרגלים, הן צריכות להתבסס על סגור לותיה המיוחדות של היחידה הפועלת. במיוחד חשוב הדבר לחיילות שאין באפשרותם לחפות ברוב מספרם על שגיאותיהם.

את ההסברה לקציני חיל הרגלים יש לבסס על ניתוח מעשי של אופי פעולותיו של החיל הזה, ולדחות כל מורשת שאבד עליה כלת. אמנם, המעמסה העיונית על הצניי בתיהספר הטקטיים תגדל עקב כך, פשטות ההסברה אולי תאבד, אך המבחינים החמורים — שעל בוגרי בתי הספר למפקדים לעמוד בהם בשעה שמציאות שדה הקרב מפריכה תורה שלמדו — מחייבים את הדבר.

*

נעבור אם כן, לבדוק את בעיית הפריסה של הפלוגה. המדובר הוא בפלוגה, משום שבתנאים תקינים זוהי היחידה הקטנה ביותר העלולה לפעול עצמאית בשיתוף עם גשק מסייע.

בראש וראשונה יש לקבוע כי את הפריסה יש להסביר במושגים של אופי הפעולה — ולא במונחים של טוח כלי הנשק של האויב. נבדוק את ההסברה המקובלת. ברור, ברוב המקרים שתצפית האויב מגיעה למרחקים העולים על טוח כלי הנשק שלו. כשהאויב מגלה אותנו, אף אם אינו יכול להזיק לנו בכלי נשקו, הרי הוא משיג מספר דברים המוספים לכוחו: א. הוא יודע את עצמת כוחנו; ב. הוא יודע את כיוון ההתקדמות שלנו, ומתוך ניתוח פני השטח יוכל על נקלה לשער את תכנית הפעולה שלנו; ג. יתר על כן, הוא יכול לקבוע כמעט בוודאות, על יסוד ניתוח תכנית הפעולה שלנו, מה הן ידיעותינו על מערך כוחותינו — ולהכין לנו הפתעות. הסברה מקובלת היא, שהפריסה מגלה את עצמת כוחנו. אך אויב מנוסה יכול להעריך את עצמת הכוח העולה עליו גם לפני שזה נפרס. קביעת מקום הפריסה מתוך התחשבות בטוח כלי הנשק של האויב הכשילה את רוב התקפות הצבא המצרי

הפתרון לשאלה מתי יש לפרוס את הפלוגה ניתן, בדרך כלל, על יסוד הטנח של כלי הנשק המופעלים ע"י האויב. פתרון כזה, שהוא פשוט ונוח מבחינה מטודולוגית, אין כמוהו המטביע מושגים מוטעים במוחו של המפקד הצעיר.

פתרון זה נובע משלוש הנחות מוטעות: א. שהפריסה כפוייה עלינו נגד רצוננו ע"י האויב ומשום כך יש לדחותה ככל האפשר; ב. שהתנועה הנוחה והרצויה ביותר היא תנועה במבנה מכונס; ג. שהפריסה אינה דרושה אלא לצרכים טקטיים מידיים, כלומר לצרכי השלב האחרון של הפעולה, במגע ישיר עם האויב.

כל מי שהיה חייב לבדוק את בעיית הפריסה לצורך קרב, ולא לצורך תרגול בלבד, ודאי נוכח באיזו מידה מופרך הפתרון הקובע את הטוח היעיל של גשק האויב כנתון יסודי לפריסה. שורש פתרון כזה מונח לא באופי הקרב של ימינו, אלא בתולדות מבני הקרב. עם הופעת כלי הנשק מהירי האש בשדה הקרב, היה המבנה המכונס מבנה היסוד של היחידות הלוחמות. רק באיטיות רבה, ובתוקף המציאות בשדה הקרב, באו מבנים מפורזים במקום המבנה המכונס. מכאן נובעת ההסברה שהפריסה כפוייה על ידי האויב, ושיש להשהותה ככל האפשר.

הסדר המקובל בהוצאת יחידות לקרב, זה המחייב תנועה מרוכזת למקום המערכה, אין לו בעצם, ולא כלום עם הפתרון המקובל בענין הפריסה. אבל הפתרון וביסוסו, הנובעים כפי שהוסבר, מתולדות מבני הקרב, היא מורשה מיוזרת, שיש להפטר ממנה במקום שהיא קיימת, ולהמנע ממנה במקום שטרם חדרה אליו. יש צבאות בעלי מסורת ארוכה, בהם לוחמים הוגי דעות צבאיים לשרושה המוחלט, ומצביעים על כל התקלות הנובעות ממנה.

הסברות לנוהג בפעולות טקטיות חייבות להנתן על יסוד ניתוח מציאות שדה הקרב המודרני, המכתיבה אותן: על יסוד ניתוח אפשרויותיו של צד

התנועה ושל השליטה על נקודות טקטיות בתוך מרחב הפעולה ע"י עצם החזקתן, וכפי שמוכיח הנסיון, אפקט משותף של שתי יחידות שכנות נוצר על-ידי שליטתן על נקודות טקטיות. כלומר — שליטה כזו כשלעצמה יוצרת אפקט טקטי, גם בשעה שאין בידן ליצור כל אפקט אש משותף.

„עקרון החסכון בכוח“ מחייב פריסה מכסימלית, המאפשרת ניצול מלא של כוח יחידות-המשנה. עקרון זה מוגבל רק ע"י עקרון אחר אחד: „עקרון הריכוז“. עקרון זה קובע, שיש לרכז בנקודה המכרעת את הכוח הגדול ביותר הדרוש בה, ופה, שוב, יש להדגיש שאין עקרון זה דורש את מכסימום הכוח הניתן לריכוז באחת נקודה. שכן, יהיה בזה משום הפרת עקרון החסכון בכוח. כלומר, אפשר לסכם את הענין כך: יש לפרוס את הפלוגה בהרחקים כאלה, שיחייבו כל יחידת-משנה להפעיל את מלוא כוחה, בתנאי שיאפשר את כל הריכוז הדרוש בנקודה המכרעת. הרחקי יחידות-המשנה מותנים באפקט הטקטי המשולב שלהן — לאו דוקא אפקט האש — וזה מאפשר הרחקים גדולים. הריכוז, הדרוש להכרעה — ייקבע ע"י עצמת כוח האויב בנקודת ההכרעה. שונה יהיה הריכוז הדרוש להכרעה במוצב-שדה, מזה שבקטע של קו-הגנה — או בפעולת השתלטות על מרחב — וכו'. והרי זוהי הדגמה של התנחה, שצוינה לעיל, כי את הפריסה יש להסביר במונחים של אופי הפעולה.

הדרכת מפקדי חיל-הרגלים בבתי-הספר הטקטיים, המיוסדת על תרגולת הקרב לשלביה, הופכת את ענין האיגופים לפעולה מכנית, וע"י כך מאבדת את כל יעילותה. פעולת האיגוף מוסברת במונחים של „זווית הבטחון“ בין אש-הרתק וציר ההתקדמות של כוח-ההלם. כלומר, גם בענין זה, שאינו אלא אחד מגילויי הפריסה, מובאים בחשבון הצרכים הטקטיים המידיים, שבמגע ישיר עם האויב, כלומר השלב האחרון של הפעולה — שלב ההכרעה. ובוגרי בתי-הספר הטקטיים שוב עומדים במבחנים חמורים בשעה שהם נכנסים לקרב, כי מיד מתברר להם שהאיגוף כשלעצמו, כלומר יצירת „זווית הבטחון“ בין אש-הרתק ובין ההתקדמות של כוח-ההלם אינו מוסיף לכוח ההכרעה ולא בלום. לעתים קרובות כרוך האיגוף בבזבוז זמן, והכרעה מהירה

(2) מבלי שישפיע כאן הגורם של החפיפה בטוח היעיל של נשק היחידה הפועלת.

על מוצבינו; כי לאחר הפריסה, שנערכה על יסוד שיקול זה בלבד, היתה מתחילה התמודדות בין עצמת כוח האש של מוצבינו וכוחה המספרי של היחידה התוקפת שבנתה בעיקר על גלי הסתערות הבאים בזה אחר זה. באופן זה תמיד משאיר התוקף בידי המגין את כל יתרונות ההגנה על ההתקפה. בלא להתיר לעצמו אף אחד מיתרונותיה של ההתקפה, פרט לרוח התוקפנית (אשר, בנסיוננו אנו, לא היתה ברוב המקרים נועזת יותר מרוח ההגנה שלנו).

מכאן נובעת המסקנה, שבשעת שיקולי המפקד ביחס לפריסה, עליו להביא בחשבון את תצפית האויב, ולא דוקא את טוח כלי-נשקו. גם אם נניה שהפריסה היא אמצעי מניעה נגד היפגעות באש האויב, האם נכון לאמר שהיא גם אמצעי מניעה נגד היפגעות בתצפיתו? ברור שיש להשיב על כך בשלילה. ועל כן, יש להסיק מכאן שהפריסה חייבת להיערך לפני ההתגלות לתצפית האויב, — אם אין לנו ענין להתגלות לפניו.

אחד הנימוקים המקובלים נגד פריסה מוקדמת הוא קשי השליטה ביחידות-המשנה. אך שוב, מדוע עלינו להמשיך ולחשוב במונחים שאבד עליהם הכלח? קשר האלחוט, והסימנים המוסכמים, פותרים לחלוטין את בעיית השליטה על יחידות-המשנה.

נבדוק עכשיו ענין אחר. מתי מנוצל יותר כוחה של יחידה: כשהיא פרוסה או כשהיא מכונסת? נוכל לקבוע בודאות, שכוחה מנוצל יותר כשהיא פרוסה, מכיון שאז מופעל כוחן של יחידות-המשנה באופן מלא יותר. מסקנה הגיונית מזה היא, שמוטב לפרוס את הפלוגה כך, שכל אחת מיחידות-המשנה תהיה מסוגלת להפעיל — או תהיה מחויבת להפעיל, — את מלוא כוחה. יתכן שאפשר לקבוע כמכסימום ההרחק שבין יחידות-המשנה את הטוח המכסימלי המאפשר לכל שתי יחידות שכנות ליצור אפקט-אש משותף. אמנם, גם הרחק זה אינו מכסימלי, כי אם הפלוגה משתפת בפעולתה מכונסת-ידיה, הרי המרחק בין יחידות-המשנה יוכל להיות גדול יותר, ומכונות-הירי תישאנה באהריות לתוספת כוח-אש לכל יחידה, במקרה הצורך. אך ניתוח מעמיק יותר יגלה, שגם הגבלה זו של הרחקי הפריסה אינה מוצדקת. האפקט של יחידת קרב אינו נמדד רק לפי אפקט האש שלה, כי אם נקבע כך, — הרי נתעלם מהגורמים של

(1) בדומה, למה שהיה מקובל בצבאות שונים בראשית מלחח"ע השנייה. עיין במאמר „תמורות בטקטיקה במלחמת-העולם השנייה“ — מערכות ג'ו, ע' 51.

יותר עשויה לבוא בהסתערות חזיתית מידית, תוך חיפוי-אש עצמי. האיגוף המכני הגלוי לעין האויב, נותן לו זמן להתאושש מהרכאון הראשון, האוחז בו עם התחלת ההקפה, ושהות לערוך את כוחותיו, כך שמול הרתק הוא מציב כוח אש קטן בלבד, ומרכז את עיקר כוחו בללום את מכת ההלם. מזור ביותר, שכשם שמלמדים למפקדים צעירים את המרחק המדויק מהאויב לביצוע הפריסה, כן משגנים להם את המרחק המדויק לביצוע האיגוף.

הבה נבדוק, מהי מגמת האיגוף? האפקט העיקרי הנדרש מאיגוף הוא הפתעה ביחס לכיוון ההסתערות. לכן, לפעמים עלול כוח הרתק להיתבע לבצע את ה"איגוף", על מנת להשאיר בידי הכוח ההולם ציר התקדמות מתאים. ברור, שמוטב שלא להגיע יותר מדי את יחידת האש, על מנת שלא לדחות את העסקת האויב, אך שיקול זה רחוק מלהיות אבסולוטי. אף התנהגותה של יחידת האש — אינה צריכה לגלות, שכל מטרהה היא העסקת האויב באש. עליה לנסות לעשות עליו רושם כי עמה נמצא עיקר הכוח וכי ממנה יבוא גם ההלם. כי יש להניח שגם האויב מכיל את תרגולת הקרב, ואם לא ישוכנע שיחידת האש היא יחידת ההלם — יצפה להלם מכיוון אחר.

האיגוף עצמו חייב להיעשות בהסתר מלא, ואם למען השגת ההפתעה חייבות היחידות המאגפות להאריך את דרך התנועה שלהן, עליהן לעשות זאת ללא היסוס. השליטה המרכזית על היחידות הפועות לות תבוצע באמצעותם של אלחוט ושל הכנון מדויק לפני התפצלות הכוח.

התנהגות כזו של יחידות האש וההלם תחייבן לעתים קרובות להיפרס בהרחקים גדולים ביותר, על מנת לזכות בריכוז מתאים בנקודת ההכרעה. אין להמנע מפריסה זו ויש לבצעה בהתחשב באופי הפעולה, כלומר — בגורמים המכתיבים את אופן השגת ההכרעה. ושוב: אלה עלולים לחייב את הפריסה זמן רב לפני שהיחידות נכנסות לטוח היעיל של נשק האויב.

דברים אלה אינם מאבדים את תוקפם גם בפעולות לילה. בכל פעולה שתוכננה באופן המניח את הדעת, והמבוצעת כשטח שהוכר במידה מספקת לפני ביצועה, יש להימנע מריכוז מיותר, הניתן להיפגע בנקל והשולל מיחידות המשנה את האפשרות להפעיל את מלוא כוחן. עם זאת יש לזכור את העקרון הקובע, שבלילה יהיו הרחקי היחידות קטנים יותר מאשר ביום. מרחב הפעולה בלילה יהיה קטן יותר משני טעמים: א. — חוסר

האפשרות לדייק בקליעה למרחקים; ב. — חוסר האפשרות ליצור אפקט טקטי ע"י השתלטות על נקודות טקטיות המרוחקות ממוצבי האויב. האפקט הטקטי ייוצר כאן אם הנקודות הטקטיות שתתפסנה תהיינה קרובות אל מוצבי האויב במידה כזו שהוא ירגיש בצמצום מרחב תמרוניו ובסכנה למוצביו. כביום, כן בלילה, יקבעו ההרחקים בין יחידות המשנה בהתחשב עם האפקט הטקטי ההדדי של כל שתי יחידות שכנות על מערכות האויב, ואי אפשר להשפיע השפעה טקטית על מערכות האויב בלילה — עם הראות המוגבלת שלו — אלא מקרוב. קירבה זו אל מוצבי האויב — מחייבת ממילא צמצום הרחקי יחידות המשנה (מובן, שהמדובר הוא בפעולת לילה שאף תוצאותיה חייבות לחול בלילה, ולא רק למחרת בבוקר; שכן, במקרה האחרון, לא יהיו עקרונות הפעולה בלילה שונים מאלה של פעולת יום).

לכן, מוטב להסביר לחניכים בבתי-הספר הטקטיים שצמצום ההרחקים בלילה נובע מתוך הצורך לפעול בקרבת האויב — ולא, כפי שמקובל להסביר, מתוך חשש שהיחידות, תאבדנה אחת את השניה, זוהי הסברה פשוטה מדי, ואינה מדגישה למפקדים, החייבים להבין את עקרונות הלחימה ביסודם, את העיקר.

הפריסה, כחלק מהפעולה בכללה, מקורה ביזמת היחידה הפועלת. ברגע שהפריסה מוכתבת ע"י תגובת האויב — עוברת היומה לידינו, אף אם נקבע מראש היכן עלול האויב לחייב את הפריסה, ואלו על המפקד לשמור בתכנונו על יזמה זו מכל משמר. התכנון חייב להביא בחשבון את עובדת הימצאו של האויב במקום ואת אפשרויות תגובתו. אך עליו להיות ערוך באופן כזה, שכל יזמה מצד האויב תהיה נדונה לכשלון מראש, על-ידי כך שלא ישאיר כל מקום לאפקטים מכריעים של הגבות מצד האויב על הפלוגה הפועלת. בידי הפלוגה הפועלת לכפות את רצונה על האויב בכל שלב של הפעולה, באופן שתכפה עליו את ההרגשה שכל תגובה מצדו אינה עלולה לשנות את תכנית פעולתה. ברגע שהאויב מחייב ע"י אשן את היחידה הפועלת נגדו להפרס — עובר חלק מהיזמה לידינו, אך כל יזמה אינה עוברת לידינו כשהוא פותח באש על יחידה פרוסה, הממשיכה בביצוע תכניתה, בלא לגלות כל שינוי במבנה או בתכניתה, שהוא נובע מתגובת האויב. ואויב, שאינו מסוגל להשפיע על יחידה הפועלת נגדו, כמוהו כאויב מנוצה.

סימון שבילים במדבר יהודה

אסונות מקריים להביא לידי אסונות שיטתיים. והשנית: יש לדאוג לביצוע הסימון כך שהסימנים יראו במקום זמן רב ביותר ולא יהיה צורך לחדש אותם לעתים תכופות מדי (צבע בלתי דוהה!). הוהלטה, אם כן, לבצע קודם כל סימון בקטע של שביל לשם נסיון וללמוד ממנו על צורת הסימון, מקום הסימנים, ארגון העבודה היעיל ביותר (הדבר היה קשור אז בהבטחה מוזיינת וכו'). הזמנו בחוץ-לארץ — שוויץ, צ'כוסלובקיה, פולין וצרפת — תקנוני-סימון בהרים. תקנונים אלה כתובים בצורת חוברות והם מאושרים על ידי מיניסטריונים מתאימים. למדנו את שיטות הסימון והגענו לפתרון הקרוב לשיטה הצינית.

בתכנית שמנולב לכך, שבבילים המצטלבים אסור שיהיה להם צבע שווה, כי הדבר יגרום לטעויות בהצטלבות. שני שבילים סמוכים ומקבילים צריכים להיות בעלי צבע שונה. בהקפדה מיוחדת יש לסמן את נקודות ההסתעפות של שביל, כדי שלא יעברו לידו מבלי להרגיש בהסתעפות. בעיה עיקרית התעוררה בקשר עם סימון נקודות-מים (מעיינות מותקנים, בארות, גבים), כי מטרת הסימון היא לא רק להבטיח התמצאות, אלא גם לכוון לנקודות-המים. פתרנו את הבעיה על-ידי כך, שכל נקודת-מים שמקומה בשטח תוסבר במורה-דרך מיוחדת. כל סימן וסימן בהרים רשום לידו מספרו הסידורי, כך שכל נקודת-מים (או כל עצם אחר הראוי לציון) קל להסביר את מקומה החל מהסימן הקרוב לה ביותר.

שבועות מספר לפני פרוץ מלחמת השחרור יצאנו למדבר-יהודה וסימנו כ-3 ק"מ של שביל החוף מעין-פשהה עד ראס-אל-פשהה. כדי למנוע מחיקת הסימנים על-ידי בדויים השתדלנו לסמן מעל-גבי סולם מתקפל שהבאנו אתנו. הסימן עצמו (בשביל החוף) עשוי פס אדום בין שני פסים לבנים. את הסימון יש לבצע אך ורק בצבעים הבאים הנראים יפה ממרחק: אדום, כחול, צהוב, ירוק, ותמיד בין שני פסים לבנים. רוחב כל פס הוא 5 ס"מ ובס"ה גובה הסימן 15 ס"מ, אורכו 20 ס"מ, לידו המספר הסידורי של הסימן. את הסימנים צובעים על גבי סלע שיש לגקותו קודם לכן.

בשנים האחרונות התפתחה תנועת משוטטים במדבר יהודה: הודו ההרים והגוף הפראי רוח הגבורה השורה במבצר מצדה, שני אלה משכו את הגוער המאורגן. אם כי התנועה הלכה וגברה, הרי לא קם כל מוסד שיטול עצמו להיות המארגן, מורה הדרך והמפקח על הטיולים באיזור מסוכן זה. ואמנם, ברבים האסונות שנגרמו ורק מול הוא שלא נגרמו אסונות חמורים יותר.

על שני קשיים עיקריים יש להתגבר במדבר-יהודה: א. הריחוק מכל מקום ישוב יהודי וגם לא יהודי, וב. הצמא — מיעוט מקורות המים בחבל זה.

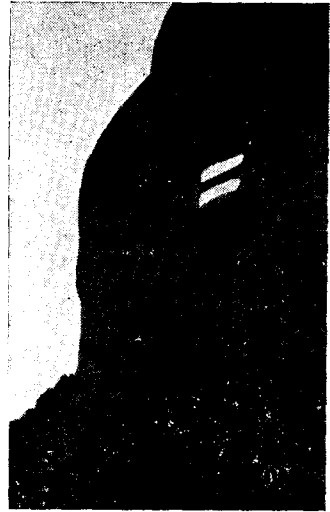
כדי להתגבר על קשיים אלה צריך לדעת: א. היכן נמצאים מקורות המים הסמוכים לקו התנועה ומה מצבם בעונת הטיול הנידון, וב. יש להבטיח את ההתמצאות בזמן הסיור במדבר. כלל פשוט ישנו במדבר: איבודת את השביל שבחרת בו — איבודת גם את מקורות המים לידו. ושוב אין כל נדאות שתמצא מקורות מים אחרים, וספק זה הוא הגורם לדכאון ולאפסית-כוחות. ודאי-עקא: ההתמצאות במדבר-יהודה בדומה לאיזור הרים השופים אחר, היא קשה מאוד. גורם נוסף לכך הוא שהמפות, בקנה-מידה 1:100.000, אינן מספיקות כלל בשטח הררי זה הגורר על-ידי בתרונים (קניונים) עמוקים ותלולים והעשיר ב"ארובות" אנכיות, ואם אתה תועה ומנסה לבחור דרך חדשה, מי יערוב שלא תגיע אליי החום? גם המפות של חלק ארץ זה אינן מדוייקות במידה מספקת. זאת ועוד: לא תמיד עמדה על הגובה ידיעת השימוש במפה ובמצפן. נוסף על כך את הצורך לנוע לפעמים בלילה. ענין ההתמצאות והשמירה על קו-הדרך הופך להיות דבר שבמזל. לפני כשש שנים צצה בי מחשבה שיש לעשות דבר, והוא: לסמן בסימנים במדבר עצמו את השבילים העיקריים, ובפרט אלה המובילים למצדה. שיטה זאת של סימון שבילים בהרים קיימת בכל ארץ טרבותית ונוכחת בסימנים למיניהם שהובילוני בהרי טרה, בקרפטים, באלפים הצרפתיים והשווייציים. השיטה מצטיינת בפשטותה וביעילותה הרבה. לכל שביל צבע הסימנים משלו, והמשוטט דואג רק למצוא בדרכו את הסימנים בצבע הדרך אשר בחר בה. הסימנים מאשרים לו כי, אכן, לא טעה מהדרך הנכונה ובמקרה של אי-ודאות — יכוון אותו הסימן לשביל הנכון.

למרות כל המאמצים וההשתדלויות לא נמצא המוסד אשר יראה לעצמו ענין בתכנית זו, עד שחל מפנה בסוף שנת 1947. לאחר התעיה שקרתה אותו זמן לשת קבוצות גדולות של מטיילים, אשר איבדו את דרכן ונשארו בחוסר-מים, התעורר בכמה מוסדות ענין בהצעת הסימון השבילים במדבר. נוצרה קבוצה יוזמת שכללה כמה מתלמידי סמינריון-הקיבוצים — אנשי בית-הערבה ופלמ"ח ניקים ותיקים. עובדה תכנית כללית של סימון רוב השבילים הידועים כבר, ובעיקר אלה המובילים למצדה. תשומת-לב רבה הקדשנו לכללי הסימון. ואין הדבר פשוט כפי שהיה נראה ממבט ראשון. סימון פויו עלול לגרום אי-הבנות, ומכאן ריבוי תעיות, שפירושו: במקום

לבסיסנו, לאורך השביל היינו הטיילים הראשונים שניצלו את הסימנים כמורה-דרך, ונוכחנו שאכן זהו פתרון פשוט ומצויין לשאלת ההתמצאות במדבר.

המלחמה שפרצה מנעה בעד ביצוע ההכנית. אולם עכשיו יש לדאוג גם לפינת-ארץ פראית זו ולפתוח אותה לתיירות-פנים ערה. נזכור שהאופי המיוחד של מדבר יהודה והעובדה שהלא אינו מכוסה שלג בחורף (והירידה העמוקה מתחת לפני-הים) יכולים להוות כוח מושך גם למשוטטי-הרים מחוץ-לארץ. קיום גבול בין-לאומי החוצה מעכשיו את המדבר אינו צריך להפריע, לכאורה, לתנועת הטיילים, בדומה למצב הקיים בשטחי הרים באירופה ובאמריקה בהם גובלות שתי מדינות — שם מובטחת תנועה חופשית מעבר לגבול עד ידי הסכמי-תיירות בין-לאומיים. אולם למעשה תהיה התנועה בשטח הערבי תלויה במצב הבטחון שם.

סימון שבילים אינו דבר המיוחד למדבר-יהודה. בעיה זו חשובה מאד גם בהרי הנגב. לעומת זאת, במישורי הנגב יש לסמן נתיבי תנועה לפי שיטה אחרת. גם במישור המאוכלס יש צורך בסימון לשם הפניית הטיולים מהכבישים לדרכי-משנה ולפיתוח הטיולים לידיעת-הארץ.

בחירת מקום כל סימן וסימן דורשת שיקול ותשומת-לב ישנם מקומות שהשביל ברור למדי והסימן בא מדי פעם לפעם רק לשם אישור הדרך למטייל. אולם ישנם מקומות והשביל אינו ברור כלל או ישנן כמה אפשרויות של מעבר — שם יש לסמן לאורך השביל שנבחר במרחקים כאלה, שהעומד ליד הסימן האחד יראה את הסימן הבא. לעתים, כדי למנוע הליכה בקו בלתי נוח, מוסיפים בין הסימנים האלה סימני-ביניים, כך שהמשוטט לא יסטה אף לרגע מהדרך הנוחה ביותר. (בקטע הנ"ל שסומן ישנו מקום שממנו רואים בבת אחת 4 סימנים). אולם לא די בכך: יש תמיד לזכור שתנועת המטיילים תתקיים בשני הכיוונים ולכן יש לבחור את מקום הסימן כך שיראה משני הצדדים. ואם אין הדבר אפשרי יש להוסיף סימן שייראה מהכיוון השני. בממוצע סימנו בקטע הנסיון 8 סימנים על ק"מ-אורך של שביל. בחורנו

„רבעון הצבא“ הבריטי על „הגנה“ במחנות-קפריסין

ישגת ארץ-ישראל. נשק-קל הוברח למחנות דרך מנהרות חפורות בערמה ע"י קבוצות-בורחים מאור-מנות היטב. הם עברו אימון בנשק, תרגילי-סדר, קפ"פ, קרבות רחוב, הטלת רימונים, איתות בפנס ובדגלים, עזרה ראשונה — בקיצור, כל סוגי האימון הצבאי. גברים ונשים היו שווים בכל; העלאות בדרגה ניתנו לפי המגיע. מבלי להתחשב במין. האי-מון בנשק נעשה בהשאי. אך כל היתר בגלוי. בערב-ביום הרצו קציני „הגנה“, אשר לחמו בבריגדה היהודית או בצבאות בנות-הברית, על טקטיקה, ארגון ותרגולת-קרב. האימון הצבאי היה יעיל ביותר וה-משמעת חמורה.“

(אפריל, 1949)

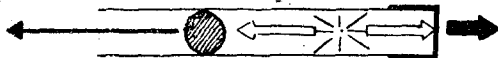
„בכל אחד ממחנות המפעלים בקפריסין היה חבר אנטי-צבא קבוע, אשר היו למעשה הבריטים היחידים אשר הורשו להכנס למחנות. כל הניתול הפנימי של המחנה נעשה ע"י ועדת-מחנה שנבחרה ע"י היהודים, ואשר אליה הועברו כל המזון והציוד במרוכז. המחנות נשמרו מבחוץ ע"י מגדלי-תצפית או ע"י פטרולים מעבר לתחום הגדר. — — —

ועדות המחנה היהודיות אירגנו כיתות „הגנה“ שהיו אחראיות למשמעת ולפעולה המשטרתית במחנות; הם אירגנו והקימו אגף לציוד ואספקה, אגף רפואי, בתי-ספר ואימון צבאי. דבר אחרון זה היה מעניין ביותר; כל הגברים והנשים הבריאים בגופם אורגנו ביחידות צבאיות, כשלב הכנה למלחמה לה-

כלי היריה ללא רתע

עקרונות הפעולה

כמובן, מתוך ההנחה ששניהם בלתי-תלויים במידה שזה בחיכוך בעצמים אחרים). כאמור

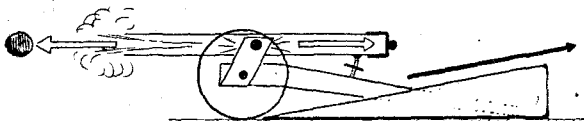

הכוח הפועל על שתי המסות — שזה (אם כי התוצאה — שונה).

הכוח הפועל על פתחו האחורי של הקנה — הוא הפתח הסגור — נקרא רתע.

ד. בציר 4 מוצגת הצורה הראשונה של התותח. הקנה, הסתום מעברו האחד ע"י בריח, מוצב על פן. בשעת יריה פועלים שוב כוחות שונים על התותח ועל הקלע. כוח הרתע, הפועל על התותח, נבלע ע"י בלימת הגלגלים, וע"י היתדות, העוצרים בעד תנועת התותח לאחור.

בתותחים מודרניים שואפים לכך, כי הכלי לא ינוע ממקומו בשעת היריה, לשם כך מניחים לו

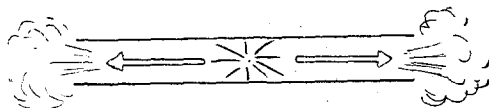

לקנה לגלוש לאחור, בנתיב "פסים" מיוחד, עד למרחק מסוים — ובשעת גלישה הוא נבלם בהתמדה. כוח הרתע מתבטל על ידי חיכוך, בילום והענגת הכן אל הקרקע. במידה שגדל הכוח הפועל על הקלע, טעונים הקנה והפן חיזוק יתר, כדי לספוג את מהלומת כוח הרתע הגדל באותה מידה. הגדלת הטוח והקאליבר גורמים, איפוא, לעלית משקלן של התותח. לשם השלמת קלע למרחקים וקוקים לכלי יריה שהוא כבד מאד יחסית, וממילא קשה מאד לטלטול, כדי להתגבר על קושי זה הורגש הצורך בכלי יריה שמשקלו מועט; ולשם כך חייבים לבטל את הרתע, שהוא הסיבה העיקרית לכובד-משקלו של התותח. דבר זה נתאפשר בכלי היריה ללא רתע.

ה. פשמשוים את משקלי הפגזים ואת משקלי כלי-היריה של "הארטילריה המסורתית" — לעומת הנתונים של כלי-היריה "ללא-רתע", מתבלטים כאן ההפרשים העצומים שבין האחד לשני. והרי כמה דוגמאות, הלקוחות מכלי-יריה גרמניים במלחמת-העולם השניה:

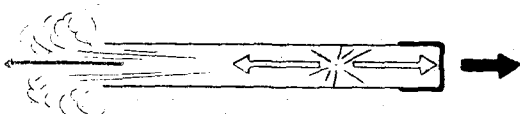
כאם נבוא להשוות את העקרונות הטכניים של כלי-היריה בעל הרתיעה לאחור עם העקרונות המונחים ביסודם של הכלים ללא-רתע — הרי דוקא מתוך השואה כזאת נוכל לעמוד, ביתר קלות, על תכונותיהם המיוחדות של האחרונים. למטרה זאת מובאים להלן, שלבים-שלבבים, תהליכי-כי-היסוד, של פעולת היריה, וכמובן, שתוך כדי הנסיון להשיג פשוטות מכסימלית בהצגת הענינים, מההכרח הוא גם לותר על ציון כמה וכמה פרטים וגורמי-משנה חשובים למדי.

א. בציר 1 מתווה התפוצצות של מטען לא-גדול של חומר נפץ בקנה הפתוח בשני

צדדיו. הגזים הנוצרים נפלטים משני הפתחים במהירות שווה. הקנה עצמו אינו נע.

ב. בציר 2 סתום אחד הפתחים, המטען הקטן של חומר-הנפץ פועל גם כאן, לכתחילה בכוח שווה לשני הכיוונים, ובמקרה שהקנה עצמו חפשי לתנועה — דוחפים אותו הגזים בכיוון הפתח הסתום (ואלו הגזים האחרים — נפל-

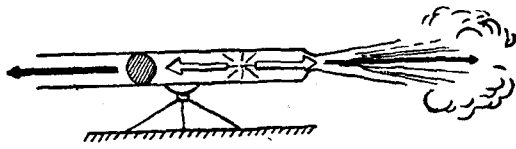

טים דרך הפתח הפתוח). לו היה הקנה נתון על מסילה חלקה בתכלית — היה גולש עד כלות כוח הגזים הפועלים על הצד הסתום.

ג. בציר 3 שוב סתום אחד הפתחים, אולם מהעבר השני של מטען חומר הנפץ נתון בתוך הקנה קלע. עלינו לתאר לעצמנו, שוב, את הקנה כחפשי לתנועה. הגזים המתהווים עם ההתפוצצות פועלים בכוח שווה הן על פתח-הקנה הסתום, והן על בסיס הקלע. שתי המסות

הקלע והקנה — נפרדות, בכיוונים מנוגדים. היחס בין מהירות תנועתם של הקלע והקנה הוא הפוך לגודל המסות שלהם (כלומר, ככל שקטן משקל החומר של הקלע בהשוואה לזה של הקנה, כן גדלה מהירות הקלע לעומת זו של הקנה. —

לחרוג החוצה הגזים, נעשה צר יותר. את מקומו של הקלע השני (בציור 5) תופשת, איפוא, מסת הגזים הנפלטים דרך הפתח המוצר, — והיא מאזנת עתה את קנה התותח. הרתע מתבטל לגמרי,

כלי-היריה	הקוטר	משקל הכלי בק"ג	משקל הפגז בק"ג
תותח-השדה	75 מ"מ	1.300	6,5
הוביצר-השדה	105 מ"מ	1.900	15
התותח	105 מ"מ	5.200	15
ההוביצר	150 מ"מ	5.400	43
המרגמה	210 מ"מ	13.000	120

דהיינו, שהתנודות ביחס-המשקל, שבין כלי-היריה לפגז, הן כאן בין 1:108 — ועד ל-1:200! השקעה עצומה של מתכת, מנגנון ומשא ותובלה. מחוץ לזה שכלי-היריה החדש של הארטילריה ה"מסורתית" הנו מכונה מורכבת למדי, הרי עצם משקלו וגודלו מכבידים על השימוש בו ועל הובלתו. הגם שהמנוע הקל על פתרונה של בעיית התובלה, הרי בכל זאת נמשכת הדרישה של ה"צרכן" הצבאי לכלי-היריה שיהא כבד פחות. ועד כמה שאפשר — מבלי שייגרע מיכולת-האש שלו. לצורך זה אחזו באמצעי של "בלמי-לוע"; בקצה-הלוע קובעים מין "חיי-שוק", בו נקלטים — ומופנים אחורה, באפקים מיוחדים, — גזי-הלוע. ע"י כך נגרע מכוחו של הרתע. אכן, הפחתת משקל הפגז שנתאפשרה ע"י כך, לא היתה כה גדולה שתשפיע על כובדם של כלי-היריה ועל קשיי טלטלתם.

ועל כן — אין להשיג הפחתת-משקל בת-ממש של הכלי אלא ע"י ביטול הרתע מעיקרו.

1. בציור 5 לפנינו, מחדש, קנה הפתוח משני העברים, אלא שנתונים בו שני קלעים, משני עבריו של המטען. עם היריה פועל חומר הנפץ במידה שווה על שני הקלעים, בעלי מסה, דהיינו — גם משקל וגודל שווה. הקנה אינו זע.

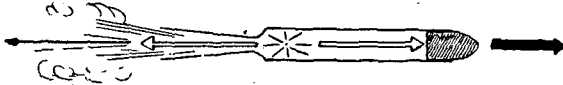
הרתע מתבטל, כי הקלעים השווים בשלבים מהקנה במהירות שווה בכיוונים מנוגדים. הכן חייב רק לשאת את הקנה בלבד — מבלי שיצטרך גם לבלמו — ויכול הוא על כן להיות עצמו קל-משקל ביותר.

לפנינו, איפוא, עקרון התותח ללא רתע — הגם שאין להשתמש בו בפועל, שהרי כדי לשמור על חיי אנשי-הצוות יש למנוא ההזליה תחליף לקלע, הנורה אחורה.

2. בציור 6 נקבע באחורו של התותח מפלט — דהיינו, הפתח האחורי של הקנה, דרכו צדיכים

כשסכום המסה של הקלע במכפלת מהירותו, שווה לסכום מסת הגזים הנפלטים, במכפלת מהירותם. מכאן, שכמות הגזים היוצאים דרך המפלט, חייבת להיות גדולה, יחסית, ועליהם להיפלט במהירות גדולה. ואמנם, זהו עקרונו של כלי-היריעה ללא-רתע, הנקראים גם, בשל משקלם הקל, "תותחים קלי-משקל", ובשל מפלט-הגזים שלהם — גם "תותח-מפלט".

3. דוגמה נוספת לנשק לא-רתע הוא הנשק הראקטי. בציור 7 לפנינו קנה, שפתחו האחד הולך וצר ובפתחו השני מוברג ה"קלע", במובנה המצומצם של המלה — תא-חומר-הנפץ. לפנינו כאן הצורה הראשונית ביותר של רקטת-אבק-השריפה. בהפעילנו את אבק-השריפה שבקנה, טועל לחץ הגזים הנוצרים במידה שווה על בסיס-הקלע שלפנים

ועל ה"מפלט" שמאחור. הכוח הפועל על בסיס הקלע מפעיל את הראקטה בכיוון נגדי לכיוון שבו נפלטים הגזים החוצה דרך ה"מפלט". בהיות מסת הראקטה, לחלקיה, (תא-הקלע, תא-החומר-המניע, המפלט — ובמשך חלק של זמן הטיסה, גם אבק-השריפה המניע) גדולה יחסית — יש צורך בחומר-מניע רב, ליצור כמות מספקת של גזים מתקני-השיגור שמהם "נודות" הראקטות אינם בעצם אלא נתיבי-התחל, המקנים להן את הכיוון ואת זווית התעופה, מבלי שימלאו תפקיד בתהליך ה"יריה", המתהווה כולו בתוך הרקטה. נתיבים אלה אינם נתונים, איפוא, לבלאי רב וההעמסה עליהם מועטת יחסית. לכן הם קלי-משקל וניתן לצרפם, קבוצות-קבוצות, למתן מטחי-אש חד-פעמיים (Salvo) למען מנוע ערבוב-פרשיות בין אלה לבין תותחי-ה"מפלט" ההפשיים-מרתיעה, שתוארו מקודם, — מכנים את מתקני השיגור של רקטות כ"כלי-יריה רקטיים", ואלו את הראשונים — ככלי-יריה "ללא-רתע".

(המשך יבוא)

באת מערכות

אגרות קוראים

הכוח העברי העומד בהתהוותו נקוק להבהרת המשפחה
לגיבון הצעות, להקטת פרכים.
"באת מערכות" נלעבה עמאקא להעצמת הרהוריו
והישליו של קהל הקוראים ואנשי האג. אצל באתו זו
יובל הקורא הער, החורף לבאות הכוח האמיתי אשיותו,
להעביר על אלגים אתהככים, לערער על הנחות מקובלות
להיות יוצא להצעות אהלות אמתקות.

לקראת שנויים בצבא

על זו, שתשמש את החייל המשוחרר עצמו. פירושו
של דבר זה, שוב — אפשרות קליטה של משפחת-
עולים נוספת.

בתנאים בלתי רגילים, גם גישה לפרובלימות
"רגילות" צריכה להיות בלתי רגילה. בכל העולם,
במשך מאות בשנים היה מקובל, שהחייל הוא לוחם
למעשה — עליו להתאמן למלחמה, או כל הפחות
להיות דרוך למלחמה. אולם, אצלנו יש צורך להק-
טין במידה מכסימלית את זמן האימונים (וזה —
אחרי הקטנה מכסימלית של מספר המגויסים
הכללי) ויתר הזמן — 9—6—3 חודשים מ-12 חדשי
שירות — באם תהיה זאת שנת-שירות בלבד —
יש להקדיש לעבודה פרודוקטיבית.

ושוב דוגמה, כדי להסביר את המחשבה: נגיד,
שלפי הסכם עם הלבנון עלינו להחזיק על גבול
הלבנון שני גדודים. שמא אפשרי לשלוח מחצית
מפלוגותיו של כל גדוד לעבודה, והמחצית השנייה
תמשיך בתמרונים ושמירה. הלא הפלוגות האלו
יכולות בינתיים לסלול כביש, או להכשיר קרקע
לכמה נקודות התישבות, או אפילו לבנות משהו
בנקודות התישבות עתידה לעצמם. הפלוגות העוב-
דות תמצאנה כל הזמן בקרבת גדודיהם. הן תתח-
לפנה מפעם לפעם ותמשכנה באימונים. נשקן יהא
תמיד על ידן מוכן לפעולה. במשך שעה-שעתיים —
תהא הפלוגה מוכנה לקרב. ארגון העבודה והנהלתה
יכולים להיות בידי חיל-הנדסה או שירות טכני
צבאי מיוחד.

עם התקרב תור התמורות בצבא, לקראת שנות
השלום, צצה כמו מאלית הצעה: להפוך את צבא-
ההגנה לישראל — לצבא-ההגנה-והעבודה לישראל.
כי החזית שלנו כיום — היא חזית קליטה עליה;
ולקלוט עליה אפשר, רק ע"י עבודה ויצירה.
להשגת מטרה כזאת יהיה הכרח בשנויים לא
מעטים בארגון הצבא ומבנהו. בין שנויים אלה יהיו
כודאי גם הקטנה ניכרת של מספר המגויסים-
בפועל, וגם קימוץ מכסימלי בשירותים בלתי-לוח-
מים. בזמן המלחמה לקחו את כל אלה (או כמעט
את כל אלה), שהיו מסוגלים לשאת נשק, לשירותי
הצבא, מבלי להתחשב אם היה האיש חיוני למשק
המדינה ולפעמים גם מתוך ויתור חלקי על הכללים
המקובלים בשאלה, האם היה האיש מתאים לשירות
צבאי בכלל. ובו בזמן, היה היחס בין יחידות לוח-
מות לבין שירותים מוגזם ביותר.

אולם אם נניח, שארגון-מחדש של הצבא
ורצינונלוציה שלו יעמידו את מספר המגויסים על
המינימום האפשרי וההכרחי — הרי בכל-זאת יהיו
הוצאות הצבא גם אז נטל כבד מאד, כמעט ללא-
נשוא, למדינתנו הצעירה.

אפשר להראות בדוגמה אחת ברורה פירושו של
"חייל אחד" בצבא. המדינה מוציאה על "חייל אחד"
כך וכך מאות לירות בשנה, המתחלקות על אוכל,
בגדים, אכסון, הובלה, תמיכה למשפחה וכו' וכו'.
מצד שני, פועל אחד בבנין יכול להקים, נניח, שתי
יחידות דיוור בשנה. אפשר אפוא לומר, כי קימוץ
בחייל אחד בצבא — פירושו: יחידת דיוור נוספת

לעבודה: הנוער בגיל ידוע, אם לפני השירות הצבאי או אחריו — יצטרך לתת שנה או שנתים נוספות לשירות העם והמדינה.

והרי דוגמה של האפשרי: הנוער בגיל 18—19 מתגייס לשירות המדינה ל-3 שנים. שנה ראשונה — לעבודה, שנה שניה — בשירות צבאי, ושנה שלישית — שוב לעבודה. גילם של עולים חדשים יכול להיות יותר גבוה (אם הם אינם בעלי משפחות). משרדי הבטחון והעבודה ידאגו להחזקתם ולהעסקתם. זהו "משטר הצנע" בשטח ניצול כוחות האדם.

אין, כמובן, לראות את הדברים הנ"ל כ"תכנית" מוכנה ומתאימה לפתרון בעיות הגנה ועבודה. אם כי אין זה גם מהדברים הקשים להכין "תקן" של פלוגת עבודה על כל פרטיה או תקציב של פלוגת עבודה על כל דקדוקיה. אבל לא זה הוא החשוב. חשוב הוא — לנצל את כוח האדם שלנו עד מכוון מוס, וחשוב להתחיל בדבר היכף ומיד. ורק מתוך נסיונות וטעויות נוכל לארגן בצורה הכלית את מאמצי המוני העם לבנות את מדינתם.

וכאן ננסה לתאר לנו תמונה: חטיבה שכבשה את הנגב — מחליטה: לסלול את הכביש באר-שבע — אילת. וליום עצמאות המדינה השני — פותח נשיא המדינה חגיגות את הכביש הנ"ל. כך נחזיק בנגב הכבוש. רק ככה נוכל לבנות את ארצנו. אם חלום הוא זה או מציאות — יגיד הזמן.

?. תרן

אם נקח בחשבון, שיותר מ-50% מהמגויסים טרם טעם טעמה של עבודת-בנין ישראלית (עולים חדשים ונוער מקומי) — גבין, שתהא גם תועלת רבה למדינה בזה שחייל יקנה לו הכשרה מקצועית בשטח הבנין.

יש עוד סיבה אחת משום מה עלינו להוציא לפועל עבודות ע"י הצבא. ישנם מקומות, כגון מצדה או אילת, שהקבלן — העובד לשם רווח רגיל — לא ילך אליהם. הבאת חומר לאותו מקום, השגת הפועלים וכו' יהיו קשים מדי בשבילו. אולם הצבא, בין כה וכה צריך להיות שם, ובשביל צבא זה מוכרחים ממילא להקים מתנות ולהביא אספקה.

מדוע, אפוא, לא יסלול הצבא עצמו את הכביש העתידי (או "אוטוסטרדה") בין באר-שבע ואילת? האם אי-אפשר למצוא מהנדסים-חיילים, מודדים-חיילים, מנהלי-עבודה-חיילים וסוללים-חיילים? האם הצבא לא יכול להשיג כלי-עבודה ומכשירים וזפת? ומדוע לא יקים הצבא את אלף יחידות-הדירור הראשונות באילת?

תורת המלחמה אומרת: כיבוש עמדה — הרי זה רק חצי נצחון. היכולת להחזיק בעמדה הכבושה, זהו נצחון מלא. שמא-טרם נגמרו פעוריותיה של החטיבה שכבשה את הנגב? שמא נצחונה עוד לא מלא?

משרד הבטחון וראשי הצבא צריכים, בזמן הדירוגים על ריאורגניזציה של הצבא, לקחת בחשבון דבר אחד נוסף. במקדם או במאוחר — ומוטב במקדם. — יצטרכו להנהיג אצלנו משטר של גיוס-חובה

כורש אדמיניסטרטיבי ואמנות לחימה — מה עדיף?

קים. בצבאנו אינך יכול לדעת על הקצין אותם הפרטים מבלי לשוחח אתו או לדעת את עברו. אינני מתכוון לבקר את חלוקת דרגות הקצין גות בצבא. יודע אני — ואין הדבר בחינת סוד צבאי — שלא היתה ברירה, שהיה צריך להקים צבא בין לילה ול"להלביש" עליו קצינים. אך הגיע הזמן שהצבא יאורגן על יסודות בריאים יותר.

רצוני להסביר את הסיבה שהניאתני לכתוב רשימה זו. אנסה לצטט מלים שאמר לי קצין בצבאנו — לא ארצי-ישראלי — ואשר שירת לפני-כן בצבא אחר בדרגת קצין-קרבי ("פיטר") ולא "ג'ובניק". הלה אמר לי באחת משיחותינו: "אני מוכרח לומר לך שצה"ל הוא צבא משונה מאוד. מבצעיו כבירים, קציניו הגבוהים ביותר הם

"ג'ובניק או FIGHTER"? — זו השאלה המתעוררת אצל כל חייל בראותו "בעל בוסתן" ישראלי. הבעיה המתעוררת עקב תופעה זו היא: מדוע לא נשאלה אותה שאלה כשעבר על פניך קצין בריטי? — אמנם, אמת הדבר, שבראותך קצין בריטי, או קצין מכל צבא אחר, לא שאלת אותה השאלה מתוך סיבה פשוטה: על קצין בריטי ידעת מלמפרע אי-אלו דברים יסודיים: שהוא בעל השכלה מינימלית, ידעת עליו שעבר קורס לקצינים רציני, בחינות כניסה קשות, המכשילות חלק גדול מהנגשים אליהן, ולעתים קרובות — את כל השלבים המכונים של הסמלוח. כמו כן ידעת עליו — וזהו העיקר במאמר זה — שכל תפקיד או מקצוע בו עוסק קצין זה — הרי קדמו לו השתלמויות, קורס או הכנה מספיק

חטיבתי הזמנתי מכונית להכנת שטחים — אני כותב שתי מלים אלו במרכאות, כי כנראה צלולן היה מאוד משונה באזני קצין-התחבורה החטיבתי, וברצותו למלא את תפקידו באמונה — שלח לי בדיוק ביום ובשעה הקבועים... אוטובוס. הוא התמלא חימה שאני "מסתפק" בגיפ. תמהני עליו שלא שלח לי סקריפר.

דוגמאות כעין אלו שכוחות מדי בצבאנו, ובודאי כל קצין נתקל בהן וזוקף אותן על חשבון ה"בלגן". ומכאן השאלה ששואלים החיילים: "האם קצין זה הוא "פאטר" או "ג'ובניק"? כי ידוע הוא לכל חייל שכמעט כל קצין קרבי — המפקד על יחידה — עבר קורס לקצינים, ולעומת זאת כמעט כל קצין מנהלה, אפסנאי או שלישי — לא עבר. מכאן הרדיפה אחר הזכות לעונד את "סמל המ"מים" של בוגרי קורס לקצינים. אם תשאל חייל מה דעתו על הקצינים, יענה לך: יש שני מעמדות של קצינים, האחד ושל בוגרי קורסים והשני של "פקידים" עונדי עליזות או גפן על כתפיהם. ואני מבין יפה לרגשותיו של כל קצין בוגר-קורס כשמציעים לו "גיב" מנהלתי — "לזה ישנם מספיק קצינים שאינם מבינים בקרב".

כדי לפתור בעיה זו של ה"מעמדות" בקרב הקצינים יש כמה וכמה דברים ואני מקוה שבצבאנו הסדיר, בימי שלום, תפתר בעיה זו על הצד היותר טוב. אך אם אוציא את המסקנות מהדברים האמורים לעיל אוכל לסכם אותם במלים מספר:

דומני כי מועמדים לתפקידים המנהלתיים צריך לבחור דוקא מן היחידות הקרביות, כי רק אלה יודעים צרכיו של החייל הלוחם מה הם. על ידי כך נגיע שהשלד של היחידות יהיה מאורגן כהלכה, ונגיע גם לכך, שלא תשאל יותר השאלה "פאטר" או "ג'ובניק". כי כל חייל ידע שקצין, אף אם הוא נמצא ב"גיב" הוא ממלא אותו על הצד היותר טוב והוא גורם חשוב בפעולתו היעילה של צבא-ההגנה לישראל.

א. ל.

גאונים ממש (וכאן הוא נקב בשמות אלופים, הידועים יפה לחיילינו), מפקדי הפלוגות והמחלקות הם אמיצים ויודעים את המלאכה, אבל קציני המנהלה — אלה המהווים את מרכזי העצבים של היחידות — אותם הייתי משליך הימה". תחילה אדיש הייתי לגבי בעיה זו הקרויה בלשון החיילים "בלגן". אך, בעקבות שיחה זו התחלתי להתעמק בשאלה זו והגעתי למספר מסקנות שלדעתי היה מועיל מאוד לו שמו אליהן מפקדינו הגבוהים לב.

ודאי שמן הדין הוא שמ"פ או מ"מ יעבור קורס לקצינים, אבל אם גם יסתפק בהשתלמות קצרה יחסית, אזי, אם מוכשר הנהו, יוכל לנהל את יחידתו בקרב כמעט באותה הצלחה כמו זה שעבר בית-ספר לקצינים. אך לעומת זה קצין אפסנאי, שלישי, או כל קצין-מנהלה אחר, הממונה במקצועו על יחידות גדולות יותר — לא יתכן שיהא חסר כל ידיעה אלמנטרית בשטח הצבאי, כי בשגיאותיו יכשיל פעולות שלמות.

ולשם הוכחה הרי דוגמאות עובדתיות מספר:

בהיותי בתפקיד באחד המשלטים המותקפים שלנו דרשנו ממטה הגדוד שימטירו אש מרגמות לנקודת קואורדינטה מסוימת. את הידיעה קיבל השליש הגדודי ולתמהוננו הרב לא הומטרה האש למרות שידענו שהשליש, אדם אחראי הנהו, כעבור שעתיים בערך הגיע אלינו השליש, נוטף זעה וטוען כי הוא מתרוצץ בשטח כבר שעתיים ומחפש את הקואורדינטה הזאת ולא מוצא כל סימן לה...

והרי דוגמא שניה: בהיותי בפלוגה מסייעת דרשתי השכם והערב מתקנים אופטיים למכונות-יריה. והנה ביום בהיר אחד בא אלי בריצה הקצין האפסנאי ומודיע לי בפני מספר לא קטן של טורי-ראים: "קבלתי 6 מתקנים, ותתחלק בהם עם קצין המרגמות". לא יתכן שקצין אפסנאי יהיה רק אדם היודע לסחוט ציוד מאלה שמעליו. הוא חייב גם לדעת שיש הבדל בין מכ"י ומרגמה.

הנה עוד דוגמא אחת: בהיותי בתפקיד בקורס

אלא כשקצין התחבורה אינו שולח ולא כלום, ואפילו ידע "הכנת-שטחים" מהי, ספק גם אם הצעתו של א. ל. לפתרון הבעיה היא ההצעה הפותרת את הבעיה. כי קורס המ"מים איננו מקנה הכשרה לקראת התפקיד המנהלתי, כי הובלת-פלוגה או האכלת-פלוגה שני דברים שונים לגמרי הם. יש אולי להשתדל ולשלוח יותר אנשים הממלאים תפקידים מנהלתיים לקורסים המיוחדים לקציני מנהלה.

הערת המערכת:

דבריו של א. ל. הם נסיון להציג בגלוי ובמלוא החריפות את השאלה באיזו מידה ממלאים קציני יחידות השירותיות והתפקידים המנהלתיים את חובתם. אך הבעיה איננה בדיוק כפי שהציגה א. ל.: "באיזו מידה בקי אותו בעל תפקיד במקצוע הצבאי בכלל", אאל קודם כל ובעיקר באיזו מידה בקי הוא במקצועו הו.א. ה"בלגן" נוצר לא כשקצין התחבורה שולח אוטובוס להכנת שטחים",

זה, רק יחסית, לעבודה, שהרי לא יהיו מתנדדי בים כאנשי הפלמ"ח בשעתו, אלא מגוייסי חובה. מתעוררת איפוא השאלה, האם מן החכמה יהיה לתת לחומר אנושי זה ארבעה חדשי אימון רצופים, ושמונה חדשים רצופים של עבודה במשק? חוששני שרוב רבם של המגוייסיים ימאסו במהרה הן באימונים והן בעבודה, ובעיקר חוששני לגורל העבודה, שהרי תאבד כל טעמה באם תהפוך להיות עבודת-כפייה!

לדעתי פתרון מתקבל על הדעת יהיה לחזור לשורת הפלמ"ח, אשר העמידה את העבודה כתנאי לאימונים. יש לקבוע מראש את מספר ימי האימונים הדרושים, ועל כל יחידה יהיה צורך לצבור מספר ימי עבודה כזה אשר יאפשר לה לזכות באימונים אלה. ככל שתהיה היחידה חרוצה יותר בעבודתה, כן תמהר לסיים את תקופת גיוסה ובעוד שמינימום זמן השרות האפשרי יהיה שנתיים בערך, הרי ליחידה מתרשלת יוכל להתארך עד לבלי גבול, ויחד עם זאת, החישוב הקבוצתי-יחידתי של ימי העבודה יהפוך כל פרט בטלן ומשתמט מעבודה, לגורם המעכב את היחידה כולה, ויביא ממילא ללחץ ולהמרצה מוסריים מבפנים, מצד חברת המגוייסיים על אותו פרט, ותמריץ אותו לתרום את חלקו הוא בעבודה.

"פלמחניק"

אם כי אין עדיין בידינו ידיעות מספיקות על התכנית לגיוס הקבע של שנתוני הגזער בארץ, הרי מסתמנות כבר עתה כמה עובדות. אין ספק שתכנית זו מנסה להחיות את מחנות העבודה והאמונים של הפלמ"ח, תוך שאיפה להתאימן להיקף המוגדל, לתנאי גיוס החובה ולעובדת הלגלית של היום. אך מחובתנו לבחון, האם לא תימצא התכנית לוקה לאחר התאמה זו.

הפרט היחיד הידוע היום לאשורו על התכנית הוא חלוקת זמן השרות ל-4 חדשי אימון, 8 חדשי עבודה במשק חקלאי ושנת שרות נוספת במסגרת הצבא.

החומר האנושי בפלמ"ח מורכב היה משני סוגים; אנשי הסוג הראשון, בעיקר חברי ההכשרות המגויי-סות, ראו בעבודה במשק את הכשרתם החקלאית ולמעשה את העיקר; אנשי הסוג השני, יתר המגוייסיים מן העיר ומן הכפר, ראו באמונים את העיקר. שעה שהעבודה היתה רק אמצעי שבא לאפשר להם את אמוניהם. שיטת התקופות הקצרות של 2-3 שבועות הן לעבודה והן לאמונים, הקלה על אנשי כל סוג את התקופה הפחות רצויה לה, וכך לא הגיעו למעשה לידי שעמום.

מאידך, ברור, שרובם ועיקרם של מגוייסי שתי שנות השרות ישתייכו לחלק השני; הווה אומר, לאלה שהעיקר עבורם יהיו האמונים, אף כי גם

תירגול ביריות-שדה

מקנה לחייל הבודד בטחון עצמי ועל ידי כך — אפשרות פעולה מכוונת ומחושבת. כשנשוה את תנאי הנוחיות הנזכרים לעיל, הנתונים לחייל במצב הגנה, לתנאיו של החייל המתקיף — נראה מיד שתנאיו שונים באופן יסודי וקשים לאין ערוך בהשגת אפקט יעיל של אש, התקדמות תחת אש ארטילריה, המאמץ הפיזי והמתחיות הנפשית הדרושים לשם התגברות על מכשולי אש וקרקע, ההכרח בקפיצות קדימה ובזחילה, הדריכות לקראת האפשרות של הפתעה מתדת, והמאמץ להשגת מחסה מאש, כל אלה הם נתונים אשר — לפחות בחלקם — יש להכניסם במסגרת של תרגילי-אש-שדה.

חשוב גם להזכיר כי בהתקפה רצוי לתת עצמאות יתר לכל חייל וחייל, בקביעת המטרה ובבחינת סוגי אש מתאימים, בהתחשב עם הקשיים של המפקד

בחוברת מס' נד"נה של "מערכות" התפרסם מאמר רו של רביסרן בראון על הנושא "תירגול ביריות שדה".

היות ואפשר לקבל מאמר זה כהצעה ממשית לאימון בכלי-נשק ביחידות. הריני מוצא לנחון להדיר גיש מספר דברים המשפיעים לפי דעתי באופן רציני על האימון ביריות אך אינם מוזכרים או מובלטים ע"י הכותב.

כל קצין בעל נסיון בניהול יחידות חיל-רגלים, נוכח בודאי בהבדל היסודי בתנאים של מתן-אש אפקטיבית בהגנה או בהתקפה.

שוחת-האש מקטינה את סכנת ההיפגעות, וכשהיא מובטחת מהפתעה על ידי מכשולים כגון: מיקוש, גדרות-חיל, וכד', ומחוברת עם עמדות שכנות על ידי תעלות קשר המקילות בבקרת אש — הריהי

בבקרתי האש בתנאי התקפה לעומת המצב הסטטי
המרוכז שבהגנה.

לשם כך הושבני שנחוץ להפנות את תשומת לבם
של מפקדים לצורך לתכנן תרגילי אש שדה כאלה
שיאפשרו לחייל אימון באש בתנאים המציאותיים
של התקפה. תרגילים אלה יכללו: החלפת עמדה
תוך כדי התקדמות מאומצת, בחירת מטרה, שמירת
הנשק בעת מעבר מכשולים, בחירת עמדת אש טובה
תוך כוונה להשיג קליעה מדויקת, כשכל אלה נעשים
שעה שהחייל נמצא במצב פיזי השווה למצבו בתנאי
קרב. חשיבותם של תרגילים אלה תעלה אם נזכור
שמחוץ לדיוק בקליעה, גם המהירות היא גורם חיוני
להצלחה.

יש לציין את נכונות הדגשתו של רביסרון בראון

שתרגיל ביריות שדה אפשרי אך ורק לאחר אימון
יסודי "יבש" של החייל, כי הרי אין ספק כי תוצאות
האש נמצאות ביחס ישר לשליטה בטכניקה של
הנשק.

חשיבות מיוחדת תהא להכנסת תרגילי אימון
במתן אש בלילה, דבר שבערכו המיוחד נוכחנו בלקח
הקרבות. יריות לפי שמיעה, ציון מטרה באור רקיטה,
ברק מתכת וצל הנם תרגילים החייבים למצוא את
מקומם בקורס של יריות שדה.

יודעני שדברים אלה אינם מושלמים ואינם ממצים
את כל בעיות האש בתורת הגורם המכריע בטקטיקה
של חיל רגלים. כונתי היתה רק להעלות ראשי פרקים
של בעיה זו, שדאי יבוא לה המשך מעל דפי
"מערכות".

ד"ר חורשתי פריץ

י ד - ל פ ה !

רצוני להפנות את תשומת לב אנשי-הצבא לתור-
פעה שלילית שהתהוותה עם יצירת המדינה. כוונתי
לחוסר כל זהירות בקשר לבטחון ושמירת הסודיות.
נגע הזלזול בסודות הצבאיים פשט בכל חלקי הציבור,
בעתונות ובין החיילים עצמם.

החלה בזאת העתונות. עם פרוץ המלחמה ציפו
בכל העיתונים "מומחים צבאיים" שמיהרו לתת מאמרי
הסברה לכל הפעולות והמבצעים שקרו. לפעמים נד-
מה היה כאילו תפקידם של הכתבים הנ"ל לעזור
לאויב בהסברת כל פעולותינו. הם פרטו את כל השגי-
אות של צבאנו ושל האויב, כיצד נוצלו השגיאות
הנ"ל ואיזה תכסיסים גרמו להצלחה. אכן, בזמן האחד-
רץ מעטו מאמרים מסוג זה, כנראה הודות לצנזורה,
אולם לדעתי המצב עודנו רחוק מלהיות משביע רצון.
לא פעם נתפרסמו ידיעות מזיקות דוקא במאמרים
הרחוקים, כביכול, מכל בעיות צבאיות.

אף העתונות והספרות הצבאית אינם עומדים על
המשמר בשאלות אלה. ספרים שנכתבו על המלחמה
על ידי אנשי צבא נתפרסמו רובם רק אחר גמר
המלחמה, ואין ספק שגם אז עברו הספרים בקורת
חריפה, למנוע מתן כל אינפורמציה שהאויב לא ידעה
והעלולה לשמש לו לעזר בכל תקופה אחרת בעתיד.
לעומת זאת רואה אני שכל הכתבים שלנו מזדריים
לפרסם חוברות וספרים על הקרבות. שלנו, וכנראה
ללא כל בקורת מבחינת בטחון-השדה.

בחוברת "ירושלים לא נפלה" ישנה אינפורמציה
חשובה על מבצעים שונים עם הודעות כיצד הגיעו
ידיעות מהאויב, כיצד התנכלו למארב שלו, מה היתה

השיטה של פריצת חומת העיר העתיקה וכו'.
וגם לגבי "מערכות". החומר המתפרסם ב"מערכות"
כות", הנו חומר תיאורתי וכן חומר מעשי, מלקח
נסיון הקרבות שלנו. חומר זה הוא בעל חשיבות רבה
לא רק לצבאנו אלא גם לאויב, ומוזר הדבר שעתון
כזה הנו עתון חפשי, וכל אדם יכול לרכוש אותו
בכסף.

גם בין אנשי הצבא רבה העוובה בשטח זה. זכור
רני בהיותי חייל בצבא הבריטי היה אחד הנושאים
הראשונים שהסרג'נט דיבר אתנו עליהם — ענין
שמירת הסודיות. בשיחה זו הוזכרנו שאיננו רשאים
לכתוב כל מכתב בדואר אזרחי, שאסור לספר באיזה
מחנה או נמצאים, שאין להזכיר בכתב או בשיחה
כל שמות של יחידות, מספרי אנשים ביחידות, מקור
מות בהן שוכנות היחידות וכו'. הצנזורה השמיטה
כל פסקה שרמזה אפילו לא בכונה על פרט קטן
הקשור בידיעה צבאית. החיילים נזהרו לדבר על כך
אפילו עם בני משפחותיהם. לעומת זאת בצבאנו לא
ניתנת לחייל כל הסברה כמעט על משמעותה של
שמירת הסודיות. פרט ל-2 מודעות מצוירות לא
נתקלתי בכל פעולה המזכירה את הנושא הזה. החי-
לים נזהגים לספר בהפשיות לאיזה חטיבה וגודל הם
שייכים, מספר האנשים ביחידתם, מקום הימצא היחיד
דה, פרטים על גודדיה של היחידה והקרבות שהיא
עברה וכו'. חוסר זהירות זה בא ללא כל כוונה תח-
לה אלא אך ורק משום שאיש לא מצא לנתון לטפל
במרץ בבעיה חמורה זו.

יש לציין, שנדמה שדוקא בשלבי הפקוד הגבוהים

חוסר-זהירות פושע זה. אמנם נעשה משהו בשטח זה בין תלמידי בתי-הספר בסיסמה הגאה של "יד לפד" — אך גם היא דומני לא התמידה.

כלום אפשר לפתור בעיה כאובה זו בשיטות "פר-טיות" ? לדעתי יש צורך דחוף בהקמת גוף מיוחד בצבא שתפקידו יהיו מניעת הסתננות ידיעות צבאיות. מתפקידו יהיה לתכנן את כל אמצעי ההסבר, רה, מתן הוראות, הגדרת מושגים והדרכה לצבא ול-אזרחים וכן לערוך ביקורי פתע בכל מחנות הצבא, משרדים, בתי-קפה, בין החיילים והאזרחים, ואף לנקוט באמצעים חריפים בשעת הצורך. רפאל גת

התבוננות אויבת, אך אמת-המידה של "מערכות" (לניתן לגילוי — ולחייב נתיחה) נקבעת לאחר שבעה עיונים, ולפי תריג המצוות של הוצאה צבאית.

כיצד כותבים...

מאלפת הטענה על חוסר היוזמה וההגבה של "ההגנה" בירושלים עד לתאריך מאוחר ביותר בתיאור הכרונולוגי של המאורעות בספר — למעשה עד למבצע "נחשון" שהיה בראשית אפריל — ומאידך המשפט הקצר והבלתי בולט, האומר "בעיר עצמה היו יחידות מאומנות של ההגנה" שיצאו לפעולות מחץ נגד השכונות הערביות: ואדי-נצ'ה, שיד-ג'ראח, כפר-השילוח, סור-בחר וליפתא". מבלי לציין תאריכים או פירוט אחר כל-שהו לפעולות אלו. לכאורה הכל בסדר — לא הושמט כביכול דבר — אך לקורא נשאר הרושם כאילו באמת לא היתה כל תגובה של כוחות-המגן הירושלמיים.

והרי הערות לכמה מן הטעויות והסילופים: התחבורה בין תל-אביב וירושלים לא הופסקה בעקבות ההתקפה על השיירה ליד סאריס. (עמ' 15). בהתקפה הראשונה על גוש-עציון, לא היתה התקפה של מחלקה יהודית על שיירת מכוניות שבאו מבית-גוברין, להחיש תגבורת לערבים (עמ' 49). אין זה נכון שהערבים, שתקפו את מחפשי הל"ה ליד הר-טוב, ניצלו רק בזכות החשכה מכליון גמור" להיפך, רק בקושי הצליחו אנשינו להחלץ משם. (עמ' 52).

הכוח שתפס את משלטי עשר-הגיא יצא מחול-דה ולא מקרית-ענבים. תפקידו היה להבטיח את מעבר השיירה ולא לסלק מחסומים. אותה עת לא היו כלל מחסומים על הכביש. הכוח לא הפתיע וחקף את הערבים. אלא להיפך, הותקף בעצמו.

קיימת נטיה לחזור על שגיאות חמורות שנעשו בצבא אות אחרים, כגון הרשאת ענידת סמלי יחידות שרנות (ביניהן יחידות סודיות, המתארגנות רק עכשיו) או צביעת מכוניות בסמלי היחידות (צבעים מיוחדים) ובחלקן עם סימון מספרי הגדודים וכו'. בצבא הבריטי, למשל, הכירו בשגיאה זו של סימון מופרז של היחידות באמצע המלחמה, ומחקו מכל כלי הרכב של היחידות את הסימון המיוחד וניסו לטשטש כל זהונוסף של היחידות, דומה שאצלנו התהליך הוא הפוך. בין האזרחים המצב הנו גרוע עוד יותר, וכל אחד יודע מנסיונו דוגמאות אין ספור לכך. אך גם כאן אין מרגישים בפעולה מתמדת ושיטתית למנוע

הערת המערכת: תנוח דעתו של ר. ג. תיאבון ה"פרשנות", מירחי הקרבות — לחוד; ופרסום חומר בעל אופי צבאי ב"מערכות" — לחוד. אין ספק, כי מתפר-סמים בדפוס ובדיבור, דברים לא מעטים העלולים להזין

ברצוני לעורר את השאלה: האמנם לא קיים כל פיקוח ובקורת על ספרים היוצאים לאור בארץ? מנוחך הדבר, שבה בשעה שבעתונות מוחקת הצנזורה כל מלה בלתי חשובה הרי יכול מחבר לספר בספרו ככל העולה על רוחו.

בימים אלה הופיע ספר "להבות בשמי ירושלים" מאת אביעזר גולדשטיין. הספר מנסה לסקור את כל פרשת הקרבות סביב ירושלים, מן ה-29 לנובמבר ועד להתחלת ההפוגה השנייה. מסגרת הזמן היא שלמה איפוא, פחות או יותר, אך אשר לעובדות הרי ספק אם נמסרת בספר עובדה אחת אשר לא סולפה. ממש "אמנות"!

סיכומן של פרשות-קרב היא מלאכה קשה הדרשת סבלנות והעמקה בלתי שכיחים. סיכומה של פרשת ירושלים הוא נושא הדרוש חדשים רבים של מחקר מקיף ומפורט, אשר אינו יכול להיעשות בשום פנים ואופן ע"י אדם אחד, אשר ברור שאין לו ההכשרה המקצועית-צבאית הדרושה לכך.

כנראה מתוך סיבות אישיות משתדל המחבר להשמיץ בספרו את כוחות-המגן בירושלים, ולהצביע על קוצר-הראות של הפיקוד המחוזי; קוצר ראות בהשוואה לכל אותם דברים שהיו "ברורים" לכל ילד ברחוב, ובעיקר לפיקוד האצ"ל והלח"י בירושלים, אשר חלקם במערכה זו, מתואר כאן, אגב, בנופח רב מדי לגבי היחס במציאות. אך אין המחבר מסתפק, בסילוף העובדות, הוא גם באונתן פירושים, ולשם כך אינו נרתע מלצרף ולקשר מאורעות, אך ורק כדי שיופיעו באור הרצוני לו.

בזמן שיירת חולדה מן ה-31 לא נתפסה חולדה הערבית. (עמ' 99-100).

תיאור קרבות הקסטל במבצע נחשון הן דוגמה לכתיבה זו, וכדאי לעמוד עליהם בפירוט מה:

לעמ' 101: א. לא היתה בקסטל מחלקה של אנשי כנופיות ערביים. הכפר היה ריק מתושבים או לוחמים ערביים.

ב. ב-4 לאפרייל החלה התקפת-הנגד הערבית לכיבוש הקסטל ואף הצליחו לכבוש משלט שלנו.

ג. לא היה כל נסיון להתקדמות לעבר סובא מצד כוחותינו.

לעמ' 102: א. בשעת הנסיגה מן הקסטל לא הוקפו כל יחידות, ולא נותקו או פעלו עצמאית.

ב. לא היו כל יחידות שתעו בשטח במשך 24 שעות; אלה שניצלו הגיעו לבסיס עברי תוך 2-3 שעות מתחילת הנסיגה.

ג. מפקד הקסטל לא היה איש "פלוגת נועם", אלא איש מגדוד "מוריה".

ד. לא נשלחה כל מחלקה לאגף את הערבים התוקפים, וכן לא נותקה מחלקה כזו.

ה. הסיפור של מפקד שהגיע בשעת הנסיגה לבית בודד וראה מספר ערבים יוצאים ממנו, ועל הריגת עבדול-קאדר-חוסייני — הוא מצוץ מן האצבע.

לעמ' 103: א. הקסטל נפל ב-8 ולא ב-7 לאפרייל.

ב. שעות מספר לאחר הנסיגה כבר הוחלט לכבוש את הקסטל חזרה באותו לילה, ואין זה נכון שאיש "לא רהרר על התקפת-נגד".

לעמ' 104: א. הקסטל נכבש חזרה ב-0600 ולא ב-1000. והוא נכבש ללא כל התנגדות. ב. הכפר קולוניה נכבש רק יומיים

יותר מאוחר, ולא בזמן כיבוש הקסטל. לעמ' 111: א. בידו, בית-איכסא ונבי-סמואל הותקפו כשבוע לאחר מכן, וכלל לא במסגרת מבצע "נחשון", אלא במסגרת מבצע "היבוסי".

לעמ' 115: משיירת ה-20.4 שהותקפה ליד דיר-איוב לא חזרה אף מכונית לחולדה. כולן הגיעו — פרט לאלה שנהרסו בהתקפה ונשארו במקום — לירושלים. לעמ' 117: את שיד-ג'ראח כבש הגדוד החמישי של הפלמ"ח ולא הרביעי — גדוד "הפורצים".

ועוד כמה הערות לאופי דיוקו של המסופר, הפעם על גוש-עציון והעיר-העתיקה: דרך "בורמה" הערבית — שעקפה את ירושלים — מכביש יריחו לבית-לחם הוקמה למעלה מחודש מארץ חר יותר (עמ' 124).

עיון במפה יראה שאין אפשרות לשיירת מכוניות ל"עזוב את כביש האספלט ולפנות ימינה, בשביל (שאינו קיים) המוליך לבית-טול, ואח"כ שמאלה בשביל שני (שאינו קיים) לדיר-איוב". (עמ' 129). "שדה-התעופה" בגוש-עציון נכבש יום קודם לכן, ולא פונו כל פצועים בזמן הקרבות על הגוש בעזרת "פרימוסים" (עמ' 133).

אין זה נכון שהלגיון הוביל את שבויי גוש-עציון ברגל ליריחו, כן לא התעלל בהם (עמ' 134). אצ"ל לא כבש את הכנסייה הארמנית, ואף לא נמצא כלל באותו קטע של העיר-העתיקה. (עמ' 161).

הובאו כאן רק מספר דוגמאות. אכן, פרשות-הקרב הן נושא פופולרי למדי, אך אין לנצל לפרסום סקירות המתמירות להיות נכונות, אך למעשה אינן מדויקות בהחלט.

אם אין יכולת למנוע בעד הדפסתן על הנייר הסובלני — הרי יש, לפחות, לדאוג להערכה מתאימה בעתונות, כדי להעמיד את הציבור על הסילוף פים שבהן.

ש. ו.

הצעה לשינוי בתרגילי-סדר

של התפתחות המבנים הצבאיים וכלי הנשק השרנים, הן שהשפיעו בעיקר על גיבוש תרגילי סדר בצבאות השונים, ולאורן יש לבדוק את התאמתו של הת"ס הבריטי לצבאנו אנו.

א. בחינה פיזיולוגית.

מבנה גופו של ה"טומי" הממוצע הוא ארוך

תרגילי הסדר הנהוגים כיום בצבאנו הנם כידוע, בעיקרם, אלה הנהוגים בצבא הבריטי. אין כמוכן לפסול את תרגילי-הסדר האלה רק משום שהם בריטיים. השאלה היא, רק באם תרגילי הסדר הבריטיים מתאימים לנו.

אין שום ספק שהבחינות הנ"ל, על רקע היסטורי

את רגל שמאל. צעד קטן ברגל שמאל עוצר את התנועה, הידים נצמדות לגוף, הגוף פונה אחורנית בתנועה אמיצה (בעזרת הכתפיים) על עקב רגל ימין ובהונות רגל שמאל. יוצאים ברגל שמאל ויד ימין קדימה בכיוון החדש.

4. עמוד (מהליכה) — יש לקצר את התרגיל: הפקודה תנתן על רגל ימין, שמאל עוצרת, ימין סוגרת.

5. הכתף נשק — מוצע, שהתנועה הראשונה של התרגיל תיעשה כמו ב"טול נשק". מכאן נמשך התרגיל כרגיל.

6. הצג נשק — מוצע, שהתנועה השנייה מתרגיל זה תיעשה כמו בצבא הפולני. יד ימין לבד תופסת את הרובה, ובתנועת תופה למטה וימינה מציגה אותו ליד רגל ימין.

7. דגל נשק — מוצע, שהתרגיל הזה ייעשה כמו בצבא הצרפתי; בתנועה ראשונה — יד שמאל, האוחזת בקת, מורידה את הרובה למטה, ובאותו זמן הופכת אותו, כשהגחון חוצה. כף יד ימין חובטת

בקנה, ומיד משנה את כיוונה בצורה כזו, שהצד החיצוני של כף היד מופנה כלפי מעלה.

8. הליכה איטית — מוצע לקבל את השיטה הפולנית, של 70-80 צעד לרגע, ללא שום תנור עות. רגלים מיוחדות; הידים מתרוממות כרגיל.

ברור, שבהצעות אלה עדיין לא ימצא הת"ס שלנו את תיקונו. לדעתי יש להקים "מחלקת-נסיונות לת"ס", אשר תבחון תרגילים שונים לפי דוגמאות הצבאות השונים, ובהתחשב עם גורמי האקלים, מזג-הרוח, משך תקופת האימונים וכו'. סבורני, כי בדרך זו נגיע לת"ס ישראלי מקורי וחיוני.

ראש-טייסת א. גולעד

ודק; "עוזי" שלנו בהשוואה, נמוך ובעל גוף. הת"ס הבריטי התפתח, בעיקרו, אצל "חטיבת משמר המלך", אשר כל חייל בה חייב להיות בגובה של 6 רגל לפחות. ברור, שלא כל התרגילים המתאימים והיפים ל"בני-נפילים" אלה יפים לנו.

ב. בחינה רוחנית.

האנגלי הממוצע הוא קר-מזג, בעל אורך-רוח ואדיש. החייל הממוצע שלנו הוא מהיר תפיסה, רגיש, ובעל חוש בקורת, ושונה לחזור מאה פעם ופעם על אותו דבר. גם האלמנט התיאטרלי של ת"ס לגדודי המשמר המלכותיים, אף הוא אינו מתאים לנו.

ג. בחינת האקלים.

תרגילי הסדר הבריטיים מתאימים לאקלים הצפוני. הקר ונטול-השמש. האקלים אצלנו בארץ מחייב גישה שונה לגמרי לתרגילי הסדר.

ד. הזמן העומד לרשות האימונים. הת"ס הבריטי, כשנוצר, נועד לצבא סדיר, אשר זמן השירות בו, לחייל השכיר, היה 5 שנים והמגמה בו היתה לפתח תרגילים קשים ומסובכים ביותר.

והרי כמה הצעות לשנויים בת"ס המקובל:

1. לימין ישר — הרנחים הגדולים והבלתי שווים מקשים מאוד על היישור. משום כך אני מציע לישר ע"י שימת היד על המותן, כשהמרפק נוגע

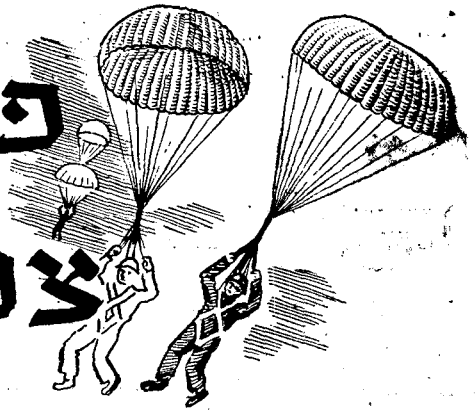
בשכן מימין. דבר זה — ניתן גם לעשותו עם רובה במצב של "הצג-נשק".

2. במקום דרוך — יש להסתפק בהרמת הרגלים עד כדי 15 ס"מ מהקרע.

3. לאחור פנה (בהליכה) — במקום הפניה המקובלת, בעלת 6 התנועות, מוצעת הפניה הנהוגה בצבא הרוסי. הפקודה ניתנת כשרגל ימין עוברת

פשיטת

צנחנים

סיפור
א. א. פירי וצוב

המורחית של קרים — מקרץ ועד סולקט וקארסונזאר. מעל אחד האורות הירוקים, במרחק לא רב מתבלט של נוף הררי העשוי תלעות-גב, הודקו בסיכה האותיות W R. הקולונל עישן ושחק, שעה שאנו חקרנו ועיינו בטוחי-פעולתם של מטוסי-הקרב — „הליליים” — המשיגים את גבולות הנתיבים שלנו, באותות-ההיכר המוסכמים של מגרשי הנחיתה בעמקים וברמות, שסומנו בדגלונים שחורים.

— כאן כבר אין ביכולתנו לנחות כאוירונים — אמר הוא, בהורותו על הדגלונים השחורים — האויב מפקח. אצל ליליוקוב המישים ושלווה פצועים-קשה, ואם נוציא את ה-WR מכלל פעולה אפשר יהיה לפנות את הפצועים-קשה בדרך הים. הוסכם עם מפקדת הצי כי ישלחו אליהם סירות-מנוע מהירות... הכל תלוי בתוצאת הפעולה, לאגוזוב, עד שלא יכבוש ליליוקוב חזרה את מגרשי הנחיתה, נעזר מהים; ואחרי זה — כפי שהיה קודם... נמלא אחרי ההוראה ונספק את צרכי הפרטיזנים בדרך האויר.

— מה האלוט של ליליוקוב, שותק? — שאל באלאבאן. — שותק זה היממה השניה, התישדות האחרונה בכתב-סתרים זהה בדבר הפצועים קשה, אם לשפוט לפי דו"ח מטה הארמיה הגרמנית ה-17, הרי הוכחה הפרטיזנים לעמוד בקרב קשה. הקולונל פנה לאסיה: — הלילה עליך למסור על תוצאות המבצע על „דאבל-ריכטהופן”.

הקולונל ניגש לשולחן, הושיט ידו אל מערכת הפעמונים רבת הצבעים, ולחץ על כפתור ירוק באצבעו הארוכה, שצפורנה מלוטשת.

— מיד תקבלי את הקוד, הומן, אורך גלי-היסוד והגלי-המישני. הקולונל הוסיף לבחון את אסיה בתשומת לב, — ואני מבקש מאוד: עבדי רק בשעות שנקבעו על ידנו. בכל יום תעבדי בומן שונה.

קפיטן, בעל שפמון קצוץ ומכסיף, עיניים חדות שמבטן חודר מתחת לגבות מורדות, — שהופיע לצלצול, פינה דרך לאסיה והלך בעקבותיה לעבר דלת-המתכת, בעלת המספר „12”.

הקולונל הומיננו לשולחן, העביר ידיו על צדעותיו, ופנה — כאילו רק זה עתה נזכר, — אלי:

— מפקד בטליון הגחיתה האוירית — רמז בעיניו לעבר באלאבאן — מסר לי כי לך דעות משלך בדבר אופן

ארגמן השקיעה דרך מעל לים. ההרים השחירה, קדרו. על הארץ, מעל שיחי אשלים, חלף רוח קל, והרים בסיבוב פיסות ניר ועננות אבק.

למכוניות-המשא, שבהן ישבו הנוחתים, ניתן על ידי הוקיפים אותם מעבר לשדה התעופה, המחסום הורד מאחריהן. המכוניות המשיכו דרכן אל המטוס ונבלעו בחשיכה. באחת המכוניות, בתא הנהג, ישב דולניק, מפקד פלוגת-החבלה.

אנו במכונית-הנוסעים, פנינו ימינה ונסענו למטה, לקבל את ההוראות האחרונות. מלבדי ומלבד באלאבאן נקראה גם אסיה, לקבל את מפתח הקוד. ישבה לידי שותקת; את הקסדה סילקה; ושערותיה, שנחפפו לקראת הטיסה, התפורו, בהפיצן ריח של תות-שדה.

אל הביצורים התת-קרקעיים הובילו מדרגותיה של הכניסה, היצוקה בטון. מלחים-זוקיפים בחנו בשימת-לב ובקצב מהיר את רשיונות-המעבר. הנה דלת המתכת האחרונה שתפריה רבוקים במסמרות — ואנו במטה. דלקו גורות חשמל ונשמעו הקולות האופייניים של אויר הנשאב במאוררים. מסדרון, ובצדו האחד דלתות ומספרים עליהן, הינה אותנו אל חדר רחב ידיים, שליד שולחנותיו ישבו ועבדו קציני חיל-התעופה הימי.

בפינה הימנית, על במה קטנה בעלת מעקה, ליד שולחן הכתיבה, ישב קולונל רוז, בעל פנים מוארכות, עם שתי „לשונות”-קרחת עמוקות. על הקיר נמצאה מפת-תבליט של אגן-הים, עם מנגנון אותות-אור, שציינו את תנועת המפציצים. הספרות הדולקות משני צדי המפה ציינו את מספרי המטוסים הנמצאים בפעולה. רדיו-מיקרופון שנמצא ליד הטלפונים איפשר קשר דיבור עם ראשי פלוגת-האויר. בניד ראש ביקשנו הקולונל לחכות, מסר כמה הוראות בטלפון ופנה אלינו: „דאבל-ריכטהופן!” שדה התעופה זה של האויב הוא בעל חשיבות מרובה מאוד בומן האחרון, — הקולונל הדליק סיגריה במצית-שולחן —

הם ריכזו בו את כל מטוסי הקרב הליליים שלהם. שם גם בסיסי אספקה של הדלק, ופצצות-האויר. משם הם חוזלים את נתיבי-האויר הבלקניים שלנו. אחרי שהפעילו את שדה-התעופה הזה, אנו נאלצים להפסיק כמעט את התמיכה בפרטיזנים של הגזרה המזרחית, איוור-הפרטיזנים נתון בהסגר של צבא היבשה ושל חיל-האויר. הנה, די במבט חטוף על המפה כדי לראות את התמונה במילואה — הקולונל ניגש למפת-התבליט ולחץ על הכפתור.

באורות ירוקים גדלקו שדות-התעופה של האויב בגורה

ביצוע המשימה שהוטלה עליכם.

באלאבאן השפיל עיניו ונת צחוק רפרפה על שפתיו הגדולות, הברשניות. הוציא מכיסו מקטרת, ונרתקיקעור עם טבק.

— אך דעות אלו, חבר קולונל, אינן מזדהות עם נקודת המבט של המטה.

— שמה הנמק הצעותיך? דבר, לאגונוב.

באלאבאן, בלי להרים עיניו, דישן את המקטרת ב"גיות הזהב" באיטיות ובאי רצון, כאילו רק כדי למצוא לעצמו עבודה כל שהיא, במצב שאינו מהנחותי.

— ראשית, ראיתי להכרח להגביל את כוחה הפשיטה...

— זה אסור — הפסיקני הקולונל — עליכם לבצע פעולת חבלה ולא פעולת צנחנים, נוסח חיל-צבא. המשימות שלפניכם הן בעלות אופי מקומי. המשך...

— את דרישתי הראשונה — המשכתי — הסרתי כבר בשעה שהקשבתי להוראותיך בדבר אופי הפעולה, והבינתי הכל לפי מפתכם המצוינת...

— התנגדת ליצירת שתי פלגות קרב — לחבלה ולחיפוי? — כאלה היו דעותי, בגלל מספרו המועט של כוחה הנחתית וההכרח לבצע את הפעולה מהר ובהחלטיות, בעזרת כל האמצעים שיימצאו בעליל.

— כאלו היו דעותיך, ועכשיו?

— ועכשיו, דעתי שלי היא, שאפשר להשאיר שתי פלגות, קולונל, אך אבקש להרשות לי להגדיל את פלגת-החבלה על חשבון פלגת-החיפוי.

— למה?

— המטרות הפגיעה מרובות ומפוזרות: מוסכי האויררנים, מחסני הדלק ופצצות-האויר. על הפשיטה להיות מבוצעת בקצב מהיר, חבר קולונל, ועוד לפני שיתעשת האויב ותבורר לו מידת כוחו. לכן יש לספל בכל המטרות בזמן אחד, ולשם כך דרושים יותר אנשים...

— כך... כך... המשך, — הקולונל הסב אהורנית, למשען הכורסה, והמשיך לעקוב אחרי בסקרנות מתגברת.

— פלגת החיפוי, עם המקלעים, "תרכב" על הדרכים, ביחוד על זו — נגשתי למפה, בהצביעי על הכביש לסולחט, — מקום שממנו יכולה לבוא תגבורת. את הכביש יש למקש מיד.

— לפי הפרצתו של לאגונוב הרשיתי להצטייד במוקשים — אמר באלאבאן, בינקו מהקטרת.

— במטוסים תספלו בפצצות מציתות? — שאל הקולונל.

— במציתות וברימונים. מטוסי-קרב אפשר להוציא מכלל שימוש גם ברימון... והחשוב ביותר — הוא הטקטיקה של היציאה-מן-הקרב.

— הבאתי לידעתך, חבר קולונל. — אמר באלאבאן בשקט — לאגונוב רוצה לצאת לא במקובץ, אלא יחידים-יחידים... ובשביל זה...

בתנועת יד עצר הקולונל את באלאבאן:

— לדעתי יש להחליט ראשית בשאלה הראשונה. בדבר הגברת פלגת החבלה; לאגונוב, בכל זאת, יכול לשפוט יותר מאחרים; הרי שעליו, באופן בלתי אמצעי, יהיה מוטל לפתור את ביצוע המשימה. אך מה שגוגע ליציאה מן הקרב — אבקש לשכנע.

— האויב פיתח לעצמו טקטיקה של הקפה והשמדה של פלוגה נוחתת שנכנסה לקרב, חבר קולונל. קרו לנו כבר מקרים, שצנחנים, אחרי שביצעו בהצלחה את

המשימה — הושמדן בעת הנסיגה. לדעתי, יש לשנות את התחבולה הטקטית, לפזר את תשומת לב האויב, להפריע להתמצאותו... לנצל את העובדה, שהאויב חושב בנוסחאות של שיגרא. צריך יהיה להתחמק מבין ידיו ביחידים, בצמדים או שלשות, אך לא יותר מזה, ליער, להרים ואלה נמצאים שם על ידי המקום ממש...

— ואיפה תכנסו אותם אחר כך?

— במקום מפגש שיוסכם עליו. כך, למשל, עושה יחידות סיור של חיל הפרשים.

— שירת בחיל הפרשים?

— לא שירתי בחיל הרוכבים, חבר קולונל — עניתי — עברנו על טקטיקת המלחמה נגד חיל-רוכב בבית-ס הצבאי לרגלים.

הרים הקולונל את השופרת, דרש את "באיקאל", פנה אל מישוהו כאל פלוני בן-פלוני:

— הנוכל לשלוח את ה"יתושון" אל הפרטיזנים... אל מי בדיוק? על הרכס ג'יליאבה. המשימה אחראית — לקבל במקום מוסכם את פני בחורינו. ברדיו? זהו הענין, נותק הקשר. אנו שולחים, אנו שולחים... שולחים את אסיה... ובכן אפשרי? אך צריך זה מיד. את מקום המפגש נבחר עם באלאבאן.

— יספיק? — שאל באלאבאן.

הקולונל נגש למפה, הרהר:

— יספיק, הוא ימריא לפניכם, יטרטר לו עד שם, וירד. ושם ישלח ליליוקוב את הפרטיזנים למקום המוסכם... ואגב, מקום המפגש — כבר שעלה באש, צ'אבאנובקה.

עוד בשנה שעברה העלה אותה מרלבאן באש. באיזור צ'אבאנובקה, לאגונוב.

— הן, חבר קולונל.

— לדעתי — אמר הקולונל לבאלאבאן — צריך יהיה להסכים עם לאגונוב. הם דחשו שם כל כך הרבה נקודות-אש ומשמרות-שריון ניידים, שאין טעם לערוך מערכה. נקריב אנשים לחינם. והרי לא למות שולחים אנו, באלאבאן.

אני מאחל הצלחה!

אסיה עמדה וחיכתה במרחק מה מאתנו. באלבאן התעכב עוד אצל הקולונל. אנו עלינו מהמטה, ועצרנו ליד האשלים.

רקיע מכוכב גחן על רכס המרקוחט, על רמותיו המיוערות, על לשון היבשה החבויה בלילה, אליה יסעו גלים כבדים בדכים ויחזירו את אור הכוכבים במשחקם.

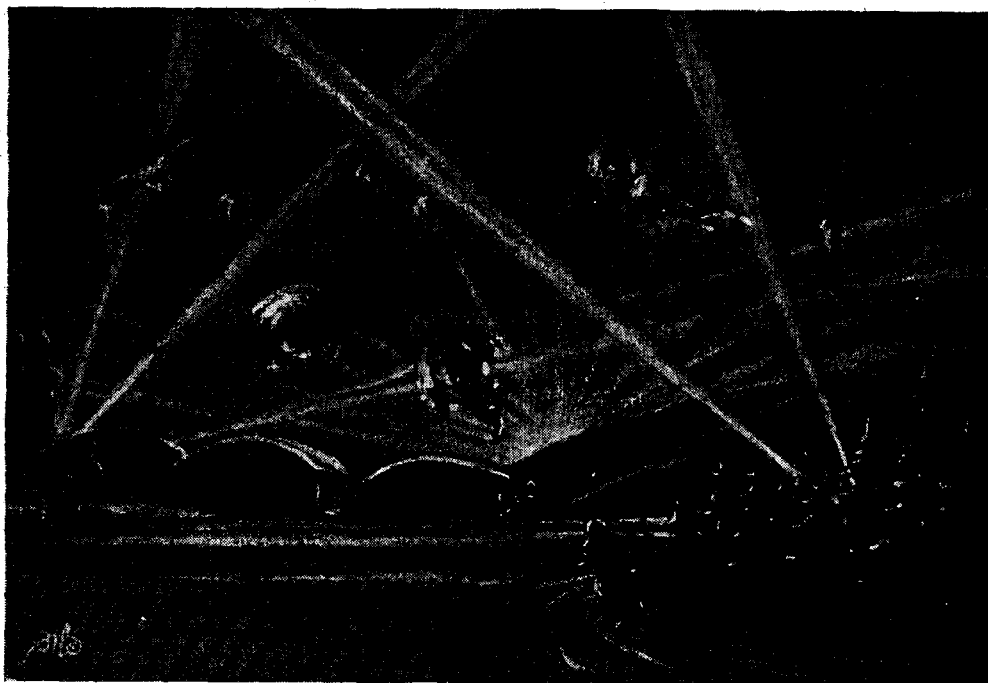
יחד עם באלאבן יסעו לשדה התעופה.

היחידה הסתדרה לה על העשב. ליד המטוסים. עם הופעתנו קפצו הצנחנים על רגליהם, בין דמויות אלו, שהמצנחים הפכו אותן מסורבלות, הבחנתי בדולניק, וקראתי אלי כדו למסור לו את הנחונים הנוספים.

יצאנו לפעולה בשלושה מטוסי הובלה. בידי כל צנחן נמצאו שתי פצצות-הבערה בנות שני ק"ג האחת, תת-מקלע ופגיון. בידי הקצינים ורבי-הסמלים — אקדוחים. לכל אחד היו ארבע מאות כדורים ושבעה רימוני יד.

מהמון — קילו ומאותים גרם שוקולד, שלוש מאות גרם צנמיים, מימיות מלאות כיוול.

כל התעודות, אותות-ההצטינות, כל הגירות והמכתבים נמסרו למטה. המדים שלנו — סרבל, נעלים, קסדה, ילקוטיגב, גם באלאבאן היה לכוש כך, אם כי הפעם היה

בערו שתי מנורות תקרה. ישבו הצנחנים אחד ליד חברו, והתחיים על הברכים. ליד מכונת היריה הצריחית התגבן המכ"ן, במושבו התלוי. הדלת הייתה פתוחה למחצה. באור הירח זהרו בברק הזרחן לוחות המספרים של מכשירי הניהוג.

המנועים הגבירו שאגתם, מתחת לרגלים זעה הרצפה. אני רואה את מרפקו של הטייס ואת חצי גבו. המרפק מתנועע, קצת מתכופף הגב. מיכלי הדלק המדהדים על מסלול החציץ, אל כרס המכונה נדפקים חלקי אבנים — וחסל. אנו באויר. מסתכלים בשעון, כדי לתאם את הזמן עד לדקה אחת. עכשיו נכנסנו לתחום סדרה-זומנים החמור של הפעולה. בעקבותינו ירוצו על מסלול התעופה המכונה השניה והשלישית ויעלו על אותו נתיב-האוויר. משמרות הפיקוח יתנו לספינות הפשיטה האוירית שלנו, המניפות „מפרשים שחורים“ מעבר בלי רקטות-ההיכר. כך, בסודיות, יוצאות לקרב יחידות צנחנים-חבלנים.

ובכל זאת, לא תזניחנו „האדמה הגדולה“. אינה אותות מוסמכים, ככתב-סתרם של אנשי המארס ישוגרו מדפנות ספינות-האוויר שלנו. משק-מבצעים גדול משתלב אל תוך נתיב-המסע שלנו. כך, במערכת השעון, מביא הקפיץ לפעולת עשרות-עשרות גלגלי-שיניים שלובים.

מתוך תא האלחוט מגיעים ציוצי המשדר, ובעקבות ה„דידה-דה“, „דידה-דה“ החדגוני משתלחות אל תוך האתר קבוצות-האותות המחומשות של כתב-הסתרם. לתיקתוק זה מקשיבה אסיה תוך שימת-לב מקצועית. אחר היא עוצמת עיניה, וממשיכה לשבת בריסים מורדים, שדהו בשמש. את פניה, פני נער צעיר, פחוסי האף ומכוסים הגמשים, בוחן ביראת כבוד האלחוטן הצעיר והוא הולך ונרגע לאט לאט. מובנת לנו הרגשתו של הבחורון: כל איש מאתנו כבר נתנסה בזה לפני הקרב הראשון.

עליו רק להסיע את הקבוצה, להצניח ולחזור. — עכשיו יכולים אנו להעלות בזכרונו, עוד הפעם, את שעוריו של הקפיטן הנועז: — אמר לי דולניק, בהתישבו על ספסל המתכת בתוך המטוס — פשיטת צנחנים עסק מענין ונועז ביותר הוא, וחופש פעולה רב ניתן בו לכל משתתף.

— רשם לו בזכרונו — אמר באלאבאן, שבע רצון, בקלטו בחוש השמע החד שלו את מילותיו של דולניק. — משהו זוכר נוכל זה — דולניק טפח באצבעו על חזהו הוא — עוד מחארסוזאס שלידי סבאסטופול, חבר סגן-קולונל.

— נו, נו, זוכר אתה, רבי-סמל! — גער בו באלאבאן בבדיחות דעת.

— לחבלן דרוש הזכרון, בהיותו נוטל עפרון וניר — אמר דולניק — מכשירי הכתיבה הם אצל אסיה, בארגז. — מצאו חנות לצרכי כתיבה! — אמרה אסיה.

הבחורה, בקול לוטף ושקט, עסקה במתן הוראות לאלחוטן-המשנה — בחורון צעיר, שנשלח מביה"ס לקשר והיוצא זו הפעם הראשונה לפעולה. הבחור תלה בה מבט מלא השתוממות, בלי להניד עפעף.

כשהצניחו אותנו מעל לאזורי-הקפה — פנה דולניק כך שישמע רק לי — נתגלה אלחוטן-המשנה כבוגד, והיא בעצמה „הסתדרה“ אתו. אלינא תשמיע לה הגה: אסיה אינה מחבבת זכרונות כאלה. לכן-עורבים זה נקלט כנראה שמע אותו דבר. רואה אתה, באיזה מבט מבוהל הוא מסתכל אליה?

— ולדעתי בהערצה...

רעדה הורגשה בציפוי דוראלימניום של האוירון. מכונאי-המטוס הבריג את פתח ההטענה, בדק את תריסי האיפול שעל החלונות, ועבר לתא.

החבריה עוקבת אחריו. פרצופיהם, בעלי הקמטים היורדים בצדי הפיות והגבות הקמורות, מתחילים להתבהר; והקמטים עצמם מתישרים והולכים. האלחוטן אינו מרגיש בתחילה כבמטים אלו — הוא שקוע בעולמו הרוחני, אך אחר כך מכריח אותו כוח משיכה מגנטי להפנות מבטיו — הוא מאדים, ואגלי זעה נוצצים על מצחו, התוך חזק בעור קסדת-הצנתנים ההדוק. החבריה מתחייכת, הבחורון מוריד עפעפיו וריסו טופחים ככנפי הפרפר.

המטוס עושה דרכו מעל לים ורק באיזור פיאודוסיה עליו לשנות דרכו בתפנית חדה. לכיוון הצי האי קרים. אני מסתכל במצפן. המחוג מרקד: הרבה מתכת בסביבה. אני מחשב את הטית המחט וקובע: לעת עתה אנו הולכים בקורס המקביל לחוף. עוד מעט נפנה ליבשה, כדי להמוק בין פיאודוסיה וקוטבאל. מקום שההגנה האנטריאורית הגרמנית חלשה יותר. בדרך זו אנו טסים לעתים רחוקות, והמפקדה, מתוך זהירות, בחרה עתה מסלול איירגיל זה. אני מבחין: רצועת המצפן נשתחקה. החורים נתרבו ומחט האבזם נעה בהם בחופשיות. לרשלנות מרגיזה זו — אין כבר תקנה עכשיו.

בפעם האחרונה אנו קובעים עם דולניק את פרטי הפעולה. קשה עדין לשער כל דבר מראש, את השינויים תכתבנה המסיבות, אך בכל זאת אנו מחלקים בדיוק את המטרות: את המוסכים מקיפה ומציתה חמישית סטודני-קוב. מיכלי הדלק נופלים בהלקה של החמישית השניה, זו של פרמנוב, איש-הצוללת לשעבר; את המטוסים מצית דולניק עצמו, אני לוקח על עצמי את פיצוץ מהסני הפצצות, הנמצאים במרחק-מה משדה התעופה.

טלטולי האוירון גוברים. נראה שנכנסנו לאזור זרמי-ההרים, העולים, של האויר. אני נזכר בסיפורים על תחרויות הדאונים ליד קוקטבאל.

באלאבאן מופיע בפתח התא, ובהעזרו ברצועת התקרה מתקרב וגוון אלי: — היכון!

אני חוזר על הפקודה באזני דולניק, ומאוון אל אוון עוברת הפקודה את כולם.

לפי דו"ח המודיעיני ידוע לי: בשעה זו מבוצע בשדה התעופה „דאבל-ריכטהופן“ קונצרט של תיאטרון-השדה, שהגיע מסולחת העיירה. הקונצרט ניתן במוסד, העשוי פחיר-דוראלומיניום והנמצא כשלוש-מאות מטר משדה התעופה. בתוך חורשת עצי אלון. מטוסי להקת „WR“ אינם יוצאים היום לפעולה. הטייסים חוגגים היום איתה חג נאצי.

אחר פונות המחשבות אל היקרים, אל ליוסיה, ומחשבות נוגשות אלו נקטעות בשריקת הרוח. דלתות פתח-המטען של המטוס נפתחו. באלאבאן התכופף ליד הפתח. לרגע מבהיקים הכוכבים. אני גותן את הפקודה, החבריה נחפזים אל הפתח ומתחילים להטיל עצמם החוצה.

המטוס מתמרן. הטלטול גובר, אך החבריה זריזים ומנוסים. בכשרון האהזות כזה, בזומה להתולל, ניתנו בודאי בשעתם מלחי צי-המפרש, שלמדו להלחם בסערות בעזרת ידיהם, רגליהם ובעזרת בדי-המפרשים הגס, שנמתח עלי חרבים.

הנה קופץ דולניק, בצעקו דבר מה, פשוט מתוך פהנות; אני ראה את ראשו בקסדה, את קת התת-מקלע. באלאבאן נאחו בידו האחת בצלע הפתח, ובעמדו נלחץ

בגבו אל קיר האוירון טופח בידו האחרת על גב כל אחד מהבחורים, מונה אותם.

בריצה ענינית מתקרבת אסיה. מניעה ידה בתנועה אפיינית לנערה, כאילו להקונד תחל למקומה, וקופצת, ברגלים למטה ומרפקים מפושקים. האלחוטן הצעיר מהסס רגע, ובשעת נטיית המטוס ננפל על ברכיו. באלאבאן מעורד אותו, אף כי ספק אם ברגע זה מסוגל הבחורון לשמוע משהו. אני הודפס בכתפי, הוא מתנועע על ברכיו במהירות לקראת הפתח, פוער פה, כפעור הדג, צועק, אך הרוח מחריש את הצעקה והנער נשמת מן האוירון.

תורי הגיע. המכונה נעה אנה ואנה, כספינונת בסופה הנחיתה נתגלתה. בגולות צבעונין מרקדים וטסים פגוי „ארליקונים“ — בתחילה אדומים, מציתים, אחרים: חודרי-שריון ופגיו-דסק. אור הזרקורים מתפרץ אלינו, זרמי אור החשמל המסנוור מציפים את פנים המטוס. ניצוצות האור נרתעים ניתזים ממרובעי הזכוכית-האטומה שבמשות-האוירון.

באלאבאן מרתיע מלוא גופו אחורנית, אל דופן הפנים. — ומניף ידו. אני נעזר בידי ורגלי, קופץ אל האש. בנשימה עצורה אני הותך בגופי המכודר את קרן הזרקור, יוצא מתוכה — ורק אז אני פורש את המצנח. אני מטלטל מעוצם הפתחו כל כך חזק עד כי אני מתהפך פעמיים-שלוש. אני מפשק את רגלי, בודק את כלי היריה וצונח במהירות בין היפושיות נילקות — כדורים נותבים.

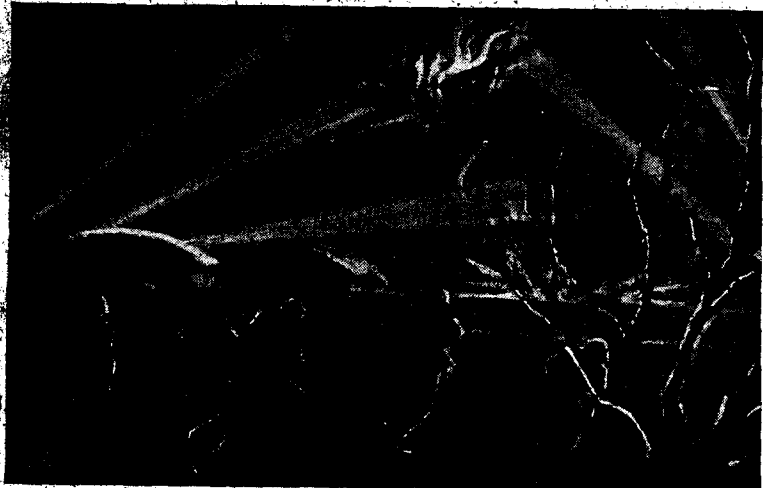
כינסתי ראשי אל בין כתפי, כתמיד בשעת צניחה, והתחלתי מסתכל. שני מטוסים סיימו את ההנחתה, השלישי זה עתה הגיע, והחל לחוג מעל לשדה התעופה. אליו החלו לעוף כפתורי-האור של קלעי התותחים האנטי-מטוסיים. עתה, בהפדרי ממטוסי ומשאגת מנועיו, חזר אלי כוח השמע. שמעתי את קולות הידיה, את שאון מנועי ה-2 „PE“ השלישי שלנו.

המשכתי לצנוח. כל תשומת לבי התרכזה עתה באדמה. נדמה לי לפתע ששדה התעופה חרוש משפכים משפכים. הייתכן כי הפציצו אותו לפנינו? מסתכל: המשפכים נעים. איזה מעשה כשפים? אני מחפש את הסיבה. מרים את הראש ומבין: אין אלו משפכים, אלא צללי המצנחים. הנה געלמים הצללים ובמקומם צצים פרחי משי, דמויות אנשים ניתקות מהם, וניציתים עקצים דקים של אש תת-מקלעים ומקלעים. כוח-הנחיתה פועל כבר, אך האויב מקיים אישו באויר. החיפושיות מתעופפות, נשמעות בבירור התפצהויות, כאילו חודרים דרך נייר: אלה הם כדורים הפולחים את משי המצנח.

סוליותי פוגעות בעשב. אני הורף עצמי כמה הדיפות כלפי מעלה, כדי לחשב את הנפילה. המצנח סוחב ומקרב אותי אל חברי, ואני, בשכבי על צדי, קוטע בפגיון את מצנח-המשנה — מטר מעוקב של משי הטוב לתחבושת, תחת מטפתה, ומתביאו בחיקי. במהירות אני הותך את המצנח. מרכז בשריקה את אנשי ואנו רצים אל שדה התעופה.

לעינינו נפגע המטוס השלישי, על רקע השמים נראה בבירור איך צלליתו השואגת נולקת בלשונות לוחטים, מתפורים, והוא צונח בזוית חדה. עכשיו מתרכזת הלהבה אל זנבו ומתארכת. ומתוכו, מתוך המטוס הבווער, קופצים

* תותח אנטי-מטוסי קל, מדוגמה שווייצרית.

אנשים. לאור הירח אנו מונים עשרים מצנחים. מצנח אחד מתלהט לפתע, גוף שחור, כבר בתעשה, טק בשריקה לכיוון מסה ולפתע במין קול שמי זה אושי לה פוגש באדמה.

המאורעות הבאים מתפתחים במהירות. ההישג חלוף מעתה כולו בקצב. אם נתגלה כוח הנחיתה בעודו באויר, וחיל המשמר של שדה התעופה פתח באש והחיל לשלה את אורות הזרקורים — אסור להתיאש. זהו רק שלב ההתקפה הראשון. האויב זדה, והאש שלו לא תמיד מכוננת מספר הצנחים מוגזם כרגיל. כן יש גם לקחת

מאחרי גדישים מתנבנים אל קן המכונה ומכסים אותו ברימונים. אנו מתרוממים ורצים אל מחסני הפצצה. אתנו הארגונים עם חמרי הנפץ. בשעה שהמיקשים החבלנים מתקדמים, אנו מחסלים את שומרי המחסנים.

החבלנים מניחים את מטעני החומר ונגישים אלי בוחילה. מחסני הפצצות חפורים למחצה באדמה, ומכוסים ברשתות הסוואה ובעישבה, דומים במשהו למחסני ירקנות עצום.

אני שומע טרטור אופנועים בקצה המזרחי של שדה התעופה. ירית מכונות-היריה הגרמניות נעשית קצובה יותר. אנו מתרהקים מהמחסנים. הפיח הסמך ממילי השמנים הבורעים יורד על פנינו, על ידינו, והנשימה נעשית מתוקה ומבחילה.

משדה התעופה עולים בזה אחר זה קולות הנפץ ופוצצות להבות האש בסינוורן האופיני: זהו הבזק הדולק, הלופת את מבני המתכת. והם דולקים באורות צבעונין, מהירים וחסרי עשן כמעט.

רצייתי לדעת מה השעה, אך גם השעון וגם המצפן לא נמצאו על ידי. נזכרתי: בהעורי בידי לקראת הצניחה מהאווירן המתמרן, כנראה קרעתי מעל ידי את השעון והמצפן. כיררתי את השעה אצל אסיה. תחום-הזמן של המשימה היה הולך ומגיע לקיצו. פקדתי לתת את אות הנסיגה. קול התפקעות יבש מאקדה-הרקטות — ובשמים מתלהטים שני אורות ירוקים המתנפצים רסיסים-רסיסים. לעזרת מכונות-היריה של האויב פתחו ה"ארליקונים" באש קרקעית. נשמעת יללהם החותכת באויר של הפגזים האנטי-מטוסיים.

אל שדה התעופה דהרו אופנועי האויב. מעבר סוללות-המחפה, מקום בערו המטוסים, נראו להרף עין מכניות להסעתי-גייסות. אורות זרקורים חלפו על פני העשב. נסוגנו במגמה להגיע אל שפת היער. לפני שהגענו, שמענו קולות מקלעים ותתים: דולמיק הלך ופרץ לו דרך מכונות-היריה המוצבות בפאת היער, חסמו את דרכנו; גם מהעורף התחילו לעקוף אותנו. נושאי-הגייסות כבר פרקו את חיל-הרגלים שהביאו. מחושים לא נראים החלו לופפים אותנו. להשמיד את מכונות-היריה — אי אפשר: הירח היה מגלה את כנזותינו. פקדתי לסגת צפונה יותר,

בשבתון את הפסיכולוגיה של החייל, שלומד לפגוש את האויב בדיקן ממולך, וכאן האויב יכול להופיע גם מלפנים, גם מאחור וגם מהאגפים.

ברגע שמגיע לאדמה הצנחן האחרון והכוח הנחת עובר לפעילות יבשתית, מגיע השלב השני.

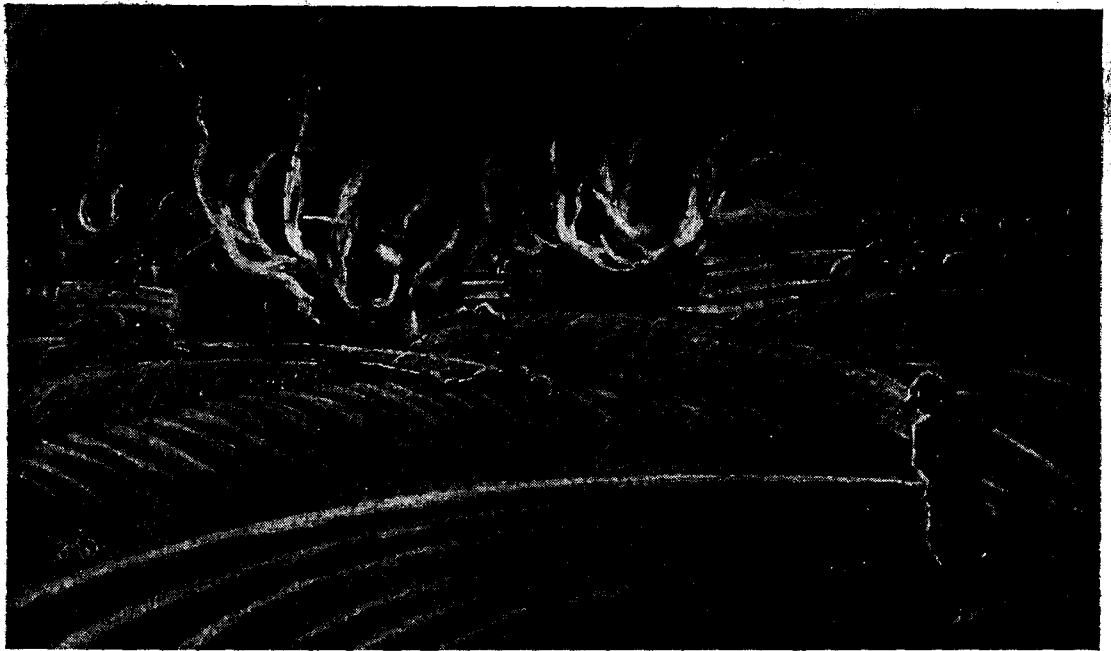
עכשיו על האויב להפגש כבר עם הנחתנים על הקרקע. נוסף לכך, הכוח הנחת מכונן לתכלית, למטרה ברורה, הוא נתון למשימות קבועות מראש; מקום הפעולה נחקר ע"י המודיעין. לעומת זאת, ההגנה נמצאת מופתעת, מוכה ברוחה, מפוררת. מכירים אנו את אויבנו — בעל כושר-קרב הוא בקבוצות, מאבד כליל את עשתונותיו — ביחידות. הקצינים הנמוכים הם חסרי יזמה, ומשגיטקת את הקשר בין המפקד הקשיש והנמוך — מתחילה בהלה: היא-היא הערובה להצלחת הנחיתה.

דולמיק מבצע את פקודותי בדיקנות. פלגתו נתחלקה לפי המטרות. סטודניקוב סוגר על מוסך האוירונים ומסכה אותו בפצצות מציתות. משם נשמע טרטורם היבש של המקלעים שלנו. פרמנוב צריך עוד מעט קט להצית את מחסני הרלק. דולמיק מתקדם לעבר שדה התעופה. אני מנחש זאת, לפי עמודי הלהבות, חילופי היריות הקצרים והזועפים, והתנפחות הרימונים.

אצל דולמיק התפתח "רישום-יד" משלו בפעולות חבלה: הוא צועד: למטרה ברעש מחריש אזניים, בלי לחסוך רימונים ותחמושת, ובצעקות ברוסית ובגרמנית.

בידי כל ההנהגה והפיקוח על הפעולה. הזמן מוגבל, והמקשרים אינם מספיקים לבצע אלא ריצת-התקשרות יחידה והדרכיונית, כל אחד. שלושה אנשים, שסיימו את חלקם בפעולת החבלה, מגיעים אלי בריצה ומודיעים על ביצוע המשימות שהוטלו על חוליותיהם. שלושה מקשרים מסלגת-החיפוי, שהספיקו כבר למקש את הדרך, יוצאים עם סקודותי אל דולמיק — והם גם ימלאו את מקומם של השלושה שנשלחו אלי מפלגת-החבלה.

אני דוחק ומקרב את פלגת החיפוי אל שדה התעופה. יוצאים אל מחסני פצצות-האויר, תלים שחורים, שחסמו את דרכנו (השבנו אותם לסילולת-המפה בשטח מחסני הפצצה) נתגלו כגדישים. מאחורי אחד הגדישים פותחים באש ממכונות-יריה גדולת-קליבר. שני מלחים, בהתחם

ורק פה ושם ירו תתהמקלענים הגרמניים, בבחלה ובעצבנות. כך יורים, כרגיל, ללא מטרה. אות הוא כי אנשי התפוזר ויצאו ליער.

התרוממתי ונכנסתי ליער. מניתי מאה צעדים ותחישבתי. התפוצצות הרעידה את האויר. נדמה היה כאילו סופה בעלת עצמה אדירה תקפה את העצים. הניעה אותם עד כי הגזעים החלו לחרוק — ואחר הסתלקה ביללה ובגלגול רעם. התרוממתי המום מהאדמה והלכתי הלאה. התצלחה אימצה אותי והוסיפה לי כוח. התקדמתי, בהתמסרי לאותו אינסטינקט המוביל את הסוס למקום ישוב באבד הדרך בסופת השלג.

זמן רב עוד ליווני נגוהות השליפה.

התעניתי בצמא. העצים כיסו את האדמה בשלכת סתיו. לטאות רשרשו. הגעתי לערוץ. אולי הוא יובילני למקום מים? ירדתי אל אפיק יבש, שהזכיר לי מקומות ליד מערות בוג'וטסק. ציפיה עכורה, כזו שבמצב הכן לקראת סכנה, ליונתי.

מעל האבנים התקלף האוב. התחלתי להרים אבן אחרי אבן כדי למצוא מתחתה חול רטוב או טיט. האדמה היתה יבשה. התחלתי לחפור בפגיון מתחת לאבנים, אך מים לא היו.

היה עלי למהר למקום המפגש, שאליו בודאי כבר התקרבו והלכו אנשי. הוצאתי מפה. פנס. ולפי האוב שעל העצים התמצאתי לגבי דוחות-השמים.*

מקום המפגש היה מסומן בעיגול כחול. צ'אפאנובקה נמצאה במרחק של כעשרה קילומטרים. הלכתי עד עלות השחר. הייתי צמא. אך בכוח הרצון הייתי מדכא כל מחשבה על מים.

* סימן מקובל הוא בין סוירים ברוסיה, כי האוב צומח בצפיפות על צדו הצפוני של עץ. — המ ע ר כ ת.

שם נשאר המעבר היחידי ליער. בהתקדמו מהר צפונה, התחלנו לצאת מתוך שטח „ההגנה הנחה“ של שדה התעופה.

מכוניות התקרבו על הכביש. בחשיכה נדלקו וכבו פנסים. נראה, שהתקרבה מסולקט תגבורת.

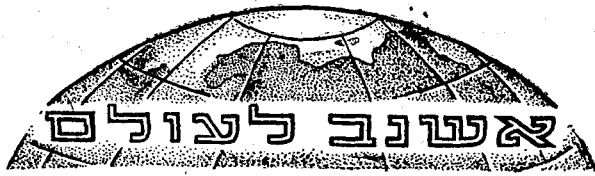
היה צורך למהר. כל עוד הדרך ליער היתה בלתי חסומה. אסיה והאלחוטן התקדמו מהר. השגתי אותם, ותוך הליכה מסרתי את גוף התשדורת: „הולכים בהצלחה אל ג'יליאבה“. לאות, פרידה שרקה הבחורה בשקט, והמשיכה בצעד מהיר.

העשב היבש הגבוה יכול היה, במקרים ידועים, להיות לעזר — אך בינתיים רק האט את התנועה. נוסף לכך גם נודמנו לעתים קרובות מאורות האוגרים, אשר יכלו להיות, למעשה, מוקשים-מוסוים. בקרחת מרובות האבנים וחסרות העשב התחלקו הסוליות כעל קרח. פאת-היער המצילה היתה הולכת ומתקרבת.

לפתע פרצה מן היער מכונית משא. במכונה עמדו חיילים וקיללו את הנהג אשר, יתכן מתוך שינה, נהג את המכונה תוך רתיעות-פתע, והאנשים בארגו נזרקו מצד אל צד.

המכונית נעצרה. הכיתי לחיילים: שיקפצו מהמכונה להקיף את פאת היער. הקצין פתח את תא הנהג וגער בחיילים. הרעש פסק בנייהם. הדלת נדפקה שוב. לאור הירה נראה היטב קנה התת, שההל להתיז ניצוצות עם אש היריות: הגרמני, למען הסדר, החליט לסרוק את פאת היער בכדורים. כדורי הדומדום התלהטו בין השיחים העבותים באורות צבעונין. אחרי זה עבר צרור-היריות על מבוא של היער. נדמה היה, שאל העצים היו מתנפצות מיני צפרי לילה מוארות, כאילו פגעו בלוח הזכוכית.

המכונה התרחקה לה ועכשיו אפשר היה שוב לסמוך על חוש השמע. לא נשמע עוד כלל קול כלי הנשק שלנו

הכושים בצבא ארצות-הברית

בתפקידי שירות ושמשות. וסמלי היה המעשה בטבח כושי. באחת האגיות המותקפות ביום „פירל-הרבור” הנודע, אשר אין אל הסיפון והחל פועל באומץ במכונת-ידיה אנטי-מטוסית. אך התנאים החברתיים המיוחדים, השוררים בספינה שבלב ים קרבו בכל זאת לעתים קרובות את אנשי שני הגזעים בצי האמריקני, והדברים הגיעו עד לפקודה ההיסטורית ב-1946 שהסירה את כל ההגבלות שחלו על ימאים כושים, ופתחה לפניהם — להלכה — את כל האפשרויות בצי. אך למרות פקודה מפורשת זו פשטשים עד היום כשני שלישים מהכושים בצי בתפקידי עזר ושירות בלבד.

חילה-האוויר, אם כי נפרד מחילה-היבשה והפך לחיל עצמאי, קיבל אף הוא באופן עקרוני את המלצותיה של „ועדת-גילם” והריחו מאמן להלכה כושים בכל מקצועות חילה-האוויר, ואפילו כטייסים למטוסי-קרוב ולמפציצים. במסגרת בתי-הספר לקציני חילה-האוויר. כמה כושים משרתים בפועל בתוך היחידות בשיתוף מהודק עם הלבנים. מאידך ניתן הסבר רשמי לעובדת האחרון האפסיר-כמעט של הכושים בתפקידי פעילים בחילה-האוויר, האומר כי הסיבה לכך נעוצה ברמה המקצועית הגבוהה, הנדרשת שם מן המועמד, העולה, כביכול, על יכולתם של רוב רובם של שחוריה-עור.

למרות כל ההחלטות הנאות, רחוקה עדיין הבעיה מפתרון למעשה. קבוצת מנהיגים כושיים, שנקראה לחוות את דעתה, טוענת שמאז סיום המלחמה לא חלה כל התקדמות לטובה, ואם כי חוגי הצבא מצביעים על המספר הרב של כושים שחזרו לשורות הצבא, הרי לא בא הדבר, אלא בגלל מצבם של המתחילים הכושיים בחיים האזרחיים. שהוא גרוע עוד יותר. ועובדה היא, שרובם מועסקים בתפקידי שירות ואינם מצורפים ליחידות הקרביות. נראה כי ההגיון מחייב אמנם „הטמעה” מהלכת של הכושים ביחידות, אך השנאה הגזעית, והדעות הקדומות הרווחות בין כל הדרגות בצבא, עושים את שלהם כדי למנוע זאת. הבעיה נשארה איפוא בעינה. כל נסיון מוגבל ומקומי עם כל הצלחתו הראשונית, סופו להכשל. נתברר שוב, בלי כל מקום לפקפוק, שהצבא רק משקף את המצב הסוציאלי שבין האזרחים ואין כל סיכוי להתגבר על הבדלים אלה בצבא כל עוד לא מצאו את פתרונם במדינה.

אחת הבעיות הקשות — והעדינות — שעלולה לעמוד בפני כל צבא, היא בעית הקליטה והמיזוג של חיילים בני שכבות סוציאליות שונות, ועוד יותר מזה — של מיטוטים לאומיים וגזעיים. אם כי שאלה זו חשובה בלי ספק גם בחיים האזרחיים שבמדינה, הרי ברור הדבר מאליו, שבצבא מוכרח ענין זה להיות חמור עוד יותר ונוסף על בחינתה הכללית (המדינית, החברתית והאנושית) של הסוגיה, הרי כאן לובשת היא גם משמעות צבאית מיוחדת ורבת-תוצאות: כל אי-הצלחה בפתרון הבעיה מתבטאת מיד בחוסר ניצולו היעיל של כוח-האדם בתוך „המכונה” הצבאית; יתר על כן — והיא אזי גם פגיעה רצינית ביכולתם הכוללת של האנשים המשרתים בפועל ביחידות, פגיעה אשר את חשיבותה לגבי כושר המלחמה של הצבא בכללו אין לשער ואין להעריך.

ידועה מכבר ההפליה הקיימת באמריקה לגבי שחוריה-עור, אך במיוחד מעניינים הנסיונות הנעשים כדי להתגבר על הפליה זו בצבא. אם כי במלחמה האחרונה כבר הפכה שאלה זו לבערת, הרי עכשיו היא מדאיגה עוד יותר את האחראים לצבא. עתה, כשבעיני רבים ממכוני הצבא והציבוריות בארה״ב, האויב הפוטנציאלי הוא רוסיה, קשה להתגבר על הרושם הפסיכולוגי הרב של התורות על שיון גזעי המופצות ע״י ברית-המועצות.

בספטמבר 1948 מינה הנשיא טרומן ועדה מיוחדת, שנועדה לחקור את הבעיה ולהגיש את המלצותיה. יש לתנייה, שבמסקנותיה תסתמך הועד בעיקר על הדין והשכונ של „ועדת-גילם”, שהמליצה על ערוב הכושים בלבנים אף בתוך המסגרות הצבאיות הקטנות ביותר. כי **בה כשעה** שההבדלים בהשכלה, במצב הסוציאלי ובפסיכוכו-לוגיה שבין ה„לבן” והכושי הממוצעים הורגשו גם בצבא, הבהיאו לכשלושן של הדיכויים-הכושיות השתורות בזמן המלחמה, נמצא כי דוקא מחלקות-כושיות רבות, שפוררו — לנסיון — בתוך מסגרות גדולות של חטיבות „לבנים”, הצטיינו והשביעו את רצונם של שני הצדדים.

בהתאם להמלצות הנל פורקו המסגרות הנפרדות לכושים, וחלק מהם פוזר, כמחלקות ופלוגות בתוך הצבא האמריקאי. כיום אפשר למצוא כושים, אם כי במספרים קטנים, אפילו ביחידות הממוכנות ובחיל הצנחנים. אשר לצי, הרי היה נהוג להעסיק שם כושים רק

ר ש י מות ק צ רות

ועדת הובר בארה"ב - ומחירי ציוד צבאי

פחתי (לשיכון אנשי הצבא ומשפחותיהם) בארצות הברית, — 18.600 דולר; תותח הוביצר בן 155 מ"מ — 130.000 דולר; טנק "פאטון M-46" (הטנק הבינוני החדש, אשר בא לרשת את מקום ה"שרמן"), — 337.500 דולר; מכונית משורינית — 143.000 דולר (במקום 30.000 דולר, כפי שהיא היתה צריכה לעלות); תלבושת טרופית עולה 124 דולר, מספרים אלה, — לדברי הועדה — קשה, פשוט, לדעת כיצד הגיעו אליהם. יש והם כוללים בתוכם גם את הוצאות יצורם של כלי העבודה והמכונות, בעוד שהללו מיוצרים, ממילא, בתוך תכניות היצור של מפעלי התעשייה של הצבא, ויש והריהם תוצאת פליטת קולמוס, אשר לא נבדקה — והוגשה כהצעה לתקציב, סיבה נוספת לבזבוז ההמוני — מקורה בדרישות הנפרדות של כל שירות ושירות לחוד. עובדה מתמיהה אחרת שנתגלתה ע"י הועדה היא העלמם של 9000 טנקים, אשר אנף האפסנאות ידע עליהם עם תום המלחמה, אך עתה אינו יכול למצאם. עובדה זו התבררה כשרצו לחדש את הטנקים, שהיו מונחים, כביכול, במחסנים שונים באירופה ובאסיה. כגורל הטנקים, כן לא נודע על גורלו של ציודן של 71 דיביזיות אמריקאיות, מ-89 הדיביזיות שהיו לארצות הברית בסוף המלחמה, עומד לרשות הצבא ציודן של 18 בלבד.

לפני חדשים מספר מונתה בארצות הברית ועדה מיוחדת ע"י הנשיא טרומן לבדוק את יעילותו של המנגנון הצבאי, ובאיזה מידה ניתן להכניס שינויים אשר יביאו לחסכון וליעילות יתר. בראש הועדה הרעמד הרברט הובר, מי שהיה נשיא ארצות הברית לשעבר.

הדו"ח שהגישה הועדה היה כולו בקורת חריפה על חוסר היעילות והבזבוז בצבא. הועדה מאשימה את שלושת מחלקות הממשלה, האחראיות, כל אחת, לאחד השרותים הלוחמים (צבא, צי, חיל-אוויר) בה ערכות תקציב מוגזמת ל-1950 — לפי הערכותיה, שסה"כ שלהן לא היה רחוק מ-30.000.000.000 דולר. לפי המצב הנוכחי, תופסות ההוצאות על הצבא 30% מן התקציב הלאומי הכללי.

בין היתר, נכנסה הועדה לפרטי הסכומים הנדרשים עבור כל כלי-נשק וכל חלק מחלקי הציוד לצבא. נמצא, כי מספרים אלה, ככל שהם מדהימים הרי הם גם מאלפים ביותר. והרי כמה מן המספרים, כפי שהוגשו בהצעות לחוק-התקציב של הצבא לשנת 1949-50: — מחירו של מפציץ חדיש נקבע, לפי הצעת תקציב זו לסך בין אחד לארבעה מיליון דולר; אניות מלחמה — מאנית משחית לנושאת מטוסים — 10-150 מיליון דולר; בית-מגורים מש-

חיל-אוויר מיליציוני

חילות אלה קיומם הוא יותר קיום להלכה מאשר למעשה: — כיון שאין כל כננה רצינית להפעילם אי-פעם. אולם יתכן ויהיה בכך משום גילוי לרבים כי מזה שנים רבות קיימים ופועלים בימי שלום — ותורמים את תרומתם בימי מלחמה — חילות-אוויר מיליציוניים לא-קטנים כלל, במדינות כבריטניה וארה"ב. לא זו בלבד שקיומם נמשך עם תום מלחמת-העולם האחרונה, אלא אף נעשו צעדים נוספים להרחבתם ולביסוסם, והם מהווים מציאות צבאית אשר אי אפשר להתעלם ממנה יותר —

אם כי רבים הם אשר כבר כמעט סיגלו את מחשבתם לקיומו של צבא-יבשה מיליציוני, בתורת עובדה בת-קיימא, הרי אינם מעלים עדין כלל על דעתם את אפשרויותיו של חיל מקצועי מיליציוני — בין אם יהיה זה צי-מלחמה מיליציוני, חיל-האוויר או גיס אחר בעל אופי מקצועי וטכני מובהק, בדומה לאלה. אמנם ידוע כי זה שנים שיחזי דות מיליציוניות כאילו קיימות במדינות קטנות; אך דוגמאות אלה — בעצם, כדוגמתה של שוויי-צריה — לא שכנעו את המפקקים, בטענם כי

וביחוד למדינה הזקוקה לפיתוח מכסימלי של יכולת מגן עממית.

גדול ביותר הוא היקפו של הנסיון האמריקאי לקיים חיל-אוויר מיליציוני ממשי. בצד חיל-האוויר הסדיר של ארצות הברית קיים במסגרת החיילות המיליציוניים (National Guard) "המשמר הלאומי האווירי" (Air National Guard). חיל-משמר אווירי זה מונה רבבות טייסים ואנשי שירותי-הקרקע (מספרם עולה, והתקרב עתה ל-40 אלף) מותיקי מלחמת-העולם ומתנדבים-מתאמנים חדשים, הממשיכים באימונים ובתימונים או קונים ראשית-דעת בהם — גם בהיותם נתונים, רוב-רובו של זמנם, במסגרת חייהם האזרחיים. לרשות אנשי חיל זה עומדים כל סוגי המטוסים, שדות-תעופה וציוד, ללא כל תלות וקשר לחיל-האוויר הסדיר. ומעשה היתול (השאוב ממצאות): הדברים הגיעו עד לידי כך, שבמרכזים חשובים מסוימים של חיל-האוויר הסדיר בארה"ב, גדולה הטינה על "המשמר-הלאומי האווירי" שבאותם המקומות, על שבסיסיו, ציודו ותנאיו טובים, כביכול, מאלה שלהם.

על ממדי משמר-האוויר, אפשר ללמוד אפילו מתוך ידיעה קצרה בכרוניקה של העתון המשותף לשלושת השירותים-הלוחמים-האמריקאיים, המודיע על 1500 מאנשי חיל-המשמר האווירי אשר יצאו לקורסי השתלמות מרכזיים שונים בשנת 1949, ומתוך ידיעה אחרת, המדיעה על תוספת מגויים שגרתית של 2 מיוז-גנרלים ו-6 בריגדיר-גנרלים ל"משמר-הלאומי האווירי". וזאת לזכור, כי אף

הקצינים הגבוהים שבגיס זה משרתים, בדרך כלל, (פרט לגרעין מדריכים ומארגנים מצומצם) — שירות מיליציוני.

בדרך הטבע, מדגישים בחילות-האוויר המיליציוניים ביותר את יחידות מטוסי-הקרב, שהם הכוח האווירי הבא בחשבון, בשורה ראשונה, לתפקידי הגנה בפני פגיעות-אויב בארץ ובאוכלוסייה. כך הוא הדבר גם בשוויצריה ובבריטניה; וכדין מטוסי-הקרב — דין מטוסי-התצפית והאזהרה. אולם בצדם של אלה עומדות גם יחידות תובלת-האוויר; וכהשלמה טבעית לדיביזיות-הקרקע המיליציוניות — יחידות המטוסים לשיתוף-פעולה עם חיל-הצבא, ומטוסי-סעד, להתקפת כוחות-אויב. אולם חיל-האוויר המיליציוני של ארה"ב מכיל גם כוחות-מפציצים.

כ"משמר-הלאומי" הכללי, שהוא תוספת מיליציונית לחיל-הצבא של ארה"ב, כן גם ה"משמר" האווירי קשור בארגונו המקומי לכל אחת ממדינות ארה"ב, ורק בימי מלחמה עובר לסמכות הפדרלית-המרכזית, החולשת אז על כלל הכוחות המזוינים של ארה"ב. אלא שבזמן האחרון גוברות התביעות בקרב חיל-האוויר הסדיר להעביר את ה"משמר האווירי", לבסיס פדרלי קבוע — תוך כדי שמירת אופיו המיליציוני השלם.

המשמר-הלאומי האווירי הזה הוא, ללא-ספק, גורם-תעופה צבאי אשר אין לזלול בו, והוא מפריך מעיקרה את הטענה, כאילו חיל-יבועל צביון טכני מובהק הוא מושג נרדף לחיל-קבע מגויים דוקא.

זויות צי"מלחמה

הצי הבריטי הכניס לשימוש סירת טורפדו חדשה, הבנויה מנחך-אלומיניום במקום פלדה. משקלה של הסירה החדשה הנו שליש ממשקל הסירות הוותיקות לה שהיו בשימוש במלחמת העולם השנייה. נעשים ניסיונות לקבוע את המעשיות שבניצול מתכות קלות לסוגי ספינות זה, ומצפים ש"צי" כן יתאפשרו הגדלת המהירות, הגדלת הטווח, ותוספת זינון על גבי הסירה. סירות מסוג זה מנוצלות, כידוע, בעיקר לתפקידי מש"מר החוף, וכן כמניחות וכשולות מוקשים.

כוחות הצי של ארצות-הברית עוסקים כרגע בשינויים גדולים במבנה הצוללות של היום, על מנת לאפשר

להן לפעול מתחת לפני המים ללא הגבלת זמן, ולהגדיל את המהירות התת-ימית ל-16 קשרים ויותר.

השינויים העיקריים מכוונים לחיסול כל-ההנשק שעל הסיפון, מתן צורה הנוחה לחיתוך המים, צינורות-אוויר לנשימה מיוחדים, והגדלת יכולת הסוּר ללה, אשר היא הקובעת למעשה את משך שהייתה של הצוללת מתחת לפני המים.

ה"קיפוד" הוא אחד מכלי-ההנשק שנמנו בזמנם על "הסודיים ביותר" ופורסמו לא מכבר, הוא בא לנצל את הישגי ה"אסדיק" — המכשיר של הצי הבריטי המלכותי להבחנה בצוללת. למעשה אינו אלא סוללה של 25 שיפורי

פגזים, אשר הטוח שלהם הוא כ-300 יארד. 25 הפגזים נשלחים במשך שתי שניות בלבד. עובדה זו, והנטיה הקטנה של השיפודים מן המרכז, משפיעה על הפגזים שיחדרו לתוך המים במגעל, וע"י כך גדל אזור פעולתם. צורת התקפה זו הינה יעילה יותר מפצצות-העומק, מאחר שהצוללת הספיקה לרוב להתחמק מאזור הפגיעה של האחר-גות עוד בטרם הגיעו אליה. ע"י שיפורי-ה"קיפוד", מותקף האויב כש הוא עדין בתוך אזור ה"קרניים האסדיקות" (התוחמות במדויק את מקום הצוללת), ומפקד הצוללת אינו מספיק להרגיש בסכנה, בגלל מהירות הפעלתם של השיפודים. יתר על כן, פגזי השיפוד, שלא כפצצות העומק, מחפור צצים רק בשעת המגע, וכך חש חבר עובדי הצוללת בהתקפה רק בפגוע פגז השיפוד בצוללת.

בעולם שלאחר המלחמה

לעצמתו של חיל-האוויר הסובייטי

(המשך הסקירה „על עצמתה הצבאית של רוסיה“ בחוברת נ"ו)

מטוס מטיפוס זה, הדומות לו מאוד, אולם ארוכות וצרות ממנו במקצת, ויתכן כי אף קלות יותר ממשטס „בואינג“¹ זה. יותר מ-50 מטוסים כאלה נראו בשדה-תעופה אחד; ואחרים, אשר זהו כמעט באותו זמן עצמו בשדות-תעופה אחרים, מרמזים לכך כי בשלהי 1947 היו לרוסיה אולי כ-175 מטוסיים כאלה. ויש הסבורים — אם כי דבר זה רחוק מודאות — כי אפשר הספיקה ליצר עד ל-1000 מהם, אם כי ההערכה האמריקאית הרווחת היא — מ-200 עד 400. אין זה ברור ביותר מה היא התפישה הסובייטית בדבר השימוש העתידי במפציצי צים ארוכי-טווח אלה. נראה כי חיל-האוויר הסובייטי היה מאורגן בשש „ארמיות-אוויר“ — אחת אחת לסיועה של כל אחת משש הארמיות של חיל-הצבא היבשתי. ידיעה אמריקאית אחת — שלא היה לה אישור מספיק — דיברה על כך ש„ארמית-האוויר“, הששית, אשר חנתה לפני-כן במזרח-הרחוק, מתארגנת מחדש, להיותה חיל-פגיעה איס-טרטגי לטוח רחוק, בדומה ל„מפקדת האוויר האיס-טרטגית“ שבארצות-הברית.

המגמה השניה שנתבלטה מאז מלחמת-העולם היא הפיתוח ע"י הרוסים של מטוסי-הדחף-ובמקביל לו מאמציהם לפתח את הראדאר. לפחות ששה — ויש אומרים 9 — טיפוסים שונים של מטוסי-דחף נראו, תוך טיסה, ברוסיה; ולפחות אחד מהמפציצים האמריקאיים, אשר טס טיסות סיור בין אלסקה וסיביריה, „הופנה אחורנית“ ע"י חשרת מטוסי-דחף רוסיים. נראה כי הרוסים שאבו רבות מתכנית המבנה הנסיון הגרמניים כבנין מטוסי-הדחף, ואחדים ממיטב הטכנאים והפננים הגרמים עובדים בפיקוח רוסי. אחד מטיפוסי הדחף הרוסיים דומה למדי למסרשמידט 262 מימי המלחמה. אחד דומה במקצת ל-P-84 האמריקאי. האם הצליחו כבר הרוסים לפרוץ דרך „תחום הקול“² כאשר הצליחו לעשות האמריקאים עם מטוס הנסויים שלהם XS-1 (אשר, אגב, אף הוא

עד סוף מלחמת העולם האחרונה היה חיל-האוויר הסובייטי, באופן בולט, „חיל-האוויר לסיוע מהודק“ — מעין „ארטילריה מעורפת“. הוא עסק אך מעט מאוד בהפצצות איסטרטגיות לעומק ארץ אויב. חשרות-מטוסי מנו בעיקר מטוסי-סער מנימי-כנף, מפציצי צים קלים, מטוסי-קרב יומיים ו„מפציצי-קרב“ (מטוסי-קרב המשמשים גם כמפציציים קלים). אך המלאכה המורכבת של הגנה ע"י מטוסי-קרב ליליים והשימוש במפציצים כבדים ארוכי-טווח לא היתה מקובלת עליו.

גודלו של חיל-האוויר הסובייטי — רב. ניתן לשער, לפי חישוב אמריקאי אחד, שפעילים בו 14.400 מטוסים. יש הסוברים, לגבי אומדנה זו, כי כל אלה הנם מטוסים לוחמים, אך אחרים מניחים כי אך כ-8200 הנם מטוסים לוחמים, ואלו השאר הנם מטוסי-תובלה צבאיים, מטוסי-אימון וכיו"ב. ברם, משערים כי נוסף על אלה הרי לפחות עוד 10.000 מטוסים אחרים, לרוב מתוצרת זמן-המלחמה, נמצאים ברזרבה או בהחסנה. חיל-האוויר מונה כ-400.000—600.000 חיילים. מהם רבים אנשי-מקצוע, היינו — אנשי שירות ממושך, והשאר — מגויסים ל-3 שנים.

שלוש מגמות הנן בעלות חשיבות מיוחדת בחיל-האוויר הרוסי שלאחר המלחמה ושלושתן — מגמות חידוש.

הראשונה שבהן — הנסיון לפתח את תורת ההפצצה האיסטרטגית, ולבנות חיל של מפציצים ארוכי-טווח אשר יהא מוכשר להגשימה. וקרה דבר המזכיר במקצת את מעשה הרומאים בשעתם, שעה שהחלו בונים צי קוינקורמות — ספינות מלחמה גדולות, בנות 5 דיוטות — בהשתמשם בפנטרה הקרטגנית שנפלה לידיהם כבדוגמה. בטיסות שבמסגרת מלחמת-הברית 1945—1944 היו כמה מקרים בהם נאלצו מפציצי B-29 (רב-מבצר מעופף — Superfortress) לרדת ירידות אונס בסיביריה — והם נעצרו ע"י הרוסים, אשר היו בודקים מיד את מבניהם ועורכים תכניות מדויקות. בשנים האחרונות נראו, במספרים ניכרים, העתקות רוטיות של

1) בואינג (Boeing) בית-חרושת אשר ייצר את המבצרים המעופפים B-17, את ה-B-29 ואת ה-B-36 — הענק החדיש.
2) מהירות העולה על מהירות הקול, הנה אומר — למעלה מ-1200 ק"מ לשעה.

בשנים שלאחר המלחמה כדי לפתח מערכת ראדאר משביעה רצון.

המגמה רבת המשמעות השלישית שבתקופה שלאחר המלחמה, שרשה נעוץ, בעצם, עוד ביום המלחמה עצמה. חיל-האוויר הרוסי מקיים מגמה גדולה מאד של מטוסי-תובלה צבאיים ולפי הערכה אחת הוא מפעיל בקירוב כ-2000 מטוסי-תובלה. רובם — מטיפוס קצר טווח בדומה ל-C-47 האמריקאי. סבורים כי בצדו של צי-תובלה אדיר זה, עומד גם צבא מוטס ניכר. לפי הערכה אחת, — ויש החושבים אותה למופרזת — היה לרוסים צבא מוטס מאומן של צנחנים וכוחות-עזר אשר מנה 100.000 איש.

הדעה האמריקאית על חיל-האוויר הרוסי הנה זאת: "רבר-רושם במספריו ובדאי גם איכותם של רבים ממטוסיו טובה הנה; יש לחשוב כי אינו חזק בעבודת מטה-האוויר שלו, בלוגיסטיקת האוויר ובהגות וטכניקה של הפצצה איסטרטגית". עם זאת מצויים בו מטוסים הדומים לטיפוסי C-54 ו-B-29 אשר — לפחות להלכה — יש ביכולתם להגיע לצפון-מערב ארצות-הברית מבסיסם בקמצ'טקה. ביחוד לבת רושם עצמתו במטוסי-קרב יומיים.

ושוב: כל רשמיהם אלה של האמריקאים ערכם בודאי שיחסי הוא ובלתי בטוח. ולעתים הענין הפסיכולוגי-פוליטי שלהם שווה בערכו לענין הצבאי-איסטרטגי הממש.

על הצדדים הפועלים ביון

להמלט בשעת עריכת "מסעות-המצוד" הגדולים. לצורך זה עומדים לרשות "הצבא-הלאומי" 8 דיביזיות של חיל-רגלים, שלוש בריגדות נפרדות וארבע יחידות-קומנדו — המאורגנות בשלושה קורפוסים, והמונים יחדיו כ-146.000 קצינים וחיליים. ארגונו של הצבא הוא במתכונת בריטית: 3 גדודים לבריגדה, 3 בריגדות כדביזיה. הצידוף אף הוא בעיקרו בריטי, אם כי הוא מגיע אליהם באמצעות הסיוע האמריקאי.

נוסף לחיל-הסדיר קיים "הקורפוס להגנה לאומית" — והוא חיל-משמר, המונה כ-50.000 איש. המאורגנים ב-96

(1) על בעיה זו של הגבול — והמסקנות הנובעות ממנה המקבילות בכמה נקודות לגורמים שפעלו בארץ-ישראל בשנות 1947-48 — ראה מפורטות ב"מערכות חוב' מ"ד, בסקירה "מלחמת חבורות והסתננות גבול' ביון". ביחוד בעמודים 55-53. — המערכת.

שאוב לא מעט מהכננות הגרמנית) — דבר זה הוא בגדר טוד מוחלט; אבל ברור הוא הרושם כי הכננות והפיתוח של מטוסי הדחף הסובייטיים מתקדמים במהירות. לא זו בלבד שנהנו מדוגמת המנועים הגרמניים, אלא שב-48-1947 הם קיבלו לפחות 35 מנועי "נאנצ" בריטיים אשר נשלחו לרוסיה עוד בתוקף ההסכמים מתקופת שלהי-המלחמה והתקופה הראשונה שלאחריה — ואשר יש לחשוב עליו כי זהו כיום מנוע-הדחף המשוכלל ביותר בעולם כולו.

מספרם הגדול והולך של מטוסי הדחף אשר מוצרים הרוסים, הנשען על מספר גדול מאוד של של מטוסי-קרב מדחפיים, עושה את חיל מטוסי-הקרב היומיים הסובייטיים לרב עצמה. הן ככמות והן באיכות. אולם באשר למטוסי הקרב הליליים סבורים, כי חיל-האוויר הסובייטי אינו חזק — הן במספרים והן בטכניקה. וכן סבורים כי התפתחות מערכת-האזהרה, וכן מערכת הניצוח על מטוסי-הקרב, מתעכבת בשל מצב הפיתוח והייצור של מכשירי ראדאר ברוסיה, אשר לדעת האמריקאים הנהו מפגר. הדעה האמריקאית היא, כי בענף זה לא יוכלו הרוסים לזכות ביתרונות רבים ע"י הניניקה מידיעות הגרמנים, אשר, עד תום המלחמה, פיגרו אחרי בריטניה או ארה"ב באשר לראדאר. עם זאת — למשל — נשאה אנית-הסיוור האמריקאית "מילווקי" שנמסרה לידי הרוסים ב-1944, את טיפוסי ראדאר-הצני שנחשבו אז לחדשים ביותר; ואין ספק כי הרוסים עשו מאמצים רבים

למעשה, מאז הפלישה הגרמנית ב-1941, טרם ידע העם היווני טעם ימי-שלום. רק נשתחררו מעול הכובש הנאצי, וכבר שקעו לתוך התהום של מלחמת-אחים. ומלחמה זו תוברת עת מבני יון את מיטב המאמצים והקרבתיות, להלן כמה פרטים

סיים ממקורות אמריקאיים על הכוחות הפועלים ביון. הבעיה החמורה ביותר עליה צריך להתגבר צבא הממשלה ביון הוא הגבול הצפוני. הפתוח לפרטיזנים הן לקבלת ציוד ונשק, והן לבקשת מפלט ומחסה בשעת סכנה על כן, על כוחות הממשלה, להשתדל ולכתר את יחידות הפרטיזנים לבל יוכלו אלה

מפוזר — חברות-חברות — לאורך גבולה הצפוני של המדינה, כשהם צמודים לאותם אזורים הנוחים לפעולותיהם; ואלה הם בעיקר מרכזים הריים ושטחים שהם בלתי-נוחים לתנועת כלירכב.

החבורה הפרטיזנית האופיינית מונה בין 400 ל-2500 איש. הן מאורגנות במסגרת צבאית-סדירה. של גדודים ובריגדות; כל גדוד מונה כ-250 איש, ובכל בריגדה 2-3 גדודים.

נשקם של הפרטיזנים הוא בעיקר ריבים, מקלעים ותחמושת. יש להם גם מספר קטן של מכונות-יריה כבדות, ומרגמות רבות — רובן קלות. כן יש להם כמה תותחי 75 מ"מ הריים.

צבא הפרטיזנים, בניגוד לשמועות המהלכות, מורכב מבני יון בלבד, ונשען על הכפרים בכל אשר נוגע למזון ואספקה. השטח ההררי מקל מאוד על פעולותיהם, ומשום כך — אף לדעת האמריקאים, הממלאים כידוע תפקיד פעיל למדי במלחמת-יון — אין פלא בדבר שעד כה לא עלה בידי הממשלה לדכא אותם.

גדודים המיועדים להגנת האזורים השונים, ומשחררים בדרך זו את הצבא הסדיר לפעולות בקנה מדה גדול.

לצבא "יון הלאומית" אין חיל-משוריינים אם כי משתמשו במדה קטנה, במערכות האחרונות, בטנקים בריטיים מסוג "קנטאור" (Centaur). אזור הפעולות ההררי והמבותר, כמעט ואיננו מאפשר פעולת שריונים. חיל-האוויר היווני, הוא קטן אך נחשב ליעיל. הוא מורכב בעיקר "ספיטיירים" בריטיים ומטוסי-קרוב אמריקאיים AT-6 ומטוסי-הובלה C-47. חיל-האוויר פועל בקשר הדוק עם פעולות חיל-הקרקע.

"הצבא הלאומי" היווני עוסק בעיקר בפניו מוקשים ובתעבורה ימית. מדי פעם, כשישנה הודמנות לכך, הוא נותן סיוע-תותחים לפעולות היבשה. תפקיד חשוב אחר, הוא הפיקוח על אזור החוף, כשמירה בפני הסתננות של כוחות פרטיזניים לאורכו של החוף, או באמצעות סירות קלות. כלי השיט העיקריים בצי הן סירות-המשמר הקטנות, ושולות-המוקשים אשר הגיעו מארצות-הברית.

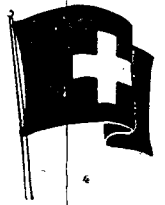
כל החיל הזה מגויס וערוך למלחמה מול צבא הפרטיזנים הקטן, המונה כ-25,000 איש. צבא זה

שויצריה - הקמת חיל מטוסי-קרוב.. מפלטיים

סים מפלטיים. בה בשעה שאת פיתוח מפציצי המפלט הענקיים הניחו הבריטים לאמריקה, הרי מטוסי-הקרוב המפלטיים המשוכללים, מתוצרת בריטית החלו לשמש "חלומן של המדינות הקטנות" באירופה המערבית. ובהזדמנות אחרת מהראוי יהיה לעמוד על השתלשלויות המשא-ומתן בדבר מכירתם למדינות סקנדינביה.

תוספת-זאת על עול התקציב הצבאי מעידה על כך ששויצריה לא תוכל עוד לשמור על התחום השנתי של 400 מליון פרנק (65-60 מליון לירות), לפי השער הרשמי וכ-45 מליון לירות לפי השער המציאותי), אשר נקבע לפני זמן מה לתקציב ההוצאות הרשמיות. מהראוי לציין, כי המחלקה לעניני הצבא של הממשלה השויצרית חישה את הצרכים התקינים כמחייבים את הסך 650 מליון פרנק — וזה במסגרת המושגים של עתות שלום. לכן בעית הנחוץ והאפשר, באשר לתקציב בצבא, צביון דומה לה כמעט בכל מדינות העולם..

בראשית חודש מרס שנה זו, לאחר בירורים ושיקולים מוקדמים ממושכים, הגישה "מועצת-הברית" (הממשלה) השויצרית לפרלמנט את ההצעה בדבר רכישה מיידית של 100 מטוסי-קרוב, "מפלטיים" מהסוג "ומפיר" מבריטניה. לכך

גדרשה הקצבה של הסך 108 מליון פרנקים שויצריים, וסילוקה יתחלק לחמש שנים. כמו כן הוצע כי גם הסקוודרונים של תצפית והבטחה אשר לשוויצריה יצודו אף הם בטיפוס זה של מטוסי-קרוב, החדש שבכולם. אכן בהתאם למגמה זאת צריכים היו, לפי שורת ההגיון, להתחיל כבר עתה באימונים-מחדש של טייסי הסקוודרונים האלה לשרות ב"ומפיר"ים. אך הדבר לא נעשה, ובעתונות השוויצרית הובעה השתוממות לדחית צעדי הכנה הכרחיים אלה.

יש לציין שבדרך כלל מסתמנת חלוקת עבודה בין בריטניה לארה"ב בענין פיתוחם וייצורם של מטו-

חגורת רדאר משותפת לארצות הברית וקנדה

ל"רישום" תנועותיהם של מטוסים זרים המנסים להגיע אל אמריקה מעל לשטחים הארקטיים רשת תחנות הרדאר תהיה ערוכה בשתי חגורות. למתן בטחון יתר — פרט לאיזורי החופים אשר בהם תושלם פעולתה של חגורת הרדאר האחת ע"י אניות תצפית רדאריות, שתהווה את "הקו הראשון" (ולצורך זה כבר הוזמנו 4 אניות נסיון). נמצא, כי ענין ההגורה הכפולה היבשתית יחול בעיקר על צפונה הארקטי של קנדה. עמקה של חגורת התצפית הכפולה יהיה בין 350 ו-500 ק"מ. שוב — פרט לאיזורי החופים. הקצבת השנה הזאת לכך, היא 112 מליון דולר, והתכנית הכוללת תצריך 161 מליון דולר. יש לראות במפעל עצום זה משום אות למגמות החדשות ביותר בשאלות הבטחת שטחים בפני פגיעה אויבת — ואפילו כשהדבר נוגע בשטח כה עצום כזה של ארה"ב — ושל קנדה הגדולה ממנה, כידוע.

מאחר שעוד לפני 10 שנים הוכרז ע"י הנשיא רוזוולט על "שותפות המגן של ארה"ב וקנדה" — החל עתה, לאור שלבי התפתחותה האחד-רונים של הטכניקה הצבאית בת זמננו, בהגשמת מפעל צבאי-טכני ענקי אשר נועד לתת ביטוי מוחשי לשותפות זו של מדינות היבשת הצפון-אמריקאית כולה, ולהבטיחה בפני פגיעה בלתי צפויה של מטוסים או ספינות — או קלעים מנוהלים, במידה שימצאו גט אמצעי הטעיה ופגיעה נגדית כלפיהם — ויבואו מאיזה כיוון שיבואו. ישנן ידיעות על כך כי רשת זאת. נועדה במידה רבה

זוטות חיל-אויב

מטוס הדחף הראשון של בעלי הברית במלחה"ע השנייה שנכנס לפעולות-קרב היה מטוס ה"מטאור" הבריטי. טיסת הנסיון שלו התקיימה ב-1943, וכעבור שנה הוכנס לפעולה לציד הפצצות המעופפות. ל"מטאור" 4 תותחים בני 20 מ"מ הקבועים בחרטום. המטוס הינו מטוס-קרב חד-מושבי, ובעל כושר-תמרון רב. הכנף של המטוס חוצה לשנים את שתי פיות מתקן-הדחף, שצורתם בקבוקית. מוטת כנפי המטוס — 43 רגל. אורכו — 41 רגל.

לראשית 1949 הופיע הראשון משלוח שתי האב-טיפוסים של מטוס-קרב צרפתי מרסיל-דסו 450 (Marcel-Dassault) "הורגן" (סופה). המטוס נמוך כנפיה, חד-מנוע ונועד לטייס אחד. המפלט נמצא בירכתי גוף-המטוס, ואלו פתח כניסת האויר בחרטומו. המנוע — רולסרויט (בריטי) נאנא, שנבנה לפי היתר מיוחד. הזינון — 4 תותחים אבטור מטיים "איספנו" בני 20 מ"מ — קבוע בתחתית החלק הקדמי של הגוף. משקל המטוס כ-6 טון. מהירות מכסימלית כ-930 ק"מ לשעה. תשומת לב מיוחדת הופנתה להשגת כושר טיפוס.

הישגים אלה הם רק מנת חלקן של יחידות בודדות, ואינם משקפים כל רמה המוגינת.

האזרחים, הכריז "איגוד המתנדבים לעזרת הצבא", השתתפו זה לא מכבר במבחנים והתחרויות, בעיקר ביריה, רכיבה על סוס ואפנוע; בינם לבין עצמם, ובינם לבין גבחרות של בתי-חרושת, משקיב-שיחופיים ונקודות ישוב.

מצעדי-הצבא בארה"ב, ביום הצבא (6 באפריל) באו להפגין את עצמתה, גדלה ויכולתה של דיביזיית-קרב אמריקאית. בכמה מצעדים הופיעו דיביזיות "סכמטיות", שהיו מורכבות מיחידות היסוד של דיביזיה אשר נשאו לוחות-הסבר על גדלן ועצמתן של יחידות אלה.

אגף החימוש של הצבא האמריקאי הודיע בימים אלה על "בווקה-מושכ" ללח"ה יוררה פגו של 3.55 אינץ' וה"מאפשרת לחייל-הרגלי לשאת במו ידיו את כוח-המחץ של תותח בינוני. דובר אותה מחלקה צבאית טען לפני זמן קצר, שכלי נשק זה הוא חזק יותר מפי שנים מהבווקה של מלחמת-העולם השנייה, שירתה את פגו ה-2.36 אינץ'.

זוטות חיל-צבא

הגרמנים היו הראשונים שהתחילו לנצל את הרעש כגורם-עזר במלח"מה. כבר ב-1940 צירפו סירנות למפציצי ה"שטוקה" שלהם, אשר גרמו לדמור-רליזציה רבה ביחידות האויב. ממציא גרמני ניסה להפוך את הרעש גם לנשק ממיית. המכשיר שבנה היתה בו מראה קעורה בקוטר של 3 מ' בערך, שכווונה לעבר האויב. בתוך פעמון המראה נמצאו מטענים אשר פוצצו ע"י התזרת גלי הקול ע"י המר-אה. בדרך זו נוצרו גלי קול והדף חזקים בעלי תכיפות של 800 ל-1500 פעם בשניה, אשר יכלו להמם את הנפגע ואפילו להרגו, אם נפעו מהם למשך דקה או יותר. אם כי אמצאה זו לא עברה את שלב הנסיונות, הרי יש בה ענין רב. האמצאה המקורית נועדה לתפקידים הגנתיים בלבד.

זה עתה נתקבלו הידיעות הראשונות, ודוקא ממקור אמריקאי, על אימון אורחים בברית-המועצות. לפי ידיעה זו הרי הושגה התפתחות ניכרת בעצם העמדת התכנית על בסיס ממשי, ועתה היא נמצאת כבר מעבר לשלב הנסיונות. אם כי הושגו הישגים רבים אשר הצבא הסובייטי מתפאר בהם, הרי בינתים

„רגלים בקרב“

סוג החיל העתיק ביותר. שהוא גם המורשש ביותר בהסטוריה ובהתפתחות מלאכת המלחמה, — הנו חיל הרגלים. בשוט סוג חיל אחר אין זה חשוב כל כך, כאשר חשוב לגבי חיל הרגלים להתבונן היטב בלקח השלב הקודם בהתפתחות ארגונו ואורח פעולתו הטקטי: — לא על מנת לחקות, כי אם על מנת לנתח את הלקח, להסיק את המסקנות ועל יסוד אלה להמשיך את הקו.

בין האחד לשני — על נושאים שונים העוסקים כל אחד בסוגיה אחרת של הטקטיקה של יחידת רגלים. הפרקים עצמם מחולקים לשלושה חלקי יסוד: ההקדמה, הדוגמאות והסיכום. בהקדמה נמסרים עקרונות הנושא בקיום כלליים; עקרונות אלה מודגמים ע"י מספר דוגמאות. לפחות 4—5 — המראות בחלקן מה התועלת וההצלחה הבאות בעקבות השימוש הנכון בעקרון, ומאיך מראה חלק את התוצאה של אי-התחשבות בעקרון או אי-ידיעתו. בסופה של כל דוגמה כזו בא הבידור הענייני המסביר את אשר היה נכון ולא נכון באותו פרק קרב. לבסוף בא הסיכום החוזר על הרעיון היסודי שבהקדמה, כשהוא מתבסס למעשה על הדוגמאות שקדמו לו.

הספר „רגלים בקרב“ הוכן ע"י המחלקה ההיסטורית של „בית-הספר לחיל-רגלים“, תחת הנהלתו של ג'ורג' ס. מרשל, שהיה אותו זמן קולונל. מספר קצינים מצבא ארצות-הברית השתתפו בהכנת הספר ובעריכתו, וקצינים אחרים עסקו בעיקר באיסוף החומר העובדתי ובהכנת המפות והמרשמים. עריכת הספר וארגונו הם מלאכת מחשבת ממש. אפשר אולי להענין ולאמר שספר זה הוא אחד הדברים המושלמים ביותר שפורסמו אי-פעם בשטח סיכום והוצאת המסקנות לגבי טקטיקת חיל-הרגלים, בצורה ברורה, פשוטה ומוחשית כל-כך.

אם כי נושאי הספר רבים, הרי מטרתם העיקרית היא המחשת ההבדל בין המציאות לבין תנאי האימונים, ומשום כך טבעי הדבר שהפרק הראשון דוקא עוסק בחוקי הקרב, ומוכיח שאין לפתור בעיות צבאיות לפי חוקים קבועים ומסוימים. מקום שני במעלה תופסים בספר פרקים העוסקים בתכנית הפעולה הקרבית ושיטת ביצועה; מספר פרקים מטפלים בעקרונות של תכנית פעולה פשוטה ככל האפשר, ריכוז מכסימלי כלפי נקודת התורפה של האויב, הפתעה, ניידות וכו'. מאיך, דנים פרקים אחרים בכמה גורמים המשפיעים על הביצוע, כגון: הערכת זמנים

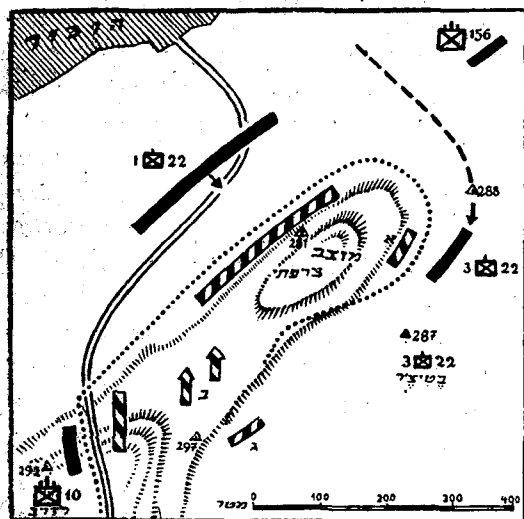
אם כי הספר „רגלים בקרב“ הופיע לפני כ-15 שנה, ומסקנותיו מבוססות על נסיון מלחמת-העולם הראשונה, הרי גם היום, לאחר לקח המלחמה האחרונה, הוא אקטואלי כמעט באותה מידה כשם שהיה אז. יתר-על-כן, למקרא ספר זה מתברר, שלמעשה לא חל כל שינוי עקרוני בטקטיקה של חיל-רגלים, ואף כיום יש צורך לחזור ולהתריע על הרבה מאותם המשגים והטעויות שעליהם מצביע הספר.

הספר מטפל בטקטיקה של יחידות קטנות, כפי שהיא מצטיירת מדוגמאות השאובות ממלחמת-העולם הראשונה. המגמה העיקרית של הספר היא לבחון את ההדרכה הצבאית של ימי שלום, לאור נסיון הקרבות.

„ישנם סימנים רבים (כדברי ההקדמה לספר), המעידים על כך שקצינים, אשר קיבלו את מיטב האימון האפשרי בימי שלום, נמצאים מופתעים ומבולבלים מהבדלי-התנאים, כפי שהם מוצגים בבעיות התיכונן על גבי מפה, וכפי שנתקלים בהם בשעת הקרבות. הסיבה לכך היא במידה רבה — נטייתם של אימונינו ליהפך בימי שלום לתיארי רטיים יותר ויותר. בבת-הספר שלנו מניחים לרוב, שהמסגרות הן מלאות ומאומנות כראוי, שמפקדי המשנה הם בעלי כושר ביצוע, שסידורי האספקה פועלים, שמערכת הקשר „דופקת“, שפקודות מתבצעות. בימי מלחמה עלולים רבים מתנאים אלה — ואולי כולם — להעדר. האיש למוך הקרבות יודע שכל זה הוא בדרך הטבע, ואין התהליכים השכליים משתתקים אצלו משום כך. הוא יודע, שעליו להמשיך — למרות הקשיים שכביכול „אין להתגבר עליהם“ — ולמרות העובדה שכלי-מלאכתו יכולים להיות מיושנים ובלתי מושלמים. יתר על כן, הוא יודע כיצד להסתדר עם כל זה. קובץ זה נועד „לסגל לקצין — הניך ימיה-השלום — משהו מנקודת מבטו של מלומד הקרבות“. הספר מורכב מכ"ז פרקים, אך למעשה הריהו קובץ מאמרים הבנויים במתכונת אחידה — ללא כל קשר ותלות

לתקוף לעבר נ. צ. 288, ומשם לנטות מערבה, כשהיא באה על המוצב מן העורף. החטיבה ה-156 צריכה היתה לתקוף באגף השמאלי של פלוגה 3, ואילו חטיבת הרזרבה ה-10 — באגף הימני של פלוגה 1.

פלוגה 3 התגברה על ההתנגדות ליד נ. צ. 288, ופנתה בחלקה הגדול מערבה, כמתואר במרשם. מחלקה 287 בפיקודו של סגן בטיצ'ר, נשלחה לנ. צ. 287, על מנת להבטיח את האגף של פלוגה 3.

וזה המצב שנתגלה לפני מפקד המחלקה בהגיעו לנ. צ. 287:

הוא שמע יריות רבות מכיוון נ. צ. 289, והניח שפלוגה 1 נמצאת במערכה כבדה.

הוא ראה שפלוגה 3 נמצאת מול כוח צרפתי בל, ושכוח זה נראה כמתכוון להתקפת נגד.

ליד נ. צ. 292 נמצאה חטיבת הרזרבה ה-10 בקרב עם הצרפתים, וכפי הנראה לא הצליחה להתקדם.

ליד נ. צ. 287 ראה חיילים צרפתים צועדים לעבר המוצב, וליד קבוצה אחרת של צרפתים נחה ברזרבה.

המחלקה הגרמנית לא נתגלתה לצרפתים.

בטיצ'ר החליט לתקוף את הרזרבה הצרפתית בל.

הוא עשה זאת בהפתיעו אותם לגמרי, ולקח בשבי קולונל 2 קפיטנים ו-150 חיילים. לאחר התארגנות מהירה תקפה המחלקה את הצרפתים שעמדו מול חטיבת הרזרבה ה-10 ליד נ. צ. 292. התקפה הצליחה, ונלקחו בשבי כמה מאות שבויים נוספים.

הנהגה הבירור שבא בספר בעקבות הדוגמה: „זהו דוגמה של פלגת הבטחה שמילאה את תפקידה, ואף יותר מזה, ע"י התקפה. המפקד חישב שפלוגה 1 תוכל לספול בצרפתים הנעים קדימה, מאחר שכיוון ההתקדמות הצרפתי היה כזה, שיפגשו את פלוגה 1 בחזית. הוא שקל את המעשיות שבסיוע לפלוגה 3 ע"י מתן אש על האויב

בכונה, פיקוח מלא על היחידות, מסע ההתקרבות לאיזור הקרבות, התנועה עד למגע, חשיבות הסיור ועוד. הנושא המרכזי השלישי מטפל בבניית מצבי הקרב השונים והשפעתם על רוח היחידות ועל שיקוליו של המפקד. ההדגשה כאן היא על ה„ערפל“ בה נמצאת היחידה, ללא כל ידיעות ברורות על המתרחש סביבה, ועל ההשפעה הפסיכולוגית של אותם מצבים, כשהיזמה נמצאת למעשה בידי האויב, והמפקד נמצא המום לגמרי מן הסבך שמסביבו.

כמה מפרקי הספר עוסקים בנושאים הידועים היום לכל מפקד. הסיבה היא, שאותו נושא היה חדש עדיין במלחמה שעברה. הנה, למשל, הפרק על שילוב תנועה ואש; הרעיון ה„חדש“ של חיפוי האש ההדדי של שתי יחידות וההכרה בבסיס-אש, הנו כיום יסוד ועיקר שאין פגמים עוד לחלוק עליו.

מאידך, יש בפרקים אחרים הנחות שהן מיושנות כיום, מאחר שמאז כתיבת הספר חלו שיפורים וחיידשים של מכשירי הקרב. כך, למשל, נפתרת היום בנקל, — בעזרת מכשירי האלחוט החדשים, — בעית התיאום בין חיל-הרג לים והנשק-המסיע הארטילרי, בעיה שנראתה אז כקושי ללא מוצא כמעט.

כל הדוגמאות המובאות בספר הן פרקי קרב אמיתיים מן המלחמה העולמית, ובאמצעותם מומחשים לקורא הריאליזם של שדה-הקרב והתנאים הקשים מאוד והמסור בכים אשר במציאות שלהם יש למצוא את הפתרון הטקטי לנוכח האויב. מאחר שהספר הוא אמריקאי טבעי הדבר שהדוגמאות תהיינה שאובות מנסיונו של צבא ארצות-הברית; ובמידה שנמצא חומר מתאים מספרות הדוגמאות על יחידות אמריקאיות, אך לשם הדגמת מקרים רבים נבחרו דוגמאות מנסיונם של צבאות אחרים. ובמידה רבה אף של הצבא הגרמני, למרות שדוגמאות אלו יש והן מראות כיצד זכו הגרמנים ביתרונות על צבאות בנות-הברית, ובמקרים אחדים אף על הצבא האמריקאי עצמו.

* *

נושאו של פרק י"ד בספר נקרא „החלטות במלחמה הן קשות. לרוב יש לקבל אותן בתנאים מעורפלים יותר ובלתי ברורים מאשר בתנאים אחרים. לעתים קרובות מהנה בעית הזמן שבו צריך להחליט את ההחלטה, בעיה חמורה יותר מעצם ההחלטה“.

והרי אחת מהדוגמאות המובאות בספר על מנת להוכיח את הדבר:

„ב-7 באפריל 1916, בזמן האופנסיבה של ורדן, תקף הגדוד הראשון של החטיבה הגרמנית ה-22 את המוצב הצרפתי על גבעה מדרום מזרח להפזר. פלוגה 1 צריכה היתה לתקוף ישר אל מול נ. צ. 289. פלוגה 3 צריכה היתה

בב. אך בכך נשאר עדיין עורף הפלוגה חשוף להתקפת הרורבות הצרפתיות בג. רורבות אלו היוו את הסכנה העיקרית. משחוסלו — נפתרה הבעיה כולה".
"הערכת המצב של סגן בטיצ'ר היתה נכונה, ופעולתו המידית הוכתרה בהצלחה בולטת".

היתה זו אחת מ־150 הדוגמאות, הבאות להוכיח את המסקנות המובאות בספר. סיפור המעשה הוא קצר ועניני. הבירור אף הוא שופך אור רק על אותן הנקודות המענינות אותנו, ובצורה הפשוטה והתמציתית ביותר.
עתה נראה את המסגרת של אחד הפרקים, המנתח את עקרונותיהן של "פקודות".
"פקודה צריכה להביע בבהירות את רצונו של המפקד, ועליה להתאים למצב".

"הרבה יותר חשוב הוא, שפקודות תיכתבנה בבהירות ותפורסמנה במועדן, מאשר תהיינה נכונות במבטן החיצוני. ביחידה מאומנת היטב, בשעה שהזמן מועט והמפות גרועות, תקבלנה הפקודות נטיה כלליות. ביחוד יש לותר על פרטים כשהזמן קצר וכשעלולים לחול שינויים במצב לפני שהפקודה תוכל להיות מבוצעת.

א. ט.

האסטרטגיה הגבוהה בהתגשמותה"

כשיש זמן רב, מפות מצוינות ויחידות בלתי מנוסות, רצוי להרבות בפרטים".
והנה הסיכום הקצר והמעשי המסתמך על שש הדוגמאות שבפרק זה.
"פקודה טובה צריכה להיות מותאמת לשלוש דרישות מינימליות:

1. עליה לגעת בפרטים העיקריים.
2. עליה להיות ברורה, ללא כל אפשרות של טעות על מנת שיוכלו לבצעה.
3. יש להקדים ולהוציאה, כך שתגיע במועדה לפקודים העומדים להוציאה לפועל.

* * *

כסופו של דבר: "אין ספר זה מתימר להיות מחקר מושלם על טקטיקה זעירה של חיל-הרגלים. מטרת מחבריו היתה לפתח במילואם כמה לקחים חשובים הניתנים להנמקה טובה בעזרת דוגמאות מעשיות ולהדגישם, ולא ליצור ספר אחד גוסף של תיאוריה מופשטת". אם נראה במלים אלה את מטרת הספר, הרי שהשיג ללא ספק את מטרתו ואף הרבה לעשות.

המלחמה. אי לכך מוכרחה היתה להתפתח האסטרטגיה ל"אסטרטגיה גבוהה" הכוללת את האסטרטגיות הפוליטיות, הכלכליות והצבאיות, שמתפקידן להכין את המלחמה, לנהל אותה ולנצל בצורה מתאימה את תוצאותיה".

מכאן עובר המחבר למחקר יסודי, המנתח את אופיה של המלחמה המודרנית:

"ביצוע ההחלטות האסטרטגיות הנו ענין הטקטיקה הגבוהה, שהיא המקיפה את ניהול הקרב, והטקטיקה הזעירה העוסקת בניהול היחידה ואופן לחימתה".

מטרת ניהול המלחמה היא לשבור את היכולת הפרטנציאלית של היריב להמשיך בהתנגדות. אי לכך "חייב מינהל המלחמה לשאוף לפגוע במרכזים החיוניים ביותר של האויב, על מנת להגיע לידי הכרעה מהירה".

"המלחמה המודרנית — אומר המחבר — אינה עוד התנגשות בין כוחות קרב מבחינת התפיסה הפסיכולוגית-מיליטאריסטית בלבד, כפי שהיתה בעבר, אלא מלחמה טוטאלית שבה עומד במבחן כוח ההתנגדות של העם כולו. כי המלחמה כיום מוכרחה להימשך עד שהארגון הכלכלי והמדיני של אחד הצדדים נלאה ונהרס".

מכאן עובר המחבר וסוקר את ההשפעות שישנה למגמת האסטרטגיה הגבוהה על מדינה המארגנת את

בספרו הדן בניהול המלחמה המודרנית, ממצה האלוף איתן אבישר, מתוך לקח שתי מלחמות העולם ותקופת השלום המזויין שביניהן, את דמותה של האסטרטגיה הגבוהה של המעצמות הגדולות.

מטרת הספר היא לשמש בסיס ויסוד ללימוד האסטרטגיה בתפישתה המודרנית. ויסוד זה, — שיש בו גם כדי להקנות גמישות למחשבה העצמית, ולהרחיב את הדעת בהלכה זו, טמון בלקח ה"טוריה". ואכן, יש בספר זה כדי לפתוח אופקים בפני הקורא הלומד את בעיות היסוד של אמנות ניהול המלחמה, ושל הבחינות — הכלכלית והפוליטית — שבה. כל עוד לא נשתחררנו מהגורמים העיקריים למלחמות הרי גם היום עוד קיימת הסכנה, שבאם לא ימצא מוצא של שלום, שוב ייעשה נסיון לפתרון בעיות העולם בכוח.

"מטרות מלחמה טוטלית אינן מתהוות באופן פתאומי. הן מתפתחות בהדרגה ולרוב הן תוצאות של תהליכים היסטוריים. כן נתוספו כיום למערכת המלחמה אמצעים אשר לפנים היתה להם השפעה מועטת בלבד על מאורעות

(*) "האסטרטגיה הגבוהה בהתגשמותה", מאת אלוף איתן אבישר, הוצאת טברסקי, תל-אביב, תש"ט.

הפוטנציאל של ימי שלום שלה ליכולת התמודדות בימי מלחמה. ויש בפרקים אלו משום פיתוח מחשבתו של הקורא העברי, המצוי כיום בארץ בתוך אותן הבעיות, שהן אקטור אליות מאוד לגבינו: כיצד להקים בתוך זירת-התגוששות עולמית זו את מסד הבטחון שיתאים לתנאיה הכלכליים והפוליטיים של ארץ-ישראל.

„האסטרטגיה הגבוהה מתאמת את החלטותיה לאסטרטגיה הפוליטית, המתוכננת — היא עצמה — על יסוד האסטרטגיה הכלכלית והצבאית. בדרך כלל מופעלת האסטרטגיה הפוליטית ראשונה. מיד אחריה באה האסטרטגיה הכלכלית, אשר עליה מוטל ליצור את התנאים הכלכליים ההולמים את מטרות המלחמה. ברגע שהאסטרטגיה הגבוהה מכירה כי פעולת האסטרטגיה הפוליטית נסתיימה, והאסטרטגיה הכלכלית עשתה את המוטל עליה, תופעל האסטרטגיה הצבאית, בעזרת הטקטיקה הגבוהה, שהצלחותיה או כשלונותיה מושפעים מהטקטיקה הזעירה.“ אולם „האסטרטגיה הפוליטית והכלכלית נדחפות ביתר עוז לפעולה שעה שכוחותיה של האסטרטגיה הצבאית אינם מספיקים לפתרון הבעיות: — כדוגמה, הפעילות המדינית הבריטית במזרח התיכון, ואכן ממילא לא היתה מלחמה פוליטית יותר, באופיה, מאשר מלחמת העולם השנייה והתקופה שלאחריה, על אף שבתקופת המלחמה האחרונה הושגו המטרות בשילובן של כל שלוש האסטרטגיות.“

„אשר למנהל הכלכלי של המלחמה (קרי: אסטרטגיה כלכלית) הרי לעומת העבר, שבו היתה הכלכלה מתוכננת אך ורק לאשברת צרכי הכוח המזויין, כיום היתרון הוא לאותו צד אשר מיד עם פתיחת המלחמה גויסה כלכלתו וכוחות הקרב שלו במרחב היערכות אחד... וכיון שלעולם אין לדעת מתי תפרוץ מלחמה, מן הצורך לקיים תמיד כוננות הגנתית, טכנית וארגונית מושלמת ככל האפשר. יש לתחזק בכוננות קרבית את הכלכלה והאוכלוסייה... וברגע קריטי אפשר יהיה לבצע את המעבר מכלכלת שלום לכלכלת מלחמה. מבלי להיוקק לאירגון-מחדש.“

התיכנון של גיוס הכלכלה הופך איפוא לגורם מכריע באסטרטגיה הגבוהה.

ומתפקידו של התיכנון זה הוא גם למנוע למפרע, ע"י הבטחת הצרכים, מבעוד מועד, את התהוותם של „מצרי המלחמה“ באספקה, תוך לימוד מהמיד של ההתפתחות הטקטית היוצרת ומבליטה צרכים חדשים באספקה הצבאית. וכן עליו להכין ולהתאים את התנאים הנאותים ליצור המוני בעתות מלחמה.

...אלא שאסור לנו להתעלם משתי בעיות אשר חשיבותן מכרעת בעת מלחמה: „בעית הגמישות“ ו„בעית הדחיפות“. התעשייה המגוייסת מוכרחה להיות גמישה באפשרויותיה, עד כדי יכולת לעבור ככל עת ליצירת נשק חדש והתאמת

הנשק והציוד המיוצרים לתביעות החדשות.

„מאחר שהיבוא הופך לרוב לדבר מוגבל בזמן מלחמה, הרי יש ליצר מוצרים חדשים ובעיקר על חשבון מוצרים אחרים ומכאן מתפתח הדרוג של מוצרים לפי חשיבותם, המשתנית בזמן מלחמה לפי התנאים ותביעות חזות הלוחמים. קושי זה פותח ככל שרבו אפשרויות הרושת והשגת החמרים הגלמיים.“

מכאן ואילך עובר המחבר לתאור מקיף של המינהל המעבד והמבצע את התכניות האסטרטגיות, במטרה שההכרעות המלחמתיות תהיינה תואמות למטרות שנקבעו ע"י האסטרטגיה הגבוהה.

„לגבי מהלך המלחמה בשלביה הראשונים, משפיע תכנון המתקפה על תכנונו של המתגונן. לכן על האסטרטגיה הצבאית לעבד תכניות אסטרטגיות צבאיות לכל מקרה מלחמה אפשרי, הנובע ממצב היחסים עם המדינות השכנות, ומטרתה הכללית של האסטרטגיה הגבוהה.“ וכאן מגדיר המחבר: „האסטרטגיה שלטת על אמצעי המלחמה, החיים והדוממים. — על אמצעי המלחמה הדוממים נמנים נשק, ציוד, וכו', אשר הכנתם שייכת לשטח האסטרטגיה הכלכלית. — אמצעי המלחמה החיים הם כוחות הקרב הפועלים בעזרת האמצעים הדוממים. הכנת כוחות קרב אלו למקרה של מלחמה הנה מתפקידה של האסטרטגיה הצבאית.“

אכן, לא רק הגדרות ימצא הקורא בספר. יש כאן ניסיון לסכם, סיכום פוליטי, כלכלי וצבאי, בליות דוגמאות את/פרשת מלחמת העולם ב'.

תרגום הספר נעשה בקפידה, אך ניכר הדבר, כי המתרגם לא הצליח לכוון תמיד לתוכנם האמיתי של משפטים ונוסחאות שבמקור. דבר זה עלול להעלים מעיניו של הקורא העברי לא מעט משלבי-המחשבה שבספר. מן הציונים וההגדרות שבו — ובמיוחד נודעת לכך חשיבות רבה בשל מיעוטה של הספרות הצבאית-מקצועית בלשון העברית, ועל כן אין לותר בקלות על כל הזדמנות לסיגול מושגים והגדרות העשויה להפתח לפני הקורא על-פניו. שמה יהיה עדיין בגדר אפשרות לקורא שלנו לשים לב לחבהרת משמעותם השלמה של כמה פסוקים כאלה, שמוכנס נשטש קמעה עם תרגומם, בכרכים ב' ג' וד' של הספר, העתידים עוד להופיע?

בדברי האקדמה שלו לספר אומר הרמטכל: „הספר אינו מסתפק בציון עובדות גרידא, אלא מראה השפעתם של שיקולים פוליטיים, כלכליים וצבאיים על החלטות אסטרטגיות ותוצאותיהן; בכך טמון ערכו המיוחד של הספר, העשוי לספק מחשבה אסטרטגית, הערכה נכונה של נסיבות והחלטה הנובעת ממנה.“

אמנות הלחימה של הצבא הסובייטי

הם כנראה, ברובם הגדול, מן התקופה האחרונה, ומראים רק את התוצאה, את הצבא המנצח, בה בשעה שכלו להיות מענינות ומאלפות לא פחות מזה גם תמונות אשר תראינה, אחת מול רעותה, את דרגות ההתקדמות שחלו בהקמת הגוף האדיר הזה. כי דוקא התקדמות זו, ההשגחה הבלתי־פוסקת של הכוח הצבאי, היא־היא המעשה הגדול, והיא שעמדה לה לבריית־המועצות ואיפשרה לה לנצח. גדולתו של הצבא־האדום מתבטאת אולי במהלומות שספג מבלי שתפוררנה אותו, עוד יותר מאשר בנצחונותיו בשנים שלאחר־כך.

יוצאת מן הכלל בנידון זה היא אולי הדיאגרמה המראה את ההתפתחות בריכוז האש הארטילרית בצבא־האדום; מ־45 תותחים על ק"מ אחד של חזית בראשית 1942 ועד ל־228 באוגוסט 1944. ואכן, כל מבקר בתערוכה נמשך מיד לטבלה זו. אך, כאמור, זהו מעין יוצא מן הכלל בתערוכה זו, אשר אינו יכול לפצות בשלמות על העדר המספרים המדגימים והמאלפים מעין אלה, ועוד יותר את העדר התמונות מן התקופות השונות, אשר יראו את העמידה — ותהליך ההתגברות ההדרגתית — של הצבא הסובייטי. אכן, לוח יפה הוא הלוח המראה את צליחת־הנהרות הקרבית ע"י הצבא־האדום. למעשה, היו אלה

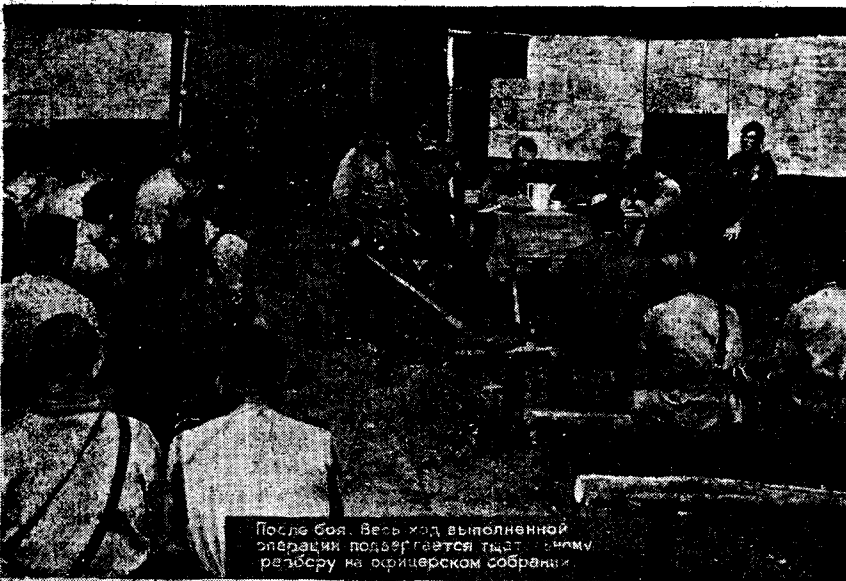
ההתרשמות הראשונה שמקבל המבקר בתערוכת „אמנות־הלחימה של הצבא הסובייטי“ היא של כוח; כוח צבאי, מלא הכרת ערך עצמו, צבא הגא על עברו ועל מפעליו. אם כי ברור לגמרי, שתערוכה זו היא תעמולתית בעיקרה, הרי התעמולה כאן איננה, בעצם, כלל לצבא בתור שכזה, לכוח הלוחם — שהוא, למעשה נושא התערוכה — אלא יותר לעצם נצחונה של בריית־המועצות, להדיפת הפולש הזר. הצבא האדום אינו זקוק, כנראה, לפרסומת, ויתכן גם שבמת תערוכה זו — הצרה יחסית — לא הספיקה להצגתו כראוי; ומשום כך, די לו בצילומים מספר היוצרים את רושם כוחו הגדול, אם גם אינם משקפים את התמונה המלאה של כוח זה.

החסר העיקרי בתערוכה הם שלבי ההתפתחות, ומצבי־הבינים, אותם עבר הצבא הסובייטי טראשית מלחמתו, ב־1941, ועד שהצליח להכות ולגרש — ולמגר כליל — את הפולש הנאצי בשנות 1944—1945. אינך רואה את התפתחות של הצבא בארבע השנים הגורליות האלה — התפתחות באנשי, בנשק, בציוד ובארגון. הצילומים המוצגים

נתקיימה באולם חוג „הבימה“, בתל־אביב, באפריל 1949.

גבורה צבאית של אומה על פני דורות: מערך תמונות — מהנסיכים־מצביאים של המאה ה־13—הי"ד דרך הגנרלים והאדמירלים של המאות הי"ח והי"ט, אל מפקדי הצבא האדום וראשי הפרטיזונים של מלחמת האזרחים 1917—1920, ומצבת מינין ופוז'יסקי במרכזם — המסמלת את שלשלת גילווייה של מסורת הגבורה ויכולת צבאית. דוגמה מאלפת לחינוך לגבורה אקטואלית בדרך של יניקה ממקורות העבר.

После боя. Весь ход выполненной операции подвергается тщательному разбору на офицерском собрании.

אחרי הקרב, כל מהלך הפעולה שבוצע נתון לניתוח קפדני באספת הקצינים

הסובייטים, אפילו שימוש נכון בפרודוקציות הצבא עוניות, למשל, שבשבוועונים רוסיים המגיעים ארצה יכול היה לאפשר עריכת תערוכה זעירה, מענינת למדי, מסוג זה.

אם ננסה לסכם, הרי התערוכה, על אף הרב שיש בה, לוקה בחוסר-שלמות. נדמה לו למסתכל, כאילו נעשתה מבלי שסומנה לה, מבעוד מועד, מגימה הסברתית ברורה. רבות הן האפשרויות להצגת לקח מלחמתו של הצבא הסובייטי ולהבלטתו, אשר עדין לא נוצלו במסגרת תערוכה זו. אין לומר, כי כאן כבר בוטאה בשלמות אמנות הלחימה של כדירת המועצות. ראוייה אמנות זו, על הישגיה המפתיעים ושלבי עליתה המאלפים, וראוייה מערכת 1941—45 האדירה, לכך כי עוד תשוב ותוצג בהזדמנות נוספת, ביתר הרחבה ותוך שימוש מלא בדרכי ההצגה, ההדגמה וההסבר אשר גובשו בבתי-ינכאת ותערוכות של צבאות ומלחמות.

נקווה, כי הזדמנות נוספת כזאת, בשביל המתעניין והמעניין הישראלי, עוד בוא תבוא.

מהמקרים היחידים הבולטים בהם הצטרך צבא מודרני לחצות נהרות רחבים כל כך, ובמספר רב כל כך, בתנאי קרב. ואמנם, התגבר הצבא הסובייטי על מכשולים אלה בהצלחה יוצאת מן הכלל וגילה וירטואוזיות רבה בצליחת „תחומים מימיים“ (לפי הביטוי הצבאי הרוסי השגור). ויש הרבה מן המאלף בשיטות בהן השתמש, מהתחבולה האישית הנועזת ביותר ועד להפעלת ציוד מיכני רב וכבד. אך שוב, התמונות שבתערוכה רק מעלות מומנטים בצליחות שונות, מבלי להתעכב על ה„אמנות“ שבצליחה.

קיר מיוחד בתערוכה מוקדש להתקפות האופרטיביות הסובייטיות באזורי המערכה השונים. לכל אי-זור המפה שלו — המראה בחצים את כיווני ההתקפה. אולם מפות אלה אינן משקפות למסתכל את תכנית הקרבות הכוללת, כי התמונה שמצטיירת אינה שלמה, ואינן יודע כיצד השתלבו כל המערכות המקומיות האלה יחד.

בין השאר, חבל כי לא ניתן בתערוכה מדור של שיקוף המלחמה הגדולה בצירור ובפיסול

זמנות חיל-צבא

מלחמה טורנית, "זוללת" טונות של שפות.

בעת הפלישה לנורמנדיה הורדו ליב-שה, או הוכנו במקום, 70,000 יריעות של 3000 מפות ממות שונות. בשעת המלחמה על צרפת הוציאו בכל יום לאור בעונת ייצורן המכסימלי — כ־30 טון מפות. במרוצת המלחמה הוכנו 500 מליון יריעות של למעלה מ־40,000 מפות. שאם יצרונו זו על גבי זו תיעמדה לגובה של 55 קילומטר.

בארה"ב מעיינים עתה בתכנית שייניים בדיביות הכוחות-המוטסים. העצרת המוקדמת תובעות שדיביות הכוחות-המוטסים תהיה דומה יותר לדיביות התקינה של חיל-הרגלים. יתכן שההבדל היחידי יהיה לגבי הארטיקל-ריה הצמודה לדיביות המוטסת לעומת דיביות הרגלים התקינה.

אחד-עשר מתנדבים סיימו לפני זמן קצר תקופת הנסיון של חמישה שבועות קיום על מנות-מוזן מינימליות. הקרבן שהקריבו (אחדים מהם אף הפסידו קרוב ל־15 ק"ג ממשקלם) — איפשר ליהיידת המחקר של הקולג' הרפואי של ניו-יורק לקבוע את מנת המינימום הטובה ביותר לשמירה על גוף האדם בתנאי-מצוקה.

המנה המזינה היתה דיאטה של כ־180 גרם בייסקוויט-חלבוני ושלוש כוסות מים בצירוף טבלה המכילה ויטמינים רבים וכמות מסוימת של מלח. לבקשת קצין האספקה של הצבא לא נתפרסמו יחסי החומרים בביסקוויטים.

נוסף לערך הצבאי הרב של מנות אלה — בעיקר כמנות-ברזל לטרופי-אניות — תהינה לתוצאותיו של נסיון זה גם השפעות ניכרות על הדיאטות להפחתת במשקל, להונת אוכלוסיה המרנית רעבה, ולטיפול באנשים אחר ניתוח קשה.

מיניסטר ההגנה בארצות-הברית בא לפני כמה חדשים לתקן את הדעה הרווחת בצבור על הסכנה של המלחמה הביאלוגית. הוא טען שהרבה מן הוירוסים כוח בצבור הוא, מוגזם, בלתי מודיק ומובלט שלא בצדק. לאור השגי המדע של היום". הטענות כאילו המלחמה הביאלוגית יכולה להשמיד את תושביה של יבשת שלמה במהירות, או שמליוני

אנשים יכולים להפגע ממה כדוריות הידקים המוטלות ממטוס, הוגדרו על יד כ"פנטסטיות".

אולם, עם כל זאת הזהיר, ש"יש להשמר" לא רק בפני התפרצויות של מחלות באופן טבעי, אלא גם בפני אפשרות של סבוגיה ביאלוגית, וגם לפני שאף תוכרו מלחמה".

מתוך 16,000,000 רשומי-גיוס במלחמת העולם האחרונה שנבדקו — נפסלו למעלה מ־4,100,000 באשר לא הלמו את הרמה של כושר גופני או שכלי הנדרשת בשביל השירות. וגרוע מואת: לשמונה מכל עשרה רשומים היו פגמים מסוגים שונים, אשר רבים מאוד מהם ניתן היה לרפאם בלא-קושי. דבר זה בלט באופן מיוחד לגבי השניים. נתברר, למשל, כי 95% מבני העמ האמריקאי יש להם פגמי-שיניים, וכי רק 30% בלבד מהזקוקים לטיפול זוכים בו. ואלו הצבא הודיע כי הוא מעסיק את רופאי-השיניים שלו בעבודה רצופה, במשמרות בנות שמונה שעות המשמרות, כשהוא משתמש בציוד רפואי-שיניים העולה פי שלושה והצי על זה משתמשת בו האוכלוסיה האזרחית כולה במשך שנה רגילה.

תלבושת-ערב חדשה לקצינים נתקב" לה לפני זמן קצר על ידי צבא-הצי ("המרינס") בארצות-הברית. תלבושת זו דומה עקרונית לתלבושת הערב שמלפני המלחמה, ורק המעיל העליון שונה קלות. כן בוטלה התקנה המחייבת את הקצינים ללבוש תלבושת מאותו סוג ארג כשל הצבא כולו, ומעתה הם רשאים להשתמש בכל בד הדומה בצב"עו לבד המקובל...

זמנות ציי-מלחמה

בתימוני הציי-האמריקאי האחרונים, בים הקאריבי, נבחנו מכשירי-גילוי משוכללים וטוגי נשק סודיים חדשים למלחמה בצוללות. כתוצאה ממבחנים אלה סבור עתה מטה הצי כי סיכווי הצי העלימימי במאבק נגד הצוללות עלו במידה שלא ניתן היה לצפות לה, לפני שנה.

אחרי תימוני אתשקד באו מפקדי הצי למסקנה כי צוללות חדישות בעלות צינורות-נישימה ("שנורקל") יוכלו

זמנות חיל-אוויר

כדי להפגין את הקלות בה יוכלו מטוסי-אויב להגיע לכל פינה בארצות-הברית, טסו 50 מפציצי B-29 לעבר מטרות בארה"ב מתשעה בסיסי "אויב" רחוקים. כל הטיסות היו ללא חניה, בטווחים של מ־6000 ק"מ עד ל־9000 ק"מ.

המטוסים המריאו מאלסקה, האיים האזוריים, הוואי, איסלנד, לברדור, האי שמיא, האיים-האנטיליים, בלמודה, יפן וגרמניה. המטרות שכלפיהן פעלו היו פוזרות בכל אזורי ארה"ב.

אחד השכלולים הגרמניים המשוונים ביותר במלחמת העולם השנייה — הלי-קופטר "עפיפון" הנשרך מאחורי צוללת — ניבחן כיום לצרכי חיל-האוויר האמריקאי.

המטוס קטן זה מורכב ממושבי-חשוף על גבי צינור אחד, מתחת למדחף בעל שלוש זרועות, המונע ע"י רוח בינונית. מהירות הצוללת, בתוספת רוח קלה או חזקה, היה בהם כדי להרים את ה"עפיפון" הנאצי מעל סיפונה של הצוללת. מיד לאחר שקיבלו זרועות המדחף את הסיבוב הראשוני ביד, התרומם ההלי-קופטר אל-על מאחורי הספינה, כשהוא נושא את נוסעו היחידי עד לגובה של 150—300 מ'. הקשר עם הצוללת היה בעזרת טלפון, ואמצעי-ההירות מיוחד איפשר את שיחורורו של המדחף מן הגוף, כשמנענח נפתח מאליו. בשעת סכנה אפשר היה לנתקו מן הצוללת. את ה"עפיפון" אפשר היה לקפל לחבילה קטנה שניתנה להחסנה בצור-ללת. בכל צוללת נמצאו מספר אנשים אשר השכילו להפעיל את ההליקופטר.

לשתק את פעילות הצי העלימימי.

לאחר סידרת נסיונות בשיגור קלרי עים מנוהלים מסיפון צוללות (תוך כדי שיט על פני המים), הצהיר ראש מטה הצי האמריקאי, אדמירל לואיס דנפד, כי קליעים מנוהלים יחיו, נשק ימי יסודי בעתיד". הוא הוסיף כי צוללות בעלות טווח ארוך ישמשו כסיפוני-המראה וכתחנות פיקוח לקליעים אלה. גם הצי הרוסי מנהל נסיונות בשיגור קליעים מנוהלים מעל במת מתכת מת-קפלת, שאפשר להקימה בין שתי צול-לות, אחרי עלייתן על פני המים.

צָרֹר יְדִיעוֹת מִן הַמִּזְרָח הַחִיכּוּ

סוּרְיָה

כל פנים עד כה מפורסמת דמשק יותר כמולדת להביי הרב משובחים מאשר כמקור לנשק הדיש... בקשר עם השמועות — ושמועות הנגד — על פתיחת צנורות לזרימת נשק ותחמושת מצרפת, לאנצות המנדט הצרפתי לשעבר — סוריה והלבנון — יש אולי משום אות לאפשרויות הקיימות בעובדת נוכחותה של משלחת סורית צבאית בצרפת בהדשי מרס — אפריל ע.ו. אכן, אמר דובר מיניסטרוני הצרפתי, כי אין משלחת זאת — בת 8 קצינים — נמצאת בצרפת אלא בשביל קבלת קורס ימי מיוחד בבתי-הספר הצבאיים הצרפתיים. כידוע רוב רובו של זיון צבאות סוריה והלבנון מוסיף, על כל פנים, להיות צרפתי. והדבר גור אחריו המשך של קשרים, בראש וראשונה להשגת התחמושת וחלקי החילוף, אך כידוע קשה בענינים אלה לקבוע את הגבול המפורש.

תכניות העשיית נשק

אין, כידוע, לסמוך יותר על המידה על התגשותן של תכניות נרחבות בשעה ששמעו גיגע אליו מ סוריה. והראיה — תכניות הרחבת נמל לטקיה, אשר קוראי „מערכות“ הספיקו להתבשר בהן 4 או 5 פעמים במשך 5 השנים האחרונות. אך על כל פנים בשלהי מארס שנה זו (כלומר עוד לפני עליית הקולונל זעים לשלטון) בישרה סוכנות הידיעות הערבית על תכנית לפתוח מספר בתי-חרושת לנשק קל ותחמושת. לפי אותן הידיעות הרי „עיקר הציוד הנהוץ לכך כבר הגיע לדמשק“ והממשלה כבר הקציבה תקציב מיוחד לכך. במידה שישנה אמת בידיעות כאלה, הרי אין להניח ששלטונו של זעים הוא אשר ימשוך את ידו מתכניות מעין אילו. אלא שעצם הידיעות, כאמור, אינן „מוכרחות“ כלל להיות מדויקות, אף כי אין זה מן הנמנע כי יש בהן גרעין של אמת. על

לבנון

על מנת לארגן את דפתור הטיירוניס. אין הדבר מתקבל על הדעת כי אכן תוכל לבנון להייל לצבאה — ולקיים בתוכו — את כל המדעמים לחיול לפי ההגדרה הנ"ל, (מטעמים טכניים ותקציביים). על כן יש לשער שאם לא להלכה, הרי למעשה תקויים בלבנון, צורה זו או אחרת של „חובת שירות“ לחלק — עם כופר נפש, רשמי או בלתי-רשמי.

שורות-החובה הצבאית

במהלך המלחמה בארץ-ישראל, התחילה מדינת הלבנון, אשר בשנות קיומה הראשונות היה צבאה בנוי על עיקרון השירות של מתנדבים-שכורים, להכניס מידת מה של שירות חובה צבאי. לפי הידיעות מראשית מאי הוטל על מיניסטרוני ההגנה-הלאומית להמשיך, המשך קבע, בנוהג גיוס החובה. אורחי הלבנון הרווקים בגיל שבין 18—25, היו מעתה חייבי גיוס. ועדת חיול תסייר במדינה כולה

עבר-הירדן

בוחרים להצטרף „ממילא“ את שורות הקצינות; אך כעבור זמן-מה שואף, בדרך הטבע, חלק מהם לחזור לצורות חייו החברתיות המקובלות. אף יתכן כי יש בדבר גם משום גלוי אכזבות מדרך „הגדולה הצבאית“ שבעבר-הירדן.

מגבית לרכישת מוטופים

לפי ידיעות ממקורות הלגיון-הערבי, מראשית מאי אורגנה התרמה בין סוחריה של רבת-עמון לשם רכישת מטוסים לרשות ממשלת עבר-הירדן והושגו בדרך זו סכומים אשר יספיקו כדי לרכישת סקוודרון שלם של ארבע רוננים (כשהמדובר הוא במטוסי קרב הרי גודלו של „סקוודרון“ הוא כרגיל מ-12 עד 18 מטוס). אכן, זכורים ונוחיהם הגדולים של סחורי רבת-עמון מאכספורט גרבי נילון ועוד סחורות בדומה לזה „תוצרת עבר-הירדן“

מלחמה בהתפטרות קצינים

הידיעות מחודש מאי מעבה (אשר נתפרסמו על עמודי „אדיפע“, המופיע בעיר העתיקה בירושלים) מעידות על תנועת התפטרות בין קציניו של „הלגיון הערבי“; כי הידיעות האלה מספרות על חוק, שנתקבל „בית העליון“ של הפרלמנט העבר-ירדני, המחייב קצינים מתפטרם להחזיר את הכסף אשר הוצא על אימונם. כן קובע אותו החוק שקצינים כאלה לא יהיו זכאים לקבלת קיצבה.

אין כמובן לדעת מהי המשמעות במציאות של חזיון כזה. בחברה פרימיטיבית למדי, שהורכב עליה מנגנון צבאי מפותח מעבר למידותיה היא — כוון של עבר-הירדן — יכול להיות טבעי שבני המשפחות המיוחסות יותר, אשר לא נראית לפניהם כל קריירה מושכת אחרת.

ומכירתן בדרך המסחר החופשי" לארץ-ישראל היהודית. אולם קשה לדעת באם עלינו לתת אימון מלא הן באופיה המהנדב של ההתמדה והן בגודל הסכום שהושג. **בולים ותעשיית הנשק**
העתונות שב-שטח הערבי" שבארץ-ישראל פירסמה

ערב הסעודית

ידיעות על כך כי בסוף מאי, לרגלי יום הצבא העברי-ירדני, תופיע סידרת בולים חדשה עם תמונת המלך עבדאללה על כל בול, אשר הכנסתה תוקדש לבנין בית-הרושת לנשק...

ארה"ב בערב הסעודית

ידיעות אמריקאיות מסוף אפריל דברו על קשיים אשר בהם ניתקלו ארה"ב בהשגת זכויות מיוחדות לתקופה ממושכת, לשימוש בבסיס האוויר בדהראן (ארה"ב, מעריכות) — נ"ד"ה — ונ"ו) אשר לדברי, "יוניטד פרס" הוא, בבסיס מפתח למטוסי 29 רבי-מבצר מעופף). הזכויות המקוריות לשימוש בבסיס שנבנה בשלהי מלחמת העולם, ע"י חיל-האוויר של ארה"ב, מאז נוהל למעשה על ידיו נסתיים, לאחר תקופת שלוש השנים, בי 15 במרס

שנה זו. המו"מ להסכם חדש, אשר הוחל בו בפברואר, טרם הביא תוצאה סופית — והשימוש הנמשך בבסיס ע"י ארה"ב הינו פרי מספר הארכות ומניות. בין טענותיו של איבן-סעוד היה יחס של אי אמון לארה"ב, אשר ויתרו על סין ויהיו, כנראה, מוכנים לותר גם על העולם הערבי בשעת חירום. רבים הסבורים כי פועלים כאן על כל פנים גם גורמים גשמיים יותר; ולפי כמה ידיעות לא נותרו אלא פרטים שניים במעלה אשר יש עוד צורך להגיע בהסכם עליהם — והחתימה בוא תבוא.

מצרים

התקציב הצבאי בסיומן הגדול

הידיעות המגיעות (לעתים, בדרכי עקלתון, באמצעות עתונות אירופה ואמריקה) על המתרחש במערכת-התקציבים המצרית מעידות על תמורות לא קטנות בכמות, אשר בסופן מוכרחות להביא גם לידי שנוי-יסוד איכותיים ומותניים במבנה הממלכתי ובחלוקת נטל המסים על שכבות האוכלוסיה השונות. ידיעות אילו מדברות על העליה — בשל הצרכים הצבאיים — בסכום הכולל של התקציב בן מאה וששים וכמה מליון שבשנת 1948-49 (אשר הוא עצמו הינו פרי, קפיצה" כמעט בשני שליש, לעומת התקציב שמלפני שנתיים בלבד, בן 100 מליון בערך) — ועד ל-190 וכמה מליון לירות מצריות. אין כמובן לדעת האם ההפרש כולו נגרם ע"י עליית ההוצאות הצבאיות דוקא; וכן לא מן הנמנע הוא כי חלק, לפחות, מההוצאות עקב המלחמה" בעלות אופי בלתי צבאי (כגון סכומים להחזקת פליטים ופעילות פוליטית מיוחדת וכיו"ב) נזקף אף הוא על חשבון, "הסעיף הצבאי".

אולם, מכל מקום, אין להטיל ספק בעובדה גידולו הניכר ביותר של סעיף הוצאות-הצבא בתקציב המצרי הממלכתי. דוגמה מוחשית לכך ניתנה, בעצם הימים האלה, ע"י הידיעה בדבר אישור ממשלת מצרים לתביעת המטה הכללי לכלול בתקציב הקצאת סך של 6% מליון לירות מצריות, להקמת יחידה משורינית; והלא סכום זה הנו קרוב עד מאוד לסה"כ של התקציב הצבאי המצרי רק לפני שלוש שנים. ויצויין שאף סכום זה אינו מספיק, למשל, להקמת דיביזיה משורינית (דבר שהיה מצריך הוצאה פי שלושה-ארבעה רבה יותר); אולם יתכן מאוד כי זהו הראשון במספר שיעורים שנתיים שנועדו לספק את הסכום המלא למטרה מעין הנ"ל. והלא גם מבחינת היעילות הצבאית עדיף בודאי פיתוח תחילה של יחידות טנקים ומכוניות-שריון חדישות מצומצמות, למטרות אימון הסגל ובדיקת הדרכים — ורק אח"כ המעבר לבנין מבנה הצבא המסויים הגדול במלוא היקפו. על כל פנים יש בידיעות אלו ממצרים כדי לתת מוזן למחשבה.

קפריסין

בסיס איירי בקפריסין

בין הראיות לכך כי קפריסין הופכת והולכת לשטח של בסיס-אוויר בריטי נמצאת — מאז המחצית השניה של אפריל — הודעת שלטונות האי על כך כי הם עומדים לכוון רגימנט אנטי-מטוסי קפריסאי. על ידי השלטונות הוצע לכל אלה אשר שירתו בשעתם ב,רגימנט קפריסין" (רגלים מובילי פרוות) בשנות מלחמת-העולם להתנדב עתה לשרות (בשכר, לפי חוזה) ברגימנט הא. מ. החדש. נתפרסמו ידיעות על כך כי כלי הארטילריה לרגימנט זה כבר נתקבלו בקפריסין ובסופו של דבר הוא ימנה,

2 יחידות משנה, בנות כ-100 איש בערך כל אחת. את הידיעות האלה יש לראות במסגרת של הידיעות האחרות, בדבר בנין קסרקטיני קבע במחנות, הרחבת שדות תעופה, טפוח מפעלי רדיו וההכנות לשפור מעגנים. עם התבטל הבסיס הימי הבריטי באלכסנדריה, ועם היסול המנדט-הבריטי על ארץ-ישראל — וחיפה בכלל זה — הופכת קפריסין לבסיס גיאוגרפי אסטרטגי הגיוני לכוחות אויריים וימיים בריטיים (היל-מצב מתאים של חיל-הצבא) במזרח הים התיכון; לפי מצב הדברים — כנראה גם כוחות אמריקאיים, על כל פנים בכוח.

היזרום מחדש נשק בריטי לתוך המזרח התיכון הערבי?

המלכותי; וקבוצה מרוכזת של קצינים סויירים עומדת באימונים בקרב של וורמוט, בדרום-מערבה של אנגליה, גם עיראק ביקשה שימסרו לה מטוסי קרב מהטייפס החדשים הנה, אולם לגביה יוחמר המצב יותר בשל אי יכולתה הנוכחית של עיראק לסלק את מחיר המטוסים; וכן בגלל „היחסים המשונים הכרוכים בשאלת חוזה אנג' ליה-עיראק“, לדברי קמחי נעשים לפחות מאמצים רשמיים ובלתי רשמיים” בשביל להגיע פירמות בריטיות פרטיות להעניק מלוח לרשות קניויה הצבאיות של עיראק.

מצרים הומינה, כמו כן, אגיות משחית ברר טיות מאלה אשר עקב גזירות החסכון בבריטניה עומדים לחסלן עתה, ספינות אלה מהירות מכל אשר „ישנו עד כה בציי מצרים והן מזויינות בתותחים בני 4" ו"51. אכן, גם מימושן של קניות אלה יצטרך לחכות עד להבהרת ענין ההסגר. על כל פנים, אומרת הכתבה כי „מקורות מצריים מדיגישים כי ממשלתם אינה מתכוונת כלל, להחזיר את הישארותו בתקפו של מאון הכוחות הנוכחי במזרח התיכון — וכל מאמץ הולך ונעשה ע"י מצרים בשביל להוציא מתחום של ספק כל שהוא את המעמד ההגמוני של כוחותיה המזויינים“ — (בענין זה — ראה ברשימה על מצרים בצרור הקודם) ומאידך מענין הציון כי „כאשר נשאלו כוחות בריטיים האם נתתנה גם לישראל אפשרויות רכישת „ומפריים“ מלכותיים וספינות צי היתה התשובה ש„יהיה זה ענין למור"מ מסחרי תקין כשיתחיל המגע בשטח המסחרי“.

אכן, גם לגבי זאת מציינים כי המלה האחרונה כנגון אלה תבא תמיד בידי משרד החוץ הבריטי.

בחודש אפריל נתפרסמה כתבה מאת ג'ון קמחי אשר שיקפה חיפושי הדרך בקרב חוגים צבאיים ומדיניים בריטיים באפשרויות החדש הספקה ונשק הבריטי — יבשתי ימי ואוירי — למדינות הערביות. מאחורי דרכי מחשבה אלה עומדת לא ספק ההרגשה שעצם קיומם של החוזים בין בריטניה ואחדות מן המדינות האלה, חוזים המיוסדים על עיקרון העזרה הבריטית לטפוח צבאותיהן, יוצג בסמין של ספק ע"י הפסקה ממושכת בסודורי האספקה והציוד הצבאי.

על כל פנים כבר בתקופה שלפני הידוש מפורש של אספקת נשק בריטית נעשים והולכים צעדי הכנה מוקדמים לה, הן בדרך של הכשרת מומחים והזדרכה לקצינים, ובין ע"י הסכמי רכישה מוקדמים, ג'ון קמחי מוסר על כך שמשלח מצרים ערכה הסכם למפרע בדבר הזמנת מספר ניכר של מטוסי קרב „מפליטים“ בריטיים חדשים מהסוג „מפיר“ ומציין שמטוסי קרב אלה עולים על כל מטוסי הקרב הנמצאים עתה בשרות בארצות המזרח התיכון, אכן, מסירתם בפועל על מטוסים כאלה לרשות מצרים לא תבוצע כנראה עד אשר „יובהר סופית המעמד הסגר הנשק במזרח התיכון“; אך העובדה כי סקוודרונים של מטוסי קרב אלה הוצעו לרשות מפקדת חיל-האוויר המלכותי הבריטי שבאזור תעלת סואץ (לאחר הפלת המטור סים הבריטיים בינאר, בסביבת הגבול הישראלי-מצרי) מאפשרת למסרם ללא שהיות לרשותה של מצרים משיותר או יוחלט הדבר, כבר הוחל באימונם של טייסים מצריים בשדה-התעופה באסמעליה בשימוש מטוסי קרב אלה.

באותו זמן עצמו מתאמנים קצינים סוריים ועיראקיים בתוך בריטניה עצמה ע"י חיל-האוויר

ארצות ערב - ועוניי הסגר הנשק

הממשלה הבלגית שומרת לעצמה את הזכות לבדוק את הענין הזה מחדש באם יוכח כי בכלי נשק אלה משתמשים גם לתפקידים אחרים מאשר לתפקיד הציוד.

לפי ידיעות העתונות המצרית מחדש מרס החליטה ממשלת בלגיה להסיר למעשה את הסגר יצוא הנשק לארצות הערביות, ע"י התרת היצוא של „נשק-ציוד“ אכן,

קטלוג לספרות צבאית*

כאלה המוקדשים לספרות קלסית, תולדות המלחמה, סיכומי מלחמת העולם הראשונה והשניה, חיל-רגלים, חיל-תותחנים, סוגי נשק, טקטיקה, אסטרטגיה, עבודת מטה, מודיעין, מנהלה ועוד. סה"כ ישנם בקטלוג כ-200 שמות ספרים. קטלוג זה מהווה מקור ראשון, אם כי לא שלם, לאנשי הצבא להשגת הספרות הדרושה להם. יש לקוות שמפעל צנוע זה יעודד את מוסדות הצבא לעריכת קטלוג משלהם, אשר יכיל את כל הספרות המקצועית העומדת לרשות אנשי הצבא בספריות השונות בארץ.

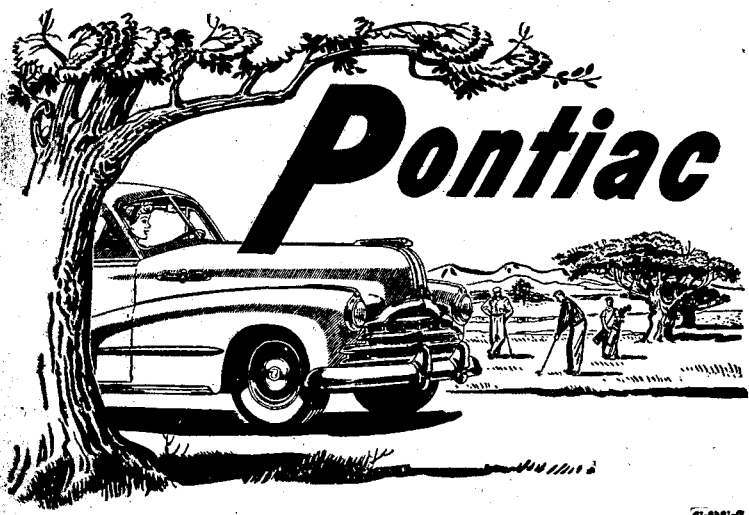
זו הפעם הראשונה שמופיע בארץ קטלוג לספרות צבאית. הקטלוג סודר ע"י מר פ. פינצ'ובר, תל-אביב, והוא מחולק ל-14 מדורים. הראשון הוא — הספרות המקצועית העברית (אותם הספרים הנמצאים בשוק הספריים), ואח"כ עובר הקטלוג לספרות לעזית, ובעיקר בשפות הגרמנית, אנגלית, והצרפתית. בין המדורים השונים

* המעוניינים בקטלוג יתקשרו עם פ. פינצ'ובר, רחוב סיקולוב 83, תל-אביב, ויקבלוהו ללא כל תשלום.

מפעלי
מלט פורטלנד ארץ ישראלים
„נשר“ בע"מ

ח' פה ת.ד. 1696
טלפון: 4350, 4359

Pontiac

חברת "נוע" בע"מ
 תל-אביב, דרך פתח-תקוה 28
 טלפון 4031

סוכנים ומפיצים של:
G. M. C.
 Trucks, Buses & Diesels.
PONTIAC
 Passenger Cars.
MICHELIN TYRES

4-101-6

א. כהן
 (מקודם א. כהן ושות')

חמרי חשמל
 ומניעים

חיפה

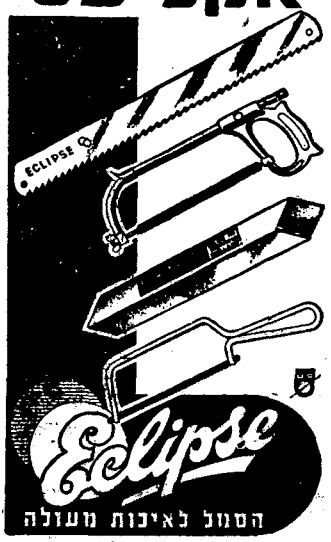
תל-אביב

חיים פרלין בע"מ

ברו תולדת
אקליפס.

חמרי בנין
 וברזל
 צדכי חקלאות
 ופרדסנות

תל-אביב
 טלפון 3642
 ת.ד. 387

הסוג לאיכות מעולה

ארצי בע"מ

בית-חרושת הראשון בישראל לארצי צמד

תל-אביב לילינבלום 32
 בית-חרושת: רחוב לבונה 14 טלפון 5727 ת.ד. 1392

בתי יציקה וולקן בע"מ

טלפון 7104

ת.ד. 624

חיפה

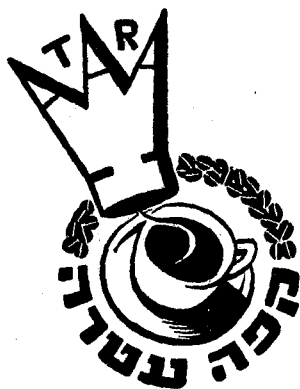
בתי יציקה לברזל ומחכות קלות
אמבטיות מצופות אמיל

מכונות כביסה

משקופי פח לדלתות וחלונות

קונסטרוקציות ברזל

יציקות עד ל-8 טון ביחידה אחת

ד ר ש ו

שוקולדה ליבר

יותר טעים
יותר מזין

אליעזר סקר בע"מ

חמרי בנין והספקה טכנית
ציוד להשקאה והספקת מים

רחובות
רחוב הרצל
טל. 261

מבליה
רחוב הגליל
טל. 28

חיפה
רחוב המלכים 33
טל. 4428/9

נוסד בשנת 1918

סינקלר

שמני הסיכה המשובחים, תוצרת ארצות הברית

- למכוניות נוסעים ומשא
- לנרקטורים ודחלים
- למקדרים וקומפרסורים
- לאניות ואוירונים

הסוכנים היחידים לישראל:

משה קרסו ובניו בע"מ

משרדים: רח' החשמל 20 טל. 4723

מחסנים: דרך ראש פינה טל. 5098

אגודת יצרני מרגרינה
בארץ ישראל בע"מ

המייצרים

מטע

בי"ח לצרכי מזון

תל-אביב, גבעת משה א'

ת.ד. 1020

מלפון 5422

מרגרינה
מיונית
סלט מיונית

„וולטה“

בית חדשת לצרכי חשמל בע"מ

ח י פ ה

ת.ד. 1345

טלפון 7101

טלפון 3023

צנורות חשמל „ברגמן“ • סוללות למנורות כים

מחסני עצים בע"מ

כל מיני עצים ודיקטים
לבנין, נגרות ורהיטים

המשרד:

תליאביב, דרך יפ"ת"א 37
חבת דאר 1772, טלפון 5116

המחסנים:

עלייד גשר סלמה, בשכונת מכבי החדשה

בירושלים:

רחוב בן יהודה, עלייד מועדון „מנורה“

חמרי חשמל ד. זסלבסקי

תליאביב

רחוב החשמל 2

ת.ד. 346, טלפון 3796

ז. וילנציק ובניו בע"מ

סחורות ברזל

כלי עבודה

ופרזול לבנינים

תליאביב „הבית הלבן“

טלפון 3470

ת.ד. 2077

רחוב אלנבי 123

בליל הסדר
ובכל ימות החג
שתו מיינות הטעם
והאיכות המשובחה

של יקבי

ראשון-לציון

וזברון-יעקב

כרמל מזרחי

סולל בונה בע"מ

המרכז הקבילני

של ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בישראל

מוציא לפועל **עבודות בנין. סלילת כבישים
ועבודות צבוריות אחרות**

המשרד הרשי:

חיפה. רח' הנמל 65. בית סולל-בונה

ת. ד. 563. טלפון 4311-15

סניפים:

תל-אביב. רח' לילנבלום 39. ת. ד. 1267. טלפון 38-6031

ירושלים. רח' בני-הזדה 1

ת. ד. 1344. טלפון 2486

הבעלים המנהלים של המפעלים הבאים:

כור - חברת חרשת ומלאכה בע"מ.

החברה המתאמת את מפעלי החרשת של סולל בונה בע"מ

בחי יציקה **וולקן** בע"מ. חיפה

חמת - מפעלי מתכת - נחלת יצחק

מפעלי זכוכית ארצישראלים **פניציה** בע"מ. חיפה

חמרי בנין כלליים **חבך** בע"מ. נחלת יהודה

חרסה - מפעלי קרמיקה. חיפה

תעשיית אבן וסיד. חיפה

אבן בע"מ. תעשיית אבן ושיש מלאכותי

מפעלי סלס פורטלנד ארצישראלים **נשר** בע"מ. (בעלות חלקית)

המגפר בע"מ. חיפה (בעלות חלקית)

חרות בע"מ. ספקים, קבלנים ויצרנים של חמרי אינסטלציה. ת"א. חיפה. ירושלים

סוכנויות **וולקן** - סוכנים להפצת מוצרי פירמות בריטיות.

הרכבה וייצור חלקי של תוצרתן

עגן בע"מ. חיפה - בניה ותקון סירות. שרות סירות-מונע בנמל חיפה

החברה לשכון עממי בע"מ תל-אביב

חברת **בוני חיפה בע"מ** חיפה

קרקעות **חיפה בע"מ** חיפה

חברות שכון

« ש ה ם » שרותי הים בע"מ

משרד ראשי:

חיפה

רחוב המלכים 7, 9 / ת.ד. 1723 / טלפון 4483
ZIM HAIFA — צים חיפה
HAMOSSAD HAIFA — המוסד חיפה

משרדים:

תל-אביב

רחוב אחד העם 28 / ת.ד. 2117 / טלפון 2167
ZIM TEL-AVIV — צים תל-אביב

פריז

SHIPS & VESSELS Ltd. — S.I.R.T.,
66, Avenue Kleber, PARIS — רחוב קלאבאר 66

מרסייל

Messrs. SHOHAM Ltd.,
29, Boulevard d'Athènes, Marseilles — שדרות אתונה 29
KEDPAL MARSEILLES — קדפל מרסייל

רומא

Messrs. SHOHAM Ltd.,
Via Milano, 42, ROMA — דרך מילאנו 42

שרות שבועי מהיר לנוסעים ומשאות:

בין חיפה לאיטליה על-ידי האניות: "גלילה" "אילת"
בין חיפה, גינואה ומרסייל על-ידי האניות: "נגבה" "קדמה"

שרות משאות בים התיכון והים השחור על-ידי אניות המשא ואניות הקיטור:

"דרומית"
"פבין"
"גיאורדנה"
"סן אנטוניו"
"ברכה פולדי"

תנובה -
 המכליר הראשי
 לחספנת
 תוצרת חקלאית
 במדינה

תנובה